

• • Y E N İ • • ÖNÇÜ

AYLIK SOSYALİST DERGİ

DSB'NİN 14-15 TEMMUZ TARTIŞMA TOPLANTISI BELGELERİ
NASIL BİR DSB?

Bir Grup Yeni Öncü'lü Kadın
YİNE BİRLİK ÜZERİNE

Cevdet MORALI

KİM HAYALCI KİM GERÇEKÇİ

Mahmut CEYLAN

DSB ÜZERİNE

S.KOÇ-C.MORALI-C.POLAT-S.SARIOĞLU

BİRLİK VE DSB TARTIŞMALARI ÜZERİNE

Sefer DENİZ

BAĞIMSIZLIĞIN ANLAMI

İskender SAVAŞIR

KURUÇEME'DE YEŞEREN BİRLİK SÜRECİ KURUTULMAMALI

Osman ÖZGE

PROLETARYANIN DEVRİMCİ PARTİSİ ÜZERİNE

Nuri ÖDEMİŞ-Erol KARABULUT

PARTİ ÜZERİNE KISA DEĞİNMELER

Mustafa KAHYA

SOSYALİST DEMOKRASİ SALT ÇOK PARTİLİLİK MİDİR?

E.GÜNGÖR

ELBETTE "BİRLİK VE ORTAK" AMA NASIL?

N.HEVAL

KÜRDİSTAN SORUNUNUN TÜRKİYE DEVRİM SÜRECİNDEKİ

PROBLEMATİK YÖNLERİ

N.HEVAL

ZORUNLU BİR AÇIKLAMA

İlker ZAFER

YENİDEN ÜRETİM FAALİYETİNİN EKONOMİ POLİTİKASI II

Anja MEULENBELT

SAYI

24

HAZİRAN-TEMMUZ-AĞUSTOS 1990

• • Y E N İ • •
ÖNÇÜ

AYLIK SOSYALİST DERGİ

SAYI

24

HAZİRAN-TEMMUZ-AĞUSTOS 1990

Kapak Düzeni: Görsel Grafik, Tel: 511 35 81

(DERGİMİZİN YENİ ADRESİ AŞAĞIDADIR)

Yeni Öncü, Aylık Sosyalist Dergi, 24.sayı

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Rıza Akyüz, Yönetim Yeri: Gençtürk Cad. Defter Emini Sok. No: 13/3 Laleli-İstanbul, Tel: 513 95 28 - 513 03 62 Teknik Hazırlık: Papirüs Basım, Tel: 527 03 99, Baskı: Bizim Ofset-İstanbul Abone Koşulları: Yurtiçi, 6 aylık 25.000 TL., 1 yıllık 50.000 TL., Yurtdışı: 6 aylık 25 DM., 1 yıllık 50 DM., Fiyatı: Yurtiçi: 5.000 TL., Yurtdışı: 5 DM., Banka Hesap No: 501264 Töbank İstanbul Şubesi, 133429 T.İş Bankası Aşirefendi Şubesi-İstanbul, 262138-1 Yapı ve Kredi Bankası Bahçekapı Şubesi-İstanbul

İÇİNDEKİLER

BU SAYIDA	4
DSB ÖNERİSİ ÜZERİNE 14-15 TEMMUZ TARTIŞMA TOPLANTISI BELGELERİ	5
NASIL BİR DSB?	15
<i>Bir Grup Yeni Öncü'lü Kadın</i>	
YİNE BİRLİK ÜZERİNE.....	17
<i>Cevdet MORALI</i>	
KİM HAYALCİ KİM GERÇEKÇİ.....	23
<i>Mahmut CEYLAN</i>	
DSB ÜZERİNE	32
<i>S.KOÇ-C.MORALI-C.POLAT-S.SARIOĞLU</i>	
BİRLİK VE DSB TARTIŞMALARI ÜZERİNE.....	40
<i>Sefer DENİZ</i>	
BAĞIMSIZLIĞIN ANLAMI.....	44
<i>İskender SAVAŞIR</i>	
KURUÇEŞME'DE YEŞEREN BİRLİK SÜRECİ KURUTULMAMALI.....	46
<i>Osman ÖZGE</i>	
PROLETARYANIN DEVRİMCİ PARTİSİ ÜZERİNE	51
<i>Nuri ÖDEMİŞ-Erol KARABULUT</i>	
PARTİ ÜZERİNE KISA DEĞİNMELELER.....	70
<i>Mustafa KAHYA</i>	
SOSYALİST DEMOKRASİ SALT ÇOK PARTİLİLİK MİDİR?	86
<i>E.GÜNGÖR</i>	
ELBETTE "BİRLİK VE ORTAK" AMA NASIL?	101
<i>N.HEVAL</i>	
KÜRDİSTAN SORUNUNUN TÜRKİYE DEVRİM SÜRECİNDEKİ PROBLEMATİK YÖNLERİ	105
<i>N.HEVAL</i>	
"SEVGİLİ GÜLAY, MERHABA..."	111
<i>Aydın E Tipi Cezaevi</i>	
ZORUNLU BİR AÇIKLAMA.....	114
<i>İlker ZAFER</i>	
YENİDEN ÜRETİM FAALİYETİNİN EKONOMİ POLİTİKASI II.....	117
<i>Anja MEULENBELT</i>	
ADINIZ ONUR	

BU SAYIDA...

Gecikmeli olarak elinize ulaşabilen bu sayıda ağırlıklı olarak "Parti ve Birlik" konuları yer alıyor.

- "DSB Önerisi Üzerine 14-15 Temmuz Tartışma Toplantısı Belgeleri" anabashiğı altında sosyalist çevre ve bağımsızların tartışma toplantısına sundukları plan ve proje önerileri veriliyor.
- Bir Grup Yeni Öncü'lü Kadın "Nasıl Bir DSB?", C.Moralı "Yine Birlik Üzerine", M.Ceylan "Kim Hayalci Kim Gerçekçi "S.Koç-C.Moralı-C.Polat-S.Sarioğlu "DSB Üzerine" S.Deniz "Birlik Ve DSB Tartışmaları Üzerine", İ.Savaşır "Bağımsızlığın Anlamı" O.Özge "Kuruçeşme'de Yeşeren Birlik Süreci Kurutulmamalıdır" başlıklı yazılarında birlik sorunu üzerine görüş ve düşüncelerini açıklıyorlar.
- Nuri Ödemiş- Erol Karabulut "Proletaryanın Devrimci Partisi Üzerine", Mustafa Kahya "Parti Üzerine Kısa Değınmeler", E.Güngör "Sosyalist Demokrasi Salt Çok Partililik midir?" başlıklı yazılarında "Sosyalist Demokrasi" ile "Parti" arasındaki ilişkiyi irdeliyorlar.
- N.Heval "Elbette 'Birlik ve Ortak' Ama Nasıl?" ve "Kürdistan Sorununun Türkiye Devrim Sürecindeki Problematik Yönleri" yazılarında, Yeni Öncü'nün Özel Sayısı'nda yayınlanan Zafer Özgür'ün "Görüşlerimiz" yazısına eleştiriler yöneltiyor ve "Örgütlenme" sorununda Ulusal Sorun'un yerini ve önemini vurguluyor.5
- Aydın E Tipi Cezaevi 3. Koğuştan bir grup arkadaş, "Sevgili Gülay, Merhaba..." başlıklı bir mektupla Gülay Beceren'i selamlıyorlar...
- İlker Zafer "Zorunlu Bir Açıklama" yazısında Yeni Öncü'nün 23. sayısında Mahir Sayın'ın "Sosyalist Demokrasi ve Nasıl Yapmamalı" yazısına bazı eleştiriler yöneltiyor
- Anja Meulenbelt'in "Yeniden Üretim Faaliyetinin Ekonomi Politikası" yazısının ikinci ve son bölümü yer alıyor.

DSB ÖNERİSİ ÜZERİNE 14-15 TEMMUZ TARTIŞMA TOPLANTISI BELGELERİ

DSB HAKKINDA PLAN ÖNERİMİZ

1. **DSB'nin** oluşabilmesi için; bugün blok önerisini yapanların oluşturduğu bileşimin genişlemesi, bugünkü biraradalığın bir yeterlilik ifade eder hale gelmesi bir zorunluluktur.

DSB'nin oluşabilmesi için, Türkiye Sosyalist Hareketi'nde varolan reel güçlerin (başta **Devrimci Yol** olmak üzere) mümkün olanlarının bu öneriyi desteklemeleri ve içinde yer almaları gereklidir.

DSB önerisi sahiplerinin dışındaki reel güçler, bu önerinin dışında kaldıkları takdirde, **DSB'a** giden yolda sürekli bir eylem ve güçbirliği öneriyoruz.

2. Bu eylem ve güç birliğini bunun programı ile somutlaştırmayı ve **Devrimci Sosyalist Blok'a** ulaşmak için gerekli propaganda ve diğer çalışmaları birlikte yürütmeyi amaçlıyoruz.

3. Sürekli bir eylem ve güç birliği programının yol göstericiliğinde gerçekleşen siyasi faaliyetin, kendisine uygun bir yayın faaliyetine gerek duyduğunu ve bunun tartışılması gerektiğini düşünüyoruz. Bizce bu yayın, esas olarak, bu eylem ve güç birliğinin propaganda yayınıdır.

4. Sürekli eylem ve güç birliği programının yolgöstericiliği zemininde gerçekleşen siyasi faaliyetliliğin sunduğu olanakların, bir program tartışmasını mümkün ve gerekli kıldığını görüyoruz.

5. Bütün faaliyetlerin, örgütlü güçlerle ve bağımsız sosyalist unsurlarla birlikte eşgüdümlü ve bir bütün halinde sürabilmesi için, bunu sağlayacak bir ortak organizasyona ve her kademede çeşitli düzenlemelere ihtiyaç olduğu açıktır. Buna ait düzenlemeler, yukarıdaki perspektiflere bağlı olarak yapılmalıdır.

6. Tüm bu faaliyetler zemininde bir araya gelen güçler; **BTDK** zemininden bir yasal parti kurmak üzere ayrışan ve şimdi bu faaliyeti sürdüren güçlerle de, sosyalist solun, bu tanımlamaların dışında kalan diğer kesimleri ile de daha farklı bir düzeyde birlikte eylem zeminleri aramaya özen göstermelidirler. **BTDK'nın** sonuç toplantısında kararlaştırılan **Sosyalist Forum** önerisi, bunun için uygun bir zemindir. Bunu da gözönüne alarak, gelecek aşamalarda gereğinin yapılmasını öneriyoruz.

YUKARIDAKİ PERSPEKTİFLERE DAYALI PRATİK ÖNERİLERİMİZ:

1. Gelecekte bir bloku hedefleyen bir sürekli güç ve eylem birliğinin programı, ortakça saptanacak bir komisyon tarafından oluşturulmalıdır. Programın oluşturulması sırasında taban inisiyatifleri ağırlıklı rol üstlenmelidir.
2. Birinci maddedeki çalışmayı yapabilmek için, merkezi düzeyde oluşturulacak komisyon ile, yerel düzeyde oluşturulacak komisyonlar arasında düzenli ve işlevli bir işbirliği gerçekleştirilmelidir.
3. Bağımsız sosyalist unsurların, her aşamada ve kademede, nasıl siyasal faaliyet ve eylemlilik içinde yer alacakları, her düzeydeki komisyonlardaki tartışmalar sırasında belirlenebilir.

Yeni Öncü

* * * * *

DEVRİMCİ SOSYALİSTLERE

Bugün sürdürdüğümüz bir Devrimci Sosyalist Blok önerisi çevresindeki tartışma, bir yıl önce **"Sosyalistlere"**, çağrısıyla sosyalist kamuoyuna duyurulan 18 imzalı deklerasyonla başlamıştı. Biz o deklerasyonda dile getirilen *"emeğin nihai kurtuluşu"* nun ve *"her bireyin özgürce ve her yönden gelişmesi"* nin *"kapitalizmin temel toplumsal dayanağı olan burjuvazi ve mülk sahibi sınıfların egemenliğine son verilmesini gerektirdiği"* nin, erkek egemenliğinin ortadan kaldırılmasının kapitalist sistemin aşılması temelinde *"ancak bağımsız bir kadın hareketi aracılığıyla"* mümkün olabileceğinin, insanlığın bütünsel kurtuluşunun ve global sorunların çözümünün *"ancak, sömürücü sınıflı topluma dayalı özel mülkiyet ilişkilerinin yeryüzünden kaldırılmasına ve dünya sosyalizmine bağlı olduğu"* tesbitlerinin bugün de geçerliliğini koruduğunu ve güncelliğini sürdürdüğünü kabul ediyoruz.

Sözkonusu deklerasyon, yalnızca bu tesbitleri yapmakla da yetinmemiş, bu tesbitlere kısmen ya da tamamen katılmasalar da en geniş sosyalist kesimleri *"sosyalist hareketin geçmişi ve bugününü, birlik deneyleri ve birlik imkanları bakımından değerlendirmek"* üzere bir tartışmalar dizisine çağırmıştı. Bu çağrı, yankı buldu ve kamuoyunda **"Kuruçeşme Toplantıları"** adıyla anılan tartışmalar, tartışmalara katılmayan kesimler tarafından bile canlı bir ilgiyle izlendi.

Kuşkusuz deklerasyonda yer verilen ilkeler Marksizm-Leninizm'in teorik ve politik mirasının tamamını içermeye ya da özetleme iddiasında değillerdi. Deklerasyon daha çok o sıralar kendisini **"Yeni Politik Düşünce"**, diye adlandıran ve en net ifadesini TBKP programında bulan bir yönelimin Marksist-Leninist gelenekte *"aşınmış, eskimiş geçersizleşmiş"* saydığı bazı tezlerin bir kez daha olumlanması amacıyla kaleme alınmıştı.

Bizim görüşümüze göre, deklerasyonu izleyen tartışma süreci içinde iddia sahipleri bu eleştirilerini sistematik bir şekilde temellendirmek için ciddi bir çaba göstermediler. **"Yeni Politik Düşünce"** adına 19. yüzyılın (Marksizm-öncesi) liberalizminin ötesine geçmeyen ve bu anlamda zaten yanıtlanmış çürütülmüş bazı görüşleri tekrarlamakla yetindiler.

Tartışmanın nasıl sonuçlandığı biliniyor. Nisan 1990'da yapılan sonuncu toplantıda bir ayrışma yaşandı. Bu toplantıya sunulan ve ilk deklarasyonun imzacılarının çoğunluğunun katıldığı önergede yeralan şu ifadelerin bu ayrışmanın niteliğini doğru bir biçimde yansıttığını düşünüyoruz: *"Bir küme kapitalizmin tarihsel olarak varlığının ortadan kaldırılması için bir toplumsal devrim programı çevresinde birleşmeye ve dünya ölçeğinde yürütülecek bir mücadele çerçevesinde emperyalizmle çatışmayı program yaklaşımının temeline alırken, ikinci bir küme kapitalizm ile birarada yaşamaya ve dünya ölçeğinde emperyalizm ile uzlaşmaya dayalı bir başka perspektifte buluşmakta ısrarlı olmuştur"*. Deklarasyonun ilk imzalayıcılarından bir bölümü, böylesi bir perspektifi savunanlarla birlikte *"bir programatik birlik zemini önşart olarak ileri sürmeksizin"* bir parti birliği oluşturulabileceğini iddia ettiler. Bu iddiadan, çalışmaları halen sürmekte olan ve kamuoyunda *"Sosyalistlerin Birlik Partisi"* olarak anılan örgütlenme girişimi doğru.

Yukarıda atıfta bulunulan önergeyi imzalayan ve deklarasyonun ilk imzacılarının çoğunluğunun içinde yer aldığı ikinci küme ise, bir *"Devrimci Sosyalist Blok"* önerisinin altında buluştu. Bizim de içinde yer aldığımız bu küme, yalnızca deklarasyonda değil, tartışma süreci içinde *"birlikte hazırlanmış tebliğlerde ortaya konan, ayrı yazılmış olanlar birbirine yaklaştıran ortak noktalar"*ın devrimci bir işçi partisine geçiş biçimi olarak tasarlanan bir devrimci sosyalist blokun programatik zeminini oluşturması gerektiğini iddia ediyordu. Bu iddia da bizim için halen geçerli ve günceldir.

Ancak, Nisan'dan bu yana yaşanan süreç, metinlerde bir Devrimci Sosyalist Blok'un üç *"ayağı"* olarak tanımlanan *"programatik tartışma, eylem ve propaganda"* açısından bakıldığında son derece genel ve soyut kalan bu ilkenin örgütsel karşılığının henüz bulunmadığını kanıtlamıştır. Şöyle ki:

İlk deklarasyonu imzalayan 18 kişi, heterojen bir guruptu, içlerinde kapitalizmi aşmak için örgütlü bir mücadelenin gerekliliğine inanmakla birlikte, farklı gerekçelerden ötürü herhangi bir yapı içinde yeralmayan kişilerin yanısıra, bulundukları grup, çevre ya da yapı içinde somut mevkiler işgal eden bireyler de vardı. Ancak tartışmanın o evresinde farklı statülerdeki bu iki grup insan arasındaki ilişkinin daha net, açık seçik ifade edilmesi için bir ihtiyaç hissedilmedi. Gerek *"örgütlü sosyalistler"*in gerekse *"örgütlerarası mekanda yeralan sosyalist kişi ve gruplar"*ın birlik sürecinin asli unsurları olduğu vurgulanmakla yetinildi.

Ancak, Nisan'da yaşanan ayrışma, bu iki grup insan arasındaki ilişkiyi bir kez daha gündeme getirdi. Daha önce atıfta bulunduğumuz önergede ayrışmanın bu yönü şöyle dile getirilmişti: Programatik bir zeminden yoksun bir yasal partinin kurulmasını savunanlar, *"örgütlü grupların varlığını hesaba katmaksızın tek tek bireyler olarak katılınabilecek bir yasal birleşik parti önerisini ileri sürer"*lerken, DSB önerisi sahipleri, *"parti birliğine ulaşmak hedefiyle tartışma sürecine dahil olmayan grupların gelecekteki gelişmesini ve tek tek örgütsüz bireylerin katkılarını hesaba katmak"*ta ısrarlı oldular. Sonraki gelişmeler, teorik ve programatik yaklaşımlarına yönelik eleştirilerimizin yanısıra, *"Sosyalistlerin Birlik Partisi"* girişiminin söz konusu ilişkiler bakımından kendi iddialarının tam tersi yönde seyrettiğini gösterdi. Geçmişten taşıdığı bütün hiyerarşisi, iç kültürü ve bitişikliğiyle birlikte, TBKP'nin tek tek bireyler bir yana, öteki grupların dahi süreç üzerindeki etkilerini ve inisiyatiflerini en aza indirgeyerek, sürecin bütün gidişatına egemen olmasının o kamptaki başlıca yakınma konusu olduğu biliniyor.

Ya biz, kendi öngörülerimizi gerçekleştirebilmek bakımından ne kadar yol katettik? Kanımızca eğer bugün DSB'nin inşası konusunda önemli bir mesafe katedemediysek, bunun nedenlerinden biri, sürecin ayrı ayrı önemlerini baştan beri teslim edegeldiğimiz dinamikler -siyasal yapılar, çevreler ve tek tek bireyler- arasındaki ilişkinin doğru biçimde kurulamamış olmasıdır. Bugün varolan siyasal yapıların vurgularını başlangıca göre önemli ölçüde kendi belirleyiciliklerine kaydırmış olmalarına karşın, *"birlik tartışmaları"* süreci başladığından bu yana, bu gruplar arasında gerçek hayatta karşılığını bulan yeni türde ilişkiler geliştirilmiş olamadığı gibi, bu sürece can veren en yaygın topluluğu oluşturan varolan siyasal gruplardan herhangi birinin disiplinine tabi olmayan tek tek

bireylerin birliğe katılmasını sağlayacak kanalların yaratılamamış olması, grup çıkar ve reflekslerinin sürece ve sürecin ilerideki gelişmesine ilişkin tasarımlara giderek daha çok damgasını vurması sonucunu doğurmuştur.

Kuşkusuz bu kavrayışın varolan nesnel konumlardan, bir "yapr" olmaktan ileri gelen nesnel nedenleri vardır. Bu bir sorun değil, bir gerçekliktir. Sorun, yalnızca varolan bu nesnelliği bir emrivaki olarak kabul etmekle de kalmayıp, sürecin gelişmesinin bütün öteki dinamiklerini ve imkanlarını bu varoluşa bağımlı kılma, dünyayı bu yapıların kendi gelişmeleriyle açıklama ve belirleme eğiliminde yatmaktadır. Oysa, gerek bir yıl önce yayımlanan deklerasyonda, gerekse daha sonra yayımlanan ortak tebliğlerde devrimci-sosyalist bir birliğin "*bugün varolan siyasal gruplardan herhangi birinin kendi doğrusal gelişmesi ile*" sağlanamayacağı sık sık belirtilmişti. Özgün tasarının kavranışında bir eksen kaymasının kendisini daha çok hissettirdiği bugün, bu doğru yaklaşıma şu vurguyu da eklemek gerekli olmuştur: Güncel politikaya müdahale edecek, sosyalist bir gelecek tasarısını eski sosyalist kadrolar, öncü işçiler ve genel olarak emekçi kitleler için ikna edici kılacak bir güç, mevcut grupların çeşitli görüşme ve pazarlıkları aracılığıyla kurulacak bir "*aritmetik toplam*" olarak tasarlanamaz. Eğer, bugün örgütlerarası mekanda yer alan kişi ve grupları, sosyalist hareketin asli taşıyıcıları arasında sayıyorsak, bu insanların varolan yapılardan ayrılma, ya da bunlara katılmama gerekçelerini de -bu gerekçeler ne olursa olsun- tıpkı grupların tek tek varoluş gerekçeleri gibi, ciddiye almak zorundayız. Eskiden varolan grup ve örgütlerin toplamı olarak tasarlanacak bir devrimci sosyalist blokun gruplararası mekanda yeralanlar için olduğu kadar, tekil varoluşlarına anlam katacağı varsayımıyla "**SBP**" girişimine ilgi gösteren ama kısa sürede siyasal nedenlerle buradan yüz çevireceği görülen insanlar için de bir çekim merkezi olabileceğini düşünmek için bir neden yoktur.

Daha da önemlisi, gerek kendilerini "*reel sosyalist*" olarak adlandıran rejimlerin iflasının dünya ölçeğinde yarattığı boşluk, gerekse bilimsel ve teknolojik devrimin etkilerine ve emperyalist sistemin yeniden yapılanmasına bağlı olarak **Türkiye'nin** geçirmekte olduğu dönüşümler, mevcut grup ve örgütlerin alışkanlıklarına sığdırılamayacak bir teorik üretimi ve politik çalışmayı zorunlu kılmaktadır.

Bütün bunları gözönünde bulundurarak, kendilerini şu anda mevcut grupların hiçbirine bağımlı hissetmeyen, ancak, kurulmasına katkıda bulunmaya kararlı olduğumuz bir devrimci işçi partisinin disiplinine tabi olmayı mücadelenin olmazsa olmaz koşulu olarak gören bizler, bizim gibi birlik süreciyle bireysel olarak ilişki kuranların devrimci sosyalist bir blokun inşası sürecine dolaylı ve etkin olarak katılmalarını sağlayacak, deklerasyonda ve ortak tebliğlerde dile getirilen ilkeler temelinde bir sosyalizm ve sosyalist örgütlenme projesinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunabilecek bir inisiyatifi oluşturmaya karar verdik. Kendisini bugün varolan bir yapının özgül perspektifleri ve disiplini ile bağılı hissetmeyen, yalnızca devrimci bir işçi partisi kurma iradesinin bir araya getirdiği insanların çalışmalarının, içinde bulunduğumuz sürecin asli dinamiklerinden biri olarak süreç üzerindeki yapıcı etkisini en çoğa çıkartmasıyla, sonuca ulaşmak bakımından hayati bir işlevin yerine getirileceğine inanıyoruz.

Oluşturmayı hedeflediğimiz inisiyatif bu yüzden, hiyerarşik bir gruplaşma, devrimci sosyalist blokun gerçekleştirilmesinden başka özgül amaç güden bir kurumlaşma olmayı en baştan reddetmektedir.

Bir kez daha belirlemek gerekirse: Amacımız, bir toplumsal devrim tasarısının öncüsü olarak bir devrimci işçi partisinin yaratılması sürecine katılmak isteyen, ancak varolan gruplarla arasındaki mesafeyi korumakta olan bireylerin, ortaklaşa ilan ettiğimiz hedefe erişilmesi ve içinde bulunduğumuz sürecin dönüştürülüp geliştirilmesinde etkin rol oynamalarına imkan sağlayacak yeni bir kanal yaratmaktır.

Kuşkusuz, bu süreci birlikte omuzlayageldiğimiz çeşitli yapılara mensup yoldaşlarımızın yanısıra, deklerasyon ve ortak tebliğlerde dile getirilen ilkeleri benimsedikleri halde, öznel ve nesnel çeşitli gerekçelerden ötürü bu sürece bugüne

değın katılamamış çevreleri ve kişileri birlik sürecinin özneleri olarak görmeye devam ediyoruz. Ne var ki, sürecin bugün ulaşılan evresinde mevcut çevre ve yapıların artık üyeleriyle onların dışında kalan bireylerin eşit haklara sahip olacakları yüksek bir birliğe, bir devrimci işçi partisinin birliğine kendilerini tabi kılmaya hazır olduklarına işaret teşkil edecek somut adımları atmaya başlamaları zamanının geldiğine inanıyoruz.

Özellikle devrimci sosyalist hareketin geçmişte ana akımını oluşturan grupların bugün birbirleriyle, bir ölçüde azalmış da olsa, mesafelerini korudukları gözönünde bulundurulduğunda, yalnızca partileşme değil, bir geçiş aracı olarak bloklaşma sürecinin bile belli bir zamana yayılması, birden çok evreden geçmesi gerektiği açıktır. Öngördüğümüz "inisiyatif" sürecin gidişi boyunca gruplararası mekanda yer alan sosyalistlerin girişkenliklerini ve katkılarını en çoğa çıkartmayı ve sürecin tüm dinamiklerinin hep birlikte işletilmeye başlamasını hedeflemektedir.

Dolayısıyla bu amacın tam olarak gerçekleşmesi, varolan yapıların da bu inisiyatiften kendileri ile kendi dışlarında kalan devrimci sosyalistler arasındaki sınırı eritme doğrultusunda azami ölçüde yararlanmaları ile mümkün olabilecektir.

Mansur Cem BAGATUR-Osman BOZKUR-

Demet-Ertuğrul-KÜRKÇÜ-Ersin

ÖNSEL-Sibel ÖZBUDUN-Haldun

ÖZEN-Ülkü ÖZEN-Halil ÖZMEN-Ali

SABUKTAY-İskender SAVAŞIR-Semih

SÖKMEN-Nihat TOPALAÇAKÇI-Şefika

UĞURLU-Ahmet URAL-Merdan

YANARDAĞ

* * * * *

DSB KURULUŞU İÇİN ÖNERİLER

Bugünkü toplantının akışına yararlı olacağı gözönünde tutularak aşağıda imzası bulunan gruplar ve bağımsız sosyalistler ortak bir plan önerisinde bulunmayı kararlaştırmışlardır.

1) 17-18 Ağustos toplantılarına kadarki süreç içinde gerekli çalışmaları yürütmek üzere bir **Koordinasyon Kurulu**'nun seçilmesi ve **Yerel İnisiyatif Girişimleri**'nin derhal faaliyete geçmesi önerilmektedir.

2) 17-18 Ağustos toplantısının hedefi **Girişim Dönemi**'ni başlatmak olmalıdır. Bunun somut biçimi, toplantıdan bir **Girişim Kurulu**'nun kuruluşu ile çıkmak olmalıdır.

3) **Girişim Dönemi**'nde şu görevler yerine getirilmelidir:

- a) DSB yayın faaliyetlerinin ilkeleri ve politikasının belirlenmesi;
 - b) DSB'nin pratik ayağının temelini oluşturacak olan **faaliyet planı'nın** oluşturulması;
 - c) Yagın bir **Yerel İncisiyatif Grupları** ağının oluşturulması;
 - d) 17-18 Ağustos toplantısında DSB projesine kazanılamamış grupların ikna edilmesi için çabaların sürdürülmesi;
 - e) **Programatik tartışmanın** içeriğinin, konularının belirlenmesi ve çerçevesinin çizilmesi;
 - f) **Yurt dışında yaşayan sosyalistler'in** kazanılmasına yönelik çaba gösterilmesi.
 - g) **Cezaevlerindeki sosyalistler'in** kazanılmasına yönelik çaba gösterilmesi.
- 4) Girişim Dönemi'nde çalışmalar **Girişim Kurulu** ve ona bağlı olarak çalışan **uzmanlık komisyonları** aracılığıyla yürütülmelidir. Sayısı gerektiğinde arttırılabilecek olan uzmanlık komisyonları için ilk akla gelen adaylar şunlardır:
- a) **Yayın Tartışma Komisyonu;**
 - b) **Faaliyet Planı Tartışma Komisyonu;**
 - c) **Yerel İncisiyatif Grupları (YİG) Komisyonu.**
- 5) Girişim Dönemi'nin çalışmalarının sağlıklı yürüyebilmesi için, bugüne kadar yürütülen çalışmalarda ihmal edilmiş bazı genel çalışma ilkeleri uygulanmalıdır:
- a) Kurulların sınırlarının ve bileşimlerinin belirliliği;
 - b) İşbölümü;
 - c) Her çalışma için bir takvim;
 - d) Yükümlülüklerin karşılanması (mali ve işgücü yükümlülükleri, alınan görevlerin tamamlanması);
 - e) Yazılı metinler üzerinden tartışma.
- 6) DSB'yi Girişim Dönemi'nden kuruluşa başarıyla taşımakta görevli olacak ana organ olan Girişim Kurulu'nun görevleri şunlar olmalıdır:
- a) Genel yönelişi işleyişi belirlemek;
 - b) Komisyonların ve YİG'lerin eşgüdümünü sağlamak;
 - c) Öteki sol gruplarla, yurt dışıyla, kitle örgütleriyle ilişkilerde DSB girişimini kurulu'n görevlendirmesi temelinde temsil etmek;
 - d) Kuruluş faaliyetlerinin pratik işlerinin yürütülmesini sağlamak;
 - e) DSB kuruluşu anından sonra geçerli olacak iç hukukun (DSB/sosyalist grup ve çevreler arası ilişkiler, merkez/YİG'ler arası ilişkiler, vb.) tartışılması.
- 7) Bu görevleri yerine getirecek olan Girişim Kurulu'nun bileşimi şöyle oluşturulmalıdır:
- a) Girişime katılan her sosyalist gruptan birer temsilci (GK'na temsilci veren bütün sosyalist gruplar faaliyetin yürütülmesi sırasında mali, işgücü vb. yükümlülüklerle eşit düzeyde katılmayı üstlenmelidirler);
 - b) Girişim Kurulu'nda bağımsızların uygun bir oranda temsili;
 - c) YİG'lerden birer temsilci;
 - d) DSB taraftarı kadın grubundan belirli sayıda temsilci.

8) Uzmanlık Komisyonları, GK'nın alt birimleri olarak kurulmalı ve politik bakımdan DSB'nin yapısını yansıtmaya yeteneğine sahip olmalıdır. Ancak, komisyonlarda yer alacak grup temsilcileri ve bağımsızlar GK'dakilerden farklı olabilir.

9) Girişim Dönemi'nin en ciddi sorunu pratik faaliyet açısından ne yapılacağıdır. Faaliyet planının tamamlanmasına öngelen bu dönemde ortak yaklaşım ve planlara dayalı bir faaliyetin yürütülemeyeceği açıktır, fakat belirli bir olgunluğa erişen komisyon çalışmalarının kitleye açık toplantılarda tartışılması mümkündür. Bu aşamadaki görevler şunlardır:

- a) Solun ve/veya kitle hareketlerinin kampanyalarında ortak davranış;
 - b) Kitle eylemlerinde birliktelik (İzmit mitinginden birlikte yürünmüş olması, bu konuda verilebilecek bir ilk örnektir.);
 - c) İstanbul dışında YİG örgütlemek üzere ortak faaliyet (panel, toplantı, vb.);
 - d) Yurtdışı, öteki gruplar, kitle örgütleri ve cezaevleri ile temas;
 - e) Yerel düzeyde düzenlenecek olan ortak panel, toplantı, gece vb. yoluyla DSB propagandası (bu toplantıların konusunun DSB ile sınırlı olması gerekmez);
 - f) Bölgesel düzeyde fabrika, kitle örgütleri, maddi ve işgücü olanakları konusunda bir tarama ve alışveriş yoluyla geleceğe hazırlama;
 - g) Mümkün olduğu durumlarda ortak dağıtım, fabrika çalışması, vb
- 10) Girişim Dönemi'nde GK'da görev almayan bağımsız sosyalistler YİG'lerde görev almalıdırlar.

HEDEF-İKTİDAR YOLU
İŞÇİLER VE POLİTİKA
SOSYALİZM
Filiz KARAKUŞ
Nevzat KULAOĞLU
Gülnur SAVRAN
Yasemin
Yelda
Zübeyde

* * * * *

"PLAN" ÖNERİLERİNİN GENEL ELEŞTİRİSİ VE SOMUT BİR İLERLEYİŞ İÇİN BAZI BASİT ÖNERİLER

14-15 Temmuz 1990 **DSB "Hazırlık Toplantısı"**na sunulan, genel bir adlandırmayla **"DSB Kuruluşuna ilişkin Plan Önerileri"**nin hemen tümünde paylaştığımız ve bir bölümünü zaten ortaklaşa geliştirdiğimiz, yalnızca önerici- lerinin özgün

yaratmaları olmayan ögeler bulunduğu gibi, paylaşmadığımız temel yaklaşımlar bir arada yer almaktadır. Bu nedenle, çok gerekli olmadıkça tek tek öneriler üzerinde durmaksızın öncelikle genelleştirilebilir bulduğumuz yaklaşım sorunlarının altını çizmeyi gerekli görüyoruz.

1. Birlik Ekseninde Kayma:

İlk sorun, bunu dile getiren hiçbir ortak kabulümüz ve beyanımız olmadığı halde, önerilerin tümünün arka planına blok süreci üzerinde varolan yapıların hakim olacakları düşüncesinin yerleşmiş oluşudur. Öneriler, birlik sürecinin ilerleyişi bakımından yalnızca varolan "yapılar"ın tayin edici olduğunu ya açıkça dile getirmekte ya da sürecin öteki imkan ve dinamiklerinin harekete geçirilmesine ilişkin hiçbir somut tasarı sunmamakla bunları ihmal edilebilir bulduğunu ima etmiş olmaktadır. Bunun en uç örneği, **Yeni Öncü'nün DSB** önerisinin kuvveden fiile çıkabilmesi için **Devrimci Yol** çevresinin sürece katılmasını şart olarak ileri süren yaklaşımıdır. Ancak, **Yeni Öncü** çevresinin bu yaklaşımı en uç noktada ifade eden önerisinden ötürü eleştiren öteki öneri sahipleri de sürecin ilerleyişi bakımından gruplararası ilişkileri ve anlaşmaları yaklaşımlarının merkezine yerleştirmektedirler. Aradaki tek fark, **Yeni Öncü'nün** varolan grupların büyüklüklerini bir blok oluşturmaya başlamak için yeterli görmemesi, diğer eğilimlerin ise yeterli görmesidir. Ancak, **DSB** girişiminin asli ögeleri arasında yer alan ya da alması gereken ve taraf oluşlarıyla öneriye hayatiyet kazandıran gruplararası mekanda yer alan sosyalistlerin sürece katılımlarına ilişkin hiçbir somut, elle tutulur yordam ileri sürmemekte tüm öneri sahipleri birleşmiş görünmektedir. Oysa **Devrimci Sosyalist Blok** önerisinin de birlik sürecinin içinden geçeceği dolambaçlarda alabileceği bütün olası şekillerin de bir parti hedefine varana kadar, aksine bir ortak saptama olmadıkça, örgütlü yapıları, örgütler arası mekanda yer alan çevreleri ve tek tek sosyalist bireyleri birliğin asli özneleri arasında göreceği, **18'ler Deklerasyonu'nun** başlıca hareket noktasıydı. En son olarak blok girişimi dışında kalan grup ve çevrelere yönelik çağrıda da ortaklaşa şunları dile getirmiştik:

"Biz varolan yapıların da, sosyalist bireylerin de, çevrelerin de bir yandan bir toplumsal devrim programı ve sosyalizm tartışmasını yürütürken öte yandan ortaklaşa mücadele ve ortak yayın faaliyetleri çevresinde kaynaşmalarının partiye geçişin başlıca dinamiklerinden biri olduğunu düşünüyoruz. Bu süreçte sosyalist yapıların öncü rol oynamaları sürecin sağlıklı bir biçimde sonuçlanabilmesi için gereklidir."

Önerilerden hiçbiri bu hareket noktasına sadık kalamamıştır. Hiçbir öneri bir "kaynaşma" planı ile sürece öncülük etme yeteneğini içinde taşımakta değildir

2. DSB'nin Ögeleri, İçeriği ve Hedeflerindeki Belirsizleşme:

Bir **DSB** oluşturma önerisi son **Kuruçeşme** toplantısında ortak imzalarımızla ortaya konuldu. Önericiler dışında kalan çevrelere de gene ortak imzalarımızla bir çağrı olarak iletildi. Buradaki tanımlara göre, "devrimci sosyalist güçlerin içinde birlikte hareket edebilecekleri ve tümünü birden yeni bir niteliğe ve siyasal ortaklığa ulaştıracak bir dönüşümü gerçekleştirecekleri bir zemin ve araç gerekli'dir... "Biz bu zemin ve aracın bir devrimci sosyalist blok olarak biçimlenmesi gerektiğini düşünüyoruz... Birlik sürecinde blok faaliyeti, toplumsal devrim hedefi güden bir partiye yükselmenin dinamiklerinden biri olarak görülmektedir. Ancak partiye giden yolun önemli bir bileşeni olabildiği ölçüde blok işlevlerini yerine getirmiş sayılabilir."

Geçmişteki karşılıklı taahhütlerimiz bunlar olmasına karşın, bugün rivayet muhtelifdir. Blokun "partiye giden yolun önemli bir bileşeni" olduğunu açıkça ortaklaşa kayıt altına almış olmamıza ve bunu öteki çevrelere beyan etmemize karşın, bugün bu beyanların altında imzası bulunan çevrelerden **Yeni Öncü**, böyle bir "bileşen" olabilmek için bile "başta Devrimci Yol olmak üzere" birçok akımın bloka katılmasını şart koşabilmekte, öte yandan bir bloka ulaşabilmek için mevcut bileşimin yetersizliğinden hareketle bir blok fikrine bile katıldıkları kuşkulu çevreleri toplantıya çağırmayı gerekli

bulan DSB önericileri, açıkça Yeni Öncü çekilse ve yeni hiçbir kazanım olmasa bile, "kazanılabilmiş olanlarla" "blok" kurmaya adım atmayı önerebilmektedir.

Tanımı gereği bir blok, Türkiye sosyalist hareketinin sayısal bir çoğunluğunu değilse de, eğilimlerinin bir çeşitliliğini, "Marksizmler"i çokluğunu ifade etmek durumundadır. Birinci örnek, bloku yalnızca sayısal güç ögesiyle, ikinci örnek ise, ideolojik bitişiklikle açıklamaya yönelmekte, bir diğeri ise, parti hedefini blokun ucundan çekebilmeye hemen razı olmaktadır.

Bizim için blok, partiye geçişin aletlerinden biridir ve sosyalist hareketin bileşenlerinin çokluğunu temsil etmelidir. Biz açıkça devrimci hareket geleneğini içermedikçe hiçbir yapıya böyle bir blok anlamı atfedilemeyeceği gibi, karşısına bir parti hedefini koymayan güçbirlikleri için de blok tanımının kullanılmasının anlamsız olduğu kanısındayız. Bugün aynı ortak devrimci sosyalist blok önerisine ulaşmak gerekçesiyle öne sürülmüş çeşitli "plan"larla değil, her bir planın ayrı bir içerik yüklediği en az dört ayrı blok önerisiyle karşı karşıyayız. Orijinal ve ortak tasarılar geri dönülmedikçe, ortaklaşa aynı blok önerisi çerçevesinde birleşmiş olduğumuzun tek kanıtı, olsa olsa hepimizin "blok" kelimesine müracaat etmemiz olabilir. Ama gerçekte, herkes kendi grupsal konumunu bu blok aracılığıyla korumaya devam etmekten başka birşey yapmış olmaz.

3. DSB'nin Merkezine "Yasal Parti" Hedefinin Yerleşmiş Olması:

Üzerinde mutabakata varmamız amacıyla ileri sürülen partiye geçiş aracı olarak "blok" tasarılarının Yeni Öncü'nünki dışında kalanları, Gelenek'inde açık, diğerlerinde örtük olarak karşımıza bir yasal parti hedefi koymaktadır. İçeriğini sonra tartışacağımız söylenen "parti" eğer, herşeye yol gösteren klavuz ipiyse, gelişme planlarının tümü açıkta oluşacağı varsayımına göre tasarlanmış olan blok önerileri ile yalnızca bir yasal partiye varılabilir. Önceden varılmış böyle bir mutabakat olmaksızın en ince ayrıntılarına kadar tasarlanmış olan blok girişim planlarının herhangi birine ortaklaşa onay vermemiz söz konusu olamayacağına göre, bir yasal parti projesini emrivaki ile tartışmaya davet edilmemiz her yönden sakat olduğu kadar, bu tasarıların kendileri de gerçek öznelerine sahip olmadıkları bir zemine sunulan boş kalıplar halini almaktadırlar.

4. Önerilerin Hayatı Yansıtma Yeteneğinden Yoksunluğu:

Plan önerilerinin hemen hiçbiri bugün blok önerisini yapan çevreler dışında kalan güçlerle pratik hayattan gelen bir ilişkiye sahip değildir. Buna karşın, mevhum güçlerin mevhum ilişkilerinin içine döküleceği, tek somut karşılığı bizim tarafımızdan düşünülmüş olması olan bir dizi örgütlenme biçimini blokun gelişmesinin başlangıcı olarak sıralamaktadır. Oysa gerçek güçler, gerçek ilişkileri, tarihleri ve maddi yetenekleri ile geldiklerinde, içinde hareket edecekleri biçimleri de kendileriyle birlikte empoze edeceklerdir. Eğer biz, Ağustos'taki temaslarımızdan yeni ilişkiler elde etmeyi gerçekten tasavvur ediyorsak. Bu yeni ilişkilerin kimlikleri ve maddi varlıklarının bilgisi ortaya çıkmadan bunların bizimle ortak hareket biçimlerine ilişkin planlar yapamayız. Ancak, blok önerisinin kendisi ve bizim bu öneriyi hayata kavuşturmak için üzerinde anlaştığımız çerçevede kendi ilişkilerimizi dönüştürmek üzere bulacağımız biçimlere ilişkin önerilerin bugünkü hayatımızda maddi bir karşılığı vardır. Hepsî eksenlerinden kaymış olan on yıl önceki referans noktalarından hareketle şu ya da bu grubun bizimle mutasavver ilişkisine dair prototip planlar yapmaya çalışmak beyhude bir çabadır ve asıl yapmamız gereken kendimize ilişkin planlarımızı gölgelemektir.

Bu bakımdan biz, ileri sürülen planların hiçbirinin mutabakatlarımıza ve ortaklaşa geliştirdiğimiz ilkelere dayalı yaklaşımlardan yola çıkmadığını, önce bugünkü ilişkilerimizi DSB hedeflerine bağlı olarak nitelikçe dönüştürmeye yönelecek bir örgütlenme biçimi önermekten kaçındığını ve şu an varolan potansiyelleri harekete geçirmek yerine, elde olanın da atalet içinde çürüyeceği yersiz bir gerilimi dayattığını söyleyebiliriz.

Bize göre yapılması gereken şudur:

Bugün DSB önerisini ileri süren çevreler ve bu öneriyi şu anda benimseyen

herkes, **Ağustos** toplantısına kadar varolan ilişkileri belli bir dönüşüme uğratacakları bir örgütmeye gitmelidirler:

Bu amaçla:

1. Bir **Genel Koordinasyon Kurulu** kurulmalıdır. Bu kurulda **Ağustos** toplantısını birlikte çağırmayı kabul edenlerle yerel inisiyatiflerin temsilcileri birlikte yerelmalıdır.

2. Mümkün olan her yerleşme ve çalışma biriminde **DSB** taraftarlarından yerel imkan ve koşullara bağlı olarak sayısı ve işlerinin çeşitliliği değişen **DSB Haberleşme Komiteleri** kurulmalıdır. Kimler tarafından oluşturulmuş olursa olsun, bu kurullarda yer alanlar yaptıkları iş esası üzerinden eşit hakla ve eşit oyla karar almalı ve yürütmelidir. Ulaştıkları bilgi ve imkanları kendi içlerinde ve kendi aralarında eşit olarak paylaşacak olan bu komitelerin iletecekleri bilgiler **DSB** önericilerinin ortak bilgisi olarak Koordinasyon Kurulunda yer alan herkes içinerişilebilir olmalıdır.

3. Bir **Grulararası Koordinasyon Kurulu** kurulmalı ve gruplar **Ağustos** toplantısının hazırlıkları açısından çalışmalarını üyelerini kaynaştırmak amacıyla birlikte yürütmelidirler.

Mansur Cem BAGATUR-Osman BOZKURT-

Demet-Ertuğrul KÜRKÇÜ-Ersin

ÖNSEL-Sibel ÖZBUDUN-Haldun

ÖZEN-Ülkü ÖZEN-Halil ÖZMEN-Ali

SABUKTAY-İskender SAVAŞIR-Semih

SÖKMEN-Nihat TOPALAÇAKÇI-Şefika

UĞURLU-Ahmet URAL-Merdan

YANARDAĞ

NASIL BİR DSB?

*Ne güzel olurdu
Hep birlikte halay çekiyor ya da türkü söylüyor olsaydık.
Evet ne güzel olurdu "*

Emine

*"Güzel şey yaşamak
Bilerek
İsteyerek
Hissederek
ve hep beraber
Güzel bir dünya için ölesiye"*

Erhan'ın Mektubu'ndan

Sosyalistlerin ve işçi sınıfının siyasal birliğini tartışmak üzere oluşturulan birlik süreci -bizce- sosyalistlerin bir araya gelişi açısından olumlu bir süreçti. Ancak, tartışma sosyalizmin genel teorileriyle sınırlı tutulup, politik denk düşümlerini içermemesi açısından bir eksiklik taşımaktadır.

Tartışmalarda sosyalistlerin ve işçi sınıfının birliğinin siyasal bir partide sağlanacağı ve yine "*Birlik*" sorununun var olan sosyalist grup ya da "*partiler*" in herhangi birinin kendi doğrusal gelişimiyle çözülemeyeceği noktasında oluşan bir fikir bütünlüğü sağlanmıştır.

Dünya ve Türkiye koşullarında tarihsel ve nesnel temelleri olan teorik saflaşma değişen diliyle birlikte var olan bir saflaşmaydı. Birlik tartışmaları sürecinde yaşanan ayrışma ise yanlış temeller üzerinde yükselmiştir. Çünkü programatik düzeylere denk düşen bir tartışma yaşanmamıştır ve bu nedenle teorideki buluşmalar programatik birliği içerecek politik yansımalarını bulamamıştır.

Türkiye sosyalistlerinin bir kesimini kapsayan bu süreç, bileşenleri açısından da yetersiz bir süreçtir. Birlik tartışmalarını yaşamın içinde hayat bulur hale getirmek, aslolarak bu sürece katılan örgütlü güçlerin yükümlülüğündey-

ken, bu yükümlülük yerine getirilmedi. Teorik düzeyde süren tartışmalar tabana yansıtılamadı. Bunun doğal sonucu kendi doğrusal gelişimi ile birlik sorununun çözülemeyeceği doğrultusundaki fikir birliği, tartışmayı sürdürenlerin fikir birliği olarak kalırken; sürece katılmayan örgütlenmelere de bir mesaj iletmek durumunda olamadı. Bu nedenle **BTDK** sürecinde gerek kategorik gerekse teorik düzeyde yaşanan ayrışma; **Türkiye** sosyalist hareketinin tümüne damgasını vuran bir ayrışmayı içermemektedir.

Bunun yanısıra birlik tartışmaları, enternasyonalist bir bakıştan hareketle "*Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Etme Hakkı*"nı kabul etmekle birlikte, **Türkiye**'nin özgül konumunda **Kürtlerin** "*Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı*" belgelerinde teorik olarak dahi dillendirilmedi. Nasıl ki anti-cinsiyetçiliği ilke olarak kabul ediyor olmak, cinsiyetçi davranmaya engel olmuyorsa; tek başına "*Ulusların kendi kaderlerini tayin etme*" hakkını kabul ediyor olmak da şoven davranmaya engel olmuyor.

Birlik tartışmalarının gerek programatik düzeyde eylem ayaklarıyla bütünleşmeden geçen süreci gerekse bileşenleri açısından eksik geçen süreci, kendisini bu eksiklikleri aşmaya yöneltmesi sonucunda, sağlıklı bir saflaşma ve ayrışmaların yaşanması mümkün olacaktır. **DSB** önerisi çevresinde bir araya gelen bizlerin, belirttiğimiz bu eksiklikleri aşma gibi bir zorunluluğu vardır.

DSB'nin kuruluşuna kadar geçen süreçte, planlı bir eylem ve güç birliğine dayanan ara aşamanın yaşanması sağlam temellere oturan bir birliği oluşturmak için zorunluluktur. Bu süreçte sürekli eylem ve güç birliği, programın yol göstericiliğinde gerçekleşen siyasi faaliyetlilik, buna uygun bir yayın faaliyeti ve programatik tartışma süreci olmalıdır.

Hepiniz biliyorsunuz ki; **KURTULUŞ**'un birlik tartışmalarına ilişkin böyle eleştiriler yapıyor olması birlikten yana olmadığı anlamına gelmez. Evet, şu anlama gelebilir: Sağlam temeller üzerinde oluşan anlamlı bir birlik.

Bugünkü bileşenleri ile bir bloğu ilan etmek reel hayatta yer bulamayacaktır.

Özgürlük Kampanyası, 1 Mayıs ve 413 ile ilgili eylem birlikteliklerini hayata geçiremeyen Blok önerisi sahipleri, Partiye gidecek bir Bloğu bugünden bu biçimiyle ilan ettiklerinde, bu Bloğa umut bağlayan insanlar açısından hiç de iyi olmayacak sonuçlar doğuracaktır.

Bizlerin de içinde yer aldığı ve altında imzamız bulunan **Kadın Platformu**'nun metnindeki taleplere sahip çıkıyor ve oluşturulması öngörülen bir **DSB**'yi ise;

ANCAK, sürekli bir eylem ve güç birliği programının yol göstericiliğinde;

ANCAK, buna uygun siyasal faaliyetin yaşandığı bir süreçte;

ANCAK, buna uygun bir yayını önüne hedef koyduğunda;

ANCAK, motor gücünü örgütlerin oluşturacağı **LENİNİST** bir partiye giden yolda örgütlenmiş **Devrimci Sosyalist Blok**'da.

Bir Grup Yeni Öncü'lü Kadın

YİNE BİRLİK ÜZERİNE

Cevdet MORALI

Bugün birlik sorununun sosyalistlerin gündeminde ilk sıraları işgal etmesi, sadece 12 Eylül sonrasındaki yenilgi koşullarının bir ürünü değildir. Tarihin akışı, uluslararası ölçekte Marksizmin ekonomist yorumu üzerinden kurulan sosyalist pratikleri yerle bir etmeseydi ve bunun sonucunda güçlü bir anti-komünist dalga ile birlikte uluslararası komünist hareket tarihinin en ciddi ve derin bunalımının içine sürüklenmeseydi, Türkiye'daki sosyalistler arasında birlik fikrinin bu ölçüde doğması ve güçlenmesi mümkün olmazdı. Dünya tarihsel bağlamda ortaya çıkan bu gelişmeler, sosyalistleri 12 Eylül yenilgisinin pekiştirdiği bunalımı her alanda ve en üst boyutlarda yaşamaya mahkum etti. Böylece varolan birikimine ve potansiyellerine karşın, yakın tarihi içinde en geri noktalara savrulan ve marjinalleşen sosyalist hareket, gerek gruplar ve örgütlenmeler düzeyinde, gerekse de bireyler düzeyinde kendisini/kendilerini yeniden kurma/üretme sürecinde katastrofik bir görünüm içine girdi.

Öte yandan hızla çöken sosyalist pratikler sonucunda bizzat kendisi de parçalanmış ve birbirine düşmanca tutumlar içinde olan uluslararası komünist hareketin çeşitli merkezlerine/çizgilerine egemen olan ekonomizm ve dogmatizm de açığa çıktı ve bunlara göre oluşan/kurulan siyasal kimliklerin ve örgütlenmelerin sorgulanması, zorunlu bir ihtiyaç haline geldi. Dolayısıyla sekterizm, dar pratikçilik, kendisini kapitalizmin eleştirisi temelinde kuramadığı için bütünlüklü bir sosyalizm projesinden yoksunluk, ulusal ve uluslararası sosyalizm tecrübelerini içselleştirememesi gibi zaafarla malul olan ve hatta giderek kendi taraftarlarına yabancılaşma noktasına sürüklenen örgütlenmeler, kendilerini eleştirme ve sorgulama görevleriyle yüzyüze gelirken, aynı zamanda bizi (sosyalistleri) yanlış bölen temelleri ortadan kaldırma olanağını da yakalamış oluyorlardı. Böylece tarihin akışı ulus/ülke ölçeğinde de sekter ortamın yıkılmasına veya hiç olmazsa zayıflamasına yardımcı oldu.

Bunların yanısıra son yıllarda yükselmeye başlayan ve en açık ve somut ifadesini geçen yılki işçi hareketinin "Bahar Eylemleri"nde bulan kitle mücadelesi karşısında marjinalliğin en ileri boyutlarda hissedilmesi de, birlik doğrultusundaki eğilimlere güç verdi ve mümkün olan en kısa zamanda devrimci bir alternatif yaratmanın gerekliliği ile bu işin altından herhangi bir örgütlenmenin doğrusal gelişmesi ile tek başına kalkmasının olanaksızlığını da daha geniş bir kesime gösterdi. Böylece birliğin hem zorunlu hem de mümkün olduğu daha çok kabul görür oldu. Dolayısıyla birlik sorununun önplana çıkması ve birlik fikrinin

güçlenmesi, bu nesnel ve öznel koşulların ürünü olarak görülmelidir.

Genel olarak böylesi bir tarihsel ve teorik arkaplana sahip olan birlik fikri, herşeye karşın şu veya bu ölçüde ayakta kalmayı başarabilmiş başlıca örgütlenmelerin elinde bir bayrak olabilse ve onların öncülüğünde/inisiyatifinde birlik sorununun çözümü için ciddi ve samimi bir mücadele yürütülebilseydi, bugüne kadar katedilenden daha büyük bir mesafe alınacağını söylemek yanlış olmazdı. Bazı örgütlenmelerden bu doğrultuda şu veya bu ölçüde birtakım çabaların, girişimlerin gelmediği ileri sürülemez, ancak bunlar birlik fikrinin gerçeğe dönüşmesi, yaşam içinde sahici karşılıklarını bulması için yeterli değildi. Böylece sadece niyetlerden veya arızı nedenlerden değil, yapısal nedenlerden dolayı da başlıca örgütlenmeler, birlik fikrinin bayraktarlığını yapma ve gerçekleşmesi için gereken tarihsel inisiyatifi üstlenme yeteneğini/becerisini gösteremediler. Gönül ister ki, bundan sonraki süreçte gösterebilsinler ve sorunun çözümü doğrultusunda adımlar daha hızlı ve güçlü atılabilsin. Ancak ne yazık ki, bu noktada *"aklın kötümserliği"* *"iradenin iyimserliği"* karşısında daha baskın görülmektedir, çünkü yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, birlik fikrinin başlıca örgütlenmelerin elinde bayrak olmasını engelleyen yapısal bazı nedenler sözkonusudur. Bunların aşılması doğrultusunda iradi bir mücadele kararlılıkla ortaya konmadıkça, mevcut örgütlenmelerin birlik sorununun çözüm sürecinde daha inisiyatifli bir şekilde yer almaları oldukça zordur. Dolayısıyla *"aklın kötümserliği"*ne teslim olmadan *"iradenin iyimserliği"*nden güç alarak mücadele etmek gerekmektedir.

Nedir bu yapısal nedenler? Herşeyden önce, sık sık belirtildiği üzere birlik sorununun çözümüyle ilgili etkin bir tavır almaya çalışan örgütlenmelerin/grupların bu sürece girdikten sonra, çeşitli gerilimler ve çatışmalarla karşılaşması, kaçınılmaz olmakta, yani girildiği gibi çıkılamamaktadır. Aslında baştan da bilinen bu durumun doğurduğu sıkıntılar ve saflaşmalar daha önceki *"grup yaşamının"* sahip olduğu sorunlara eklenirken, belirli bir faaliyetin eskisi gibi yürütülmesinin önüne yeni bazı engeller çıkarmasının yanı sıra, eskisinden farklı ilişkilerin kurulmasında, düşünce ve beklentilerin doğmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Giderek *"iş yapamamanın"* en önemli engeli olarak algılanmaya başlanan birlik sürecinde etkin bir rol oynama çabasına karşı tepkiler doğabilmekte, bu tepkilerin eskiye özlemle birleşmesi de gündeme gelerek, genel olarak birlik fikrine karşı bir eğilim ortaya çıkabilmektedir. Tüm bu gerilim ve saflaşmalar ise, örgütlü çevreleri şu ya da bu doğrultuda harekete geçmek açısından, ama bu arada etkin ve bilinçli bir birlik politikasını izlemek açısından da atıl ve belirsiz bir konum içine sürüklemektedir.

10-15 yıldır süren bir hayattan kolayca vazgeçilememesi anlaşılır birşeydir. Genellikle gençliklerin yaşanıp olgunluğa geçildiği böylesi bir hayat içinde çok çeşitli ilişkiler kurulmuş, alışkanlıklar edinilmiş, gelenekler sahibi olunmuştur. Bugünden ve varolanlardan bir sürü şikayet ve memnunsuzluğa karşın bilinmeyen bir gelecek uğruna bugünün bir çırpıda feda edilmemesi de doğaldır. Dolayısıyla birlik sürecinde henüz bugünden daha iyi, daha güven verici bir gelecek yeterince şekillenmeden insanlardan bugün sahip olduklarından vazgeçmelerini beklemek, daha doğrusu kendilerini böyle hissettikleri ölçüde bu noktada ısrar etmek, anlamsız ve yanlış olur. Aslında hep birlikte kavranması gereken şudur ki, bugün sahip olunan her ne varsa, onlardan vazgeçmek sözkonusu değil; onları aşmak, o birikimleri daha ileri noktaya taşımaktır birlik

sürecinde yapılmaya çalışılan ya da yapılması gereken. Dolayısıyla süreç böyle kavranmadığı noktada ve kavranmadığı sürece insanlar sahip oldukları bir şeyleri yitirecekleri endişesiyle davranacaklardır ve öyle de davranmaktadırlar. Kazanacaklarını iyice görüp kavramadan ellerindekilerini riske atmamaları, belki "müteşebbis ruhu"na aykırıdır, ama yine de insani ve aynı zamanda siyasi bir refleks olduğunu da kabul etmek gerekir.

Ortalama süresi 55-60 yılı geçmeyen insan ömründe 10-15 yıl hiç de kısa bir zaman değildir. Bu zaman içerisinde yaşanan bir yığın olumsuzluklar, çatışmalar, öfkeler ve hatta düşmanlıklarla birlikte güzel şeyler de paylaşılmış, dostluklar ve sıkı insani bağlar da kurulmuştur. İyi ve kötü yanlarıyla insanların birbirini tanıdığı bir ortamın herşeye karşın insanı güven içinde hissettiği bir atmosfer yaratması da sözkonusudur. Bu bağlamda bildiği, tanıdığı kişilerden ve ilişkilerden şikayeti ne olursa olsun, hemen hiç bilmediği, tanımadığı şeylere karşı güvensizlik ve tereddütler daha fazla olabilmektedir. Belirli bir yaşam tarzı ile örtüşen, içiçe giren bir siyasal kimliğin sahip olduğu alışkanlıkların gücü büyüktür ve adeta farkında olunmadan bu alışkanlıkların sürdürülmesine yönelik perspektiflerin, politik yaklaşımların ortaya çıkmasını da tuhaf görmemek gerekir. Bu arada yeni temasa geçilen siyasal kişiliklerin ve ilişkilerin giderek tanınması ve kendi bulunduğu ilişki ağından ve insanlardan çok farklı olmadıklarının görülmesi (ki bu da son derece doğaldır), birlikten umut edilen şeylerin, beklentilerin yer yer kırılmasına da yol açmakta ve hatta uzun yıllar birlikte olduklarından beğenmedikleri varsa, onların değeri yavaş yavaş artabilmektedir. Tüm bu karmaşık duygular ve düşünceler dünyasında belirli bir olgunluğun getirdiği yanlış yapmaktan, yanlış bir şeyi veya yolu seçmekten doğan korku da eklenince, atalet fazlalaşmakta, bulunduğu yeri ve ilişkiler ağını terk etmeme eğilimi güçlenebilmektedir. Sütten ağzı yananın yoğurdu üfleyerek yemesini anlayışla karşılamak gerekir.

Tüm bu değerlendirmeler ve saptamalar pek de politik görülmebilir ve belki de birlik politikası da dahil olmak üzere çeşitli politikalarla ve politik projelerle pek de ilgisi bulunmayabilir. Oysa durum hiç de öyle değil! Başta insanlara yeni bir hayat, geçmişten ve bugünden farklı bir gelecek öngörmek zorunda olan birlik sorunu da dahil olmak üzere, yukarıda söz ettiğimiz şeylerin genel olarak politik mücadele ve örgütlenmede oynadığı roller büyüktür ve ne denirse densin herkes bunu öncelikle kendisinden, kendi yaşamından bilmektedir. Dolayısıyla tüm bunları dikkate alan, hesap eden tartışmalara, politikalara ve perspektiflere ihtiyaç olduğuna işaret etmek üzere kısaca değinmekte yarar gördük. Politika laflarla, ak kağıtlar üzerine yazılan kara yazılarla değil, insanlarla yapılıyor ve insanların yaşamında da işaret ettiğimiz şeylerin son derece önemli yerleri var.

Öte yandan sorunun daha siyasi ve örgütsel görünen yanını da eksik bırakmamak gerekir ve oraya göz atılınca da karşımıza çıkanlar şunlar olmaktadır; herşeyden önce yazımızın başında sözünü ettiğimiz bağlamda dünyada ve ülkede olan bitenlerin sonucunda siyasal kimliklerin ve örgütlenmelerin yeniden sorgulanması ve kurulması bir ihtiyaç, giderek bir zorunluluk olarak kendisini dayatmasına karşın mevcut örgütlenmelerin önderliklerinin böyle bir işe giriştikleri söylenemez. Bunda çoğunlukla teorik ve siyasi yetersizlik, perspektif darlığı gibi nedenler rol oynamaktadır ama daha önce sözünü ettiğimiz insani güdülerin yanısıra korkunun da büyük rolü vardır;

bu korku bölünmekten, elde mevcut olanı da kaybetmekten korkudur. Zaten oldukça daralmış, küçülmüş eldeki mevcut güçlerle çok fazla birşey yapılamadığı pekala görülmektedir, ama sorgulama, eleştiri-özeleştiri süreci risklidir ve mevcut olanı da tehlikeye atar. Dolayısıyla böylesi bir tehlikeyi göze almadan çeşitli yol ve yöntemlerle eldekini korumaya çalışmak, daha rasyonel tutum olarak algılanmaktadır. Yeni güçlerin kazanılmasının mevcut koşullarda ne kadar zor olduğu bilinince, eldeki ile yetinmek, onu korumaya çalışmak ve bu arada bunu sağlamak için onun ne kadar iyi, ne kadar sağlam vs. olduğu propagandasını yapmak daha kolay ve doğru zannedilmektedir. Oysa yeni güçleri kazanmaya yönelik bir şekilde eski siyasal kimliklerin ve tarihlerin sorgulanmasına, eleştirilmesine girişmeyen, buna cesaret edemeyen önderlikler elde mevcut olan güçleri de koruyamadıklarını, şiddetli bir darbe sonucunda iç kanama geçiren bir hastanın (12 Eylül herkes için böyle bir darbe değil miydi?) farkedilemeyen iç kanaması gibi sürekli kan kaybedildiğini acaba ne zaman görecektir? Aradan geçen 10 yıl bunun için yeterli olmadıysa, gelecek için bu konuda ne kadar umutlu olunabilir? İnsanların zihinlerinde bu soru olmadığı sanılıyorsa fena halde yanılmaktadır ve mevcut güçlerin atıl bir halde durması, istenildiği gibi harekete geçirilmemesi, büyük ölçüde bundandır.

Böylesi bir sorgulama, siyasal kimliklerin yeniden kurulması çabasına geniş bir kesimde cesurca girişilememesi yeni güçlerin kazanılmasını engellediği ve eldeki güçlerin harekete geçirilmesine ayakbağı olduğu gibi ancak böylesi bir sorgulama ve yeniden kuruluş sürecinde ortaya çıkabilecek yeni bir sorgulama ve yeniden kuruluş sürecinde ortaya çıkabilecek yeni birlik olanaklarının ve perspektiflerinin kazanılmasını ve değerlendirilmesini de olanaksızlaştırmaktadır. Bu noktada böyle bir şeyi yapar gibi görünüp, eski kimliklerle yola devam edenlerin geçici kazanımları (örneğin **Yeni Çözüm** gibi) ile böyle bir şeyi en azından kısmen ama gerçekten yapmaya kalkışanların yaşadıkları ve yaşamaya devam ettikleri sıkıntılar ve gerilimler (örneğin **Yeni Öncü** gibi) belki de başkalarını bu işten iyice uzaklaştıran örnekler ve tecrübeler olmaktadır. Ama ne olursa olsun **Yeni Öncü**'nün bir noktada kısmen yapmaya çalıştığını (belki de ancak bu kadarını yapabilir) tam ve cesurca yapmak ve bunu sosyalist hareketin en geniş kesiminde yapmak doğru ve gerekli olmalıdır. Yine **Yeni Öncü** örneğinden ve deneyiminden görülmektedir ki, böyle yapıldığı ölçüde zaman zaman çok geniş kesimlerin ilgisinin odaklaştığı bir akım olmanın yanı sıra, birlik sürecinde yine bazı sancılar ve gerilimlerle de olsa bütün olarak yer almak; **Yeni Öncü**, şimdiye kadar değerlendirme becerisini gösteremediyse de, bu süreç üzerinde hegemonya kurmak şansı ve olanağı ancak böyle ortaya çıkabilmektedir.

12 Eylül sonrasındaki süreçte çöken, yıkılan önderlikler ve bu önderliklere duyulan güven sorunu aşılmadan, temel sorunların aşılması, sosyalist hareketin geriye savrulduğu noktadan ileri doğru hamle yapması mümkün değildir. Bu konumlarına ve yukarıda işaret ettiğimiz bugünkü tutumlarına karşın, bu önderlikler vazgeçilemezliklerini sürdürüyorlar. Burada tartışmaya çalıştığımız kişiler veya kişilikler değil, genel olarak kitleyi (daha doğrusu militanları) önderlere karşı kışkırtmaya da çalışmıyoruz, sorunumuz bu değil. Tartışmaya çalıştığımız, "eski" yaşamın, kurumların ve ilişkilerin bugünü ve bugüne taşıdıklarıyla geleceğimizin tasarlanması ve kurulması sürecinde ortaya çıkan sorunlar, engellerdir. Eleştirel bir yaklaşımla değindiğimiz tutumları içerisinde

olan önderlikler inisiyatifinde yapılan politika son derece dar bir kesime, esas olarak belirli ilişkiler ağı içinde olan bir avuç denecek insana yönelik bir şekilde yapılıyor. Dolayısıyla aslında gerçek anlamda politika yapılmıyor ama bir "*sekt yaşamının*" gerekli kıldığı bazı ilişkiler ve faaliyetler şu veya bu ölçüde sürdürülüyor. Politika olarak üretilenler, esas olarak bu dar çevrelerde yer alan insanların ihtiyaçlarına, taleplerine veya tepkilerine yanıt vermek üzere şekillenince, marjinalliğin içselleştirilmesi, gerçek anlamda politika yapamamak kaçınılmaz hale geliyor. Bu ise, en başta yaptıklarını eskisi kadar anlamlı bulmayan, dolayısıyla işe coşkuyla sarılmayan ve kendisini pek de işlevli hissetmeyen, amacına ve çevresindekilere giderek yabancılaşan insanlar üretmeye ve dolayısıyla yukarıda işaret ettiğimiz "*kan kaybı*"na neden oluyor. Bu gerçeklik kavranamadığı ölçüde de son derece saçma-sapan çatışmalar, didişmeler ve incir çekirdeğini doldurmayacak ufak sorunlar içinde zaman ve enerji boşa harcanmış oluyor. Ve sonuç olarak yeni güçler kazanma, marjinallikten kurtulma bir yana, eldeki güçler de gün geçtikçe eriyor. Dolayısıyla böylesi bir darlıktan, gerçek politika ve politik mücadeleyle ilgisi olmayan bu "*politika yapma tarzından*" kurtulmak son derece önemli. Bu politika tarzının geçmişten gelen iki önemli dayanağı var; birincisi, geçmişte de sadece belli ilişkiler ağı içinde olan insanlara seslenen politikalar yapılsa bile, o zamanlar en azından bazı örgütlenmeler bugünle kıyaslanmayacak kitlesellikler taşıyorlardı. Bu durum dolayısıyla da sorun bugünkü çarpıcı ve vahim yanlarıyla kendisini ortaya koymuyordu. İkincisi ise, böylesi bir politika tarzına sahip olmanın 12 Eylül sonrasında tümüyle yer altına sığınmış bir avuç insanın içe kapanık bir yaşama ve ilişkiler ağına sahip olmalarından gelen, bu durumda ve koşullarda geçen uzun yılların alışkanlıklarından üreyen yanları var. Dolayısıyla 12 Eylül öncesi ve sonrası ile bugün sürdürülen bir tarz ve gelenek söz konusu. Ama mutlaka aşılması, mevcut koşullara uygun devrimci bir tarzın geliştirilmesi bir zorunluluk olarak karşımızdadır.

Ama bunun için bu politika yapma tarzıyla sıkı sıkıya bağlantılı bir soruna daha değinmek gerekir. Yine 12 Eylül sonrasındaki süreçte gelişen ve bugün de devam eden bir sorun, siyasi mücadelede bir araç olması gereken örgütlenmelerin araç olmaktan çıkıp amaç haline gelmeleridir. Askeri diktatörlük koşullarında bir anda kitleselliğini yitiren ve son derece daralan ilişkiler ağı içinde yaşamaya çalışan örgütlenmeler, yıllar boyunca darbe yedikçe, saldırılarla kayıplar verdikçe, bunlar onarılmaya, eksikliği kapatılmaya çalışılmıştır. O koşullarda yapılabilecek olan da bundan başka birşey değildir ve yine o koşullarda bunun yanlış olduğu ileri sürülemez. Daha önceki sürecin bir sonucu ve ürünü olarak geline nokta böyle yapılması bir zorunluluk idi. Ne kadar küçük ve dar olursa olsun, kitle mücadelesinin yeniden yükselmeye başladığı koşullarda varolan örgütlenmelerin başarabilecekleri çok şey olabilirdi. Ancak uzun yıllar böyle geçti ve giderek birer araç olan bu nesneler, birer amaç haline geldi ve o noktadan sonra da yükselmeye başlayan kitle mücadelesi içinde etkili ve işlevli olmayı beceremez bir noktaya sürüklendi. Örgütlenmelerin bu kendilerini koruma, varetme çabaları hemen tümüyle eski siyasal kimlikler ve tarzlar üzerinden oldu ve yükselmeye başlayan kitle mücadelesi içinde de (örneğin en somutu geçen yılki "*Bahar Eylemleri*"dir) bu eski kimlikler ve tarzlarla yer alınmaya çalışılınca çekici olmaktan çok, itici yanları insanlar için önplana çıktı. Sadece mücadele halindeki kitleler açısından değil, "*eski*" militanlar ve taraftarlar açısından da yeni ve çekici bir yan görülemedi ve bu

kanaldan da kayıplar telafi edilemedi. Dolayısıyla bu başaşağı durumun, amaç haline gelen araçların bu konumlarının da köklü bir değişimi zorunludur. Ancak böylesi bir köklü değişimi her çevrenin kendi sınırları, alışkanlıkları ve ilişkileri içinde başarması mümkün görünmemektedir ya da en azından bugüne kadar mümkün olmamıştır. Dolayısıyla birlik sürecinin bu açıdan da bir işlevi olmak durumundadır, çünkü ancak içe kapanmadan dışarıya, gerçek dünyaya ve hayata açılarak, onunla ilişkiler kurularak bu durum aşılabılır.

İşte birlik sorununun çözüm sürecinde mevcut örgütlenmelerin daha inisiyatifli ve sürükleyici bir şekilde yer almalarını engelleyen yapısal nedenlerden bazıları bunlardır. Dolayısıyla önümüzdeki süreçte özellikle **BTDK** platformundan ortaya çıkan **DSB (Devrimci Sosyalist Blok)** fikrinin yaşamın çeşitli alanlarında siyasi ve örgütsel karşılıklarının yaratılabilmesi için bu sorunların aşılması gerekecektir ve bunun da ne kadar zor ve zahmetli bir süreç içereceği tahmin edilebilir. Ancak örgütlenmelerin kendilerini birlik sürecinin dışında kurmaya çalışmaları, bir kısır döngü olmaktan ileri gidememektedir ve ne kadar zor ve zahmetli olursa olsun, bu süreçte yeralmaya cesaret eden, bu doğrultuda bilinçli ve iradi bir mücadeleye giren kazanma şansına da sahip olacaktır. Her alanda ve her düzeyde kazanılmış olan her ne varsa onlara yaslanarak ileri doğru hamle yapmaya çalışırken ve mükemmele ulaşmayı tasarlarken, mümkünü de dışlamamak gerekir. Başka şeylerde de olduğu gibi, birlik sürecinde de mükemmel mümkünün düşmanıdır, bu bağlamda **DSB** fikri belki de mükemmel bir şey olarak görülmeyebilir ama mümkün bir adım, gerçekleşmesi halinde ileri doğru atılacak önemli bir tarihsel adım niteliğindedir. Onu fikir olmaktan çıkarıp, sahici bir şey, yaşamın içinde canlı ve gerçek bir araç haline getirmek için ise, herşeyden önce, böyle bir niyet ve irade göstermek gereklidir. "*Aklın kötümserliği*"nin gösterdiği engeller, "*iradenin iyimserliği*"nin ortaya çıkaracağı çözüm yolları ve araçlarıyla aşılabılırler. Devrimciler "*aklın kötümserliği*" karşısında paniğe kapılıp üzerlerine düşeni yapmaktan vazgeçen değil, "*iradenin iyimserliği*"nden güç alarak koşullara uygun mücadele biçimlerini ve araçlarını yaratma becerisini gösteren insanlardır, ya da doğrusu böyle olmak zorundadırlar.

KİM HAYALCİ KİM GERÇEKÇİ

Mahmut CEYLAN

Birlik konusunda ilk açık girişim, 1986 yılında gerçekleşmişti. Proletarya sosyalistleri o tarihte bu girişimi "*ehli sosyalizm atakta*" diye değerlendirmiş ve sözkonusu girişime doğru bir temelde tavır almıştı. Ancak bu politika daha sonra değişti. İdeolojik olarak ehli sosyalizmin teşhiri biryana bırakıldığı gibi, pratikte de bu sosyalizm anlayışının taraftarlarıyla nedenleri hala açıklanmayan bir diyaloga girildi. Dışa karşı proletarya sosyalizminin görünümünü muğlaklaştıran ve bize ilişkin çeşitli yorum ve spekülasyonlar üreten de işte bu politikaydı. Yurt içinde başka, yurtdışında başka bir politika uygulanıyordu. Kimi arkadaşlar dışarda TBKP ve TSİP'le ilişki geliştirirken, içerde Troçkistler başta olmak üzere, siyasal mücadelede ciddi hiçbir etkinliği olmayan çevrelerle güçbirliği yapılıyordu.

Kuruçeşme'den çok önce, birlik konusunda aramızda görüş ayrılıkları çıkmış, kimimiz birliğin olanaklarının araştırılmasını kişilerin inisiyatifine bırakan o zamanki politikaya itiraz etmişti. Nitekim bu itirazlar üzerine durum yeniden gözden geçirilmiş ve böyle bir faaliyetin kolektif sürdürülmesi doğrultusundaki önerimiz benimsenmişti. Ancak daha sonra, fiili bazı nedenlerden dolayı, kişisel inisiyatifler önplana çıkmıştı. İşte böyle bir ortamda, yani dağınıklığımızın daha da derinleştiği ve birliğe ilişkin merkezi bir politikamızın olup olmadığının belirsizleştiği bir aşamada, **Kuruçeşme** olayı gündeme gelmişti. Bu girişimin öncülüğünü örgütlü güçler değil, bağımsız veya örgütlerinden kopmuş sosyalistler yapmıştı. Bu platforma katılıp katılmayacağımız, katılma halinde politikamızın ne olacağı, insanlarımıza sorulmadan, orda izleyeceğimiz politika belirlenmiş ise, bu, bütünüme anlatılmadan bazı arkadaşlarımız kendilerine yapılan çağrıya uyarak ve daha sonra bu platforma katılan diğer arkadaşları yine kendileri saptayarak, bir tutum almışlardı. Kimi arkadaşlar da bu katılma tarzı üzerinde durmadan, proletarya sosyalistlerinin genel eğiliminin ne olduğunu araştırma zahmetine katlanmadan, içerdeki gerçek durumu kavramaya çalışmadan bu tutuma destek olmuşlardı.

Bugün gelineen noktadan geriye dönüp **Kuruçeşme** sürecini eleştirmek kolaydır. Ama asıl önemli olan, bu süreci daha baştan doğru ele almaktır. Önderlik de bunu gerektiriyordu. Biz bu sürece ilişkin çeşitli iddialar ortaya attık ve öngörülerde bulunduk. Hayat bu iddia ve öngörülerin hemen hepsini

doğruladı.

İleri sürülen birlik projesinin gerçekte koşullarının oluşmadığını, birlik için tarihsel bir fırsatın doğduğu şeklindeki yorumların yanlış olduğunu vurguluyorduk. Bu düşünceyi de birliğe karşı olduğumuz için değil, sosyalist hareketin genel özelliklerini ve verili koşulları tahlil ederek, varolan ilişkileri ve eğilimleri, sosyalist örgütlerin, çevrelerin ve tek tek sosyalistlerin görüşlerini gözönüne alarak, tüm bunlardan hareketle savunuyorduk. Aynı şeyi birlikçi arkadaşlar da saptayabilirlerdi. Ancak onlar kendilerini bir hayale kaptırmışlardı. Kendi dünyaları dışında olgular olduğunu kabullenecek bir durumda değillerdi. Ne görüşlerimiz önemliydi onlar için, ne de bizi birbirimize bağlayan diğer değerler. Onlar, tüm umutlarını birliğe bağlamışlardı. Kendilerine karşı saflarımızdan muhalefet yükseldikçe de, bir yandan bu muhalefeti dogmatik ve sekter olmakla suçlayıp, bastırma taktiği uyguluyorlardı, bir yandan da kimi arkadaşları yardıma çağırarak önlerine çıkan bu engeli aşmaya çalışıyorlardı. Kimi arkadaşların birlikçilere bu konuda yardımcı olduğundan benim pek bir kuşkuym yok. Birlikçi arkadaşların politikaları açısından ihtiyaç duydukları teorik ve pratik destek, kimi arkadaşlar tarafından onlara yeterince sunulmuştur. Bu kimi arkadaşların, ortak zeminimizi savunan yazıları uzunca bir süre göndermekten kaçınmış olmaları, çeşitli dergilerde ve gazetelerde çıkan yazılarında sürekli birlik propagandası yapmaları ve bizim bu soruna ilişkin muhalefetimizi görmezlikten gelmeleri de bunu doğrulayan örneklerdir.

Kimi arkadaşlar da zaman zaman birliğin koşullarının olmadığından söz ediyorlardı. Ama bu tespit yapıldığı yerde kalıyordu. Onların birlik üzerine geliştirdikleri güncel değerlendirmeler ve pratik politikaları özünde bu tespitle çelişiyordu.

Birlikçi arkadaşlar, platformda kişisel olarak temsil edilme konumunu kafalarında oluşturdukları birlik projesiyle çakıştığı için benimsemişlerdi. Bu nedenle sonuna kadar bu konumlarını korudular ve zeminin üzerinde yeralan insanlarla birlik platformunda izledikleri politikayla ilgili yazılı hiçbir bilgi aktarmadılar. Bizim, bu arkadaşların **Kuruçeşme** platformuna kendi adlarına katıldıkları şeklinde bir iddiamız vardı. Hayat bu iddialarımızı da doğruladı. Kimi arkadaşlar, şimdi birlikçileri bu yönde aldıkları tutum yüzünden eleştirmeye kalkıyor. Ama bu yaklaşım, onların düne kadar birlikçileri desteklediği gerçeğini ortadan kaldıramaz. Yurtdışında, içerdeki platforma benzer bir platform oluşturmak amacıyla kaleme alınan bir çağrı yazısında, *"katılanların örgütsel bağları ne olursa olsun, kendi görüşlerini özgürce dile getirebilmeleri"* ifadesinin yer alması, neyin göstergesidir? Kimi arkadaşların, bugün eleştirdikleri bir tutumu daha önce onayladıklarının değil mi? İçerde bu nedenle aramızda sert tartışmalar geçtiğini ve ilişkilerimizin gerginleştiğini bu kimi arkadaşlar bilmiyorlar mıydı? Bu tür bir formülasyonun, birlikçi arkadaşların politikalarının merkezi olduğunu lanse etmelerini kolaylaştıracağı önceden tahmin edilemez miydi? Ben gerektiğinde bu ifade tarzını sorun yapmayabilirim. Bilinçli tavizlere yandaş olabilirim. Ama aramızda bir güven bunalımının patlak vermemiş olması koşuluyla. Aynı kimliği hala taşımaya devam ettiğimize ve bu kimliğin gereğinin yapılacağına karşılıklı inanıyor olmamız koşuluyla.

Birlik Platformu'nda görüşlerimizin savunulmadığını hep söyleyegeldik. Birlikçi arkadaşların izlediği politikalar başından beri bu kuşkumuzu doğrular bir biçimde geliyordu. Platformda ne yaptıklarıyla ilgili bize sağlıklı bir bilgi

verilmediği gibi, bu iddiamızı yalanlama gereği bile duyulmuyordu. Bu arkadaşlar dogmatizm silahına sarılarak, sürekli bize bu çürük silahla ateş ederek, gerçeği örtbas edebileceklerini zannediyorlardı. Belli bir evrede, platform tarafından belirlenmiş olan konuların tebliğler halinde kamuoyu önünde tartışılmasının kararlaştırıldığı bir tarihte, gerçek tüm çıplaklığıyla açığa çıktı. Bu arkadaşların devrim anlayışımıza esastan eleştiri yönelttikleri ve Troçkist sürekli devrim teorisinin cazibesine kapıldıkları anlaşıldı. Zaten bu aşamaya kadar da platformda aynı çerçevede bir pozisyon almışlar, Troçkistlerle veya benzer düşüncede olan birtakım sosyalistlerle içerik olarak pek farklı olmayan görüşler savunmuşlardı.

Bu platformdan ciddi bir birlik çıkmayacağını, bunun temel bir nedeni olarak da birçok devrimci örgütün bu sürecin dışında kaldığını belirtiyorduk. Mevcut bileşimiyle bu platformun sözkonusu örgütler için bir çekim merkezi olamayacağını da vurguluyorduk. O gün bu tespitimize karşı çıkan ve **Yeni Öncü**'de birlikçi arkadaşlardan yana tartışmaya katılan bağımsız bir sosyalist -ki bu sosyalist, birlik platformunun örgütleyicilerindendi ve süreç boyunca da tartışmaların en etkili adlarından biriydi- platformun nasıl sonuçlanabileceği belirli ölçüde açıklığa kavuştuktan sonra, yani platformdaki *"hegemonya mücadelesine"* hiç de *"devrimci Marksistlerin"* damgalarını vurmadıkları belli olduktan sonra, **DY**, **DS** ve **Kürt** devrimcilerinin yeralmadığı bir platformdan anlamlı bir birlik çıkacağını düşünmüyorum, diyordu. Oysa aynı şeyi biz daha baştan öne sürmüştük. Birilerinin ve bu arada bu sosyalistin hayal dünyasını karıştırdığımız için de çok yönlü bir saldırı bombardımanı altında tutulmuştuk. Ne anti-birlikçiliğimiz kalmıştı, ne de mezhepçiliğimiz.

Bu platformun dışa dönük bir mücadele platformuna dönüşmesi, eylemlilik temelinde tartışmaların sürdürülmesi, mevcut durum ve her eğilimden sosyalisti barındıran bir nitelik taşıması nedeniyle, en başta bu nedenle adeta olanaksız gibiydi. Bu platformdan ideolojik bir yakınlaşma, program konusunda en temel tezlerde bir yakınlaşma beklemek bir yana, ciddi bir güçbirliğinin bile çıkmayacağını iddia ediyorduk. Platformun taşıdığı zaafılar yüzünden bir tartışma platformu olmaktan öteye geçemeyeceğini anlatıyorduk. Gelişmeler bu öngörümüzün de gerçekçi olduğunu gösterdi.

Bu platformun olsa olsa legal sosyalist bir konumda olan birtakım güçleri birbirine daha çok yakınlaştıracaklarını söylüyorduk. Bu öngörümüz de gerçekleşiyor. Bu konumda olanların bir kesimi, daha önce tasfiye ettikleri gizli yapıları yerine yasal bir parti inşa etmek üzere harekete geçtiler. Önderlerinin salıverilmesinden sonra, bu doğrultuda ilk temel adımı attılar. Diğerleri de yasal bir partide birleşmek konusunda bir uzlaşma içerisine girdiler. Buna giden yolda bir süreç başlatıldılar. Eğer her iki kesim açıkladıkları görüşlere bağlı kalırlarsa, yakın bir tarihte güçlerini tek bir parti çatısı altında toplamamaları için herhangi bir engel yok.

Bu platformun başlıca yararının solun çatışmalı geleneğinin değişmesine, farklı güçlerin birbirlerinin varlığına tahammül etmeye yapacağı katkı olacağını öne sürüyorduk. Platformun başarıları üzerine kim ne derse desin, o bundan öte bir sonuç üretmemiştir. Tabii, bu sonucu da küçümsememek gerekir.

Şimdi de tüm bu konularda biraz daha ayrıntılara girmeye çalışayım.

Kimi arkadaşlar bizi birlik platformuna reaksiyon içerisinde olmakla,

mücadelenin genel çerçevesini ve bugünün somut koşullarını kavramamakla eleştiriyor. Bence bu, yerinde bir eleştiri değil. Biz esas olarak platforma katılma biçimine ve orda izlenen politikaya tepki gösterdik. Bu platformda örgütlü yer alınmasını, ona katılan insanların bizim görüşlerimizi temsil etmeleri gerektiğini savunduk. Kişisel konumlarının bizi bağlamayacağını, ama isteyenin böyle de katılabileceğini belirttik. Bu konuda tavrımızı netçe ifade eden yazılar kaleme aldık. Kimi arkadaşların, birlikçileri desteklediği bir süreçte, biz bu katılma biçimiyle platformun sonuçları üzerinde etkimizin olamayacağını söylüyorduk. Nitekim gelişmeler de bunu kanıtladı. Birlikçi arkadaşlar, kimseyi görüşlerimize kazanmadıkları gibi, yıllarca kendilerine karşı mücadele ettiğimiz birtakım tezlerin arkasına takıldılar. Bu arkadaşlar, birlik platformunda ne kendileri bir tebliğ hazırlama becerisini gösterdiler ne de proleter sosyalist zemini bu doğrultuda zorlayıcı bir tutum içersinde oldular. Bizim teorik birikimimiz, platformun gündemindeki her konuya ayrı yazılar sunma ve tartışmalara bu çerçevede müdahale etme potansiyeline sahipti. Yapılması gereken, bu potansiyeli harekete geçirmektir. Ancak birlikçi arkadaşların zaten böyle bir sorunu yoktu. Onlar, bu platforma etkilenmeye, arayışlarına uygun tezler bulmaya, kafa bulanıklığından kurtulmaya gitmişlerdi. Kimi arkadaşlar ise, bu birlikçi zihniyete bel bağlamış, zeminimizden yükselen seslere kulak tıkamışlardı.

Bu platform, mevcut bileşimiyle, yani her eğilimden sosyalisti barındıran niteliğiyle de zaden birlik için tarihsel bir fırsat oluşturmuyordu. 1970'lerin başındaki koşulları yaşamıyorduk. Bence, somut durumu asıl kavramayan bu birlikçilerin yanı sıra, kimi arkadaşlardı. Ortada bir birlik fırsatı var mıydı ki, biz onu yoketmiş olalım? Birliği umut haline getiren yalnızca birlikçi arkadaşlar mıydı? Uzunca bir süre gelişmeler karşısında sessiz kalanların tavırları, bugün eleştirdikleri tutumlardan hangi noktalarda farklıydı?

Biz bu platforma örgütlü katılmayı, orda örgütlü davranmayı hep vurguladık. Bunun yapılmadığını gördüğümüz, bu yönde kuşkularımızı doğrulayan bilgiler aldığımız bir anda, tabiri yerindeyse, sorun çıkarmaya ve birlikçi arkadaşların politikalarını teşhir etmeye başladık. Proletarya sosyalistlerinin çıkarları da, gerçek bir birliğin çıkarları da böyle davranmamızı gerektiriyordu. İnsanlarımızın büyük bir çoğunluğu bu faaliyetin dışında tutulmuştu. Görüşleri sorulmuyordu. Orda neyin hayata geçirildiği tartışma konusu edilmek istenmiyordu. Eğer başından itibaren belirlenmiş bir çerçevede, yani örgütlü olarak ve politikasını saptamış bir biçimde bu platforma katılsaydık, neye itirazımız olacaktı ki? Öyle bir durumda, muhalefet etmek yerine, platformdan birliğe katkı sağlayacak sonuçlar nasıl üretilebilir diye kafa yormaz mıydık?

Sürecin bir aşamasında kimi arkadaşlar birlik platformundaki politikaya doğrudan müdahale etme olanağı buldular. Ne yaptıkları biliniyor. Ama ben yine de bunları hatırlatmak istiyorum.

Demokrasi ve Devrim konusunda devrim anlayışımızı özetleyen bir yazı yollanmış olmasına rağmen, birlikçilerle kimi arkadaşlar görüşlerimiz üzerinde pazarlığa oturdular. Birlikçi arkadaşların bastırması sonucunda da yollanan yazı değil, onların önerdiği bir yazı muhalefet şerhimiz olarak kabul gördü. Yani eski politika, birlikçi arkadaşların belirlediği politika, bu olayda da varlığını devam ettirmişti. Sözkonusu muhalefet şerhi, bizim sanki devrim anlayışımız yokmuş

gibi, sanki devrim anlayışımızı yeni şekillendiriyormuşuz gibi ve sanki bu konuda aramızda çok ciddi bir tartışma sürüyormuş gibi bir üslup ve içerikle kaleme alınmıştı. Yine **Sosyalist Demokrasi**'ye ilişkin gönderilen bir yazı, ancak ilk üç paragrafı çıkarıldıktan sonra birlikçi arkadaşlar tarafından onay görmüştü. Bu paragraflarda tekçi anlayışın yanısıra, Troçkizmin tek ülkede sosyalizmin kurulamayacağı şeklindeki tezi de sosyalist demokrasi açısından eleştiriliyordu. Birlikçi arkadaşlar, Troçkistlerle aralarında oluşan ideolojik yakınlığı bozmaya neden olacak türden ifadelerin şerhlerde yeralmasını istemiyorlardı. Bu talepleri de kimi arkadaşlar tarafından kabul edilmişti. Toplantılarda, yollanan yazılardaki görüşlerin savunulması için gerekli önlemler alındığı söylenmişse de, hemen tüm yazılı belgeler, birlikçi arkadaşların görüşlerini yansıtmıştır. Kimi arkadaşların devrede oldukları bir süreçte görüşlerimizin ne zaman ciddiye alındığını gösteren bir başka örnek de ulusal sorunla ilgili izlenen politikada karşımıza çıkmıştır. Bu sorunun kapalı değil, açık bir toplantıda tartışılması gerektiği ko-nusunda bir duyarlılık içerisinde olunmamış, yine kimi arkadaşların onayı alınarak ulusal sorun kapalı kapılar ardında tartışılmıştır. Oysa görüşler hayata geçirilmek için savunulurlar. Türkiye'nin koşulları bu sorunu açık bir toplantıda tartışmaya elverişli değil idiyse, bunu baştan saptamak ve ulusal sorunu bu platformun gündemine almamak gerekiyordu. Ulusal sorunu hem gündeme alacaksın, hem bunu açık tartışacağını kamuoyuna açıklayacaksın, hem de sırası gelince bunu yapmayacaksın. İşte bu olmaz. Bu konuda **Yeni Öncü**'de bir arkadaşın durumu teşhir eden ve bence doğru bir yaklaşım içeren bir yazısı çıktı. Bu birlik platformundaki herkesi -bizimkiler de dahil- rahatsız etti. Bunun üzerine sanki bu platform herşeyin üzerindeymiş gibi bir havayla, bu arkadaşımıza cevap verilmesi kararı alınmış, bu kararın hayata geçirilmesi görevi de birlikçi arkadaşlarımıza verilmiştir. Birlikçi arkadaşlar da bu platformun insanlarımızın görüşlerini özgürce açıklamalarına müdahale etmek gibi bir vazifesinin olmadığını söylemek ve böyle bir görevi reddetmek yerine, anlaşıldığı kadarıyla, bu görevin üzerine büyük bir heyecanla atlamışlardır. **BTDK**'da kararın oybirliğiyle çıktığının açıklanması, zaten tersine bir yorum gerektirmiyor.

Tüm bu örnekler, sadece kimi arkadaşların nasıl bir anlayışla hareket ettiklerini değil, birlikçi arkadaşlarla aramızdaki ayrılıkların boyutlarını da yeterince ortaya koyuyor. **BTDK**'nın yayınladığı kitaplarda yeralan belgelerin -birlikçi arkadaşların imzasını taşıyanları kastediyorum- hemen hiçbirisi bizim görüşlerimizi yansıtmamaktadır. Bunlar, genellikle troçkistlerin veya benzer düşüncede olanların tezleriyle çakışan veya öyle yorumlanmaya daha çok açık olan yazılardır. Bu yazıların hemen hiçbirinin içeriğine katılmıyorum. Görüşlerimizle çelişen veya zorlama yorumlarla bize yakınlığı kanıtlanmaya çalışılacak bu yazıların altına imza atılmış olmasını yanlış buluyorum. Birlikçi arkadaşlarla temel bir farklılığımız da burda yatıyor. Hem görüşlerimiz açısından, hem de savunageldiğimiz birtakım değerlerimiz açısından, birlikçilerin ve kimi arkadaşların yaptıklarını onaylamak pek olanaklı değil. Kimi arkadaşların soruna doğrudan müdahale ettikleri dönemde de birilerimizin yine görüşü sorulmamış, birçok şey, ancak kararlaştırıldıktan sonra haberimiz olmuştur. Dün birlikçi arkadaşlar kendi bildiklerini okuyorlardı. Bugün benzer bir politikayı kimi arkadaşlar izliyor.

Sürecin başından itibaren birlikçilerle kimi arkadaşlar arasında ittifak vardı. Bu ittifak platformda tartışmaların tebliğler biçiminde tartışıldığı dönemde de

devam etmiştir. Onlar ancak şimdi, yani bu platformdan farklı beklentiler içerisine girince bir ölçüde birbirlerine karşı tutum almak zorunda kalmışlardır.

Kimi arkadaşlar, birlikçilere yönelik eleştirilerini ne zaman gündeme getirdiler? Birlik platformunun sonuçlanmasına doğru. Birlikçi arkadaşların gerçekten de görüşlerimizi savunmadıklarının belgelerle de açığa çıkması üzerine. Oysa bu tarihe kadar benzer eleştirileri biz ileri sürmüştük. Bu eleştiriler bir yandan görmezlikten geliniyor, bir yandan da birlikçi arkadaşlara destek mesajları gönderiliyordu. Kimi arkadaşların şimdi hem bizi, hem de birlikçi arkadaşları eleştirmeleri, politikalarının ta baştan öyle olduğu anlamına gelmiyor. Ortada gerçekler vardır. Hiç kimse de bu gerçekleri olduğundan farklı gösteremez. Kimi arkadaşlar istedikleri kadar iki tarafa karşı bir üçüncü tarafı oluşturduklarını iddia etsinler; olgular, pratik politikaları bu iddiayla çelişiyor. Bu arkadaşlar nesnel olarak bu süreçte birlikçi arkadaşların tarafında ve onları güçlendiren bir konum içerisindeydiler. Bugün ancak yeni ortaya koydukları tutum ve eleştirilerle birlikçi arkadaşlarla kendi aralarına bir sınır çizebilmişlerdir.

Bu süreçte gazete ve çeşitli dergilerde, sözlü tartışmalarda, kitle toplantılarında kimin neyi savunduğu, kimin ne tür iddialar ortaya attığı biliniyor. Proletarya sosyalistleri, elbette tüm bunları yerli yerine oturtacaktır. Bugün, kimi arkadaşların görüşlerimize sahip çıkması en çok kimleri rahatsız etmiştir? En çok kim, tartışmada kullandığı birtakım silahlardan yoksun kalmıştır?

Birlik platformundaki tartışmalar neden sosyalistler arasında yeni bir birlik çerçevesi yaratmadı? Bunda bizim bu platforma örgütsüz ve kişisel temelde katılmamızın bir payı yok mu? Bunda birlikçi arkadaşların birtakım insanlara proletarya sosyalistlerinden daha çok değer vermiş olmalarının bir payı yok mu? Önderlik, bu katılma biçimiyle, kendiliğindenci bir politikayla olsa olsa dışımızdaki birilerinin kuyruğu olabileceğimizi önceden göremez miydi? Örgütsüz kişilerin kendi adına ve kendi düşüncelerini temsil etmek üzere bu platforma katılacağımıza, baştan daha farklı bir politika belirleyemez miydik? Birçok örgüt, bu platformun dışında kaldı. Onların bu açıdan kaybıyla bizim kayıplarımız kıyaslanabilir mi? Bizim için oldukça değerli olan bir zamanı sırf birileri birlikçi olduğumuza iyice inansın diye mi boşa harcadık? Bu sorumluluğu kim, nasıl göze alabilirdi? Olduğu kadarıyla sosyalist siyasal mücadele bu platformun dışında sürdürülüyordu. Bence bu platforma katılmayan güçlerin kaybettikleri çok fazla birşey de yok. Bizde ise duruma müdahale edip, yol gösterecek irade ortalıkta gözüküyordu. Birlikçiler, dağınıklığımızdan yararlanarak, kimi arkadaşların uzak bir yerde konumlanmış olmasını istismar ederek, politikalarına muhalefet edenleri günün modası haline gelen dogmatizm, sekterizm, muhafazakarlık ve mezhepçilikle suçlayarak, yani bizi etkisizleştirme taktiği uygulayarak, yol alıyorlardı. Daha baştan kimi arkadaşların bu anlayışa tavır almaları gerekiyordu. Kimsenin kişisel politikasının bizi bağlayamayacağını açıklamaları gerekiyordu. Gerçekten de birlik politikamızı, varolan görüşlerimizi savunacak birilerini bu platforma göndermek gerekiyordu. **TBKP** ve **TSİP**'le haşır neşir olmak yerine, esas olarak tüm bunlara açıklık getirecek düşünceler, yöntemler ve taktikler belirlemek gerekiyordu.

Birlik platformunun gündeminde eylem yoktu. Eylem, platformun dışında cereyan ediyordu. Bu platform, mevcut yapısıyla bir eylem platformuna zaten dönüşemezdi. Bunu görmek ve kavramak o kadar zor değildi. Doğrudur, belli bir aşamada kimi arkadaşlar bu platformun önemli bir eksikliğinin eylem

ayağından yoksunluk olduğunu öne sürdü. Bu yanlış bir tesbit değildi. Ama platformdan bunu beklemek varolan gerçeklerle bağdaşmıyordu. Çünkü bu platform, bir tartışma platformu olmak dışında bir imkana sahip değildi. Kaldı ki, platformun örgütleyicileri de başından itibaren insanları bu zeminde kişisel olarak yeralmaya, birliğin olanaklarını kişisel temelde tartışmaya ve araştırmaya çağırmışlardı. Bu tutumlarını da sonuna kadar aynı kararlılıkla devam ettirdiler. Platformun örgütleyicilerinden bağımsız bir unsur, sürece ilişkin yaptığı bir değerlendirmede, daha önce toplantılara bağımsız kimlikleriyle katılan birçok kişinin, sürecin sonuna doğru geldikleri kabuğa yeniden dönme eğilimine girdiklerini, bunun da birlik açısından ciddi bir dezavantaj olduğunu açıklıyordu.

Ulusal sorunu açık bir toplantıda tartışmaya dahi yanaşmayan bir platform, eylem örgütlemeye nasıl kalkışabilirdi? Bazılarının zaman kazanmaya ihtiyacı vardı, bazılarının kendilerine yakın olanlarla birleşmede pazarlık yapmak için bir koz gerekiyordu, bazıları merak saikiyle toplantılara geliyordu, bazıları eski imajlarını silmeye katkıda bulunabileceği için bu platforma katılmıştı, bazıları küçülmenin yarattığı psikolojiyle platformda yeralmıştı, bağımsız birçok kişi, örgütler kendileriyle eşitleneceği için bu platforma önem veriyordu, vb. Tüm bu değerlendirmeleri şimdi ben yapmıyorum. Bunlar süreç boyunca başkaları tarafından da dile getirildi. Sosyalistlerin birlik açısından ciddi bir değişikliğe henüz hazır olmadıkları bir dönemde, birliğe umut bağlamak yanlıştı. Bağımsız sosyalistlerin ve örgütlerinden kopmuş çevrelerin peşinden sürüklenmek bir hataydı. Elbette, varolan önyargılara dayanarak, birşey yapılamaz biçiminde bir mantık savunmuyorum. Ama böyle bir önyargının varlığının tespit edildiği bir aşamada, bununla mücadele için daha farklı formüller ve projeler ortaya atmak gerekirdi. Neyin nereye kadar zorlanacağını doğru saptamak gerekirdi. Hem önyargıların varlığını göreceksin, hem sosyalistlerin büyük bir bölümünün gerçek bir değişikliğe hazır olmadığından sözedeceksin; sonra da kalkıp tüm bu tahlillerle çelişen bir politika izleyeceksin (tabii buna politika denebilirse). Öyle bir durumda elbette sürecin ortaya çıkardığı sonuçlarda senin de payın olacaktır. Bu sorumluluğu üstlenmekten kaçınmak, sanki başından beri net bir merkezi politikamız varmış gibi davranmak, sorunu daha da çetrefilleştirmekten başka bir şeye hizmet etmez.

Birlik imkanı yaratacak tavizleri, bu açıdan proletarya sosyalistlerinin durumunu olumsuzlaştıracak tavizleri kabul etmek gerekebilir. Benim buna hiçbir itirazım yok. Ama bu taviz TBKP ve TSİP'le ilişki geliştirme, Troçkistlerle blok kurma, platformlarda kişisel olarak yeralma, bugüne kadar eleştirdiğimiz tezlerin ve bağımsız bireylerin peşinden gitme olarak şekillendi mi, ben böyle bir tavizde yokum. Böyle davrananların, söylediklerimizle temel noktalarda çelişen bir pratiklerinin olmadığını iddia etmeleri, bana hiç inandırıcı gelmiyor. Bu platform, varolan örgütler arasında en geniş birliğin oluşmasına olanak sağlayacak bir niteliğe sahip değildi. Hatta böyle bir özelliğe yakın olduğu da söylenemez. Tek başına bizim doğru bir politika uygulamamız da böyle bir durumu yaratamazdı. Bu görüşü ileri sürmenin sekterlikle bir ilgisi yok. Tam tersine mevcut durumu doğru değerlendirmekle yakın bir ilgisi var.

Bağımsız birçok unsurun gerçekte aydın bireyciliğine eğilimli olduğu, disiplinden ve örgütlü davranmaktan kaçındıkları bugün mü farkedildi? Örneğin, birlikçi arkadaşlarımızın kuyruğuna takıldıkları bir kişi, daha baştan varolan örgütler aleyhine yazılar kaleme almamış mıydı? Birleşmek istiyorsanız,

programınızı çöpe atmaya ve kendinizi dağıtmaya hazır olarak gelin demiyor muydu? Yenilginin yarattığı bir olgu olarak örgütlerinden kopmuş veya başka nedenlerle bağımsız kalmış birçok sosyalist var. Tabi bunları ciddiye almak gerekir. Ancak birlik, bunların seviyesine inerek, örgütsüzlüğü kabul ederek sağlanmaz. Sağlıklı birleşmeler, örgütlü güçler arasında gerçekleşecektir. Bu platformun en ciddi eksikliği de belli başlı örgütlerin önemli bir kesimini kapsamaması değil miydi?

Hayat gösterdi ki, bu platforma baştan eylembirliğini dayatmak, kişisel temelde örgütlenmesine karşı çıkmak en doğru politika olacaktı. Bu koşulları benimsemeyecek bir platforma daha gerçekçi beklentilerle gidilirdi. Onun bir tartışma platformu olmaktan öteye geçemeyeceği bilinerek, yanlış hayaller üretmesine engel olunurdu. Bu konuda somut bir politikamız yokken, bu platform, eylemlilik temelinde örgütlenmediği için başarısız kaldı demek, ne ölçüde bir tutarlılığa tekabül ediyor?

Bu birlik sürecinden ders alınmadığını gösteren iki örnek de ortaya atılan **Devrimci Sosyalist Blok** ve **Sosyalist Forum** önerileridir. Bu platformdan ciddi birşey çıkmayacağı görülmeli. Troçkistlerle, birtakım çevrelerle ve bağımsız unsurlarla yürümekten vazgeçilmelidir. Dün sosyalistlerin büyük bir bölümünün katıldığı bir platformu cazibeli bulmayan, bugün küçük bir azınlığın blok çağrısını neden ciddiye alsın? Troçkizmin gölgesi altındaki bu azınlığın imkanları nedir ki? İşçilere, **Kürtler'e**, Kadınlara güven verebilecek, onların kurtuluş mücadelelerine öncülük edebilecek bir potansiyeli taşıdığına dair açık belirtiler ortaya koyabilecek bir çerçeveyi bu azınlığın yaratması veya buna giden yolda adımlar atması mümkün mü? Troçkistlerin, şöhretlerini devam ettirmek için belirli güçlere dayanmak dışında çok özel bir yeteneği olmayan insanların daha ne kadar peşlerinden sürükleneceğiz? Bunların oluşturacağı bir blok, devrimci bir partinin bileşenlerinden olamaz. Böyle birşeyi ne teorik ne de siyasal olarak içerebilir. Bunların yapacağı blok önerisine başkalarının itibar edeceğini de hiç zannetmiyorum. Bu azınlık, öncelikle bileşimi yüzünden ilgi çekmeyecektir. Ayrıca kapsadığı güçler itibarıyla ciddiye alınmayacaktır. Bizi ifade etmeyen belgelerin altına hala imza atılmaya devam edilmesini neyin, kimin zorladığını doğrusu merak ediyorum. Bizim Troçkistlere, bağımsız birtakım insanlara borcumuz mu var? Ahlaki bir şey mi bizi onlara bağlıyor? *"Bağımsızlığımızı ilan etsek"* ne kaybedeceğiz ki? Şimdiye kadar kaybettiklerimiz yetmedi mi? Aynı şekilde forum önerisini de anlamış değilim. Birlik platformunun bu saatten sonra üretebileceği birşeyin kalmadığı, eylembirliği temelinde örgütlenme imkanı taşımadığı hala kavranılmadı mı? **TBKP**, **TSİP** ve benzerleriyle ne forumu örgütleyeceğiz? Bunlarla ilgili politikanın tutmadığı zaten bu politikanın baştan her tarafının çürük olduğu ne zaman görülecek?

Ben kimi arkadaşların birlik politikalarının ne olduğunu anlayamıyorum. **TBKP** ve **TSİP**'le dostluk da mı bu politikanın bir parçasıydı? Yıllardır bazı **Kürt** devrimcileriyle görüşmemek de mi bu politikanın bir gereği? Somut koşullar denilmesini anlarım da , tüm bunların nasıl bir somut analize denk düştüğünü doğrusu kavrayamıyorum. Bu konularda kimi arkadaşlar hala bir yazı kaleme almış değiller. Onların bloka karşı çıktıklarını, ama forumdan yana olduklarını duyuyoruz. Ama ortada bunu izah eden bir belge yok. Eskiden kimi arkadaşların **TBKP** ve **TSİP**'e ilişkin politikalarını **Gorbaçov**'a bakışlarına (daha önce **Gorbaçov** çizgisine örgütlenme özgürlüğü dışında pek eleştiri yöneltmiyorlardı)

ve **Buharin'e** duydukları sempatiye bağılıyordum. Daha doğrusu, **Sovyet** tarihi sözkonusu olduğunda bu kimi arkadaşların **Stalin** veya **Troçki'ye** değil de **Buharin'e** yakın düşünmeleri, acaba onların **Gorbaçov** ve **TBKP'ye** olan bakışlarını da mı belirliyor diye kendi kendime sorardım. Zira **TBKP Gobaçovcu**. **Gorbaçov** çizgisinin **Sovyet** tarihi içersindeki kökü de bana göre **Buharin'e** dayanıyor. Ancak bu sorunun cevabından emin değildim. Bugün ise, bu kimi arkadaşların **Gobaçov'a**, yeterli bulmasam da bütünlüklü denebilecek bir eleştiri yönelttiklerini görüyorum. Yani **Buharin'e** yakın düşünmek, illa da **Gorbaçov** çizgisine yakın olmayı gerektirmiyor. Ama yine de bu kimi arkadaşların **TBKP** ve **TSİP'e** ilişkin politikalarını anlatmaları gerekir. Neden "*ehli sosyalizme*" karşı mücadeleyi sürdürmediklerini, mücadele bir yana bu sosyalizm anlayışının taraftarlarıyla neden sıkı bir diyaloga girdiklerini açıklamaları gerekir. Bu tür politikaların **TBKP** lehine olduğu ve onu sürekli gündemde tutmaya hizmet ettiği açık değil mi? Parti kurmalarını önleme taktiği, onları tartışma toplantılarına çekmekle mi olur, yoksa yığınlar önünde programlarının ve politikalarının burjuva niteliğini teşhir etmekle mi? Kimi arkadaşlar hep ilkini uyguladılar. Bence bu politikanın tam tersini savunuyorum. Kimi arkadaşların tutumlarının bize zarar verdiği, çizgimizi muğlaklaştırdığı, hakkımızda sağcı diye birtakım yargılara yol açtığı, dışımızdaki devrimci güçlerin bize bakışlarını olumsuz biçimde etkilediği yadsınabilir mi?

Böyle belirsiz bir biçimde yürüyemeyiz. Bence şöyle davranmalıyız: Enerjimizi öncelikle örgütlenmemize harcamalıyız. Toparlanıp güçlenmemizden daha önemli bir görevimiz olabileceğini pek düşünemiyorum. Toparlanmamızı ve gelişmemizi engellemeye çalışanların bizi daha fazla uğraştırmalarına izin vermemeliyiz. Merkezinde işçi sınıfı arasında örgütlenmenin yeralacağı bir kitle çalışması sürdürmeli, bir hareketlilik yaratmak için çaba göstermeliyiz. Tüm bunları militan bir zeminde kalarak gerçekleştirmeye çalışmalıyız. **Kuruçeşme'nin** misyonunu tamamladığı ve burdan ciddi bir birlik çıkmayacağını artık kabul etmeliyiz. Blok, forum, vb. önerileri bir yana bırakıp, devrimci örgütlerle eylemlilik temelinde ilişki kurmalıyız. İttifak politikamızda, en başta **Demokrat'ı** ve **Çözüm'ü** çıkaran güçlere ve **Kürt** devrimcilerine yönelmeliyiz. **TBKP**, **TSİP** ve Troçkistlerle ortak yapılabilecek şeyler olabilir. Ancak bunlarla gerçekleştirecek güçbirliklerine güvenerek hayata müdahale edemeyiz. İttifaklar, yukarda değindiğim güçleri kapsamadan bugün zaten ciddi bir sonuç yaratmıyor. Pratik de bunu yeterince kanıtladı. Genelde **Gorbaçov** çizgisine, özelde de **TBKP'ye** karşı yoğun bir ideolojik mücadele yürütmeliyiz. Bugün **Gorbaçov'un** revizyonist çizgisi, dünya sosyalist hareketinin başına musallat olmuştur ve bu çizginin temsil ettiği sosyalizm anlayışı teşhir edilmezse, Marksizmin devrimci içeriği daha çok dumura uğrayacaktır.

DSB ÜZERİNE

S. KOÇ-C.MORALI
C.POLAT-S.SARIOĞLU

1986'lardan itibaren sosyalist dergilerin yeniden yayın hayatına girmesiyle birlikte "birlik" kavramı, en çok telaffuz edilen ve tartışmalara konu olan kavram olarak öne çıktı. 18'ler deklerasyonu ile başlayan süreçte daha çok "teorik" boyutları ve yönleri ile tartışılan birlik sorunu, geline nokta politik-örgütsel projeler evresine ulaştı. Çeşitli plan ve projelerin tartışılmasının sürdüğü bu aşamada biz de gerekçeleriyle birlikte politik bir plan önerisiyle tartışmaya katılıyoruz.

1- 12 Eylül'den sonra gelen gelişmelerin yanı sıra, özellikle son yıllarda uluslararası düzeyde cereyan eden olaylarla birlikte tarihin akışı sektör ortamı yerle bir ederken **"Birlik Sorununu"** da eskisinden farklı bir şekilde karşımıza dikti. Daha öncesi bir yana, 70'li yıllarda içsel dinamiklerin yanı sıra, ama onlardan daha çok dışsal dinamiklerin (SBKP, ÇKP ve AEP çatışmalarının ve kutuplaşmalarının) baskısı altında yanlış temellerde bölünen sosyalist hareket, asıl olarak amaçta değil, araçlarda farklılaşmış ve ayrıışmıştı. 80'li yılların sonlarında sosyalist hareketteki parçalanmayı böylesi uç noktalara sürükleyen dinamikler ve koşullar, gerek ülkede, gerekse dünyada öylesine köklü değişimler geçirdi ki, eski bölünmeler, ayrıışmalar ve saflaşmalar anlamlarını yitirerek yeniden sorgulanmak ve anlamlandırılmak zorunluluğu ile yüzyüze kalırken, aynı zamanda bu tarihsel ve siyasal ortam birlik sorununun çözümü için de yeni olanaklar ve perspektifler ortaya çıkarıyordu.

2- Bu bağlamda ülkede ve dünyada meydana gelen gelişmeleri kavramaya ve yorumlamaya çalışan Yeni Öncü, sahip olduğu ideolojik politik perspektifini genişletme ve derinleştirme çabalarıyla birlikte gerek ülke içinde gerekse ülke dışında ortaya çıkan birlik platformlarında ve inisiyatiflerinde yer alırken, onu motive eden, kendine güvensizliği değil, tam tersine kendine olan güveni ve bu güvenin kaynağı olan sosyalist demokrasi ekseninde şekillenen bugünkü sosyalizm anlayışı ve buna bağlı olarak doğan birlik politikası, ideolojik ve siyasal perspektifi oldu. Birlik politikası ile ilgili olarak yeterince kavranamayan noktaların en önemlilerinden biri budur. Bir birlik politikasına sahip olmak ve

onun çizdiği doğrultuda çeşitli platformlara etkin bir şekilde katılmak bir zaaf değil, tam tersine bir güçtür ve kendine güvenin bir parçasıdır. Bu gerçek kavranabildiği ölçüde, birlik politikalarına ilişkin gerilimlerin aşılabilmesi mümkün olacaktır.

3- Tarihsel ve politik ortamın sunduğu tüm olanaklara karşın birlik sorunu, son derece karmaşık ve çetindir, dolayısıyla çözüm süreci uzun ve zahmetlidir. Şimdiye dek gündeme gelmiş ve her halde bundan sonra da gelecek olan birlik girişimlerinden en kısa sürede azami sonuç almayı beklemek yanlış ve hayal kırıcı olmak durumundadır. Böylesine karmaşık ve zahmetli bir süreçte adeta el yordamı ile yürümeye çalışırken, somut politikaların üretilmesinin zorluğu kendi aramızdaki çatışma ve gerilimler dolayısıyla bir kat daha artmaktadır. Dolayısıyla bu süreçte etkin bir şekilde yer almak, giderek süreç üzerinde etkili olabilmek tasarlanabilen ve gerçekleştirilen bir şey olmaktan çıkmaktadır.

4- Birlik, sosyalist harekette varolan parçalanmaya herkesi bir torbaya doldurur gibi akıldışı bir şekilde son vermeye kalkışmak değildir. Yanlış temellerde gerçekleşmiş bölünmeyi doğru ve sağlıklı bir temele oturtmak ve böylece parçalanmayı meşru ve haklı bir zeminde asgariye indirerek işçi sınıfının devrimci partisini yaratmaya çalışmak, öncelikle yapılması gerekli olanıdır. Böylesi bir parti için gerekli olan teorik, politik ve örgütsel birikimin bugün tek başına mevcut odaklardan herhangi birinde toplandığı söylenemez, dolayısıyla amaç, bunların mümkün olan en büyük bölümünü toparlamak, bir parti çatısı altında yoğurup kaynaştırmaktır. Bu nedenle birliğin, varolan örgütlenmelerin herhangi birinin doğrusal gelişmesi ile gerçekleşmesi beklenemez. Bugün sosyalist hareketin bunalımı, ayna zamanda bir yanıyla da bir önderlik bunalımıdır. Örgütsel karşılığını öncü bir partide bulacak olan önderliğin yaratılması, birlik sorununun çözümünde yaşamsal bir öneme sahiptir.

5- Bu noktada "*anlamli birlik*" kavramına değinmek yararlı olacaktır. Bu kavramdan herkes istediğini anlamaya başlamıştır ve böyle olunca da bu kavram birlik sorununun çözümünde kazanılmış olan mesafeyi geri çekici bir işlev taşımaya başlamaktadır. Oysa bu kavramla kastedilen, esas olarak belli güçlerin aritmetik bir toplamı olmadığı gibi, her koşulda mutlaka belli bir gurubu içermesi gereken bir birleşim de olamaz. Evet, amaç anlamli bir birliğe ulaşmak olmalıdır ve bunun da yolu, aritmetik bir toplamdan öte, deyim uygunsa giderek artan, çoğalan- bir toplama ulaşmak, yani birliğin dağılmış unsurlarını, güçlerini çekebilecek bir cazibe merkezini nicel ve nitel boyutlarıyla oluşturabilmektir. Öylesi bir cazibe merkezi, gerçekten etkin güçleri çevresine toplayarak anlamli bir birliğe gidişi sağlayabilir.

6- "*Anlamli birlik*" kavramının içini bu şekilde doldurunca "*Dev-Yol olmadan birlik olur mu?*" gibi soruların da yanıtları kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. DY, ancak yaşamın, macadelenin içinde, onları da içerecek bir hat izlenerek birlik sürecine kazanılabilir ve elbette ki, bu son derece önemlidir. Ancak birliğin kaderi, tek başına herhangi bir gurubun tutumuna bağlanamaz.

Öte yandan Troçkistlerle ilgili sorunun üç boyutu vardır; **birincisi**, biz, Troçkistlerle birlik olabilir miyiz? Eger geçmişteki gibi Troçkizmi "*lanetlenmiş bir akım*" olarak değil de, devrimci bir akım olarak görüyorsak, ki öyledir, dolayısıyla başka devrimci akımlarla olduğu gibi, Troçkistlerle de, programatik ve örgütsel

sorunların çözümü halinde birlik mümkündür. İkinci soruyu bir de tersinden sormak gerekir, yani Troçkistler bizimle birlik yapabilir mi? Görünen o ki, bu sorunun yanıtı Troçkistler arasında birden fazladır. Bazıları için mümkündür, bazıları için ise mümkün değildir. Üçüncüsü, Troçkistlerle tarihsel ve ideolojik olarak aşılması gereken çeşitli engellerin olduğu bir gerçektir. Eskiden birbirlerini "düşman" olarak görenler bugün çeşitli platformlarda birlik aramak için yanyana gelebildiklerine göre, geçmişte varolan engellerin bazılarının aşıldığı, çünkü bunların yanlış bazı önyargılar ve anlayışlardan kaynaklandığı belirtilmelidir. Ancak sonuçta bir partiye ulaşmak için çaba sürdürülürken aşılardan daha büyük engellerin önümüzde durduğu söylenebilir ve bu noktada bize ve başkalarına da düşen görevler olmakla birlikte Troçkistlerin de ortaya yeni bazı yaklaşımlar ve tutumlar koymaları gerektiği belirtilmelidir.

7- Bugün yüzyüze bulunduğumuz sorunlar sadece "kendi" tarihimizin ürettiği bize ait sorunlar değildir. 12 Eylül sonrasında, sosyalist hareketin bütün kanatlarının uğradığı ağır yenilgi ortamından çıkma fırsatı bulamadan "reel sosyalizm" in çöküşüyle birlikte doğan sorunlar da gündeme gelmiş ve tüm bunlardan çıkış yolunun kendi içine kapanmamaktan geçtiği olanca açıklığı ile ortaya çıkmıştır. Kendi içine kapanmamak, daha geniş ve uzun vadeli bir perspektif ile sorunlara yaklaşmak, kendi özgül sorunlarımızın yanısıra şu ya da bu biçimde herkesin ilgilenmek zorunda olduğu sorunlara çözümler üretme olanağını da sağlar. Örneğin Sosyalist Demokrasi tartışmaları ile yaptığımız tam da böyle bir şeydir. Bu tartışma yoluyla teorik alanda bir süre için kurduğumuz etkinliğe benzer bir etkinliği politik alanda da kurmayı tasarlamamız ve gerçekleştirmemiz gerekir.

8- Giderek süreç üzerinde etkili olmaya çalışmak, birliğe aykırı bir tutum ve anlayışla değil, bizzat birlik politikasının bir gereği ve parçası olarak düşünülmelidir. Ama bunun için de herşeyden önce başkalarının hesaplarını ve planlarını dikkate alan politikaların yanısıra, asıl olarak ne istediğimizi ve ne yapacağımızı formüle eden politikalara/planlara sahip olmalıyız. Birlik süreci üzerinde etkili olmak, ancak böyle mümkün olabilir. Aksi halde başkalarının arkasından sürüklenilmek zorunda kalınır.

9- Öncelikle bizim ne istediğimizi ifade eden bir birlik politikasına ve sosyalist hareketin geleceğine ilişkin bütünlüklü bir politik projeye sahip olmak, sadece kendi aramızdaki çatışmaları ve gerilimleri asgariye indirmekle kalmaz, aynı zamanda içinde yer aldığımız birlik platformlarının daha etkin ve kalıcı sonuçlar üretmesinin de ilk ve temel koşuludur.

10- O halde böylesi bir birlik politikasını ve politik projeyi şekillendirmek için üzerinde anlaşılması gereken ilk sorun şudur: Bugünden yarına yönelirken doğal ve haklı olarak kendi birikimimize ve geleneğimize yaslanmakla birlikte, geleceğimizi, işçi sınıfının önderliğindeki toplumsal devrimin öncüsü ve yol göstericisi olacak partinin yaratılmasını sadece kendi gücümüz ve olanaklarımızın sınırları içinde mi düşünüyoruz? Bu sorunun yanıtı hayır olmalıdır. Ve ancak bu yanıtın üzerine tutarlı ve güvenilir bir birlik politikası inşa edilebilir. Tekrar vurgulamak gerekir ki, bu yanıtın "hayır" olması, kendimize güvensizlik anlamına gelmez, ancak gündemdeki devasa sorunların çözümü için birlikte hareket edebilecek güçlerin olduğunu ve çeşitli odaklara dağılmış olan devrimci birikimin ve mirasın azamisini toparlama ve değerlendirme niyet ve amacını ortaya koyar. Dolayısıyla kendimizi şöyle tarif etmeli ve bir misyon

yüklemeliyiz: Biz bu ülkedeki önemli marksist geleneklerden biriyiz ve ucunda parti olan bir birlik sürecinde önemli bir misyon sahibiyiz. Bu sürecin asli unsurlarından biri olarak üzerimize düşenleri yaparken, kendimize güvenmeli ve bunun yolunun teorik, politik ve örgütsel performansımızı yükseltmekten geçtiğini kavramalıyız.

11- Sonunda bir partiye ulaşmak/yaratmak üzere kimlerle birlik olunabilir? Bu soruya genel olarak, sosyalist hareketin devrimci kanadını oluşturan guruplar ve kişiler arasında yanıt aramak yanlış olmaz, ama bu tek başına yeterli de olmaz. Çünkü daha önce sosyalist hareketin içinde bulunduğu parçalanmanın yanlış temellerden şekillendiğini, eski bölünmelerin ve saflaşmaların bugünkü koşullarda yeniden sorgulanmak ve anlamlandırılmak zorunluluğu ile yüzyüze bulunduğunu ve bizzatıhi bu durumun birlik fikrine yeni olanaklar ve perspektifler sunduğunu belirtmiştik. Dolayısı ile yanıtı bugünkü koşullarda şöyle somutlamak gerekir: sosyalist toplum projesini, sosyalist demokrasi ekseninde şekillendirenler ve buna varmanın yolunun da işçi sınıfının önderliğindeki bir toplumsal devrimden geçtiğini kavrayanlar ve savunanlarla birlik arayışı doğru ve gerçekçi olan anlayıştır. Bu yaklaşım, birlik arayışımızın yelpazesini bir yandan daraltmakta ama başka bir yandan da genişletmektedir. Yelpaze, gurup örgütlenmeleri açısından bir ölçüde daralmaktadır. ama mevcut gurup örgütlenmelerinin hemen hiç birinin 'eski' bütünlüğü, yekpareliği taşımadıkları hemen her gurubun kendi içinde çeşitli saflaşmalar meydana getirdikleri ve birçoğunda yukarıda belirttiğimiz iki noktaya (sosyalist demokrasi ve toplumsal devrim) ayaklarını basanların bulunduğu düşünülürse, yelpazenin aslında genişlediği gerçeği kavranabilir. Dolayısıyla birlik sorununa çözüm aramaya çalışırken, eski grupları birer sabit olarak temel alan politikalar sadece bunların da süreç içerisinde geçirdikleri ve hâlâ da geçirmekte oldukları değişiklikleri dikkate almayarak, hata yapmakla kalmaz, ama aynı zamanda bir birlik politikasının sınıfın öncülerini, sosyalist kadroları ve sosyalist aydınları bir araya getirecek olanakları ve kanalları yaratması gerektiğini de kavramaktan uzak kalır. Örneğin eskiden bilinen tutumları ve bugünkü durumları itibarıyla da, geçmişte "ortayolcu" diye adlandırılan en az iki hareketin (sözelimi **Kurtuluş** ve **Devrimci Yol**) biraraya gelmesinin sorunun çözümüne ne kadar büyük bir hız ve güç kazandıracağı açıktır. Yine sözü geçen hareketlerden birinin (**Kurtuluş**) birlik sorununa ilgisiz ve kayıtsız kaldığını söylemek haksızlık olacaktır, ancak **DY**'un henüz bu konuya yaklaşımı ve ilgisi yetersizdir ve hiç kuşkusuz 'her yiğidin bir yoğurt yeme tarzı vardır!' Bu bağlamda itici olmadan **DY** ile de başkaları ile de tartışmayı sürdürmek gerekecektir ama kısa sürede büyük mesafe alınacağı hayalini kurmadan bu işi yapmak doğru olacaktır. Sıkıcı olmak ve tekrara düşmek pahasına vurgulamak gerekiyor ki, önemli olan, bizim kendi üzerimize düşeni yapmamız ve birlik sorununu asli sorunlarımızdan biri olarak görürken yine kendimizi (her alandaki birikimimizi ve olanaklarımızı, birliğin asli unsurlarından biri olarak değerlendirmemizdir. Bu perspektifin ötesinde önümüzdeki süreçte herkesin, geçmişte ortaya çıkan ve bugün hâlâ şu veya bu biçimde varolan her örgütlenmenin taşıyacağı bir misyon olacaktır, ve sahip oldukları gelenek ve anlayışlar çerçevesinde bu misyonlarını yerine getireceklerdir. Ancak unutulmamalıdır ki, özellikle uluslararası sosyalist hareket içinde meydana gelen gelişmeler baştan beri, "reel sosyalizme" belli konularda eleştirel bir tavır içinde kendini kurmaya/oluşturmaya çalışmış ve bu dinamiklerin itilimi ile de son yıllarda "reel sosyalizm"den bir kopuşu yaşamakta

olanları ideolojik olarak avantajlı bir konuma getirmiş ve getirmektedir.

12- Bu ülkede sosyalizmin geleceğini şekillendirme iddiasında olan bir proje, hiç kuşkusuz sadece teorik alanda değil, politik ve örgütsel alanlarda da sağlam ve güvenilir temellere sahip olmalıdır. Daha önceki birlik girişimlerinin yanısıra onlardan sonra ortaya çıkan ve doğmasında/gelişmesinde bizim de önemli payımız olan **BTDK** platformunda yapılan çalışmalar, teorik alanda eksik ve sınırlı da olsa, bazı kazanımlar ortaya çıkarmıştır. Elde edilebilecek ilk sonuçlar olarak görülebilecek bu kazanımlar, teorik alanda sağlam ve kalıcı temeller inşa etmenin başlangıç noktaları olabilir ve olmalıdır. Politik ve örgütsel alanda ise, işçi sınıfının özaylemliliğine ve özörgütlenmesine dayanan bir perspektif benimsenmeli, devrimci sosyalist hareketlerin militan birikimlerinin ve geleneklerinin, eyleminin muhtevası itibarıyla düzen-dışı olmak zorundaki bir partiye taşınması hedeflenmelidir. Dolayısıyla buna uygun düşen ve bunu mümkün kılan bir mücadele, örgütlenme ve çalışma tarzı geliştirilmelidir.

13- Bunlar ne olabilir, nasıl olabilir? **BTDK** platformu sona ererken, bu sorulara yanıtlar üretme iddiasında olan bir öneri ortaya kondu, bizim de savunduğumuz bu öneri bir **DEVİRİMCİ SOSYALİST BLOK (DSB)** kurmayı öngörüyor ve bu soruların yanıtlarının bu bloğun yaşamın çeşitli alanlarındaki eylemleriyle ve müdahaleleriyle karşılıklarının ortaya çıkabileceğini ileri sürüyor. Ağırlıklı olarak ulusal uzlaşma perspektifine dayanan bir **Yasal Parti** önerisinden başka, ortaya çıkmış bir öneri yok ve **DSB** önerisinin yanlış olduğu kanıtlanabilmiş değil. Daha önce de belirttiğimiz gibi, adeta el yordamı ile yürümeye çalıştığımız böylesi bir süreçte bu öneriye sağlamca sarılarak ileriye doğru hamle yapmaya çalışmanın yanlış olduğu ileri sürülebilir mi? Bizce hayır! Öyleyse herşeyden önce bu konuda doğan tereddütleri ve yalpalamaları silmek ve buna sahip çıktığımızı herkese göstermek gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki, başta bizim ciddi bir şekilde sahip çıkmadığımız bir önerinin, bir fikrin etrafına başkalarının, yeni güçlerin toplanmasını bekleyemeyiz.

14- Bugüne kadar gerek kendi aramızda gerekse de öneriyi paylaşanlarla **DSB**'yi ortak bir tanıma kavuşturduğumuz söylenemez, bu bakımdan öncelikle buna ihtiyaç vardır. **DSB** işçi sınıfının devrimci partisine giden süreçte bir geçiş biçimi, bir tür geçici örgütlenme olarak düşünülmelidir. Farklı tarihlerin ve geleneklerin içinden gelenlerin aralarındaki programatik sorunları önemli ölçüde çözerek farklı siyasal kültürlerini ortak bir siyasal kimliğin bileşenleri haline getirmeye çalıştıkları, birbirine karşı asgari bir güven duyabilmek için birlikte/ortak bir politik mücadeleyi yürütmek durumunda oldukları sürece ve bu süreçte biraraya gelecek güçlerin örgütlenmesine **DSB** denebilir ve denmelidir. **DSB** yıllardır doğru dürüst bir politika yapamayan sosyalistlerin yeniden politika yapmaya başlamalarının bir aracı olabilmelidir. Bu noktada ortak politik mücadele ve politika yapmak ise, esas olarak şu kadar sayıda kişinin bu kadar sayıda kişiyle yanyana gelmesi değil, yaşamın çeşitli alanlarında gerçekten politikalar üretmek ve gerçekleştirmek olarak algılanmalıdır. Dolayısıyla **DSB**, şu anda zihinlerde tasarlanan bir siyasal kimliğin, mücadelenin çeşitli alanlarında kadrolarla ve kitlesele güçlerle hayat içinde gerçekten kurulması ve gerçekleştirilmesidir. Bu açıdan bakıldığında ise, önümüzde ne kadar çok ve ciddi engeller, sorunlar bulunduğu daha kolay görülebilir. Ama yine ancak böyle tanımlanan ve vücut bulan bir **DSB**, sosyalist hareketin birlik sorununu çözmede en önemli güç olabilir.

15- O halde **DSB**'yi hemen şimdi, bugünden kurmak mümkün olmadığı gibi, henüz önerinin fikri olgunluk düzeyi ve bu fikri paylaşılanların olanakları ve bileşimleri yetersizdir. Birlik sorununun çözümünde gerçek bir atlama tahtası olacak veya bu doğrultuda çaba gösteren önemli bir dinamik olacak tarzda ve güçle bir **DSB**'nin kuruluşu, daha doğrusu yaratılması, "*siyasal takvimin*" belirleyeceği bir iş olacaktır. Bu takvimin süresi ise, nesnel faktörlerden çok veya onların yanısıra öznel faktörlerin, iradi niyet ve çabaların ortaya çıkaracağı gelişmelerle kısalacak veya uzayacaktır. Sürecin öngörülebilecek gelişmeleri şu anda bilinen sabitler üzerinden değil, çok çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilecek değişkenlere bağlı olarak şekillenecek ve sık sık yeniden değerlendirmeyi gerektirecektir.

16- Bu noktada yine kafalarda olan şu soruya değinmekte yarar olacaktır; "*DSB önerisini paylaşanların büyük çoğunluğu bir Yasal Partiyi savunuyorlar, bu durumda partileşme nasıl olacak?*" Bu konuda da biz kendimize güvenmeli ve ne istediğimizi açıkça ortaya koymalıyız. Biz, ulaşmak istediğimiz partinin eyleminin muhtevası itibarıyla düzen dışı olacağını belirtiyor, vurguluyoruz. Öte yandan ilke olarak yasal veya açık bir partiye karşı olunamayacağını da belirtiyoruz. **BTDK** ve **DSB** sürecinden sonuç olarak yasal bir biçimde de örgütlenmiş bir parti aygıtı çıkabilir ve bu olasılık zayıf değildir. Ancak bizim açımızdan sorun, böylesi bir aygıtın kendisinden önce gerçekten öncü işçilerle sosyalist kadroları ve sosyalist aydınları içinde barındıran birliğin yaratılmasıdır ve bu bağlamda işçi hareketiyle sosyalizmin birliğinin sağlanmasıdır. Esası bu olan çabaların yürütüldüğü süreçte açık bir parti aygıtının da belli bir aşamada gerekli ve yararlı olacağına inanılırsa böyle bir yola başvurmaktan kaçınmak sözkonusu olamaz. Ancak yasal bir partinin gündeme gelmesi, toplumsal meşruiyet temelinde örgütlenmenin sınıf hareketi başta olmak üzere mücadele halindeki yığınlar içinde güçlenmesiyle mümkün olacağı unutulmamalıdır. Dolayısıyla **DSB** sürecinin tüketilmesi, yasal bir partiye göre olamaz ve **DSB** her durum ve koşulda yasal bir partiye gidiş/geçiş aracı olarak düşünülmemelidir. Tekrar vurgulamak gerekirse, önemli olan, işçi sınıfının önderliğindeki toplumsal devrime öncülük etmekle yükümlü ve böylesi bir misyonla donanmış olması dolayısıyla eyleminin muhtevası itibarıyla düzen dışı olacak devrimci bir örgütlenmenin yaratılmasıdır. Böyle somut bir hedefe sahip olup, ona doğru yürürken çıkan engellerin hangi yol ve yöntemlerle aşılabileceğine somut koşullara göre karar verilir.

17- Tüm bu anlatımların ve ortaya konan perspektifin ışığında **DSB**'nin hemen bugünden kurulması ne kadar mümkün değilse, aynı zamanda onun kuruluşu için yine bugünden çalışmaya başlamanın da o kadar gerekli ve zorunlu olduğu ortaya çıkmış olmalıdır. Buraya kadar anlatmaya ve işaret etmeye çalıştığımız nedenlerin yanında güncel ve ciddi bir gelişme olarak **BTDK** sürecinde yer alanların bir bölümünün başlattığı yasal parti girişimine de dikkat çekmek gerekir. Eğer bu girişim karşısında somut bir devrimci alternatif konmazsa, en kötü olasılıkla ortaya potansiyel bir inisiyatif dikilemezse, çeşitli arayışlar içinde olan ve mücadele etmek isteyen çok sayıda devrimci unsurun bu yasal partinin cazibesine kapılıp, onun kanalına girmesi mümkündür ve onlara siyasi mücadeleyi ve örgütlenmeyi gerçekleştirebilecekleri bir alternatif sunmadan reformculuğa kapıldıkları gibi bir eleştiri yapma hakkını kendimizde görmemiz doğru olmayacaktır.

Bunun da ötesinde "*reel sosyalizmin*" çöküşüyle birlikte ortaya çıkan anti-komünist bir dalga henüz tam anlamıyla ülkemize gelmiş değildir. Dolayısıyla önümüzdeki süreçte sosyalistler bugün bulundukları noktadan da gerilere düşmemek istiyorlarsa, **DSB** gibi mütevazı bir ortak sığınak hem kendilerini korumak hem de kitlelere dönük devrimci bir politika yapabilmek açısından değerlendirilmelidir.. Sorun sadece gelmekte olan anti-komünizm selinin önünde sürüklenmemek de değildir, öte yandan bu ülkede kesintili ve tedrici de olsa giderek canlanan bir kitle mücadelesi de söz konusudur. Dolayısıyla bu durumun ortaya koyduğu görevleri de gözardı etmemek ve bunlara uygun araçlar geliştirmek gerekir. **DSB**, bu açıdan da düşünülmesi ve geliştirilmesi gereken bir fikir durumundadır.

Öte yandan **12 Eylül**'ün uzantısı olan mevcut iktidar ve muhalefetteki partileriyle birlikte burjuvazi, çeşitli yanlarıyla bir anlamda yeniden kurulmakta olan dünyada nasıl bir yer tutması gerektiğini tartışmaktadır. Ülkenin önüne farklı seçenekler konurken, sosyalistlerin de kendilerine ait bir seçeneği ve projesi olmalıdır. **DSB**, bu gibi konuların da tartışılacağı ve olgunlaştırılacağı bir zemin olarak düşünülmelidir.

18- Geçen Nisan ayında yapılan son **BTDK** toplantısında ortaya konup taraftar bulmasıyla birlikte başlamış bulunan **DSB**'nin kuruluş süreci, Ağustos ayındaki toplantılarda yeni bir aşamaya ulaşmalıdır. Bu ise, somut bir örgütlenmenin oluşturulması ve bundan sonraki sürecin bu örgütlenmenin inisiyatifinde daha planlı ve bilinçli bir şekilde yaşanmasını sağlamak olmalıdır. Bu bağlamda **DSB** önerisini benimsemiş grupların, çevrelerin ve kişilerin teorik ve pratik faaliyetlerini koordine etmek üzere kendi aralarında bir komite (girişim komitesi, örgütlenme komitesi vb. isim altında) meydana getirmelidirler. Meşru bir örgütlenme olması gereken bu komitenin temsil biçimi ve işleyişi, katılanlar tarafından belirlenmelidir. Bu komitenin başlıca görevleri şunlar olmalıdır:

a) Bir **Siyasal Faaliyet Programı** oluşturarak **DSB** fikrini benimsemiş olanların yanısıra bu fikre kazanılacak güçleri ve unsurları da içerecek bir siyasi eylemliliği yaşamın çeşitli alanlarında gerçekleştirmeye çalışmak, bu anlamda sürekli ve düzenli güç/eylem birliğini hayata geçirmek.

b) Bu birlik inisiyatifinin ulaşmak istediği partinin **Program Tartışmalarını** gündemleştirmek ve örgütlemek.

c) Ortak bir **Yayın Tartışmasını** örgütlemek, gerçekleşme yollarını hazırlamaya ve olgunlaştırmaya çalışmak.

Tüm bu faaliyet ve örgütlenmelerde iki noktaya özellikle dikkat edilmelidir. **Birincisi**, tersine tutum ve açıklamalara karşın yapılanlar ve atılacak adımlar, bizzatihi **DSB**'nin kendisi olarak sunulmamalı ve kendi sınırlarını aşan bir perspektife sahip olmamalı, bir imaj kaymasına yol açarak bu oluşumun gelişip zenginleşmesinin önü tıkanmamalıdır. **İkincisi** ise, yine tüm bu faaliyetler ve örgütlenmelerin karşılıkları, yurtdışında da olmalı veya yurt dışındaki **DSB** savunucuları ile ortak bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

19- Yine Nisan ayında **BTDK** sona ererken ortaya çıkan saflaşmanın ürünü olan **DSB**'nin yanısıra, **BTDK** sürecinde yeralanların tümünü kapsamayı istemiyle bir **Sosyalist Forum (SF)** önerisi de yapılmıştı. Biz bu önerinin de unutulması veya işlevsiz bir şekilde bir kenarda durması yanlısı değiliz. Marksizmin farklı yorumları üzerinden programatik olarak anlaşılamayacak,

birbirinden farklı devrim anlayışlarına veya örgütlü mücadele tarzlarına sahip olanlar yine de kendilerini sosyalist bir kimlik içinde tarif ettikleri sürece gerçekten de en genelde ortak sorunlara sahiptirler, daha doğrusu paylaştıkları hedefler ve saldırılar olmaktadır. Bu gerçeği sadece 12 Eylül'ün satırı altında bir kez daha yaşamakla kalmadık, bugün de olanca sıcaklığıyla yaşamaya devam ediyoruz. Dolayısıyla paylaşılan bazı kısmi ve geçici hedeflerin yanısıra saldırıların da muhatabı olan sosyalistler, bu bağlamda şimdiye dek esas olarak adına **'Dergiler Platformu'** denilen zeminde en geniş eylem birlikleri yapmaya çalıştılar, çalışıyorlar. Ancak temsil biçiminden ve yetkisinden, güçlerin harekete geçirilmesine kadar birçok iş, *"sağ elle sol kulağın gösterilmesi"* gibi yapılmak zorunda kalındığından bu eylem birlikleri yeterince güçlü ve etkili olmadı, olamıyor. Dolayısıyla bu tuhaflıktan ve bir dizi açmazdan kurtulmak gereklidir ve **Sosyalist Forum**, bunun uygun örgütlenme biçimi ve yöntemi olabilir. Adına **'Dergiler Platformu'** denilen bu platformun yerine geçecek bir SF, sadece sosyalist dergileri, yayınları bu yükten kurtarmış olmakla kalmayacaktır, yayın çıkaramayan veya çıkarmayan güçleri, çevreleri, özellikle de işçi çevrelerini ve bu arada tek tek bağımsız sosyalistleri de içine alabilir, onların da uygun bir biçimde temsil edilmelerini sağlayabilir ve sosyalistlerin en geniş ve gerçek güçlerini harekete geçirmeyi becerebilecek bir inisiyatif olabilir, olmalıdır. Belirli periyodlarla (ayda bir gibi) toplanacak daimi delegasyonlarla kurumlaşması ve meşrulaşması hedeflenecek böyle bir SF, kendisini sosyalist olarak tarif edecek her unsurun, içinde hem bir tartışmayı sürdürecekleri bir zemin, hem de ortak hedeflere yönelik ve herkesin nasibini aldığı saldırılara karşı eylem birliği olanaklarını daha etkili ve daha sağlıklı bir şekilde bulacakları bir yer olabilir, olmalıdır. Dolayısıyla SF, bu biçimde ve içerikte örgütlenmeli ve hayata geçirilmelidir. DSB fikrini savunanlar veya bir başka fikir etrafında buluşanlar SF çatısı altında kendilerini ifade etmenin, başkalarıyla mücadele etmenin ve onları kazanmaya çalışmanın yollarını bulacaklardır.

Son söz yerine:

Bu yazıyı kaleme alanlar, birlik politikasına ilişkin tartışmaları ve perspektif sunmayı sadece kendi görevleri ve sorumlulukları olarak görmemektedirler. Herkesin, hepimizin başlıca sorunlarından biri olan birlik sorunu üzerinde ortak/ aynı perspektife sahip olmanın ne kadar önemli olduğunu bilerek kendi üzerlerine düşeni yapmaya çalışmışlardır. Bu arada yazıyı kaleme alanlardan üçü, daha önceki **BTDK** sürecine bizzat katılanlardan oldukları için ve bu süreçte eksiklikleri ve hatalarıyla yer almış olmanın bugün omuzlarına daha büyük sorumluluklar yüklediğini düşünerek hareket etmeyi amaçlamışlardır.

Bu yazı, tartışmaları canlandırırken, aynı zamanda kendi hayatımızın daha iyi işlemesine hizmet eder ve sonuçta ortaya üzerinde anlaşılan somut bir birlik politikasının çıkmasına katkıda bulunabilirse, kendisinden bekleneni yerine getirmiş olacaktır...

BİRLİK VE DEVRİMCİ SOSYALİST BLOK TARTIŞMALARI ÜZERİNE

Sefer DENİZ

Birlik sorunu üzerine tartışmalar bu sayımızda da süregeliyor. BTDK çerçevesinde süren tartışmaların 7-8 Nisan toplantıları ile bilinen ayrışmayla sonuçlanmasından sonra, Yasal Birlik Partisi girişimi dışında kalanların bir kısmı, bir **Devrimci Sosyalist Blok** önerisi üzerinde tartışmaya çalışmaya devam ettiler. **Yeni Öncü** çevresi de bu faaliyete katıldı. DSB tartışmaları sürecinde de, **BTDK** döneminde olduğu gibi, konuya ilişkin iç tartışmalarımız varoldu, halen de var ve bu sayıya da yansdı.

Bilindiği gibi, bu tartışma sürecini hem kendi içimize hem de dışımıza dönük olarak mutabakatlar oluşturmaya çalışarak yürütüyoruz. Bunda ne kadar başarı elde edildiği bir yana; bence bir başka açıdan önemli olan nokta, bu mutabakatların üzerinde geliştiği arka planların neler olduğu ve bunların bu süreç içinde varolan mutabakatların giderek pekişip/gelişmesine mi, yoksa tersine mi yol açacakları, hangisine "**yetenekli**" olduklarıdır.

Bu sayımızda, hem süreç üzerine, hem de geline nokta **DSB** önerisi üzerine çeşitli yazarlarımız düşüncelerini açıyorlar. Ben, **Kuruçeşme** BTDK tartışmaları sırasında, geçen Ocak ayındaki (Şubat'ta sonuçlanması planlanan) tartışmaların ve sonrasının değerlendirmesine ilişkin bir yazımı; hem tartışma sürecimize, hem de bugün geldiğimiz noktaya benim açımdan önemli bir belge teşkil ettiği için şimdi yayınlamayı yeğledim. Aşağıda okuyacağınız yazı, **BTDK** sürecini ve sonrasında ne yapılması gerektiğini, tanımlamaya çalışıyordu. Şunu belirtmeliyim, o gün de, o günden bu yana olan tartışmalarımız sürecinde de, bugünkü tartışmalarımızda da, mutabakatlarımızın arka planında **benim açımdan** bu perspektifler durmaktadır, duracaktır.

Dışımızdakilerle oluşturulan mutabakatlarda da, kendi içimizde oluşturulan mutabakatlarda da, bu perspektifler **belirleyici** olmalıdır, en azından içimize dönük olarak böyle olmadığı sürece, beni muğlaklığa dayalı mutabakatlardan çok, netliği artırmaya yarayan, gerçek mutabakatların yolunu açabilecek tartışmalar/çalışmalar ilgilendirip, yönlendirecek.

YAZIMA GELİNCE:

"BTDK, Şubat sonuna kadar belirlediği tartışma programını tamamlayacak ve

Şubat sonunda, daha sonra ne yapılacağına ilişkin tartışma olacak. Bu tarihteki geniş **Kuruçeşme** toplantısında, sona bırakılan **Birlik ve Parti** konusu, esas olarak bu tartışma ile geçecek. **BTDK** içinde ise, bu tartışma şimdiden başlatıldı ve her çevrenin gerisine doğru da yansıyor.

Şu anda **BTDK** içinde süren tartışmada ortaya atılan öneriler, şöyle toparlanabilir:

a) **Ayrıntıları Görüş** çevresi tarafından oluşturulup öne sürülen bir **Yasal Parti** önerisi. Bu öneriyi kabullenen tüm çevrelerin, önerinin hayata geçmesi ile birlikte, kendi varlıklarına son vermeleri öngörülüyor.

b) **Emek** çevresi tarafından önerilen **Yasal Parti** ise, çevrelerin varlıklarının parti dışında sürmesini öngörüyor.

c) Bir diğer öneri, bu aşamada **Yasal Parti** önerisini bölücü görüyor ve birliktelik zeminini koruyup geliştirmesi hedeflenen bir **Girişim Komitesi** öneriyor. Bunu **Yeni Öncü** çevresinden ve **Sosyalist Birlik**'ten önerenler var.

d) Bir başka öneri de, çevresinde bir hareketlilik yaratması planlanan haftalık ortak **Politik Yayın** önerisi, esas olarak **Kürkçü** savunuyor.

Çeşitli diğer çevreler, bu öneriler arasında dolaşılıyor veya bunlardan birine meyleder veya birkaçını bir arada savunur durumdalar.

Kuruçeşme faaliyetinin yaklaşık panoraması bu. Bu zeminde bizim şu ana kadar tek tek arkadaşlarımızın kendilerini bağlar biçimde önerdikleri dışında çevre adına oluşmuş ve ortaya konmuş net bir önerimiz yok. Bir tutum saptayabilmek için önce aşağıda öne sürülen perspektiflerin tartışılması ve bu tartışmanın sonuçları üzerinden hareket edilmesi gerekir:

1- Bugün, birlik sorununun çözümü, ilk önce birlikten ne anlaşıldığının ve neyin hedeflendiğinin netleşmesine, bu konuda ortak tutum oluşmasına bağlıdır. Birlik denince, bundan anlaşılması ve hedeflenmesi gereken şey partidir. **Proletarya Partisi**'nde birliktir. Bu parti, devrim anlayışı olarak ve bunun programatik sonucu olarak, burjuva devlet makinesinin parçalanmasını savunan bir perspektife sahip olmalıdır.

2- Bugün varolan partiler ve örgütlülükler, tek başlarına ve sadece kendi doğrusal gelişimleri ile, böyle bir yapılanmayı ülke çapında oluşturma potansiyeline sahip değildir. Böyle bir potansiyelin, yakın gelecekte oluşturulabilmesi, aynı programatik temelde bir araya gelebilecek olanların, bunu gerçekleştirebilmelerine bağlıdır. Bu yolun imkanları sonuna kadar denenip, zorlanmadan, orta ve uzak gelecek için, bugünden ancak teorik olarak her çevrenin kendi hakkındaki iddiası şeklinde varolan **Proletarya Sosyalizmi**'nin temsilciliği, eğer birlik perspektifini içermiyorsa, eksik bir iddiadır.

3- Yine bugünkü tablonun doğrudan sonucu olarak, böyle bir partinin örgütlenebilmesinde esas işlevi, motor güç görevini, aynı programatik temelde birleşebilecek olan örgüt ve partiler üstlenecektir/üstlenmelidir. Bağımsız sosyalistler, böyle bir çerçevede yer aldıkları anda; bireyler olarak da bu bütünlük içinde kendi yeterlilikleri itibarı ile üzerlerine düşeni üstlendikleri anda ve oranda, bu oluşum içinde işlev sahibi olurlar, şu veya bu oranda fonksiyonları olur.

4- Böyle bir parti, programatik niteliği itibarı ile burjuva yasallığının içine sığmaz. Bunun doğrudan sonucu olarak da, burjuva yasallığı içinde şekillenecek olan herhangi bir parti örgütlenmesi, bu niteliğe ulaşamaz. Eğer, bazılarının dediği gibi, 'bugün **Yasal** bir parti çeşitli nedenlerle acil bir gerekliliktir. Bunda anlaşılanlar, bir yandan bunu oluştururken, bir yandan da yasal alan dışında gerisini örerler' deniyorsa, bu mümkün değildir. Çünkü, birinci olarak, en olumlu yorumla, bu, biri yasal, diğeri yasadışı iki partiye ve iki programa tekabül eder. Eğer bunu

yapabilme imkanımız varsa, üstelik de bizimki gibi bir ülkede, yapılması gereken ilk iş, varlığı sürekli olarak korumanın garantisi olanı öncelikle yapmaktır. Ters, bazı **Yasal Parti** savunucularının geçmişte ve bugüne kadar yaptığını, bu sefer hep beraber yeniden yapmak olur. Bizim istediğimiz, yapacağımız bu olamaz. Zaten bu önerinin sahibi-aslisi de onlardır. Üstelik de yasadışı alan için partinin güvenlik aparatlarının (?) oluşturulmasını önererek! Yasadışı olmaktan, güvenlik tedbirlerini ve onun aparatlarını anlayan bir görüşün ihtilalciliği ve devlet teorisini kavrayışı ile bizimki farklı olmak zorunda! Bu da, bu ayırımdan yola çıkıldığında, hiç de kendini en devrimci, başkalarını revizyonist ve reformist görmekle ilgili değil, 'güvenlik aparatı' vb. sözlerini biz söylemiyoruz, kendileri söylüyorlar, üstelik öne sürdüğümüz anlayışlara da şu ana kadar hiçbir sistemli cevap vermediler. Bugün için bir yasal partinin çok gerekli olduğunu tekrar edip duruyorlar!

5- O halde, eğer bu yaklaşımlarda ortaklaşıyorsa, bugün ilk iş, bunlarda ortaklaşanların, bu ortaklıklarını tescil etmeleri ve bunun gerektirdiği diğer adımları birlikte atacaklarını deklare etmeleridir. Bu faaliyetler sonucunda programatik bir birliğe, birlikte bir proletarya partisine ulaşılır mı, **bu denenmeden** olumlu veya olumsuz cevap vermek, birlik perspektifini reddetmektir, sonuç olarak bölücülüktür. Bu denemenin yöntemlerinin ve adımlarının ne olacağı, bu irade ile bir araya gelenler tarafından ortakça oluşturulup, tesbit edilebilir. Ama, düzene karşı mücadele devrimci bazında bir araya geldiğimize göre, bunun zemininin **Kuruçeşme** ve onun doğurduğu **BTDK** olmayacağı çok açıktır. Bu zemin, bu perspektiflerde birleşen örgütlülükler arası zemin ve yürütücü organizasyonu da, burada bir araya gelenlerin tayin edecekleri heyettir. Bağımsız sosyalist unsurlar, bu perspektifleri ve yönelişi kabul edip, bu rotaya tabi oldukları oranda, bu faaliyetin tabanından tavanına kadar çeşitli kademelerinde, fonksiyonlarına göre yer alırlar.

6- Birlik sorununa yaklaşımda öne çıkarılması gereken perspektifler bunlar olunca, **Yasal Parti** önerisi ve **Girişim Komitesi** önerisi, reddedilmesi gereken öneriler olmaktadır. Ortak bir **Siyasi Yayın** önerisi ise, ancak yukarıda önerilen perspektifler doğrultusunda anlamlı bir oluşum sağlanabildiği, veya en azından bunun güven veren ön adımları atılabildiği anda ve zeminde, işe yarar olacaktır. O zaman desteklenebilir. Aksi halde, bu sağlanmadan evet denecek bir **Ortak Yayın**, hem bir anlamda ölü doğmuş olacak, hem de bu tartışmalar zemininde zaten şu anda varolan kargaşanın boyutlarını arttıracaktır. Birliğe veya en azından eylem birliğine yönelik adımlar, oluşumlar gerçekleşmeden yapılacak bir ortak yayın, ya kendi etrafında yeni bir çevre oluşturur ya da, bunu bile başaramadan işlevsiz kalır. Bunu görebilmek için, bugünden içinde epeyce çevrenin yer aldığı **BTDK**'nın ülke sathında yarattığı aktiviteye (!) bakmak yeter. (**BTDK**'nın çıkarttığı kitapların satışına bakılmalı, panellerin katılımına bakılmalı, kaç yerde ve hangi katılımlarla paralel girişimlerin oluştuğuna bakılmalı, Şubat sonundaki katılımın önceki ile kıyaslanmasına ve orada olacılara bakılmalı...).

7- **Kuruçeşme** faaliyeti, kendilerinin de söylediği gibi, 'birlik faaliyetine itilim vermek' amacı ile düzenlenmişti. Sonraki **BTDK** faaliyeti de esas olarak bu amaca yönelik ve bu kadar işlevli idi. Buraya ve buradan çıkan sonuçlara, ve de önerilere, bundan fazla işlev yüklemek, hem baştaki amaca aykırı olur, hem de bu amacın daha ötesinde fonksiyonları bu bileşimin/faaliyetin üstlenebileceğini iddia etmek, bu arada yaşadığımız gerçeklikle çelişir. Bırakalım yukardaki gerekçeleri bir yana, **BTDK**, kendi üstlendiği görev ve misyonları taşıması gerektiği gibi taşıyamamıştır ki, bir ileri adımın üstlenicisi olma görevine uygun olsun! Bugüne kadar yürütülen faaliyetin göz dolduruculuğuna atılacak not, bundan sonra üstlenileceklerin de ölçüsü olmalıdır. Bugüne kadar olan faaliyetten geçer not alınabileceği bile şüpheli iken, daha zorlu görevlerin altına girebilmek, biraz tutarsız çokça da güven vermeyici olur...

8- Şubat sonundaki toplantı sonrası için mantıklı ve gerçekçi öneriler etrafında bu girişim, devam etmeyi sürdürmek isteyenlerle, daha anlamlı bir faaliyet zeminine çekilmelidir. Ayrıca ve önemle, Şubat'tan sonra bu faaliyetin iptali ve dağıtılması da hiç iyi olmaz. Buna da dikkat etmek, gereken özeni göstermek gerekir. Çünkü böyle bir durum bu türden eylemlilikleri başından beri olumsuzlayan anlayışlara güç verecek, onlara 'biz demedik mi?' deme imkanını sunacaktır. Bu da önemlidir..

9 - Bu durumda, sonuç olarak, Şubat sonundaki **Kuruçeşme** toplantısına kadar, yukarıda söylediğimiz doğrultuda girişimlerden sonuç alınır ve adımlar atılabilirse, toplantıda bunlara paralel ve katkılı bir işlev taşıyabilecek olan bir **Ortak Yayın** desteklenebilir. Aksi halde, diğer önerilerle birlikte ortak yayın da reddedilmelidir. O zaman ise, ortaya, bu faaliyetin ne olacağı, daha sonra ne yapılacağı sorusu çıkar. Bu soruya işlevli bir cevap bulmak, oradan bir sonuç almadan dağılmış olarak çıkmamak gereklidir. Çünkü bu herkes adına en kötüsü olacaktır. Fakat sonuçsuz dağılmamak adına da işlevsiz veya zarar verici (birliğe ve birlikçi anlayışlara zarar verici) önerilere de rıza göstermemek gerekir. O zaman ne yapmalı? Başka makul yollar da olabilir, fakat şu anda en akla yatkın olanı, **BTDK'nın** şu ana kadar üstlenip te yapamadığını, daha anlamlı bir süreye yayarak devam etmek, buna bir de eylemlilik, birlikte eylem ayağı ekleyerek devam etmeyi önermek olur. Fakat bunun, **Girişim Komitesi** v.b. başka anlamlar yüklenecek sıfatlar, adlar altında örgütlenmemesi gerekir. Çünkü böylesi yeniden bir sürü sorun ve çelişki doğuracaktır. **Şubat sonunda tesbit edilmiş olacak olan perspektif farklılıklarının daha anlamlı bir tartışmasını içerecek olan, tesbit edilmiş aynılıklar temelinde de bir birlikte eylemliliği örgütleyebilecek olan bir düzenleme...** En akla uygunu budur. Tabii bütün bunlar, Şubat sonuna kadar, yukarıda anlattığımız ve istediğimiz türden birliğe yönelik adımların atılamaması halinde sözkonusu olacaktır. Şubat sonunda açıklaması yapılabilecek olan, istediğimiz türden adımların atılabilirliğinin oluşması halinde ise, bu organizasyonun **Kuruçeşme** için ortakça öngördüğü perspektifler oraya önerilmeli ve onların gerçekleşmesine çalışılmalıdır. İşte o zaman, örneğin bir **Ortak Siyasal Yayın** önerisi anlamlı olabilir.

BAĞIMSIZLIĞIN ANLAMI

İskender SAVAŞIR

Saruhan'ın sunduğu ve Hedef, İktidar Yolu, İşçiler ve Politika ve Sosyalizm çevrelerinin görüşlerini dile getiren konuşmada 1.5 yıldır ortak olarak yaşanmakta olan bir hayattan söz ediliyordu. Bu 1.5 yıllık süre içerisinde, bütün grupların sürece katılan bağımsızlara karşı tavırlarının son derece duyarlı olduğu çok doğrudur. Bağımsızların haklarının taciz edilmemesi, katkılarının azamileştirilmesi için büyük özen gösterildi. Bu tarih, aramızdaki ilişkilerde herhangi bir protokolü ikincilleştirecek, önemsizleştirecek kadar güçlü ve sıcak bir güven ortamı yarattı. Sadece bir örnek: **Otomobil-İş**'in mitinginde ben **İşçiler ve Politika**'nın pankartları altında yürüdüm; onların sloganlarını attım. Arkadaşlar da benim önerdiğim sloganları atmakta herhangi bir beis görmediler. **İktidar Yolu** ya da **Yeni Öncü**'den arkadaşların yanında yürüseydim, benzer şeylerin orada da yaşanacağı hakkında en ufak bir kuşku yok.

Bu güven, yalnızca mitinglerdeki davranışlarımızı etkilemiyor. Gruba katılan çevrelerin çoğu ile ben kendim, münferit bir birey olarak, ciddi bir protokole gerek duymadan ortak bir yayın faaliyetinde bulunabilirim.

Ama işte tam da bu yüzden, bizim özel tarihimizi veri kabul eden, bizim aramızdaki ilişkileri düzenleyen bir plan, bir **Devrimci Sosyalist Blok** planı değildir, olamaz. Biz "*bağımsızlar*" dediğimizde, öncelikle bu yaşanmış sürece katılmış kişileri kastetmiyoruz. Bugün **Kurtuluş**'tan, diğer devrimci hareketlerden kopmuş, eski örgütlerine duydukları güvensizliği örtük olarak ya da açıkça küfrederek ifade etmiş binlerce, onbinlerce birey var. Bunlardan, hiç değilse bir kısmı için, örgütlerinden kopmak, sosyalizme ya da devrim için örgütlü mücadelenin gerekliliğine duydukları inancı yitirmek anlamına gelmedi. Temmuz 1989'da yayınlanan "**Sosyalistlere**" deklerasyonunda, birliğin asli dinamiklerinden biri olarak işaret edilen "*gruplararası mekanda yeralan sosyalistler*" le kastedilen işte öncelikle bu insanlardır.

Elinizi vicdanınıza koyun! Sunulan planlardan hangisi bu dinamiğin harekete geçirilmesi, **DSB** ile ilişkilendirilmesi için bir mekanizma içeriyor? Birkaç soru: Eski grup temsilcilerinden oluşan bir Koordinasyon Komisyonu, ne kadar **Ertuğrul Kürkçü** gibi "*misafir sanatçı*"larla zenginleştirilirse zenginleştirilsin, sözkonusu bağımsız kesimler için ne kadar çağırı olacaktır? Daha da önemlisi... Diyelim ki çağırıcı oldu; bu kişilerin kararlara hangi yollarla

katılacağı düşünülüyor? Güvenliklerinin nasıl temin edileceği düşünülüyor?

Bütün planlarda sezdiğimiz *"legallik"* ön kabulü de bununla ilişkili... **Ertuğrul** sunduğu bağımsızların bildirisinde yeralan haberleşme ağından bahsederken, salondan bir arkadaş yanındakine *"Nasıl haberleşecekler? Mektupla mı?"* diye sordu. Bence çok yerinde bir soruydu; tartışmaların ufkunun nasıl yalnızca legal araçlarla sınırlanmış hale geldiğini çarpıcı bir şekilde yansıtıyordu.

Arkadaşlar, burada temsil edilen grupların kendi üyelerinin katkı ve katılımlarını arttırmak, onların güvenlerini temin etmek konusunda engin bir tecrübe birikimleri vardır. Bu birikimi mümkün kılan mesainin onda biri, yüzde biri kadar bir mesainin, bloklaşma sürecine katılacak bağımsız bireylerin katılım ve güvenliklerini temin edecek mekanizmalar üretilmesine sarfedilmesini talep etmek, sanırım hakkımızdır.

Yerel inisiyatifler deniyor... **Ertuğrul** yerel olan inisiyatiflerin merkezden emirle kurulamayacağına değindi. Bu şekilde kurulan inisiyatiflerin, daima, bu yönde özel önlemler alınmadığı takdirde, grup kimliklerinin kaynaşmasına değil pekişmesine hizmet etme olasılığı vardır.

Bu, nispeten ilkesel, soyut bir mülahaza. Bir de yaşadığımız somut, ampirik gerçeklik var. Benim bildiğim kadarıyla şu anda salonda iki yerel inisiyatif, **İzmir** ve **Kartal** temsil ediliyor. Oysa 7-8 Nisan toplantısında, benim hatırlayabildiğim kadarıyla bunların yanısıra, **Adana, Bursa, Denizli, İstanbul-Gaziosmanpaşa** ve **Ankara**'dan iki inisiyatifin temsilcileri vardı. Yalnızca bu bile, yerel inisiyatiflerin varlığının, **kendi başına** onların sürekliliğini temin etmeye yetmediğini gösterse gerek.

Son olarak, bir kere daha bizim sözünü ettiğimiz haberleşme ya da irtibat ağına değinmek istiyorum. Biz sözünü ettiğimiz irtibat ağını **DSB**'nin bütünsel bilgisinin toplanacağı bir sistem ama daha da önemlisi, grup üyeleriyle bağımsız bireylerin eşit statüde yapabilecekleri bir iş olarak tasarlamıştık. Bu yönüyle, **DSB**'nin aracısı olacağı bir **Devrimci Komünist Parti** üyesi kimliğine, herkesin birbirini eşit haklara sahip birer yoldaş olarak göreceği bir ilişki tarzına doğru atılmış küçük bir adım olabileceğini düşünmüştük. Alınacak diğer önlem, yaşanacak başka gelişmelerle birlikte, böylesi bir ilişkiler ağının zaman içerisinde kendi hukukunu yaratacak, temsil ve güvenlik mekanizmalarını kuracak bir yapının oluşmasına katkıda bulunacağını öngördük.

Bu öneri eleştirilebilir; yanlış, hatta gülünç bulunabilir. Ancak eleştiri sahipleri, bizlerle aynı kaygıları paylaştıklarını göstermek üzere, içinde bulunduğumuz dağınık durumdan, hepimizin ortak bir çatı altında eşit haklara sahip partililer olarak varolacağımız duruma doğru şimdiden, küçük de olsa bir adım atmaya hazır olduklarına dair bir işaret vermek durumundalar.

KURUÇEŞME'DE YEŞEREN BİRLİK SÜRECİ KURUTULMAMALIDIR!

Osman ÖZGE

Emperyalist sistem, bütün çelişkilerine ve sorunlarına karşın, gerek coğrafi, gerekse de üretim ve teknoloji üzerindeki egemenliği, yönetim deneyimi vb nedenlerle -iktidarda olmanın avantajını da iyi kullanarak- dünya ölçeğindeki denetimini sürdürüyor. Sorunlarını da kısmen daha kolay aşar görünüyor.

Sosyalizm ise, uluslararası alanda, ister iktidarda ister muhalefette olsun, tam da aynı noktalarda (gerek üretim ve teknoloji gerekse yönetim/iktidar deneyimi bakımlarından yetersiz ve yeni olmanın yanı sıra) yeni bir dünyanın fikri/pratik alanda yaratılmasının da kendine has güçlükleriyle yoğun sıkıntılar yaşıyor, sıkıntılarını kolayca aşamıyor. Bunun böyle olmasının bir başka nedeni olarak, kapitalizmin anı kurtarma (palyatif ve pragmatik) yaklaşımına karşın, sosyalizmin bütün bir gelecek üzerinden çözüm aramak durumunda olması da gösterilebilir. Ayrıca, iktidar olanağı ile muhalefet olanaksızlıkları, kurulu olanın korunmasının kolaylığı, yeni birşeyin gerçekleştirilmesi ve kurulmasının zorluğu ve benzerleri de önemli farklılıklar içeren faktörler tabii...

Kapitalist sistemin çöküş sürecinde yükselen sosyalizm, yerkürenin önemli bir kısmında iktidar olmak suretiyle haritanın rengini değiştirdi. Ne var ki, sosyalizmin inşa süreci; içerisinde bulunduğumuz aşamada , bu ülkelerdeki suskun, uzun bekleyişin arkasından, karşılanamayan beklentilerin su yüzüne çıktığı, politikliğinden kuşku duyulan kitlelerin dalga dalga başkaldırmasına tanık oldu. Olup bitenlerin sunduğu veri ve bilgiler, inşa sürecinin özürlerini görme olanaklarını artırdı. Artık hiçbir kişi ya da çevre, "işte bizim savunduğumuz sosyalizm..." diyebilme, şablon sunabilme olanağına sahip değil... Artık, sosyalist ülkelerin pratiğini bilimsel kuşku ile ele almak orta yolculuk ilan edilemeyecektir. Artık sosyalizmin; teorik, programatik, ideolojik, entelektüel/ kültürel vb bakımlardan, kısaca her alanda gereksindiği tartışmaların yürütülmesi, her zamankinden daha çok gerekli daha çok olanaklıdır. Şimdi, sosyalizm alanındaki görüşlerin daha bir çeşitlilik gösterebileceği ortam vardır. Bu durum, bilimsel sosyalizmin gerçek yerine oturtularak, onu ayet belleyen zihniyetleri temizleme olanağı sunduğu kadar, kendi şartlarına özgü sapmaların doğmasına karşı uyanık olunmasını da zorunlu kılar. Çünkü, aynı koşullar, her nevi sapmanın da boyatmasına elverişli ortam sağlar. Sorunsalın, uluslararası

bir çerçeveye sahip olması bu bakımlardan da ulusal sınırların ötesinde düşünmeyi gereksinir.

Sosyalist ülkeler ve sosyalist muhalefetin içine düştüğü durumun, sürecin geçiciliği ile sınırlı bir dönem için de olsa, uluslararası planda siyasal konjonktür içerisinde kendi rolünü, görece azalttığı açıktır. Oysa, çürüyen kapitalizmin içerisinde yeşeren devrimci çabalar, dünyanın her bölgesinde katkı beklemektedir.

Öte yandan, hemen yanıbaşımızda bulunan Ortadoğu'nun kaynayan kazan olma konumunun devam edeceği yeni gelişen olaylarla da kolayca anlaşılmaktadır. ABD'nin kendi eyaletlerinden daha çok ilgilendiği bu bölgedeki gelişmeler karşısında kayıtsız kalamayacağı açıktır.

12 Eylül yenilgisiyle iyice minimize olan sosyalist hareketin birlik tartışmaları, işte böyle bir dünyanın kaynayan bölgesinde sürmektedir. Açıktır ki, birlik yolunda atılacak adımlar, yalnızca yerel olarak değil, uluslararası düzeyde tarihsel bir değer ve önem taşımaktadır.

Birliğin ,artık bir gereklilik olmanın ötesinde zorunluluk arzettiğinin tespiti; o denli yerinde idi ki, devrimci kamuoyu olayı anında sahiplendi, yoğun ve yaygın bir destek sundu.

Birlik girişimi, birliğin olanaklarını tartışarak önce bunu ortaya koymak suretiyle işe başladı. Hedef birlik olunca, önceliğin bu noktaya verilmesi de doğal ve doğru oldu. Ne var ki, birliğin engellerinin de az çok telaffuz edilmesi gerekiyordu. Ve eksik kalan ilk nokta tam da buydu.

Birliğin Olanakları Üzerine Birkaç Hatırlatma!..

Sosyalizm alanında yukarıda sözünü ettiğim gelişmelerin, siyasetlerin yerleşik önyargılarını yıkacak düzeyde olması sayesinde önyargısız tartışabilme olanağı...

Yeterince bölünmüş olan sosyalist hareketin atomize olması ve iyice minimize konuma düşmesi... Devrimin, kitlesel güçlerin iktidar savaşımını gereksinmesine karşın, devrimci akımların marjinal kalmaları... Bu durumdan çıkışın en uygun ve akılcı yolunun sosyalistlerin devrimci birliği olacağı...

Eski teorik zeminlerin az çok eksen kaymasına uğraması, az çok delinmesi ve ideolojik-teorik tıkanıklık. Eski görüşlerin, bugünü yanıtlayamaması..

Kendisini, ideolojik-teorik ve politik bakımdan yeterince açıklayamayan yersiz ayrılıkların, öznel dayanaklarının yeterince aşınmaya uğramış olması. Mevcut konum ve politikalarla, kitlelerin güven ve desteğini bu yapıların kazanabilmesinin olağanüstü güçlük taşıması.

Yaklaşık yirmi yıllık tarihi içeren radikal devrimci hareketlerin hiçbirisinin de, bu zaman zarfında, kendi doğrusal gelişimi ile gerçek anlamda bir proletarya partisine ulaşamamış olması... Daha önemlisi, açık diktatörlüğün yolaştığı tahribat ve kayıpların, doğrusal gelişim yoluyla proletaryanın siyasal birliğini sağlama şansını daha bir azalttığı, bu bakımdan yetersiz kalınacağının genel kabul, genel onay görmesi...

Tüm hareketler bakımından, genel bir sorun haline dönüşen önderlik sorununun çözümü bakımından; değişik, kadro ve kitle bağlarının yanısıra farklı birikimlerin aynı potaya akıtılması sayesinde, potansiyel olarak daha zengin

imkanlara sahip olunacağı...

Sosyalist demokrasi ve proletarya partisi üzerine sekte görüşlerin terkedilmesi eğilimi...

Vb... Vb... Vb...

Birliğin Önündeki Bazı Engeller!..

Herşeyden önce; program, örgüt (parti) ve örgütsel işleyiş, örgütsel ilkelerin yorumu bakımından ortak görüşlere ulaşabilmek-özellikle ikinci konudatüm olanaklara karşın, kendine (olgunun doğasına) has son derece ciddi güçlükleri içermektedir.

Her türlü siyasal kurumlaşmanın, bir kez oluştuktan sonra az çok elamanlarından öte (ve adeta özerk) bir muhafazakarlaşma, kendini koruma, eğilimini içselleştirmesi. Birlik sürecini paylaşan ya da paylaşmak isteyen siyasal çevrelerin, şu veya bu ölçüde bir tarih, kendine "özgü" gelenek ve "kurumlara" sahip olması dolayısıyla, hiç değilse reddedemedikleri bu gelişme içerisinde üzerlerine düşen rolleri (işlevleri) yerine getirmekte güçlük çekmeleri... "Teşbihte hata olmaz !" derler. Tercümesinin "hatasız benzetme olmaz !" anlamına geldiğine göre, kusurlu yanları hoş görülerek kimsenin üzerine alınmamasını, hiç kimseyi özel olarak hedeflemediğimi belirterek, olayı bir benzetme ile dillendirmek istiyorum. Bilindiği gibi, her çocuk, belirli bir bilinç düzeyine ulaştığı aşamada oyuncağının aslında bir taklitten başka bir şey olmadığını ayırdına varır. Onun, benzediği şeyin kendisi (sahici) olmadığını bir ölçüde kavrar. Fakat, o şeyin aslını, sahicisini, hiç değilse o gün için elde etme umudu ne kadar az ise, taklidi (oyuncağını) kaybetme kaygısı da o ölçüde şiddetli olur... Demem o ki, gelenek ve "kurumların" doğasına ait direnci geriletebilme sürecinin bir parçası olarak, yeni bir şey kazanma umudu, kazanma belirtileri, güvenceleri ne ölçüde sunulabilirse, varolan kaybetme kaygısı o ölçüde geriler, birlik imkanları o ölçüde artar... Statükoyu koruma eğilimi, örtük biçimlerde de belirebileceğine göre, bu bakımdan da ayrıca dikkat gerekir...

Birlik fikrinin genel kabul görmesi, kısmi karşı çıkışların olmayacağı anlamına gelmez. Ne elde edilmek istenen birlik, sayısal bir sonuç olarak görülebilir, ne de karşı çıkanların kısmılığı sayısal bir sonuç olarak görülebilir. Muhalif görüşlerle yürütülecek tartışma, yalnızca bu kimselerin kazanılması bakımından değil, en az onun kadar da netlik ve zenginlik sağlaması ile yararlı olacaktır. Bu tartışma-özel durum ve konular dışında-birlikten yana olan herkesle, birliğe karşı olan herkes arasında sağlanmalıdır. Karşı çıkışlar kısmi de olsa bir engeldir, ama hem engelin aşılması, hem de bu sırada başka türden bir kazanımın elde edilmesi tartışmanın genelleştirilmesi ile olanaklıdır.

Devrimciler arası mücadelenin tarihinden gelen, devrimci olmayan yöntemlerle gerçekleşen mücadelelerin ördüğü duvarların yıkıntılarından oluşan moloz yığını, belki de henüz yeterince temizlenememiş durumdadır. Birlik sürecinin dışından yansıyan örnekler bu konuda yalnızca bir ibret unsurudur. Örnekler. Kayda değerdir...

Kitlelerin sınırlı hareketliliği içerisinde ortak bir pratiği üretebilmek, bu pratiğin kazandırabileceği güven ve yoldaşca ilişkilerin, ortak moral değerlerini edinme sorunu!..

Herşeye karşın, ortak bir güven odağı olabilecek, tarihsel birikimlerimizi,

deney, öngörü becerisi, pratiği ve yaratıcılığı ile temsil edebilme performansına sahip bir önderliğin yaratılmasındaki güçlük.

Birliğe evrilen sürecin her aşaması; sosyalist çevre ve bireylerin, katılım ve katkılarına en elverişli model ve yöntemler uygulanarak, devrimci esnekliğin sonuna kadar kullanılabildiği, politik inceliklerin her noktada titizlikle gösterilebildiği, sabırlı ve inatçı, ısrarlı bir mücadele gerektirmektedir. Oysa, ne bu model ve yöntemler, her zaman kolaylıkla bulunabilmekte, ne de politik incelik, titizlik, sabır ve ısrar herkes tarafından aynı oranda gösterilebilmektedir. Halbuki, sonuçlardan hiç kimse ne daha az, ne de daha çok sorumlu değildir.

Temmuz 1990 tarihli Kuruçeşme toplantısı, şahseh bana "buraya nereden geldik ?" sorusunu sordurup, yanıtını aramaya zorladı. Katedilen yol, olanaklı olanın azami noktası mı yoksa asgari noktası mı? Azami değilse eğer, neden asgari noktada olundu? Bu soruların yanıtı, yürüyüş tarzımız ve hızımız bakımından önemlidir kanısındayım.

Kanım odur ki, katedilen yol, olanaklı olanın çok azı olmuştur. O kadar ki, Kuruçeşme'de yeşeren birlik sürecinin orada kurumması iş bile değildi. Bugün bu nokta aşılmış gibidir. Fakat ihtar almak için ille de arabanın devrilmesi gerekmez!.. Bundan ötürü, Kuruçeşme Temmuz toplantısının ardından yukardaki hatırlatmaları yapmak, sürecin yönelimleri bakımından, kendi evrimi içerisinde ayrıca bazı noktalara değinmekte yarar görüyorum.

Birlik başarılarının sırrı, bence, iki noktada toplanıyor. Birincisi, teşhisin doğruluğu, devrimci kamuoyunun istem ve nabzının yakalanması, ikincisi yöntem ve model olarak, koşullarına uygun olduğu gibi, devrimci hareketin yerel tarihinde örneği bulunmayan özgünlüğe de sahip oluşudur. Hatta, bununla da kalmayıp, anlayış olarak da yeni ve örnek bir tablo sergilemesidir. Ne var ki, sürecin daha ileri aşamaları, daha zengin ve uygun üst biçimler ve pratik üzerinden yorumlarına ulaşamamıştır. Bir ön evresi olan, ortak yayın önerisi sırasında ise hiç uygulanamamıştır.

Bilindiği gibi 18'ler deklarasyonu ile başlayan birlik tartışmaları ve çabaları bir yılı aşkın bir süredir devam etmektedir. Yanılmıyorsam deklarasyondan önceki görüşmeler dönemi de bir yıla yakın bir süreyi kapsamıştır. Görüşmeler döneminin başlangıcında önerilen ortak bir yayın (bir yandan ortak bir sosyalist propaganda ve demokrasi mücadelesi, öbür yandan tartışmak üzere-tartışma kürsüsü/tartışma organı vb.-) ile birlik faaliyetini başlatmak mümkün olmamıştır. Yine bilebildiğim kadarıyla, bu öneriyi cepheden (hatta kıyısından) eleştirerek geçersiz kılan hiçbir görüş ortaya çıkmadığı halde, sözde desteklenen öneri pratiğe geçememiştir. Öyle sanıyorum ki, bu önerinin boşlukta kalması bir kayıptır. Bu uğurda kullanılan zaman da cabası... Bunun temel nedeni de, Start'ta bütün siyasi çevrelerin hazır hale gelmesi isteği idi. Bu uğurda gösterilen çaba ve duyarlılığa katılmakla birlikte, ne sonucu ne de gerekçesini onaylayamıyorum. Çünkü, böyle bir şey, daha sonra yerine ikame edilen önerinin hayat alanını beslemiş olacağı gibi hiç bir şekilde onun engeli olmayacaktı...

Kuşkusuz, ne olanakların tümünü bir çırpıda kullanabilmek, ne de engellerin tümünü bir solukta aşabilmek olanaksız. Fakat, 18'lerin oluşumu ile ilk Kuruçeşme toplantısının düzenlenme şekli bakımından bizatihi kendisinin, bir yöntem ve model olarak, üst biçimlerinin üretilmesine de kaynak teşkil ettiğini

söylemek abartma olmasa gerekir. BTDK pratiğinin adına rağmen, bir üst biçim olmak bir yanaa, önemli bir açıdan gerisine düştüğünü de saptayabiliriz. Çünkü, Birlik Tartışmalarını DÜZENLEME Kurulu, adını unutarak, Birlik Tartışmalarını YAPMA Kurulu'na dönüştürdü kendisini.

Oysa, 172 sosyalistin katıldığı ilk toplantı, çeşitli nedenle bu toplantıya katılamayanları da içerecek toplantıların, tüm bölge ve alt bölgelerde yaygınlaştırılmasını yararlı görmüştü. Bu işin BTDK tarafından, benzer biçimde, her düzeyde ve toplantıda oluşturulan gündemleri de içererek yapılması uygun bulunmuştu. BTDK, yerel alanlarda, işçi bölgelerinde, gereğinde meslek alanlarında bu tür tartışmaları DÜZENLEMEK yerine, önce, YUVARLAK MASALAR etrafında kümелendi!.. Arkasından, birkaç genel toplantı düzenledi. Daha ilk toplantıya, YUVARLAK MASA tartışmalarını, kitapçık haline getirerek, "buyrun, okuyun ve tartışalım !.." diyen, konuma düştü.

Her iş (faaliyet) durumuna uygun organizasyonla gerçekleşir. Aslında saptanan iş, pratik faaliyet, BTDK dolayımı ile tüm devrimcilerin, öncü işçilerin, en geniş biçimde bu tartışmaya sevkedilmeleri idi. Böylece, olay, daha yaygın ve derinlemesine kamuoyuna maledilecek, katılımın yaygınlaştırılmasının, katılanların katkısının sağlanması mümkün olacaktı. Böylece, "eylem ayağının" eksik kalmış olması durumu da sözkonusu olmayacaktı. Çünkü, bütün diğer görevler, güncel bakımdan bu temel göreve bağlı olacağından, bu eksende sürebilecek faaliyetin üstünde yeralabilecek bir iş içerisinden eleştiri olanaksızdı. Organizasyonun, o düzeyi, ancak böyle bir faaliyeti yürütebilirdi. Bugünkü, sıkıntıların temelinde yatan eksikliklerden birinin de bu olduğu dikkate alınarak, mevcut kurul ve komisyonların bu eksikliği giderici ihtiyatlarla davranması yerinde olacaktır. Yeterince kullanılamayan olanak, devrimci kamuoyudur. Yeterince geriletilememiş olan şey ise, grup fikridir.

Şu halde Devrimci Sosyalist Blok yolundaki her ilerleme, grup varlığının o ölçüde sönmesine tekabül etmelidir. Bu, işin en zor olan yanlarından biridir. Arzulanan sonuç, mantığına uygun model ve yöntemler üretilebilirse kazanılabilir.

Son olarak, birliğin haftalara sığdırılamayacağı, başından bilinmekteydi. Yapılması gereken ilk basit iş, bir mekan edinmek iken, bu sorun halen çözümlenmiş değil. Hangi siyasi proje (hele böylesine iddialı ve büyük olursa!) göçebe pratikle başarılabılır!.. Koca bir yıl, göçebeliğe tahammül!.. Doğrusu büyük sabır...

Sözün özü; Kuruçeşme'de yeşeren BİRLİK SÜRECİ KURUTULMAMALIDIR!..

PROLETARYANIN DEVRİMCİ PARTİSİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Nurî ÖDEMiŞ - Erol KARABULUT

Günümüzde -sosyalizm alanında- herşey canlı bir ilgi ve tartışmanın konusu olarak ele alınıyor. Onyılların durgunluğunun ardından sosyalizm, gerek teoride gerekse pratikte kendini yeniden ve yeniden sorguluyor (Bazen de kitlelerin karşı konulmaz gücü sorgulatıyor!) Marks'ın *Kapital*'inin ilk sözü olarak "*benim diyalektiğim eleştirel ve devrimcidir*" demesi, kendini yaşananlarla, yaşamın önünde geçmişin "*ölü eli*" gibi duranlara bir kez daha kanıtlıyor. Eleştirilmeyen ve yaygın bir kuşkunun konusu haline gelmeyen herhangi bir şey kalmıyor. Hızlı ve çok yönlü bir alt-üst oluş her konunun yeniden ele alınmasını gerekli, biraz da zorunlu kılıyor. Bilimsel bir kuşku ve eleştiri, elbette teorimizi ve pratiğimizi geliştirmenin can alıcı halkası. Doğmatizmin felsefi düşünüş tarzımızı belirlediği -bu anlamda- sınıf mücadelesi pratiğinin önümüze çıkardığı görevlerin kotarılmasında oldukça geri bir zemini dillendire geldiğimiz yılların ardından, bu doğrultuda yol almak; "*sosyalizmin bunalımı*"nı teoride ve pratikte aşmanın bilimsel çabasına girişmek geleceği kazanmanın devrimci olanaklarını da beraberinde getirecek. Bundan kuşku duymamız için hiçbir neden yok. Yeni zamanların yeni sorunları/belki de eski sorunların "*yeni*" görünümüyle ortaya çıkması, görevleri de yeni tarzda ele almayı zorunlu kılıyor.

Ancak çok şeyin bir "*yeniden*" tarifine girilerek, geline bu canlı ilgi ve tartışma ortamında herşeyin bilimsel olarak olması gerektiği gibi -doğru bir zemin üzerinde- yükselmekte olduğunu iddia etmek zor. Bizzat işin kendi doğası gereği böyle olması mümkün de değil, gerekli de... Söylenenlerin ve yeni olarak keşfedilenlerin birçok yönden proletaryanın sınıf mücadelesi zemininin dışında ifadelendirilmeye çalışıldığını, eleştiri ve kuşkunun bir çok noktada kendi bilimselliğini inkara yöneldiğini de söylemek yanlış olmayacak. İnkârın devrimci olmayan bu tarzına karşı da bilimsel öğretinin yaşayan ve yenilenmemizde kaldıraç olan yöntemiyle savaşmak, hem de her konuda yapılan bu "*yeni tarifler*" ve "*yeni açılımlar*" içinde kendi doğru yolumuzu bulmak gerekiyor. Bu birbiri ile pek de uyumlu çalmayan bir orkestra içinde müziğin gerçek tınısını yakalamak gibi birşey. Müziğin kendisiyle uyumlu bu gerçek tınıyı yakaladığımızda, onu orkestramızın büyük bir uyum içinde kaldığı tarihsel bir senfoniye dönüştürdüğümüzde; bu müziği dinlemekten ve ona katılarak, adımlarını tarihsel ritmine uydurmaktan son derece zevk alan toplumsal güçleri

de geleceğe akan bir tarihsel/toplumsal hareketin asli bileşenleri olarak "yeniden" kurmuş olacağız.

Bu anlamdadır ki, her konuda olduğu gibi, proletaryanın devrimci partisi konusunda da bilimsel teorinin ilkelerine ve tarihsel deneyime dayanarak bir "yeniden kurma/oluşturma" işini başarmak durumundayız. Eğer parti proletaryanın sınıf mücadelesinde zorunlu bir tarihsel aşamanın gerekli bir aracı ise, bunu yapmak sınıf mücadelesinin ve önümüzdeki görevlerin son derece önemli bir yanına ilişkin yanıtlar oluşturmak demektir.

Parti konusunda düşünmek, basit gibi görünen bir karmaşıklık arzetymekte. Bu konuda Marksist-Leninist teorinin literatür/dilinin hemen her çeşik örgüt biçiminde kullanılır olmasının getirdiği bir karmaşıklık var. Leninist örgüt tipine hiç de benzemeyen yapıların bile kendilerini tarif etmekte seçtikleri kavramlar, bir yeniden tarifi -kaynağına ve aslına uygun olarak yapmayı zorunlu hale getiriyor. Bir diğer yanı da son derece konjonktürel kimi durum ve olguların/tarihi süreç içinde/teori katına yükseltilmesinin getirdiği lekelilik var. Bu nedenledir ki, basit gibi görünen bu alanda "ayrık otları"nı temizleyerek teoriyi/pratiği aslına iade etme sorunu, sosyalistlerin önünde duran bir görev. Bu önemli ve önemi oranında da büyük bir çaba ve performans isteyen bir iş. Bu bir dizi kolektif tartışmanın kendini aslına uygun olarak yeniden kurgulamış olarak yapılması ile kotarılabılır bir iş.

Biz bu yazıda sadece belli başlı bazı konularda, kendi kavrayışımızı söylemeye (ele alınan her konunun başlı başına incelenmesi gereken yanları olduğunu unutmadan) çalışacağız.

I

Proletaryanın devrimci partisi üzerine düşünmenin ilk adımlarından biri, sosyalist bir politika teorisi/amaçları/araçları üzerine düşünmek olmalı. Parti doğrudan doğruya örgütlü politika yapmanın, sınıfın kendi politikasını yürütmesinin somutlandığı yer. Parti olarak örgütlenmemiş (adı ne olursa olsun) hiç bir örgüt biçimi iktidar mücadelesinde kalıcı bir işlevsellik üstlenemiyor. İktidar için savaşım, ancak kendini buna yönelik olarak oluşturmuş bir parti aracılığı ile ete kemiğe bürünüyor. "Proletaryanın örgütten başka silahı yoktur." sözü tam da böyle bir ete kemiğe bürünmeyi imliyor. Proletarya partisi, herhangi bir parti değildir. Onu herhangi bir sınıfın partisinden ayıran net ve açık ölçütleri vardır. Proletaryanın partisinden sözederken, söze sosyalist bir politika nasıl olmalıdır? sorusundan başlamak bu nedenle gerekli. Her sınıf politika yapıyor. Kendi sınıfsal çıkarları çerçevesinde yürütülen bu politika sınıfların tarihsel toplumsal konumlarıyla kesişen, kendi içinde bir bütünsellik gösteriyor. Proletaryanın sınıf siyasetini -aynı anlama gelmek üzere- sosyalist bir politikayı diğer politika yapma tarzlarından ayıran nedir?

Sosyalist bir politika, herşeyden önce, sınıflı toplumların en son ve en gelişmiş biçimi olan kapitalist topluma reddiye temelinde şekilleniyor. Kapitalizme tüm yönlerden alternatif, tarihsel olarak da, toplumsal olarak da onu aşan bir çerçevede anlam kazanır. Onun temel rolü ve işlevi, devrimci bir tarzda değiştirme/dönüştürme eylemi olmasından geliyor. Böyle bir politikanın felsefi ifadesini ünlü 11. Tez'deki "dünyayı değiştirmek" edimini asıl sorunu olarak görmesidir. Kapitalizmi sadece yıkmak değil, yıkılanın yerine/insanın ve

toplumun özgürleşmesi temelinde aşılmanın yerine/konulacak olanın da kurulması/düzeldmesi böyle bir politikanın asli öğelerinden birini oluşturuyor. Sosyalist politika özgürleştiricidir dersek yanlış olmaz. Toplumun devrimci temelde dönüştürülmesi işini, eylem içindeki insanın dönüştürülmesinden başlayan, insanın kendisini eylemi içinde yeniden oluşturmasını amaçlayan bir politika yapmak oluyor.

Sınıfları ortadan kaldırmayı hedefleyen, yöneten-yönetilen ilişkisine son veren, politikanın kendisini de sönümleyen bir politika tarzı olarak gören sosyalist politika. Bu sönümlemede proletaryanın devrimci rolüne verdiği yerle farklılaşır.

Böyle bir amaç tanımlaması ve onun gerçekleşebilirliğinin olanaklarının yaratılması için nesnelliğin bilimsel kavranışını kendine temel olan, bunu maddi/bilinçsel tüm süreçlerinde içselleştiren her attığı adımdan sonra dönüp kendini yeniden ve yeniden bilimsel eleştirinin her tür kaygı ve korkudan uzak biçimde keskin gözlemciliği altına yatıran, bu eyleminin ana doğrultusu haline getirebilen bir politika yapabilir olmak

Yaptığı amaç tanımlamasına uyumlu araçları yaratabilen, amacı araca feda etmeden onu amacın hizmetine koşabilen, aracın amaç için yaratabileceği yabancılaştırma/engel çıkma vb. tehlikeleri de düşünerek oluşturulabilen ve bunun önlemlerini kendinde içkin olarak taşıyan bir politika.

Yine nihayetinde böylele bir politika yapma tarzıdır ki, *"proletaryanın kurtuluşu bizzat proletaryanın kendi eseri olacaktır."* sözünü salt bir önerme/boş söz olmaktan kurtaracak, tarihsel eylemliliğimizin ana rotası haline gelmesini sağlayacak ve öyle kalmasını güvenceye alabilecektir.

II

Bilinen, kendilerine proletaryanın partisi olma niteliğini atfeden örgütlenmelerin kullandığı/tariflendirdiği kavramlar var. Bunlardan en çok sözü edileni de *"Parti proletaryanın öncü müfrezesidir."* söylemi. Gerçekten de *"proletaryanın en ileri sınıf çıkarlarını"* savunmakla kendilerini diğer işçi sınıfı yandaşlarından ayıran komünistlerin örgütlenmesi olarak parti bu *"en ileri sınıf çıkarları"* temelinde sınıfa öncülük etme işini yerine getiren bir örgütlenme olmalıdır. Bu öncülük nasıl gerçek kılınabilir? Herhangi bir komünistin/örgütün kendini *"öncü"* olarak nitelemesiyle onun *"proletaryanın öncüsü"* olmasının arasında birebir denk düşme yoktur. Bu basit gibi görünen, ama pratiğin dili üzerinden konuştuğumuzda, bugüne kadar hiç de basitçe kavranan ona denk davranış gösterilen birşey olmamıştır. Anayasaların en temel maddelerinden biri haline getirilmiş olması bile (tüm devlet olanakları partinin olmasına rağmen) *"öncülük"* için yeterli olmamış, tarihsel sürecin uğraklarından birinde -birçok defa- bu *"anayasal öncüler"*in iyi bir *"öncü"* olmaktan geçtik, kötü birer *"artçı"* bile olmadıkları ortaya çıkmıştır. Öncülük, komünist olmanın bilgisine sahip olmakla/kendini öyle niteleyerek proletaryanın en ileri sınıf çıkarlarını kendinde somutlayan, politik eylemliliği içinde her an ve her an kendini kitlelerin eylemliliğinin eleştirisiyle sınayan ve her defasında bu sınavdan kitlelerle birlikte öğrenmiş olarak/deneyim kazanmış olarak çıkabilen bir öncüler örgütlenmesidir ki, proletaryanın devrimci öncüsü olabilsin. Proletaryanın sosyalist bilince sahip öncüleriyle sosyalist aydınların kendilerini sınıfın öncüleri olarak

örgütlemeleri iyi bir şeydir. Ancak, proletaryanın öncüleri bir kez öncüler örgütünde/partide örgütlenince, öncülük "garanti" altındadır diye birşey yoktur. Aslında sosyalist bir politika yürütmede "garanti" altında olan pek fazla birşey de yoktur. Olguları ya da işlevleri garanti kılan, doğrudan doğruya sosyalistlerin/proletaryanın öncülerinin gösterecekleri politik yetenek ve yeterliliktir. Kendilerini bir parti olarak örgütlemiş "öncüler" eğer bu yetenek ve yeterliliği gösteremezlerse, sadece proletaryanın öncüleri olmaktan çıkmazlar, çıkarları proletarya ile çelişen bir kast durumuna bile düşebilirler.

Bu demektir ki, öncülük teorik ve politik bir iddia olmaktan öte, bizzat pratik bir duruma işaret eden bir olgudur. Bu öncü olmanın teoriyle herhangi bir ilgisi olmadığı anlamına gelmiyor. Herşeyden önce sınıf çıkarlarının teorik bir çözümlemesi gerekiyor. Ve bunun pratik birliğinin kurulması... Proletaryanın devrimci öncüsü olma, teoride ve pratikte kazanılabilecek bir durumdur. Kazanılabilecek bir durum olması, onun kazanıldıktan sonra, tıpkı kazanıldığı gibi korunamazsa kaybedilebileceğine de işaret eder. Sürekli, ebediyete uzanan öncülük diye bir şey yok. Sürekli bir öncülük için mücadele edilmelidir. Sınıf mücadelesi içinde kendini sınıflararası ilişki ve çelişkilerin gerçek zemini üzerine temellendirmiş bir politika yapma ile sürdürülebilecek bir olaydır, öncülük.

Teoride bunları söylemek kolay. Söylediklerimize itiraz edecek olanın da pek çıkacağını sanmıyoruz. Ama teorik olarak kolay görünen, pratikte pek de öyle olmuyor. Bu, kapitalizm koşullarında değişik ve yeni türden bir politika yapma biçimine tekabül ettiği için de bir o kadar zor. Eski olan ve aşmaya çalıştığımız burjuva politika tarzı, çeşitli yönlerden politik pratiğimizin içine sızıyor. Sonuçta, bir öncüler örgütü/parti yaratıyoruz. Ama bunu kapitalizm koşullarında yaşayan, her anında yaşadığımız toplumun bizim gücümüzden yüzlerce kez daha etkili olduğu koşullarda iş gören insanlarla yapıyoruz. Bu da bizzat öncünün kendisinin yeni olan herşeye sıkıca sarılmasını/içselleştirmesini, sınıfın "eğiticileri" olarak öncünün kendisinin de eğitilmesi gerektiğini gösterir. Burada iki taraflı olarak öncüden/kitleye-kitleden/öncüye salt pedagojik bir eğitimden söz etmiyoruz. Yığınların eylemliliği içinde bizzat kitlelerin kendilerinden öğrenmekten söz ediyoruz. Öncülük, kitlelerin mücadele deneyimlerini çözümleme, onun ileri ve geliştiren yanlarını benimseme, daha sonraki mücadeleler için görevler tarifine dönüştürebilme olayıdır. Yaşamın sonsuz çeşitliliği içinden her yeni ve ileri şeyi çekip çıkaran, onları bizzat sınıf içinde bir bilinç ögesi haline getiren, bu nedenledir ki, sınıfı zor anlarda bile bir rehber gibi yönetebilen bir örgütlenmedir ki, ancak proletaryanın devrimci partisi olabilir. Bir zamanların "proletarya öncülerinin" nasıl "rüşvetçiler partisi"ne dönüştüğünün pratiği bize bu konuda nelerin yapılmaması gerektiği konusunda yeterince öğretici. Yeterince öğretici olan başka tarihsel deneyimler de var. **Bolşevik Partisi'nin** Leninist tarihsel mirası. Proletaryanın öncüsü olarak **Bolşevikler'in 1917 Şubat'ından Ekim'ine**, yığınların topyekün eylemliliği içinde çoğunluğun nasıl kazanıldığı, öncülük için zengin derslerle dolu. Teori ve pratiği ile Proletaryanın öncüler örgütü yaratılacaksa, o zaman bu konuda da işbaşı yapmanın zamanıdır.

III

Bir öncüler örgütlenmesinden söz etmek, proletaryanın sınıf bilimli unsurlarının örgütlenmesinden bahsetmek oluyor. Bu bilince ulaşmış öncülerin

kendini sınıfın bütününden ayrı olarak örgütlemesinden...

O nedenledir ki, parti konusundan sözederken, proletaryanın sınıf bilincini nasıl kazandığından/kazanacağından ve bu bilincin ne anlama geldiğinden söz etmek gereklilik. Bir öncüler örgütlenmesi olarak parti de zaten bu ilişkinin tarifinden çıkıyor denebilir. Ortada bilinçli öncüler olacak ki, onların devrimci örgütlenmesinden/partiden sözedebelem.

Sosyalist siyasal bilincin proletaryanın tarihsel/toplumsal rolüne ve konumuna ilişkin bir durumu imlediği söylenebilir. Ama proletaryanın -kapitalizm koşullarında- üretim koşulları içinde böyle bir rol ve konumun bilgisine ulaşması -bunu kendiliğinden/kendi başına- üretim sürecinin dar sınırları içinde kaldığı sürece edinmesi olanaklı değildir. İşçi üretimde bulunurken, bizzat kendi koşulları içinde birtakım mücadelelere girer. Bu kendiliğinden girilen mücadelelerin onda bir "*bilinç*" durumu yarattığı da söylenebilir. Ne var ki, bunun kendi halinde gelişecek, kapitalizmin sınırlarını aşan bir tarihsel/toplumsal bilinç düzeyine sıçraması gerçekleşemez. Kendi halinde bir "*bilinç*" gelişmesinin ulaşabileceği yer, en fazla sömürünün hafifletilmesine -üretim koşullarının düzeltilmesine- yönelik bir "*bilinç*" olur ki, bu ancak sendikal mücadelenin gereğini kavrayan bir "*bilinç*" olabilir. Bunun içinde de bir siyasallık olmadığı söylenemez. Sendikal temelde de siyasal mücadelelere girilmesi zaten bunu yadsır. Ama bizim sözünü ettiğimiz bilinç bu "*bilinç*" değildir. Biz Sosyalist siyasal bilinçten söz ediyoruz (sınıf bilinci de budur)

Sosyalist siyasal bilinç, bilimsel bir kavrayışla kapitalizmin sistemli/düzenli bir eleştiriye tutulmasının sonucu ortaya çıkan bir şeydir. Bu da ancak, kapitalizmi sistemli eleştiriye tutabilmenin bilimsel bilgisine sahip olabilmekle olabilecek birşey ve bu bilgiyi kullanmakla kazanılabilecek bir durumdur. Böyle bir sistemli bilgiye sahip olarak bunu yapmak, bir aydın faaliyetidir. İşbölümünün mutlak sınırlarla insanı ayırdığı/böldüğü kapitalizmde -kafa ve kol emeğinin birbirinden ayrı olduğu koşullarda- proletaryanın buna kendiliğinden biçimde ulaşamayacağı bilinen bir şeydir. Buna ulaşanlar, her zaman toplumun bütünsel bilgisine sahip olma şans ve olanağı bulan aydınlar olmuşlardır. Proletaryanın maddi üretim koşullarının dışında bir bilimsel faaliyette bulunmak suretiyle elde edilen bu bilinç/bilgi, proletaryaya onun tarihsel/toplumsal konumunu kavratacak biçimde taşıyan bir bilinçtir.

Sosyalist aydınlar, sosyalist siyasal bilincin proletaryaya dışarıdan taşıyıcılarıdır. Sosyalist bilincin aydınların geliştirdiği bir şey olması sorunundan öte; burada proletaryanın aydınlarının konumundan söz edilmekte olduğu anlaşılmalıdır. Kendini işçi sınıfıyla bütünleştirmiş ve onun organik bir parçası haline gelmiş/kendi kurtuluşunu işçi sınıfının kurtuluşunda gören aydınlar olmasıdır önemli olan. Yoksa mutlaka işçi sınıfı içinden çıkıp aydın olarak sosyalist bilinci geliştirmesi değil. İşçi sınıfından geliyor olsa bile, bilincin proletaryanın kendi koşullarının dışında birşey olduğu gerçeğini değiştirmez. Bilincin üretimini aydınlara bırakan yaklaşımın yabancılaşılmaya kapı açtığı söylenilebilir. Oysa işçi sınıfından geliyor olmak, sınıfa yabancılaşımanın hiçbir garantisini oluşturmaz. Nereden gelirse gelsin bir aydın olarak kendini proletarya ile bütünleştirmiş olması önemlidir.

Dışarıdan bilinç olayının bir yanı budur. Bir diğer yanı da yine bu bilincin proletaryanın işçi-işveren ilişkileri ile sınırlı kalınarak/sadece bu alana

yönelinerek/edinilememesi ile ilgili bir durumdur. Kapitalizmin sistemli bir eleştirisine dayanarak edinilebilen bilinç, sınıf bilinci ise, o zaman bu eleştirinin bir bütünsellik göstermesi gerektiği ortadadır. Böyle bir eleştirinin bilgisi de/kendisi de ancak toplumun tüm sınıfları arasındaki ilişki ve çelişkilerden ve sınıflarla egemen devlet ve hükümetle olan ilişkileri alanından edinilebilecek bir şeydir. Proletaryanın, kapitalizm koşullarında egemen ve yaygın olan ve her an ve saat yeniden üretilebilen, birçok yönden geçmişin kalıntıları tarafından beslenerek toplumu etkisi altına almış olan burjuva ideolojisinin egemenliği/etkisi altında kendiliğinden buna ulaşması olanaksızdır. İşçilerin kendiliğinden bunu aşabileceklerini/sınıf bilincine ulaşacaklarını/dünyayı ve toplumu bilinçle algılayıp/kavrayacaklarını beklemek, işçilerin kapitalizm koşullarında sistemli ve bilimsel bir çalışmayı kendiliğinden yapabileceklerini (sosyalist aydınlarınsa, onlara en çok malzeme sağlayabileceklerini) ve bunun sonucu olarak da kapitalizmi sistemli bir eleştiriye tabi tutabileceklerini söylemek olacaktır ki, böyle söylemek, ya kapitalizmin proletarya için ne anlama geldiğini bilmemektir/ya da sınıfın salt üretimde bulunmasının dünyayı değiştirmeye yeteceğini sanmaktır. Bu nedenle de üretim alanının dışından her yönelimi sınıfa yabancı ve tehlikeli görmektir. Bu, "saf" haliyle işçilerin kendiliğindenlik halinin kutsanmasından öte nedir ki; sınıfın bilincini ve bilgisini kendisiyle sınırlamaktan öte nedir ki? Ve bu kapitalizm koşullarında proletaryaya yapılacak en büyük kötülüktür. Dışarıdan bir müdahale olmazsa, bu yadsınırsa, kendiliğindenliğe rıza gösteriyoruz demektir.

Kendiliğindenlik/bilinç olayı, parti tanımına ilişkin bir konudur. Bu konuda ne düşünülüyorsa siyasal faaliyet ve örgütlenme anlayışı da ona göre şekillenecektir. "*Sınıf bilincinin işçilerin dünyayı algılamalarına ilişkin ve taşınamayacak bir durum olduğu*"nu söylediğimiz zaman, bu bilince ulaşanların kendiliğinden örgütlenebileceklerini de söylemek gerekir. Çünkü proletaryaya onun dünyayı algılayışına ilişkin olandan değişik/"dışarıdan" birşey önermek, dışardan müdahale olacaktır. Proletaryanın "*sınıf bilinci*"ni bozan bir durum olacaktır. Oysa sonuçta dünyayı algılamak, şu ya da bu ideoloji/bilinçle dünyaya bakma olayıdır. Kimse günde sekiz saat işgücünü satıyor diye dünyanın sosyalist bilgisine erişmez. İşçi dünyayı algılamak o anda kendinde egemen olan ideolojik yaklaşımla davranmaktadır. Ve bu, kapitalizm koşullarında -kendiliğinden- burjuva ideolojisi. Bir işçi, dünyayı pekala bir burjuva gibi algılayabilir. İşçilerin çoğu ve hatta tümü bile. Ondan ötesi, işçiye dünyayı bir başka gözle görmesinin bilgisini edindirme/onun sosyalist siyasal bilinç kazanması işidir. Sınıf bilinci, dünyanın işçiler tarafından nasıl algılandığına ilişkin değil, nasıl algılanması gerektiğine ilişkin bir durumdur.

Sınıf bilincinin dışardan taşınamayacağı ve onun proletaryanın en bilinçli, en ileri ve en kararlı kesimleriyle sınıfın bütünü arasında alışveriş olarak görülmesi de bir başka yanı. Bu sınıf bilinçli işçiler nasıl ortaya çıkıyor? Bu bilinç onlara nereden geliyor? Nasıl ediniyorlar? Sınıfın kendi içinde alış-verişi sonucu bazıların bilinçlendiği ve bunların en ileri kesim halini aldığını söylüyorsak -ki dışardan değilse ancak böyle olabilir- o zaman bu kendiliğinden bilincin bir başka biçimde ama biraz kurnazca bir anlatımı olur.

Kendiliğinden edinilecek bir bilinç ve kendiliğinden ulaşılacak bir örgütlenme yaklaşımı, sosyalistleri "*işçi sınıfının tarihsel hafızası*" olarak görerek, onlara ne yapmakta olduklarını anlatacak bir görevle sınırlamaktır. Çünkü ne yapmaları gerektiğini söylemek, her zaman işçilerin o anki dünyayı algılayışları

ile uyuşmayan bir müdahale olacaktır. İkameciliğe kapıları kapayacağız diye proletaryaya *"ne yapması gerektiğini"* söylemekten kaçınanların sınıfın kendiliğindenlik halinin içine düştüklerini söylemek yanlış olmaz. Bu anlayışın işçi sınıfının devrimci partisi konusunda sınıfı *"kendi işinizi kendiniz yapın"* demekten öteye yapacağı birşey yoktur.

Bu konuda tartışmalar/ve söylenecekler çok daha geniş ve derinlemesine bir ele alış gerektiriyor. Biz sadece kendiliğindenlik/bilinç arasındaki yaklaşımımızı ve bunun parti/öncüler örgütüyle ilişkisini işaret ederek özetlemeye çalıştık.

Proletaryanın kendiliğinden hareketiyle sosyalizme ulaşamayacağı gerçeğinin altını çizdiğimizde, kendiliğindenliği aşacak ve proletaryanın öncülerini bilinçle donatacak bir siyasal çalışmanın yürütülmesinin zorunluluğu, sosyalistlerin görevlerinin tam da/bu ilişkiye ilişkin/bu noktada ortaya çıktığı anlaşılır bir durum.

Parti, proletaryanın sınıf bilinçli öncülerinin örgütlenmesi olarak görülmalıdır. Sınıfın kendiliğindenlik halini aşamamış unsurları ile bilinçli unsurları arasında bir ayırım yapmak, öncü/bilinçli unsurların kendilerini sınıfın bütününden ayrı olarak örgütlemelerinin gerekliliğini savunmak Leninist parti öğretisinin ayrıacıdır. Bilinçli öncülerden geri unsurlara doğru sürekli bir bilinç akışını öncü-sınıf ilişkisinin birbirlerini dışlamayan, ama bütünleşmeyen bir çerçevede kurulması, ikamecilik tehlikesini ortadan kaldıracaktır.

IV

Parti bir savaş örgütüdür. Boşuna söylenmiş bir söz değil. Bu, partinin kendi başına savaşılarak kapitalizmi yıkacağını söylemiyor. Kapitalizmin toplumsal olarak, tüm yönleri ile ona yönelmiş bir devrimci savaş sürdürülemediği sürece yıkılamayacağını, bu nedenledir ki, kapitalizmi yıkmak için yola çıkanların böyle bir savaşı kararlılıkla sürdürebilecek bir örgütlenme yaratmalarını işaret ediyor. Burjuvazinin her an dokularımıza kadar hissettiğimiz sınıf şiddetinin karşısına proletaryanın sınıf şiddetini çıkarmak işin bir yanı. Ama savaş örgütü demek, parti salt askeri bir savaşın sürdürücüsüdür demek değil. Bir bütün olarak, proletaryanın sınıf egemenliğini, bir geçiş süreci olarak, kurmaya yönelmiş bir örgütlenme olarak parti, proletaryaya bu alanda da nasıl savaşıacağını öğretmezse, görevlerini yerine getirmemiş, proletaryayı burjuvazinin karşısında *"eli mahkum"* bir durumda bırakmış demektir. Burjuvazinin karşısında *"eli mahkum"* bir proletaryanın iktidarı kazanması ve yeni bir toplum kurması olanaklı değildir. Söylemeye çalıştığımız gibi -savaş örgütü olmayı- bunu da kapsayan biçimde daha geniş düşünmeliyiz. İdeolojik politik, sanatsal, etiksel, tüm alanlarda bunu yerine getirebilen bir örgütlenme, ancak *"proletaryanın savaş örgütü"* olmayı hak ederek yapıyor olacak. Zaten böyle düşünüyor demek yetmez. Bunun düşünülüp düşünülmemesinden öte, pratiklere bakalım. Bu alanda görevlerin iç bütünlüğünün kurulamadığı noktalarda yaşanan trajedilere bakalım.

V

Proletaryanın bağımsız sınıf örgütlenmesi olarak parti: proletaryanın devrimci partisi, kendini tamamıyla proletaryanın sınıf çıkarlarına göre

örgütleyen/bunun için mücadele eden bir örgütlenmedir. İdeolojik-politik-örgütsel olarak bütünüyle proletaryaya ait bir örgütlenme. Bu partide aydınlar, diğer sınıflardan gelen/köken itibarıyla proleter olmayanlar olamaz demek olmuyor. Ama diğer sınıf ve tabakalardan gelenler, kendi sınıf ya da aydın taleplerini gerçekleştirmek için değil, proletaryanın sınıf taleplerini gerçekleştirmek için partiye katılırlar. Kendi kurtuluşlarını proletaryanın kurtuluşunda gören bir yönelim onları partiye sokar. Bu anlamda da partide proletaryanın bağımsız sınıf kimliğinin savunucuları/sahiplenicileri olarak yer alırlar ve partide hangi sınıftan geldiklerine ilişkin bir ayrımın önemi kalmaz. İşçi sınıfı partisinden sözediyorsak; zaten onun içinde, çeşitli sınıfların sınıfsal çıkarlarının bileşkesinde buluştukları -kendi sınıf tabiatlarını koruyarak yer aldıkları- bir örgütlenmeyi dışlıyoruz demektir. "*Partimiz, işçilerin, köylülerin, aydınların partisidir*" söyleminin buna ne kadar yabancı olduğu ortada. İşçi-köylü ittifakının tek bir partide -komünist partide- sağlanacağı gibi bir savın da proletaryanın bağımsız sınıf partisile ilgisizliği görülmeli. Bir sınıf olarak bağımsız siyasal örgütlenmesini yaratan proletarya, diğer emekçi sınıf ve tabakaların taleplerine "*yabancı*" ve "*uzak*" kalamaz. Sınıf farklılıklarına ve her türlü ayrımcılığa dayalı tüm toplumsal ilişkileri dönüştürmeyi hedefleyen proletarya ve onun partisi, kapitalizmi tarihsel/toplumsal planda aşamayan diğer emekçi sınıfların taleplerini de benimser. Onlarla farklı türden siyasal ilişkilere girer. Bu ilişkilerin alacağı biçim ve yönelim sınıf mücadelesinin gelişmesine ve sınıflarla olan ilişkilere göre çeşitlenebilir. Ama bu, hiçbir zaman aynı partide örgütlenmek olamaz. Bu ilişki daha çok proletarya demokrasisinin -çoğulculuğun- parti dışı alanda emekçiler içinde demokrasi olma boyutunun şekillendireceği demokratik bir ilişkidir (cepheler ve değişik ittifak türleri, vb.).

Proletarya partisinin ideolojik-politik ve örgütsel olarak bağımsız olması, aynı zamanda onun düzen dışı yanlarını da ifadelendirir. Proletaryanın sınıfsal çıkarları ve bu çıkarlara göre gerçekleştirilecek bir mücadele örgütü, kapitalist düzen sınırlarına sığmaz. Parti kapitalizm koşullarında mücadele eder ama hiçbir yönden kapitalizmle uyuşmayan düzen dışı bir örgütlenmedir. Bu, sadece yasadışı olması anlamında değil, yasallık/yasadışılık ikileminde, partinin "*yasal*" olabildiği (daha doğrusu yükselen bir sınıf mücadelesi koşullarında kendini kabul ettirebildiği) tarihsel anlar vardır. Sınıf mücadelesinin mantığı gereği bu "*an*"lar genellikle kalıcı olmazlar. Düzen dışı olmak, daha öte bir durumu ifadelendirir. Partinin kendini "*yasal*" olarak kabul ettirdiği anlarda bile, yaşattığı/sahiplendiği/temsil ettiği ilişkileri ve ona hayatiyet veren varlığı ile düzen dışı olma durumunu sürdürür. Çünkü parti her halükarda, kapitalizmi çok çok aşan bir "*yeni düzen*"in/sosyalizmin ilişkilerinin somutlaştığı örgütsel çerçevedir. Böyle bir örgütsel konumlanış her zaman kapitalist düzen içi olmayacak kadar ileri bir durumdur. Bu, proletaryanın kapitalizme doğrudan alternatif olması ile de ilintili. Kendini düzen içi konuma indirgeyen/çeken bir parti, iddiası ne olursa olsun proletaryanın devrimci partisi olmaktan vazgeçmiş demektir. Yasa dışı olmalarına rağmen reformizmden ötesine varamayan partilerin konumu budur. "*Yasal*"/yasadışı olma ile, düzen içi/düzen dışı olma aynı şeyleri anlatmıyor. Sırf "*yasal*"lık uğruna düzen içi bir konumlanış seçmek mümkün ki, bu bizim anlatmaya çalıştığımız şeye ters düşüyor.

VI

Parti, ideolojik/politik birlikteliktir: Kim ki, parti konusunda söz etmeye

başlar, ilk sözlerinden biri bu olur. Politik birlikteliği anlamak kolay, aynı politik hedefler için mücadele eden insanların gönüllü birlikteliği. Aynı örgütsel yapıda politik görevlerin birliğine tekabül eden bir "eylem birliği"ni imliyor. Aslında ideolojik/politik birlikteliği mekanikçe birbirinden ayırmak pek doğru değil. Ama derdimizi anlatmak için bir soyutlama yapmayı denemek istedik. Sorun daha çok ideolojik birliğin ne olduğunu anlayamamaktan, daha doğrusu olması gerektiği gibi kavrayamamaktan çıkıyor. Çoğumuz -tarihimiz boyunca- ideolojik birlik deyince, hep aynı şeyi düşünen homojenleşmiş/özdeş bir düşünce tarzını ve bunun ifadelendirilmesini anladık. Bir partide herkesin aynı biçimde düşündüğü, farklı düşüncelerin en hafifinden ancak "*sapma*"lar olduğunu ve bu "*sapma*"ların da partinin ideolojik varlığına/birliğine hanel getirdiğini düşündük. Parti içinde "*eğilimlere karşı mücadele hakkı*" (partiye bir kez egemen olunca böyle bir hak adama neler yaptırmaz ki...) ya da "*partiyi ideolojik olarak arındırma*" kampanyaları gibi söylemler hep farklı düşüncelerin bastırıldığı bir çerçeveyi yaşatmaya hizmet etti ("Reel" sosyalistlerde bu "*farklı düşünceler*" polisiye suç oldu. Öyle ki, "*ideolojik sapma içinde olanlarla mücadele*" için gizli polisin ayrı bir bölümü bile oldu. **Bulgaristan**'da daha geçenlerde bunun feshedildiği açıklandı.). "*Partimiz, saflarında yalpalama ve düşünce ayrılığı tanımayan, yekvücut bir mücadele örgütü*" diye tanımlanınca buna pek de şaşmamak gerek. Farklı görüşlerin bastırıldığı bir çerçeve yaratıldı da ne oldu? Ne olduğu bugün daha çok ortada. Programında "*işçilerin kendi kendilerini yönetmelerinden*" sözeden partilerden, "*iktidar işçi konseylerine*" taleplerini dillendirenleri ata ata... bugünün "*reel*"liğine ulaşıldı. İdeolojik birlik sorununun bu biçimde kavranması, partinin bilimsel bir temelde gelişmesini/kendini yenilemesini, dolayısıyla da diğer anlatmaya çalıştığımız özellikleri göstermesini, engelleyen bir durum yaratır. Farklı görüşlerin eleştirel olma özgürlüğüne dayanmayan bir ideolojik-politik birlik kurmaya çalışmak, daha çok biat edenler örgütü amaçlamak oluyor. Parti, komünistlerin eylem birlikteliğidir, düşünce birliği değil. Düşünce birliği değil derken, bir özdeşlik olmadığını, olmaması gerektiğini anlatmak istiyoruz.

Partinin ideolojik/politik birlikteliği tüm parti mensuplarının gönüllü onayına dayanan parti programında ifadesini bulur. Program, üzerinde anlaşılmış bir teorik metin olmasının ötesinde, proletaryanın toplum içindeki yeri ve rolünü tanımlayan, onun toplumsal/siyasal savaşımının ana doğrultusunu, içinde bulunan topluma ve o toplumun geçirmekte olduğu tarihsel aşamaya ilişkin görevlerini tanımlayan bir belgedir. Parti ancak böyle bir zemin üzerinde anlaşılmış insanların birliğini ifade ediyorsa, gerçek anlamda bir sosyalist çalışma örgütü olarak kalabilir. Ancak burada kavranması gereken bir yan vardır. Marksist-Leninist teori bir parti programından daha fazla birşeydir. O, doğrudan doğruya bilimsel bir yöntemle irdelenebilmenin, savaşımın ve çalışmanın yöntemlerine uygulanabilen birşeydir. böyle bir teori, proletaryanın devrimci partisinin programına bir temel/arka plan işlevi de görse, çözümlenmiş programatik görevlerde her zaman içselleştirilmiş/sindirilmiş olarak varolsa da, programdan öte birşey olmaya devam edecektir. Program, her zaman geliştirilecek yanlarıyla birlikte, bu genel ilkelerin belli bir somut tarihsel duruma ilişkin uygulanmasından çıkarılmış bir somut duruma uyarlanmasıdır denilebilir. Teorik faaliyetin illa da programa uygun olması beklenilmemelidir. Teorinin geliştirilmesinin ve araştırılmasının sonuçları, bazan programla da çelişebilir. Aksini düşünmek, partide herkesin birbirinin aynı düşünceye sahip olmasını

beklemek olur ki, bu bilimsel bir zeminde kalındığı sürece olanaksız, pratik olarak da saçma birşey olurdu. Öyleyse ideolojik birlik derken, bilimsel teorinin kendisiyle parti programını birbirinden koparmadan ayırmak gerekiyor.

Parti programı, "kararlı ve ortaklaşa bir eylem" için "temel görüşleri tanıtmalı", "bir sonraki siyasal görevleri tam olarak saptamalı", "ajitasyon etkinliğinin çerçevesini belirleyecek bir sonraki istemleri göstermeli, onlara bir bütünlük kazandırmalı... bu istemleri genişletmeli, derinleştirmeli." (Lenin)

Temel görüşlerin bir parti içinde biraraya gelmiş insanlar açısından polemige son veren bir program. Bundan öte, her ideolojik birlik arayışı, özdeşliğe kapı açan anti-bilimsel bir yaklaşımdır. Anlatmaya çalıştığımız bir çerçevede konumlanma bir partide "programın temel ilkeleri" çerçevesinde son derece farklı görüşlerin varlığı partinin ideolojik/politik birliği için bir tehlike arz etmez. Tam tersine böyle davranıldığında parti içi canlı bir tartışma ve görüş alış-verişi ortamında parti ideolojik bakımdan yaşayan/gelişen ve sınıf mücadelesinin ihtiyaçlarına yanıt veren bir özellik kazanır.

VII

Proletaryanın devrimci partisi, proletarya devriminin ve iktidarının aracıdır: Parti, proletaryanın tarihsel/toplumsal konumu ile uyumlu biçimde oluşmuş bir teorik-politik zeminde tanımlanabilir.

Bir parti tanımı dediğimizde, partinin asıl olarak neye yanıt vermesi gerektiği sorusunu sormakta olduğumuzu bilmek durumundayız. Birçok şey de bu soruya verilen yanıtta/ya da sorunun kendisinden çıkıyor.

Proletaryanın devrimci partisi, proletaryanın nihai amacı olan sınıfsız topluma varma bağlamında, hem iktidarı burjuvaziden almanın/hem de kendini egemen sınıf olarak örgütleyerek nihai amaca varmak için geçmek zorunda olduğu tarihsel aşamada iktidarın aracıdır. Esas olarak bu nihai amacı gerçekleştirebilir olmanın aracı olarak örgütlenmiş bir parti, kendi nihai sonunu da ta baştan gören bir çerçevede (İş bölümüne bağımlılığın, yöneten-yönetilen ilişkisinin ortadan kalktığı bir noktada, bunların varlığına dayanan yapılarda esas olarak ömrünü doldurmuş olacaklardır. Parti de bu yapılardan biridir.) tanımlanır olabilir. Amaç-araç ilişkisinde, amaçtan bağımsız/koparılmış, onun dışında bir tanımlamaya kavuşturulamaz (tersi yapılırsa da elimizde bir parti tanımı olur ama onun ne kadar proletaryanın devrimci partisi olduğu tartışılır). Sırf kendi için bir parti tanımına ulaşılamaz.

Bir komünist parti proletaryanın en ileri sınıf çıkarlarının savunucuları olan komünistlerin birliğidir. Teorik ve tarihsel olarak **Manifesto**'dan bu yana, bu tanım aslında bir komünistler birliğini anlatmak için/komünistlerin neden bir örgüt meydana getirmeleri gerektiğini söylemek açısından doğru bir tanımdır.

Ancak proletaryanın en ileri sınıf çıkarlarının savunucuları olarak komünistler birliğinin ne anlama geldiği konusunda bir açılım sağlanmazsa, herkesin proletaryanın en ileri çıkarlarını sahiplendiği "Yeni Açılım"lar yaptığı bir ortamda pek de öyle önemi olmayan bir söyleyişe dönme tehlikesi var. O nedendir ki, komünistlerin birliği olarak parti, neyi ifade etmekte diyerek devam edelim.

Kapitalizmin içinden çıkıp, sosyalizme ulaşan bir örgütsel/parti

sürekliliğinin de ta başından ulaşılacak hedefin kapitalizm koşullarında "olabilir" bir ön örneğine, ilişkiler ve örgütsel davranışlar zeminine oturtulması gerekiyor. Bu anlamda parti kendisini "nihai hedef" dolayımında "proletarya demok-rasisi"ne göre kurgulayan onun öncülerini bağrında somutlayan bir "öncüler birliği"dir.

Amacı kendinde içselleştirememiş, kendini burjuvaziden ideolojik-politik-örgütsel olarak apayrı temellerde geleceğin toplumunun aynasında görecekt biçimde düzenleyememiş hiç bir yapının proletaryanın devrimci partisi olarak, proletaryanın sınıf mücadelesini, sosyalizm bilimine göre yürütmesi/yönetmesi olanak dahiline girmez.

Amaçla uyuşmayan, amaca çok ters biçimde kurgulanmış örgütsel yapıların, amacı gerçekleştirmeleri bir yana, bir noktadan sonra amaca varmanın önünde engel haline geldikleri yeterince açık bir konu. Bu noktada "namuslu" komünistler olmak hiçbirşeyi kurtarmamaktadır.

Sosyalizmin toplumsal/siyasal ilişkilerinin düzenlendiği toplumsal çerçeve ile örgütsel çerçeve, hiç kuşkusuz farklılıklar arz etmektedir. İki farklı kurumlaş-manın getirdiği bir farklılaşmadır bu. Ama özünde partinin politikayı yürüt-mesinde ve örgütlemesinde, temel olması gereken hareket noktası, ancak nihai hedef dolayımında anlamlandırılabilen ilişkiler bütünüdür.

Parti, elbette kapitalizm koşullarında bir mücadele örgütü olarak iş görürken, kendini attığı her adım ve kararın geleceğin toplumunu ne kadar yansıtıp yansıtmadığı tartışmaları içinde boğarak işlevselliğini yazık etmeye-cektir. Sorun zaten bu değildir. Sorun burjuvazinin ve diğer sınıfların politika yapma tarzından ayrı olarak ele alınacak bir kavrayış ve bunun partide somutlanmış olması olayıdır.

Parti bu biçimde davranabilirse, nihai amaç çerçevesinde bir anlama kavuşabilmişse, ancak proletarya partisi olmayı hakeden bir örgütlenmedir. Bu da neden işçi sınıfı adına yola çıkan ve kendine işçi sınıfını temel alma iddiasında olan/hatta sınıf içinde önemli güce de ulaşabilen partilerin her zaman proletaryanın devrimci partisi olarak görülemeyeceğini açıklar. Birden çok işçi partisi olması başkadır, proletaryanın devrimci partisi olması başka...

VIII

Burada parti/partileşme konusunda bir başka konuya değinmek istiyoruz.

Bizce, eğer proletaryanın devrimci partisinden sözedeceksek, üstelik hiçbir ikirciklenmeye yer bırakmadan "parti modern sanayi proletaryası üzerinde yükselecektir" diyorsak, o zaman partide öncü sosyalist işçilerin yerine ilişkin de net görüşlerimiz olmalı. Parti, kurtuluşunun aracı olarak proletaryanın siyasal örgütlenmesi ise, o zaman ta başından partinin öncü sosyalist işçilerle sosyalist aydınlardan oluşan geniş bir çevreyi kapsamaması gerektiğini söylemek zorundayız. Parti sosyalist hareketle işçi hareketinin çakışmışlığının da ifadesi olarak görülüyor/görülmesi. Bu çakışmışlık, ancak sınıfın sosyalist öncüleri ile sosyalist aydınların proletaryanın öncüsü olmak üzere kendilerini tek bir siyasi organizasyonda/partide örgütleyebildiklerinde olanaklı olacak. Bu başarılmadıkça -adına ne dersek diyelim- proletaryanın devrimci partisini yaratamamış olacağız.

Sorunu böyle koymak, partinin kuruluşuna ilişkin de neler söylediğimizi ifade eder. İlk başta sosyalist aydınlar tarafından kurulabilir -bunun için öncü işçilerin herhangi bir ağırlığına gerek yoktur- diyenler, böyle bir partinin işçi partisi olma özelliğinin ideolojik olarak bilimsel sosyalizmi savunmaktan öte nereden geldiğini açıklamak durumundalar. Bir parti ki, kendi organik bileşiminde bile sınıfın herhangi bir ağırlığı yok ama yine de işçi partisi. Denilebilecektir ki/deniyor ki, programı, taktik ilkeleri ve örgütlenmesi ile proletaryanın devrimci partisi olmayı hak eden bir yapıda işçilerin ilk başlarda çoğunlukta olması gerekmez. Ancak bu, partinin ideolojik olarak işçi partisi olduğu/işçiler adına kurulduğunu söylemekten başka bir anlam taşımaz. Oysa parti -ta başından da- sadece ideolojik/politik değil, bizzat örgütsel olarak da/ maddi olarak- üye bileşkesi ile de işçi sınıfının partisi olmalıdır. Bir partide komünistlerin köken farklarına göre ayrıma tabi tutulamayacakları söylenebilir- söyleniyor da. Bu herkesin komünist özellikleriyle partiye kabul edildikleri ve partide eşit sorumluluklar/haklar kullandıkları anlamında doğrudur da. Ama bir parti her zaman üyelerinin hangi sınıfsal kökenden geldiklerine ilişkin bir durumu gözetmelidir. Üyelik kabulünde bile işçilerin daha kolay (kısa sürede) aydın ve köylülerin daha zor (daha uzun sürede) üye kabul edilmesinin de bir nedeni var. Bu, sadece işçilerin daha iyi ve daha kolay komünist olmalarından değil (aday üyeliğe gelen herkes zaten komünizmi benimsemiş demektir.), aynı zamanda işçilerin kendi partilerine daha kolay, aydınların ve köylülerin işçi sınıfı partisine daha zor girebilir olmalarındandır.

Proletaryanın devrimci partisini sınıfın kendi sosyalist öncüleriyle birlikte -asıl olarak onlara dayanarak- değil de, onların yerine sosyalist aydınları örgütlendiren anlayış, işçi sınıfının siyasal örgütlenmesi üzerine yeniden düşünmek zorunda. İşçi sınıfının siyasal örgütlenmesi denildiğinde ne anlaşılmalıdır, sorusu üzerine...Burada işçi sınıfının siyasal görevlerine -ki bu partisinin örgütlenmesi ile başlar- işçi sınıfı ile birlikte yapmadan yana olan ve bu görevleri "*onun adına*" başkalarına parti konusunda "*sosyalist aydınlar*" yaptıran anlayış arasında fark vardır. İkameciliğe kapı kapayan ile açan anlayış arasındaki fark.

Kendi kurtuluşlarını, işçi sınıfının kurtuluşunda gören aydınlar olarak sosyalistler, proletaryaya bilinç taşıyıcıları dedik. Proletaryanın öncülerinin sınıf bilinçli öncüler haline gelmesi için sosyalizm biliminin bu öncülere taşınması işine girişmek, bunu sosyalistlerin siyasal çalışmalarının temeline oturtmak -bunu sosyalistlerin örgütlü faaliyeti olarak yapmak- partileşme sürecinin ana görevlerinden. Ancak proletaryanın devrimci partisini salt sosyalist aydınların da kotarabileceği bir iş olarak görmek, ne anlama geliyor? Partiyi kuracağız sonra da sınıfa dönüp, "*işte partiniz, biz kurduk, gelin katılın*" mı diyeceğiz? Sosyalistler bir partide örgütlenecek, ondan sonra sınıfın öncülerini kazanmaya çalışacaklar mı deniyor? O zaman böyle bir partinin, kurulduğunda ideolojiden başka fiili sınıf temeli ne olacak? Yoksa parti, önce ideolojik/sınıfsal mı kurulur deniliyor?

Bu soruların hepsine verdiğimiz yanıtlar, proletaryanın devrimci partisi konusunda farklı yaklaşımlara tekabül ediyor.

IV

Proletaryanın devrimci partisi üzerine sözlerimizi partinin örgütlenme

ilkeleri üzerine söz söyleyerek devam ettirelim.

Parti dedik, komünistlerin eylem birliğidir. Belli bir program ve taktik ilkeler etrafında geliştirilen örgütlenmedir. Proletaryanın sosyalist öncülerinin örgütlenmesi olarak parti, kendini üye yapısı itibarıyla sınıf bilinçli öncülerle sınırlayan, bu anlamda üyelerini partinin destekleyicileri/taftaları olarak değil de, bizzat organik bileşenleri olarak oluşturan bir örgütlenmedir. Partiye üyelik, program-tüzük kabulü ile sınırlanmayan, bizzat üyenin organik faaliyet göstermesini de şart koşan bir çerçevede görülmelidir (Bilinen şey olsa da, bunlara, parti ödentisinin düzenli olarak ödenmesini de sayalım). Bugünlerde "Yeni Açılım"lar yapılan üyelik "kendini komünist sayan herkes"e kadar genişletilse de, biz yine "eski"de ısrarlı olmaya devam edeceğiz. Böyle "yeni"ler karşısında asırlık "eski" ler oldukça yeni durmaya devam ediyor. Partiyi böyle organik üyelik çerçevesinde görmek, partide etkin/edilgen üye ayrımının oluşmasına kapıları kapayan bir başlangıç oluşturuyor. Kendini içinde yer aldığı bir örgütlenmeden sayan/destekleyen değil, bizzat onun organik faaliyetlerinin bir bileşimini oluşturan bir üyenin edilgen konumda kalması olanaklı olmadığı gibi, partinin böyle bir üyeyi edilgen konumda tutabilmesinin de olanakları ortadan kalkar.

Parti eylem birliğidir derken, eylemden eyleme bir araya gelenlerin birliğinden değil, belli bir örgütlenme dolayımında biraraya gelen insanların birliğinden söz ediyoruz. Böyle bir birliğin siyasal faaliyetlerin merkezileştirilmesini şart koştuğunu anlamak kolaydır. Program ve tüzük çerçevesinde oluşan merkezi bir örgütlenme olarak parti, komünistlerin merkezi ve bütünsel/federe olmayan ilişkilerini ifade eder. Merkezizetçiliğin-özellikle yaşanan pratiklerin olumsuz örneklerinin sunduğu bilinç kaymaları ile birlikte-artık müzelik olması gerektiğini söyleyenlere karşın, biz yine de partinin merkezizetçi bir örgütlenme olduğundan sözedeceğiz. Burada sorun partinin merkezi olarak örgütlenmesi değildir. Merkezizetçilik var, merkezizetçilik var. Sorun proletaryanın devrimci partisinin nasıl bir merkezizetçi örgütlenme kullanması gerektiği sorunudur. Partide merkezizetçiliğin bürokratik bir biçimde kurulması/işlemesi, partinin kendini oluşturmaya çalıştığı çerçeveye ait bütün ilişki ve idealleri yıkar, merkezizetçi yapı, böyle bir durumda bizzat partinin kendi içinde bir baskı unsuru haline gelir. Partiyi, onu oluşturan üyelerden soyutlayarak, parti faaliyetinin sıradan nesneleri haline getirir. Partinin partililer üzerindeki diktatörlüğüne dönüşür. Proletaryanın devrimci partisi, böyle bir temel üzerinde kurulamaz/yaşatılamaz. Öyleyse, sorunun yanıtı başka türden bir merkezizetçiliktir. Çok sık kullanılan ve çoğunlukla buna uymamaktan sabıkalı "komünist"lerin bile sakız ettikleri bir kavramla ifadelendirilir. Demokratik merkezizetçilik; bu öyle işimize geldiği zaman birinden birine ağırlık vereceğimiz (genellikle azınlıkta iken "demokrasici", çoğunluk olunca da "merkezizetçi" kesilmek gibi garip huyları vardır "sosyalist"lerin) iki ayrı kavramın eklektik bir biçimde biraraya getirilmesi değildir. Bu içeriği ve işlevselliği ile son derece diyalektik bir bütünlük oluşturan tek bir kavram. Bu bütünlük -kavramın bütünselliği- kavranamadığı zaman, her iki uca doğru savrulmak (nedense, hep güç ve yetki fetişizmi içinde "merkezizetçilik"e savrulunur ya) ve hala demokratik merkezizetçi olduğunu ilan etmek olanaklı (!). Bir zamanlar, biraz karikatürize biçimde merkezizetçi demokrasiden sözeden dostlarımız vardı. Gerçi biz o merkezizetçiliğin hiç demokrasisini görmemiştik ama bunu savunan

için son derece "demokratik" görüldüğünden de hiç kuşumuz yok. Demek istediğimiz, kavramı eğip bükmeden, devrimci içeriğine dek kavrayabilmeliyiz.

Dert bu olunca, kavramdan ne anladığımızı anlatmamız gerekiyor.

Demokratik merkezîyetçilik, herşeyden önce, parti içinde demokratik bir işleyişin kurumlaşması demektir. Bütün parti yönetici organlarının seçimle oluşturulması, seçimlerle gelen parti yöneticilerinin, parti üyelerinin ilk isteğinde geri alma/çağırma hakkının güvenceye bağlanması. (Bu hak uygulanır olmak isteniyorsa, açık ve net kıstaslarla tüzüksel güvenceye bağlanması). Seçimlerin parti işleyişi haline gelmesi demek, partinin tüm üyelerinin, partinin yönetimi hakkında söz ve karar sahibi olması demektir. Tabii, seçimlerin bir formaliteye inme tehlikesinin önüne geçmek gerekiyor. Seçimleri sadece onay verme olarak değil, partinin kendi yöneticilerini gerçekten kendisinin seçebildiği bir kurum haline getirmek gerekir. Bunun için seçimlerde dileyen parti üyesi herkesin aday olabilmemesini, bu anlamda da parti üyelerinin sadece önceden belirlenmiş listeleri ya da adayları onaylamasını değil, gerçekten seçmesini sağlayacak biçimde görmek gerekiyor. Bu da olabildiğince doğrudan ve dereceli olmayan seçimlere yönelmeyi gerekli kılıyor. Her zaman ve her halde bunun uygulanır olmadığı durumları birer geçici, kuşulların zorunlu bıraktığı (ki parti işlevsel olmak istiyorsa böyle durumların, koşulların olabileceğini de görmek gerekir.) uygulamalar olarak görmek, seçim ilkesinden her sapmayı -kalıcı kılacak adımları- parti suçu/partiye karşı işlenmiş suç saymak gerekiyor.

Partiyi ilgilendiren her konuda parti üyelerinin "bağımsız ve kişisel olarak" tutum almalarına olanak verecek bir işleyiş olmalı. Partililer partinin her sorununu kendilerinin öz sorunu olarak görüp, ona yönelik davranış ve görüş oluşturabilmeli. Parti sorunları ve konularında üyeler için "yasak" ya da "ilgilendirmeyen" şeyler olmamalı. Bu parti içi açıklık ilkesinin yaşama geçirilmesini zorunlu kılar. Eğer partililer herhangi bir konuda açıklık ve demokrasi içinde görüş sahibi olamazlarsa, tutum almaları ya da görüş ve düşünce oluşturabilmeleri olanak dahiline girmez. Genellikle "genel parti sorunlarının tartışıldığı yer parti kongresidir" şeklinde düşünce biçimiyle karşılaşıldığı olur. Bu kongrenin tüm parti sorunlarını tartışmaya ve karara bağlamaya en yetkili organ olması anlamında doğrudur. Kongre en yüksek parti organı olarak, parti içi kimi konularda da karar verme ve seçim yapma yetkisi olan tek organdır da. Ama bu, kongrenin dışında, parti üyeleri bulundukları organlarda partinin tümüyle ilgili herhangi bir konuda görüş oluşturamazlar, bunları tartışamazlar denemez. Her parti üyesi bağımsız ve kişisel olarak ya da grup halinde görüş sahibi olma ve bunları savunma hakkına sahiptirler. Burada olmayan "hak" partinin bunları bastırmaya yönelmesidir.

Partinin gizli/yasadışı faaliyet yürüttüğü koşullarda açıklık ilkesinin uygulanmasının olanaklı olamayacağını, bunun partiyi zaaflı ve düşmana açık bir konuma getireceğini düşünenler olabilir/oluyor da. Partinin kendisinin gizlilik koşullarında faaliyet yürütmesi ile partinin kendisinin partililerden gizlenmesi arasındaki fark oldukça açıktır. Dışa karşı mücadelenin ve örgütlenmenin gereği oluşturulan gizlilikle -ki her parti üyesi bunu sağlamak durumundadır- parti içinde birbirine kapalı alanlar oluşması, iki ayrı şey. İkincisi proletaryanın devrimci partisinde kesinlikle olmamalı. Biz burada mücadelenin gerektirdiği/zorunlu kıldığı bir gizlilikten söz etmiyoruz. Parti içi hesap alıp-vermeye, sorumlulukların dökümünü yapabilmeyi ve partinin politik hattını ve eylemini

denetleyebilmesinden, partinin kendine karşı sağlaması gereken bir açıklıktan söz ediyoruz.

Bu olmadıkça kararlara parti üyelerinin katılımı yeterince oluşamayacak parti içinde ayrı ve birbiriyle kapalı alanlar oluşacaktır ki, bu da parti içi sağlıklı ve güven verici ortamı bozup dumura uğratacaktır. Hiçbir komünist ne kadar özverili olup güven duyarsa duysun, aslında kendisini de ilgilendiren (çünkü sonuçta partide üyeyi ilgilendirmeyen hiçbirşey yoktur) birşeylerin kendisinden gizlendiği duygusuyla birlikte gereken komünist çalışmayı gösteremez.

Partide demokratik merkeziyetçilik, parti programı ve tüzüğü çerçevesinde yerel örgütlerin özerkliği ile çelişmez. Burada sözü edilen özerkliğin partiyi federatif bir yapıya çeken özerklik anlayışıyla herhangi bir ilgisi yok. Partinin genel ve merkezi işleyişi çerçevesinde, partinin yerel örgütlerinin yerel düzeyde parti politikasının uygulanmasında inisiyatif kullanabilir olabilmesi olayıdır sözkonusu olan. A'dan Z'ye her kararın partinin doruklarında alındığı, yerel ve daha alt örgütlere de esadece onun uygulayıcı "*memur*"ları olmanın düştüğü bir çerçevede yerel örgütlerin yukarıdan "*talimat*" gelmediği sürece iş görmeyen örgütlere dönüşmesi tehlikesi her zaman vardır. Bu, aynı zamanda partinin yığınlarla olan bağlarını koparma tehlikesini de getirebilecektir. Yığınların içinde ve onlara "*öncü*"lük yapabilmek üzere faaliyet gösteren parti örgütlerinin, yerel düzeyde ortaya çıkan herhangi bir gelişme karşısında parti programının genel ilkeleri çerçevesinde kalmak kaydıyla tavır oluşturabilmeleri yığınların eylemini yönetebilir olmaları böyle bir özerkliği gerekli kılar. Aksi taktirde yerel düzeyde ortaya çıkan her konuda partinin merkezlerinde karar oluşturmaya çalışılır ki, bu bazen (yığınların hareketliliğinin çok hızlı geliştiği dönemlerde genellikle) parti örgütlerinin -dolayısı ile partinin- yığınların "*geri*"sinde kalma tehlikesini getirir. Bu anlattıklarımız partinin merkezi yapısı ile çelişmez/ona karşı da değildir. Partinin merkezi yapısının önüne yerel örgütleri çıkarmıyoruz. Yerel örgütlerin merkezi yapı içindeki konumlarını ve inisiyatiflerini nasıl geliştireceklerini tartışıyoruz. Partinin merkezi yapısının yerel örgütler üzerinde bir denetim ve onları koordine bir biçimde yönetme gücü olmalıdır. Parti eyleminin bütünlüğü açısından bu gerekliliktir. Ancak, bunlarla yerel örgütlerin, anlatmaya çalıştığımız çerçevede sahip olacakları özerklikleri çelişmez. Bunlar, birbirlerini ve partinin eylemliliğini tamamlayan şeylerdir.

Partide azınlık çoğunluk ilişkisi: Bir partide her zaman görüşlerin farklılığı olacaktır. Farklı görüşlerin kendilerini azınlık-çoğunluk şeklinde ifadelendirmesi de partinin varlığı açısından zorunluluktur. Partide tek görüşün mutlak egemenliği ve farklı görüşleri yadsıyan bir çerçeve, partide işleyişi yıkmaya yönelik bir adımdır. Parti üyelerinin tamamının bir görüş etrafında birleşmeleri arzu edilir. Ama arzu edilenin her zaman gerçekleşeceği garanti altında değildir. Parti içinde herhangi bir biçimde görüşlerin bastırılmayacağı/kendilerini ifade edebilecekleri ve böylesi bir işleyiş içinde eylem birliğinin süreceğine inanıyorsak, çok açık bir biçimde farklı görüşler arasındaki ilişkileri de/yöntemlerini de yaratmak zorundayız. Doğruların her zaman ne çoğunlukta ne de azınlıkta olarak ortaya çıkmayacağını (genel bir kural gibi yeni düşüncelerin her zaman ilk önce azınlık olarak ortaya çıkacağını söyleyebilirsek de) biliyorsak, partinin doğru bir ideolojik/politik hat üzerinden yürüebilmesi için de bu son derece gerekli bir durum.

Partide azınlık görüşlerinin parti tarafından bilinir olabilmesi, parti

üyelerinin bu görüşler hakkında düşünce oluşturabilmeleri gerekli. Bunun için parti yayınlarında ve parti organlarında azınlığın görüşlerini yayabilmesi/ifade edebilmesi güvence altında olmalıdır. Azınlık olanların görüşlerini kendi başlarına partiye yayabilmeleri olanaklı değil. Bu ancak merkezi bir işleyişle, parti merkez kuruluşlarının aracılığı ile partinin tümüne iletilebilir. Bunun için de parti merkez kurullarının parti içinde oluşan azınlık görüşlerini bastırma/sansüre uğratma ya da onlardan partiyi haberdar etmeme gibi tutuma girmelerine karşı çıkılmalı. Merkez kurullarının buna yönelmelerini engellemek kurallara bağlanmalı.

Parti içinde azınlıkların oluşabileceğinden ve bunların çoğunluğu kazanma haklarından sözederken, oluşmuş azınlıkların ancak parti programının ve tüzüğünün genel ilkeleri çerçevesinde parti azınlığı olabileceğini söylemekteyiz. Parti disiplinini reddeden, çoğunluğun iradesine uymayan, kendi azınlık disiplinini oluşturan ve kendi bağlayıcı kararlarını çoğunluk kararlarının karşısına çıkaran azınlık oluşumları, bizim, proletaryanın devrimci partisi içerisinde kalabileceğini düşündüğümüz şeyler değil.

Bir partide farklı görüşlerin varlığına rağmen, partinin eylem birliği neyi gerekli kılıyor? Herkesin aynı düşünmesi gerekmez. Bu doğru ama eylem birliği, çoğunluğun iradesini yansıtan kararların herkes için bağlayıcı olmasını, bu kararlar doğrultusunda ortak bir parti propaganda/ajitasyonu ve eylemini geliştirmenin tüm parti üyelerinin görevi olduğunu, ve bunlara azınlıkta olup olmamaya bakılmaksızın herkesin uymasını bilmeyi gerektirir. Bu olmadan partinin eyleminin birliğinden sözedilemeyeceği gibi, parti disiplinini gerçekleştirmesinden de sözedilemez. Azınlığın çoğunluğun iradesine uymasını gerekli kılan bu demokratik ilke, aynı zamanda parti eyleminin merkezi biçimde gerçekleştirmesini de sağlar. Azınlık, bunların dışında kendi eylemini geliştirmeye, kendi eylem disiplinini yaratmaya yöneldiğinde parti içi meşru zeminden kaymış demektir. Hizip olmaya yönelmiş demektir. Aynı düşünce savunmak, kimseyi, eğer bu düşünceleri parti disiplini ve eylemi dışında davranışlara yöneltmezse, hizip yapmaz. Hiç bir ayrı düşünce de belli bir süreklilik kazansa bile -bunlara yönelmediği sürece- hizip olarak görülemez. Hizip kendi içinde "*partiden ayrı*" kendine özgü disiplini olan yapılanma demektir. Ki, aynı örgüt içinde iki parti yanyana olamaz.

Parti içinde görüş farklılıklarının olması gerektiğini "*meşru bir durum*" kabul ettiğimizde "*hizip arama*" mantığından da kurtulmuş olmalıyız. Parti disiplini ve eyleminin birliği korunduğu sürece ortaya çıkan görüş farklılıklarına göre oluşmuş gruplaşmaların vb. birer hizip gibi görülemeyeceğini de bilmek önemli. Demokratik bir iç işleyiş ve gönüllü disipline dayalı bir partide oluşmuş farklı görüşlerin/grupların ortaya çıktığı her durumu parti açısından "*zaaf*" gibi değerlendiren, hizip olabilecekleri tehlikesi ile farklı görüşlerin parti içinde önünü kesmeye çalışan yaklaşımın "*eski bir diş fırçası gibi*" bir daha kullanılmamak üzere geride bırakmamız gereken bir davranış olduğu ortada.

Partinin eyleminin birliği için parti programının genel ilkelerinin ve tüzüğünün çerçevesinde kalmanın önemli/gerekli olduğunu, bu olmadığında parti birliğinden sözedilebilir bir durumun oldukça tartışmalı olacağını söylemeye çalıştık. Bu "*parti programının kendisi hiç tartışılmaz*" mı demektir? Böyle demek olsaydı, şu anlama gelecekti. Program, bir kere ortaya çıktı mı, artık tartışılmayan bir belge olarak ilanihaye kalacaktır. Oysa programın da kimi

yanları ile eskiyeceğini/hatta yanlış olacağını, zaman içinde parti programının değiştirilebileceğini kabul etmek gerektiği herkes tarafından bilinir. Parti içinde üyelerin, program değiştirilmesine yönelik tartışmaları da açma ve görüş oluşturma hakları olmalıdır. Bu tartışmalar ortaya çıktığında taraflara görüşlerini parti önünde/platformlarda özgürce tartışma ve ifade etme hakkı verilmeli, tartışmalar sonuçlandırılarak, program tartışılır olmaktan çıkarılmalıdır. Kendi programı üzerinde sürekli devam edegelen bir tartışma ile parti, eyleminin birliğini sürekli ve sağlıklı kılamaz. Bu nedenle de parti, bu tartışmalar başladığında her defasında demokratik yollardan sona erdirecek bir yöntem tutturmalı. Çoğunluğun kabul ettiği temellerde -azınlık da buna uymayı kabul ederse- yoluna devam etmeli, azınlık parti çoğunluğunun iradesine uymayı kabul etmediği durumda aynı program etrafında bir eylem birliği ortadan kalkmış demektir. Programın partinin tümü tarafından kabulü temel bir koşuldur ki, bu noktada programı kabul etmeden partide kalmak olanaklı değildir.

Devrimcilik-reformculuk, tekelci kavrayış-sosyalist demokrasi gibi ayrımların tam da bir programda birleşilemeyecek ayrımlar örneği de program kabulünden neyi anladığımızı ifade edecektir.

Partide eleştiri özgürlüğü ve eylem birliği: parti üyelerinin, eylem birliğini bozmayacak biçimde parti önünde ve dışında *"eleştiri özgürlüğü"* vardır. Partinin eylemini bozmayan/engellemeyen hiçbir eleştiri engellenemez. Kararlaştırılmış herhangi bir eylemin birliğini bozan hiçbir eleştiri ve ajitasyona da izin verilemez. Henüz parti eylemi/kararı haline gelmemiş konularda üyelerin görüş sunmalarını parti içi toplantılarla sınırlamak diye birşey olmaz. Elbette her komünist kendi görüşünün parti görüşü/kararı haline gelmesi için çalışır. Bu da ancak parti üyelerine yönelik bir eleştiri-ajitasyonla olur. Ama parti dışında da bunu yapma hakkını tanımamak ve bunu yasaklamak, pratik olarak insanların düşüncelerinin önüne -pek de olanaklı olmayan- engeller koymaktır. Parti içi konular parti içinde tartışılır, *"kol kırılır yen içinde kalır mantığı"* ile davranmak yanlıştır. Eleştirinin zamanını ve yerini tayin eden, hangi konuda eleştiri yapıldığı değil, partinin eyleminin birliği ile olan ilişkisidir. Sık sık sözü edillen *"eleştirinin de bir yeri zamanı var"* sözü, birilerinin tayin ettiği ve belirlediği zaman ve yerde eleştiri yapabilmesini, bunun dışında yapılamaması olarak görülemez. Parti eyleminin gelişimi, bu yeri ve zamanı doğal biçimde zaten tayin edecektir. Parti içinde partiye karşı herhangi bir azınlık/grup kendi ajitasyonunu ve eylemini geliştiremez. Bu parti disiplinini/bağlayıcılığını tanımamak olur. Kimi konularda hemen eyleme girişilmeyecekse -parti kararı da olsa- üyelerin, her düzeyde tartışma haklarının önüne geçilmemelidir. Henüz eyleme girişmemiş/parti kararlarının yanlışlığını düşünenlerin, o parti kararını değiştirmek için, parti çoğunluğunu kazanmaya/o konuda partiye yeni bir karar oluşturmaya çalışmaları ancak böyle olabilir. Tabii bu kararın alındığı andan itibaren uygulamaya konulacak eylemler için sözkonusu olamaz. Çünkü o zaman eylemin birliği ve ortak parti ajitasyonu sekteye uğrama tehlikesi ile karşı karşıya kalır. Yanlıştan geri dönmek her zaman olanaklı olmasa da, yanlışlardan geri dönülmesini sağlayacak çerçeve ancak böyle hayat bulabilir.

Partide uzmanlaşma ve işbölümü: Uzmanlaşmayı ve işbölümünü kendinde içselleştirmiş bir toplum olan kapitalizme karşı savaşıyoruz. Ama bu savaş, hemen her konuda uzmanlaşmış olan bir düşmana karşı, bir amatörler ordusu ile -çeşitli konularda uzmanlaşmadan, konusunun en iyileri haline

gelebilenleri yaratamadan- başaracağımızı sanmak, safdillik olur. Komünist faaliyet bizzat en yetkin insanlarını yaratarak düşman karşısına çıkmaz, çeşili alanlarda düşman engelini aşmazsa, kapitalizmi tüm temellerine kadar yıkacak bir faaliyet sürdürülemez. Partide uzmanlaşma, bu nedenle bir zorunluluktur (Partinin en iyi propagandistleri, en iyi örgütçüleri, en iyi yayım dağıtıcıları, en iyi.... vb. olmalıdır.)

Toplumun tüm alanlarında sürdürülen faaliyetin kendisi bile bir işbölümünü gerektirir. Kimileri şu alanda, kimileri bu alanda işgörmeye yönelecekler ve parti her alanda işleri koordineli ve işin ruhuna uygun bir biçimde yürütecek. Partide işbölümünü nasıl anlamalı? Proletaryanın komünist partisi, komünist insan yetiştirmelidir. Yani insan yeteneklerinin geliştirilebildiği tüm alanlarda yetkinleşebilen ve gelişen bütünsel bir insan/insan faaliyetinin hiçbir alanını kendine yabancı saymayan insan. Kapitalist toplumda işbölümüne kölece bağımlılığın yarattığı-parça insanın yerine bunu geçirmek/geçirmeye çalışmak temel amaç olmalı. Kapitalizmde insan ya şudur ya da bu. Hepsi birden olabilmesi, genel bir kural olarak (istisnalar her zaman olabilir) olanaklı değildir.

Proletaryanın devrimci partisi bunun tam tersine yönelmelidir. İnsanları, sadece parti faaliyetlerinin birinde işgören -diğer alanlara yabancı- bütünsel bir partili olamayacak konuma gelmemelidir. İşbölümüne bağımlılıktan tümüyle kurtulmak, yaşadığımız toplumdan dolayı zaten olanaklı olamıyorsa da, kölece bir bağımlılığa saplanıp kalmak ve bunu parti üyeleri için bir "kader" haline getirmek yolu seçilmemelidir. Parti hayatını hep yayın dağıtmakla geçiren, ya da hep ajitasyonla geçiren -tabii hep bunları yapıyor olmanın diğer alanlara getireceği yabancılaşmayı/eksikliği görebiliyorsak- bir parti üyesinin sonunda o bizim "yeteneklerinin elverdiği bütün alanlarda yetkin ve gelişkin insan"a benzer yanının/ya da benzemezliğinin ne olacağını bir düşünelim. "Yetenekli olduğu alan sadece o ise, ne yapalım" olmaz. İnsanın sadece bir alanda yetenekli ve yetkin olacağı, diğer alanlarda da yetkin insan olamayacağı diye birşey yok. Varsa da bu kesinlikle burjuva işbölümünü kutsayan bir masalcı uydurmasıdır. Kendi üyelerini, kendi eylemliliği içinde komünizmin insanı olarak yetiştirmeye başlamamış bir partinin, geleceğin o yeteneklerin gelişkinliğinde yaşayan insanlar toplumunu nasıl kuracağını varın siz düşünün.

Hani ne denirdi? "*Bir komünist, iyi bir propagandacı, iyi bir ajitatör, iyi bir örgütleyici... olmalıdır.*" Olmalıdır da nasıl olacak? Partide bir yönetici hep yönetici, bir yazar hep yazar, bir propagandacı hep propagandacı, bir ... hep ... vb. kalmaya devam edecekse, bu nasıl olabilecek? Bazı işlerin çok özel yetenekler istediği, bu nedenle de bazı işlerin hep aynı bireylerce yapılması gerektiği savlanabilir. Buna itiraz etmek durumundayız. Yetenek kazanılabilir bir şeydir. eğer bizim bir propagandacımız bir barikat savaşında ne yapacağını bilemezse, bir barikat savaşçımız insanları barikatın arkasına getirmek için örgütlemesini bilmezse... Vay o partinin haline.

Partide uzmanlaşma ve işbölümünü böyle kavramak gerek. Çalışmayı acemi işi olmaktan çıkarmak, ama insanları da tek boyutlu insan haline getirmeden, düşünüşüyle ve eylemi ile çok yönlü/çok boyutlu insan yapabilmek. Sorun budur. Ve çözümü de uzmanlaşma ve işbölümünü de partide bu tarz görmekle olanaklıdır.

Parti devrimciler örgütüdür: Kimilerinin aklına parti dendiğinde

profesyonel devrimciler örgütü geliyor. Partide profesyoneller de/devrimci çalışmayı meslek haline getirmiş olanlar da vardır, parti çalışmasının profesyoneli olma- yanlar da. Profesyonel devrimciler partinin sürekliliğinin ve örgütlülüğünün çekirdeğini oluştururlar. Onlar için parti çalışması yaşantılarının tamamıdır. Bunlar çeşitli parti organlarında ya da parti çalışmasının herhangi bir alanında ola bilirler. Ama nerede olurlarsa olsunlar, parti çalışmasını profesyonelce yürütmeleri ile partinin çekirdeğidirler. Bir partide illa da bazı organlara girmenin kıstasını profesyonellik olarak koymak diye birşey olamaz. Devrimci çalışmayı meslek haline getirenlerle, diğer parti üyelerinin farklılaşması -bu fark, parti içinde üyelik haklarının ya da profesyonellere özel alanların yaratılmasından gelmiyor. Sadece parti çalışmasının profesyonelliği ve diğer biçimleri arasındaki farktır.

Proletaryanın devrimci partisine ilişkin bazı konulardaki düşüncelerimizi anlatmaya çalıştık. Kuşkusuz partinin toplumsal yaşamın ve sınıf mücadelesinin tümüyle olan ilişkileri alanında ya da parti içi ilişkiler alanında söylenmesi gereken bir dizi şey var. Biz kendimizi olabildiğince parti konusunun en genel yönleriyle sınırlamaya çalıştık. Bu konularda kendimize bir çerçeve kurmayı amaçladık. Doğal olarak parti sorununun tüm yönleriyle irdelenmesi, bilince çıkarılması ve ona yönelik görevlerin kotarılması işine girişmek de, önümüzdeki dönem sosyalistlerin ve sosyalist öncü işçilerin teorik-politik olarak atacakları adımlar arasında olacaktır. Yolun başında yolun sonunu görmek ve oraya nasıl varılacağını bilmek arasında fark vardır. Bu fark, tüketildiğinde proletaryanın devrimci partisine ulaşılmış olacaktır.

PARTİ ÜZERİNE KISA DEĞİNMELELER

Mustafa KAHYA

Giriş

Her tarihsel dönem çözmekle yükümlü olduğu sorunları yaratır. Toplumsal devrim amacını ve yeni bir toplum projesini hedefleyenlerin tarihsel olarak yerine getirmeleri gereken ilk görev, amaçlarıyla uyumlu ve verili olanı amaçları yönünde dönüştürme ve değiştirme sürecinin ilerleticisi etkin bir aracı oluşturmaktır: Bu araç, proletaryanın devrimci partisidir.

Toplumsal devrimin katalizörü işçi sınıfıdır. Hem bütünlüklü bir dünya görüşü ile, bir yandan insanın insan tarafından sömürsüne son veren; diğer yandan toplumun diğer sınıflarını kendisine dönüştürüp, bir üst düzeyde kendisini de sınıf olmaktan çıkaran bir sürecin, sonuçta sınıfsız bir toplumu oluşturma sürecinin bugünden tarihsel sorumluluğu ile donanmış, bütün insanlığın da kurtuluşunu içeren bir dünya görüşüne sahip olmasıyla; hem de devrime önderlik edebilecek fiili konumlanışıyla bu böyledir.

Parti, işçi sınıfının en üst örgütlülüğünü, politika yapma aracı, uzun erimli misyonunu gerçekleştirme sürecinde diğer sınıf ve katmanlara karşı kendi bağımsız varoluşunun ve yönlendiriciliğinin, örgütlü ifade tarzıdır.

Örgütsüzlük, hele politik örgütsüzlük, burjuvazi karşısında proletaryanın silahsız olmasıyla eşanlamlıdır. "örgütsüz güç hiçbir şey, örgütlü güç herşey" vurgusu, proletaryanın örgütlü burjuvazi karşısında örgütlü olmasının zorunluluğunu ifade eder. Proletaryanın her düzeyde mücadelesinin sonuçta gerçek kazanımlara varabilmesi, proletaryanın her düzeyde örgütlülüğünü kapitalizm koşullarında bir zorunluluk olarak dayatır. Özellikle politik örgüt, proletaryanın sınıf olarak, başka sınıflar karşısında ve devlet karşısında kendisini ifade tarzının olmazsa olmazıdır.

Yöneten ve yönetilenin kalmıyacağı, "insanın yönetiminin yerini şeylerin yönetiminin ve üretim sürecinin gözetiminin" aldığı tarihsel aşamaya ulaşınca kadar, politik örgütlenmenin varlığını sürdürmesi, tarihsel bir kaçınılmazlıktır.

Burada sorunun konuluşu, kapitalizm koşullarında ya da sosyalist ülkelerde görülen, gözlenen ve gerçeklik olarak karşımızda duran politika yapma tarzı, partilerin dayandıkları sınıflar temelinde toplumun bütünü karşısında

konumlanışları çerçevesinin dışında, bir konumlanış, politika tarzı ve öngörü perspektifini içerir.

Proletarya partisi, burjuva partilerinin politika yapma tarzını yadsıyan bir içerikle, burjuva politikası ve tarzıyla temelden ayrışır.

Tek boyutlu insana ve kapitalist işbölümüne bugünden tavır alış, proletarya partisi kendi bünyesinde, düzeyi ne olursa olsun içselleştirmelidir. Bugüne yarından bakan bir perspektifle, yarını bugünden oluşturmaya başlamanın temellendirilmesi, partinin verili olandan kopma, gerçekleşecek olanı bünyesinde bugünden embriyon halinde de olsa yaşama sürecidir.

Özellikle yetmiş yıllık pratik ve o pratiğin gelinen noktada tüm olumsuzluklarıyla gözler önüne serildiği bir dönemde, yaşananları yaşamamak için, bugünden tedbirleri almak, tarihten ders çıkarmasını bilenlerin önlerindeki en temel görevlerden birisidir.

Sosyalizm idealini lekeliendirenlerin ve sınıfsız toplum 'ütopya' mızı karartanların yarattıkları tahribatı gidermenin ve idealimizi tekrar insanlığın umudu haline getirmenin tarihten ve yaşanan pratikten dersler çıkarmadan başarılabilmesinin olanağı yok.

Buradan çıkarak parti teorisinin ve politika teorisinin, yeni bir toplum projesi perspektifimiz ekseninde sorgulanması, şimdiye kadar olandan değil, olması gerekenden hareketle, üzerinde yürüyeceğimiz zeminin aydınlatılması bir gerekliliktir. Ne ki, örgütlü yaşayışımızın projektörü olacak olan gelecek projemiz üzerine söyleneceklerin tümü söylenmiş değil. Bu konuda çerçeve çizilmiş köşe taşları konulmuş da olsa teorinin bütünlüklü bir düzey oluşturduğu söylenemez. Ayrışmaların veya birleşmelerin sağlanacağı temel sorunun bu olması ve buradan hareketle alt düzeyde daha başka konularda sürdüreceğimiz ayrışma ve birleşme süreçlerinin sağlıklı olabilmesi, gelecek toplum projesi konusunun ya da daha açık bir ifadeyle, "*nasıl bir sosyalizm?*" sorusunun yanıtının bütünlüklü bir sistematığa ulaştırılmasının önemini gösteriyor. Tabii bu, her konuda söyleyeceklerimizi söylemeye başlamanın engeli değil. Tersine her konunun sorgulanması ve teorik çerçeve oluşturulması çalışması, konuların iç bağlantıları yanında birbirleriyle olan dolaysız bağlantıları nedeniyle, bir sorunun çözümünde alınan yolun diğer sorunun çözümünü de kolaylaştıracağı açıktır. Ancak, her sorunun aydınlatılması için projektör görevi göreceğ sorunun çözümünü başa koymak, bir yöntem sorunu olduğu kadar, her düzeyde sonuç almak için bilinçli bir çabanın da ifadesidir aynı zamanda.

Sosyalist demokrasi ve kadın sorununda ulaştığımız düzey, parti sorununda teorik çalışmamızın ve işleyişe ilişkin yeni açılımlarımızın belirleyicilerindendir.

Parti, yeni toplum idealimizin bugünden yaşanacağı zeminin başta geleni ve yeni toplumu gerçeklik kılabilmek için iktidar olabilmenin temel aracı ise, böylesi kapsamlı bir önem çerçevesinde ele alınması zorunluluktur. Dolayısıyla bu kapsamlılık, her düzeydeki ülke koşullarını göz önünde tutarak soruna yaklaşmayı gerektiriyor.

Bugün sosyalist hareket içinde yapılan parti tartışmaları, bütün bu arka planı gözardı ediyor. Sorun, "*Nasıl Parti?*" sorusu çerçevesinde sığlaştırılıp, "*yasal mı olmalı, yasadışı mı?*" sınırlılığı içinde ele alınıyor. Bir eğilim, "*illegal parti ilkedir*" yaklaşımı içinde ilke olmayanı ilke kılarken, tüm sığ söylemine

uygun olarak bilinenin, olumsuz pratiğin yaşanmasında geçmişteki yaklaşımın payını görmüyor. Monolitik kavrayışın gelineen noktada ortaya çıkan olumsuzluklarda ve kendi geçmiş örgütsel ve/veya örgütler arası ilişkilerdeki vebalini hem de canalcı önemdeki vebalini kavramıyor/kavramaya yanaşmıyor. Adeta, "eski tas, eski hamam" özdeyişini üzerinde taşıdığı etiket kılmanın kayıtsızlığı içinde, dünyada olup bitenleri, sosyalizmin lekelenme nedenlerini derinlemesine sorgulamaktan imtina ediyor. Tarihsel sürecin bir kesitini alıp herşeyin suçlusu ilan ederek, lekelenmişlikten kurtulmanın kolaycılığına sığınıyor.

Bir başka eğilim ise, kendi içindeki nüans farklılıklarına karşın, toplumsal meşruiyetin olmazsa olmazı olarak yasal parti anlayışını savunuyor. Yasal parti olunması, bir başka biçimde liberal içerikli sığığa saplanarak yasal parti fetişizmine dönüşüyor. Ülke koşulları, iktidara yürüyecek bir partinin her düzeyde donanımlı olması ve hazırlıklı bulunması gözardı edilerek, güncel için gelecek feda ediliyor. Üstelik, yaşanan pratikten dersler çıkarıldığı ve ilişkilerimize bugünden çekidüzen vermek gerekçesi ile bu yapılıyor. Leninist parti teorisi, sorgulama adına yadsınıp, bulanıklaştırılıyor. Bütünüyle reformist olarak görülemeyecek bu eğilimin belirleyici çerçevesi, niyetlerin ötesinde partiyi düzen sınırları içine hapsettiği için reformist bir kayış, içerik taşıyor. Partinin işleyişi ve içeriği sulandırılıp devrim partisi olma esprisi suya tirit söylemlerle tasfiyeye uğratılıyor.

Bütün bu dağınıklık ve kaos ortamında yaşanan pratiği devrimci bir tarzda sorgulamak, parti teorisinin içeriğini gün ışığına çıkarmak oldukça zor. Ne var ki, geleceği kotarmanın, bugünden, yarının perspektifi ile iktidara yürüyüşün önündeki engelleri aşabilmenin; Marksizmin devrimci özüne, diyalektik yöntemine sarılarak, donanımımızı tarihsel derslerle zenginleştirmekten geçtiği, "gökyüzünü fethe çıkacakların" ilk adımı olması gerektiği bilinçlere taşınmak zorunda. Savrulmalara set çekmenin, olmaması gerekeni yadsıyıp, olmasını istediğimizi bugünden oluşturmaya başlamanın yoludur bu...

Bolşevik Partisi'nin ve diğer komünist partilerin sosyalist ülkelerde toplumsal meşruiyetlerini yitirmelerini, bürokratlaşıp yozlaşmalarını ve ideali lekelemeleri düşündürücü olmalıdır. Komünist insan kendisi olmaya, kendi özü ile uyumlaşmaya en yakın insandır. Perspektif olarak kendisi olmaya bu kadar yaklaşanların pratikte savunduklarından bu kadar uzaklaşmaları nasıl açıklanabilir? Bu sorunun yanıtını bulabilmek için, diğer bir çok neden yanında, parti teorisine, işleyişine irdelleyici/sorgulayıcı bir perspektifle yaklaşmak zorundayız. İktidar olmuş komünist partilerinin monolitik yapısını ve bu anlayışın yarattığı tahribatı bilince çıkarmalıyız. Bu sorunun ele alınışı, oldukça kapsamlı bir inceleme ve araştırmayı gerektiriyor. Parti üzerine değinmeleri içeren bu yazının böyle kapsamlı bir konuya yanıt olma iddiası yok. Yine de yazının içerisinde bu konuya ilişkin satırbaşı olabilecek değinmeler yer alacak.

Kendiliğindenlik/bilinç ilişkisi

Bu dünyayı kurtarma işinin üstesinden gelmek, işte modern proletaryanın tarihsel görevi. Bu işin tarihsel koşullarını, ve bu yoldan niteliğini derinliğine irdelemek, ve böylece bugün ezilen sınıf olan bu işi görmekle görevli sınıfa, kendi öz işinin koşulları ve niteliği üzerine bilinç vermek: işte proleter hareketin teorik dışı vurumu olan bilimsel sosyalizmin görevi." (Engels)

Kapitalizm koşullarında işçi sınıfının kendiliğinden sosyalist bilince ulaşması olanaksızdır. Bu niyetlerin ötesinde, bugünkü koşullarda ve kapitalist işbölümü altında nesnel zorunluluğun, işçileri kendiliğinden bilinçlenme olanakları dışında bıraktığı için böyledir. Kapitalist işbölümü işçileri makinanın kölesi yaparak, "**Vulcan'ın Prometheus'u kayalara mihlamasından**" daha güçlü bir biçimde makinaya mihlanmıştır.

Burjuvazi tarafından bilincli olarak yönetim bilgisi ve bilimsel bilgi ediniminden yoksun bırakılan proletarya, '*parça insan*' olarak üretim sürecinde harcadığı zihinsel ve fiziksel güç nedeniyle ve gününün önemli bir zamanını kısırlaştırıcı, tekdüze olarak yapılan bir işte geçirdiği için kendi bilimini kendiliğinden öğrenme olanağından yoksundur.

Sosyalist bilinç işçi sınıfına dışarıdan götürülür. Diğer sınıfların eğitim görmüş aydınlarının, aydın olarak kendi sınıfsal kökenlerini inkar ederek, gelişen modern sınıf olarak insanlığın kurtarıcısı olmak tarihsel görevi ile yükümlü proletarya ile; çıkarlarının gerçekleşmesi, insan olarak kendi kurtuluşlarının da proletaryanın kurtuluşuyla olabileceği gerçeğinden hareketle, proletarya ile organik olarak bütünleşmesi, sosyalizmin teorik olarak işçi sınıfının bu organik aydınları tarafından kavranmasını ve onlar tarafından sınıfa götürülmesinin maddi temelini oluşturur.

Proletarya kendiliğinden, ancak üretim koşulları sınırlılığında patronlarıyla karşı karşıya gelir. Burada sözkonusu olan proletaryanın ekonomik çıkarları ekseninde bir hareketin doğmasıdır. Üretim birimi ya da işkolu düzeyindeki bu ekonomik eksenli hareket, proletaryada, '*sınıfsal çıkar*' bilincini ve düşüncesini geliştirir. Ekonomik çıkar eksenli bu bilinç, sendikal içeriklidir, sendikal bir bilinçtir. Kendiliğinden ulaşılabilecek örgütsel bilinç, sendikal bir örgütlenmeye tekabül eder.

Proletaryaya tarihsel misyonu ekseninde gerçek siyasal ve toplumsal sınıf bilinci, Engels' in de ifade ettiği gibi, "*Bilinç vermek*" temelinde kendi üretim alanı dışından götürülür. Bu bilinç, sadece proletaryanın kendi üretim alanındaki ilişki ve çelişkilerinden sağlanamaz. Salt kitabi bilgi olmaktan da ötedir.

"Siyasal sınıf bilinci işçilere yalnızca dışardan, yani yalnızca ekonomik mücadelenin dışından, yalnızca işçilerle işverenler arasındaki ilişkiler alanının dışından getirilebilir. Bu bilginin elde edilebileceği tek alan, bütün sınıf ve tabakaların devlet ve hükümetle olan ilişkileri alanı, bütün sınıflar arasındaki karşılıklı ilişkiler alanıdır." (Lenin)

Toplumsal kurtuluşun öncüsü olacak olan işçi sınıfı kendi konumlanışı ve alanı içerisinde, toplumun bütününü kavrama olanağından yoksundur. Burjuvaziye karşı toplumun diğer emekçi sınıf ve tabakalarına önderlik edebilmesi ve gerçek bir siyasal bilinci, sosyalist siyasal bilinci kazanabilmesi, proletaryanın yüzünün toplumun diğer sınıflarına ve sınıfların devletle ve hükümetle ilişkileri alanına çevrilmesine bağlıdır.

'*Ekonomik muhtevalı talepleri ve eylemleri siyasi bir karaktere dönüştürmek*' ekseninde soruna yaklaşmak, işçi sınıfını kendi dar alanına hapsedmek, toplumsal devrimdeki öncü rolünün dışında bırakmaktır. Sosyalist hareketle işçi sınıfı hareketinin aynı kanallara akıtılması ya da çakıştırılması temel bir sorundur. Elbette sosyalistler işçi sınıfının hiç bir mücadelesine yabancı kalamazlar, bu mücadeleleri küçümseyemezler. Sosyalist bilincin

işçilere götürülebileceği en uygun koşullar ve zeminler, eylemlilik zamanlarıdır. İşçiler, bizzat kendi eylemleri ve kendi deneyimleri sonucu sosyalist bilinç edinmeye daha hazır hale gelirler. Ekonomik içerikte de olsa, işçilerin güncel mücadelelerinin içinde yer almak, yaşamın bütün alanları kapsamında düzeni teşhir etmek, siyasal içerikli talepler önermek, eylemliliğin örgütsel kazanımlarla sonuçlanması için çalışmak, işçi öncülerini sosyalist öncüler konumuna yükseltmeyi ve kazanmayı hedeflemek, sosyalistlerin bu gibi eylemlere yaklaşım perspektifi olmalıdır.

Sosyalist bilincin işçilere dışardan götürüleceği saptaması, bazılarınca "ikamecilik", "aydın hegemonyası" olarak yorumlanmaktadır. Sosyalist aydınların rolünü sadece, işçi sınıfının tarihsel hafızası olarak gören bu anlayışlar, bir yandan bilinç faktörünü tarihsel bilgi düzeyine indirgeyerek, bilinç kavramını manipüle etmekte, tarihin ve somut durumun analizinin, yaşanan pratiğin bir üst düzeyde soyutlanarak, bütünlüklü bir teorik formülasyona ulaşılmasının, işçi sınıfının nihai amacı doğrultusundaki yol gösterici önemini yadsımakta; diğer yandan teori silahından, bilimsel bilgi silahından mahrum bırakarak, "ikameciliğe set çekilmesi" anlayışıyla işçi sınıfı kendiliğindenciliğin, kendisi için sınıf olamamanın cenderesine terk edilmektedir.

Bu anlayış kendiliğinden örgütlenmelere, kendiliğinden örgütlenmenin muhtevası ve çerçevesi dışında özel bir önem atfederek, sosyalist aydınların rolünü işçilere yardımcı olmak düzeyinde ele almaktadır. Böyle bir yaklaşımın mantıki sonucu, işçi sınıfının partisinin işçiler tarafından kendi çabalarıyla ve kendiliğindenci bir sürecin sonucu olarak bizzat kendileri tarafından kurulacağıdır.

Bilinç/kendiliğindenlik bağlamında, sorunun bilinç yanı, aynı zamanda parti sorunu ile dolaysız bir ilişkiyi ifade eder. Parti, proletaryanın, kendisini diğer sınıflar ve devlet karşısında bilinçli ifade tarzıdır. Parti, kendiliğindenlik karşısında bilincin örgütlü tanımıdır. İşçi sınıfının tarihsel görevlerini, bugünden başlayarak sınıfsız bir topluma yürüyüş sürecinde izleyeceği strateji ve taktikleri Marksizmin devrimci özüne dayanarak saptayan, proletaryanın yarın nasıl bir toplum istediğini ve bu toplumun tarihsel koşullarını ve imkanlarını programında formüle eden parti, amaçlarına ulaşmada proletaryanın en önemli aracı ve silahıdır.

Ikamecilik, ayrı bir tartışma konusudur. Partiyi sınıfın yerine koymak, sınıf adına onun kurtarıcılığına soyunmak ya da sosyalist toplumlarda olduğu gibi, aracı amaç durumuna dönüştürmek, partiyi devletleştirmek, en doğruyu düşünenin parti, partide merkez, merkezde polit-büro olması, küçülürken daha büyük etkiye sahip olma paradoksuyla, piramidal hiyerarşik despotizmi egemen kılmak, giderek amaçlara yabancılaşılarak, dejenere olup yozlaşmak, devlet partisi olarak kitlelerden kopuk, hantal bir aygıt haline gelmek: Ikamecilik ve sonuçları işte budur. (*)

Bu kavrayışın ve konumlanışın nedenleri, kendiliğindenlik/bilinç ilişkisinde sosyalist aydınların rolü, kendiliğindenlik karşısında sosyalist aydınların bilinci temsil etmesi ve proletaryaya bilincin dışardan götürülmesi değildir. Nedeni burada görüp, tedbirleri de bu neden temelinde alma, tarihsel görevleri doğrultusunda proletaryanın bilinçli bir donanımına kavuşmasını engellemektir. Bu

(*) Aydınların karakterinden kaynaklanan kendilerini başkalarının yerine koyma tavırlarının ve seçkinci davranışlarının önüne, parti içinde, sınıf kökenli kadroların yönetici görevlerde daha fazla yer alması ve parti örgütlerinin "işçileştirilmesi" tedbirleriyle geçilebilir.

ise proletaryayı, işin başında silahsızlandırmaktır. Dünyayı dönüştürme ve değiştirme görevi ise, ancak bu görev doğrultusunda bilinçlenmiş proletarya tarafından gerçekleştirilebilir.

İşçi sınıfının öncülerinin örgütü olarak parti

Parti, işçi sınıfının öncülerinden ve kendi kurtuluşunu işçi sınıfının kurtuluşunda gören işçi sınıfının organik aydınlarından oluşur. (*) Proletaryanın devrimci partisi, proletaryaya devrimde öncülük edecek bir örgüttür. Proletaryanın partisini proletaryanın diğer örgütlerinden (ekonomik, vb.) ayırdeden yan, onu proletaryanın bilinçli kesiminin oluşturmasıdır. Parti kitlesel bir örgüt değil, kitlelerin yol göstericisi bir devrimciler örgütüdür. Partinin bir öncüler örgütü olması, bir savaş örgütü olması ve yeni bir toplumun yeni bir tip insanını mevcut koşullarda bağrında toplaması gereğindendir.

Burjuvazinin baskısı ve ideolojik hegemonyası altında bulunan proleter kitleler, kapitalizm koşullarında bütünüyle ve kitlesel olarak bu hegemonyanın dışına çıkamaz. Burjuvazi, kitleler üzerinde ideolojik hegemonyasını, *"her gün, her saat, her dakika yeniden üretir"*. Devrim yapacak ve devrime önderlik edecek bir sınıf olarak proletaryanın her şeyden önce, burjuvaziden her düzeyde bağımsızlaşması gerekir. Kitlesel değişim ve dönüşüm, verili düzenin dışına kitlesel olarak çıkma ve kitlesel olarak devrimcileşme, toplumsal alt-üst oluş dönemlerine has bir olgudur. Burjuva ideolojisinden kopmuş, kendi sınıfsal görevlerinin bilincine varmış, düzen dışı bir düşünüş çerçevesine ulaşmış olanlar ya da ilk ulaşabilecekler, proletaryanın öncü kesimleridir. Eşitsiz gelişim yasasının toplumsal bir yasa olarak varlığını sürdürdüğü koşullarda, işçi sınıfının tek tek unsurlarının eşitsiz gelişim nedeniyle, eşit olmayan bir düzey tutturdıkları bilinen bir gerçekliktir. Parti, burjuvazi ile her düzeyde hesaplaşacak ve proletaryanın bağımsız politik hattını çizerek düzen dışı bir örgüt olduğu için, sınıfın bütünü tarafından oluşturulan veya kitleye açık bir örgüt değil, düzen karşısında konumlanışına uygun olarak sadece öncülere açık, öncüler kapsamina alan bir örgüttür.

Partiyi, kendi tarihsel görevlerinin bilincine varmış unsurların dışında, ideolojik olarak burjuva ideolojisi çerçevesini aşmamış unsurlarla doldurmak, partiyi şekilsizleştirerek düzen içi bir örgüt olmaya sürüklemektir. Örgütlü ve disiplinli burjuvazi karşısında disiplinsiz, gevşek bir örgütü savunmak partiyi devrimci bir örgüt olmaktan uzaklaştırır. Böyle bir parti olsa olsa düzen içi bir reform partisi olabilir, ama asla devrime önderlik edebilecek, gerçekten öncü bir parti olamaz.

Eğer laf olsun diye değil, proletaryanın devrimi gerçekleştirebilmesi ve yarının ideallerinin gerçek kılınabilmesi isteniyorsa, üzerinde yaşadığımız coğrafyadan ve içinde bulunduğumuz tarihi andan hareketle bu istemimizin gerçekleşebilmesinin olmazsa olmazı, Marksist-Leninist kadrolardan oluşan, gönüllü disipline ve eylem birliğine dayanan, sözcüğün gerçek anlamıyla burjuvazi karşısında proletaryanın çelikten örgütünün gerekliliği ve zorunluluğu

(*) Bu tanımdan partiye işçiler ve aydınlar dışında başka sınıflardan üye alınmayacağı çıkmaz. Buradaki vurgu, partinin temel dayanağına ilişkindir. Sınıfsal kökenleri ne olursa olsun, parti programını benimseyen ve işçi sınıfı ideolojisini savunan herkes partiye (diğer koşulları da yerine getirmek koşuluyla) üye olabilir.

görölmek zorundadır.

Parti, kitle örgütü değil, kadro örgütüdür. Bilinçsiz kitlelerin değil, bilinçli kadroların kollektif irade ve eylem birliğidir.

Partinin kitlelerle bağı, onun yan örgütleri aracılığıyla ve kitlelerin nabzını elinde tutabilmesi, kitlelerin taleplerine sahip çıkarak, o taleplerin gerçeklik kazanabilmesinin yol ve yöntemlerini doğru politik önermelerle ve yol göstericilikle kitlelere gösterebilmesine bağlıdır. Üstesinden gelinecek görevlerin çokluğu, yaşamı bütün yönleriyle kucaklamaya ve yaşamın ürettiği sorunlara çözümler üretmeye yetenekli devrimci bir proletarya partisini gerekli kılar.

Parti teorisinin devrimci bir parti oluşmasında temel öneme sahip bu çözümlemesi; partinin devrimciler örgütü, işçi sınıfının öncülerinin oluşturduğu bir örgüt olması, Marksist olduğunu iddia edenlerce yadsınmakta, eleştirilmektedir. Sosyalist ülkelerdeki olumsuzlukların kaynağının Leninist parti anlayışı olduğu ileri sürölmekte, Leninist partinin farklı türden bir burjuva bürokratik örgüt olduğu iddia edilmektedir.

Devrim böyle bir öncüler örgütü, devrimciler örgütü olan parti önderliğinde gerçekleşmiştir. Farklı tarihsel dönemlerde ve farklı coğrafyalarda bu tarihsel bir gerçekliktir. Olup bitenlerin müsebbibi olarak öncüler örgütü anlayışını darağacına çekenler, kendi parti anlayışlarının savunulduğu hiç bir coğrafyada bugüne değin, o partilerin bir devrime önderlik edememiş oluşunu hatta hatta bazan devrimi engellemede aktif tavır aldıklarını nasıl anlatabilirler? Savundukları parti anlayışı ile örgütlenen partilerin birer düzen içi örgüt konumuna geldiklerini, düzene eklemlediklerini, proletaryayı oyalamanın dışında tarihi bir görevi omuzlamadıklarını ve bütün bunların nedenlerini bu anlayış sahipleri sorgulamak zorundadırlar. İddia edildiğinin tersine; böylesi partiler birer reform partileri olarak, en hantal, bir avuç bürokratin yönetimi altında, proletaryanın aktif politik faaliyetin dışında tutulduğu, burjuva bürokratik çalışma ve politika tarzını bünyelerinde içselleştiren partiler olmuşlardır.

Leninist partilerde savunulan "*profesyonel devrimcilik*" anlayışı Leninist parti teorisine karşı tavır alanların eleştirilerinde temel vurgu noktasıdır.

Karşı yönden bir yaklaşım da Lenin'in; "*Parti profesyonel devrimciler örgütüdür.*" cümlesinden hareketle, dar bir bakışla partiyi profesyonel devrimciler örgütü olarak tanımlama ve bu cümleyi ilke düzeyine yükseltmetir. Her iki anlayışın ortak yanı, Leninist partiyi profesyonel devrimcilerden oluşan bir örgüt olarak tanımlamalarıdır. Bu yaklaşımlar, bilerek ya da bilmeyerek Lenin'in parti teorisini ve anlayışını çarpıtmaktadırlar.

Lenin' in söylediğı veya yazdığı bir cümlesini alarak, o sözün hangi tarihsel koşullarda ve hangi ülke gerçekliğinde söylendiğini irdelemeden, neden ve niçin böyle bir sözün söylendiğı çözümlenmeden, Lenin' in parti anlayışı budur demek, parti teorisini hiç kavramamış olmak demektir. Farklı bir tarihte ve ülkenin farklı konumlarında partiye ilişkin Lenin' in yukarıdaki sözünün tersi sözlerini bulabiliriz ve vardır. Rusya koşullarında, koşulların dayatması sonucu partinin alacağı biçimi ifadelendiren sözleri evrensel ilke gibi ele almak ülke koşullarını gözardı ederek şabloncu bir bakışa düşmektir. Zaten böyle olmasaydı bugün oldukça farklı "*Leninist Parti*" anlayışları olmazdı.

1902' lerde "*profesyonel devrimciler örgütü*" vurgusunu yapan Lenin, 1905'lerdeki devrim arifesinde ve devrim dalgası içinde, "*parti örgütlerinin*

işçileştirilmesi", "partiyi işçi yığınlarına açma" vurgusunu yapmıştır. Leninist parti teorisini ve ilkelerini Lenin' in düşündüğü genişlikte ve içerikte kavramak: İşte Leninist parti anlayışını kavramanın yolu budur.

İşçi sınıfı partisi profesyonel devrimciler örgütü değil, profesyonel devrimcileri de kapsayan daha geniş bir çerçevenin ifadelendirildiği devrimciler örgütü, işçi sınıfının öncülerinin örgütüdür.

Merkeziyetçilik/demokrasi, araç/amaç uyumluluğu bağlamında parti

Marksist hareket içinde parti konusunda yapılan tartışmaların başında merkeziyetçilik sorunu yer alır. Özellikle sosyalist ülkelerdeki gelişmelerin etkisiyle ve geçmişte, "*demokratik merkeziyetçiliğin*" '*demokrasisiz*' yorumu ve işleyişinin, sosyalist hareketteki egemenliğine tepki temelinde, merkeziyetçilikten kaçınma, demokrasi adına alabildiğine liberal, disiplinsiz, herkesin istediğini istediği zaman yapabileceği, çoğunluğun kararlarına uymak zorunluluğu taşımayacağı bir parti savunusu yapılabilmektedir.

Proletarya partisi merkeziyetçidir. Merkeziyetçilik, merkezin bütün herşeyi belirlediği, partinin bütününü adına hareket etme serbestliğine sahip, organların ve üyelerin denetiminden azade bir anlayışı içermez. Merkeziyetçilik parti faaliyetlerinin ve çalışmalarının koordinasyonunun sağlanması ve bütün parti örgütlerinin ve üyelerinin hareket uyumluluğunun gerçekleştirilmesidir. Eylem birliğinin merkezin yöneticiliği ve yönlendiriciliği altında sağlanmasıdır.

Proletarya partisinde merkeziyetçilik demokratik bir muhteva taşır. Demokratik merkeziyetçilik, merkeziyetçiliğin demokratik karakterini ifade eder.

Partide bütün üyeler aynı haklara sahiptir. Çok istisnai koşullar olmadıkça bütün organlara seçimle gelinir ve seçilenler seçenler tarafından geri alınabilir. Partinin en yüksek organı kongredir. Partinin stratejisini ve programını kongre belirler. Merkez komitesi kongre tarafından seçilir. İki seçim dönemi arasında kongre kararlarının yürütücüsüdür. Merkez komitesi kongreye ve alt organlara, alt organlar kendi örgütlerine ve üst organlara rapor vermekle yükümlüdür. Bütün bunlar yıllardır bilinen, bir arkadaşımızın dediği gibi; "*kullanıla kullanıla cins isim haline gelen*" sözler olsa da tekrarlamak ve vurgu yapmak gerekli. İşleyiş kurallarının geçmişte içinin doldurulmaması, kuralların ve kavramların suçu değil, o kuralları ve kavramları ifade ettikleri muhtevaya kavuşturamayanların suçudur.

Merkeziyetçilikle demokrasi, çoğu kez birbirini dışıtalayan karşıt kavramlar olarak görülür. Merkeziyetçilik ve demokrasinin kafalarımızdaki yansıması ve kavrayışımız bu iki kavramın karşılıklı ilişkilerindeki ve çelişkilerindeki yorum farklılığını oluşturur. Merkezi yanı hiç olmayan demokrasi yoktur. Yönetme kavramının yok olduğu, yöneten yönetilen ilişkisinin son bulduğu, zorunluluğun kör karanlığından özgürlüğün gerçek aydınlığına ulaşıldığı tarihsel aşamaya kadar, biz istesek de istemesek de, demokrasi merkezi yanıyla birlikte var olmaya devam edecektir. Hayaller dünyasında değil, gerçekler dünyasında yaşıyorsak, gerçekliğin bugün önümüze çıkardığı sorunları çözerek, yol katedeceksek, zorunlulukların yasalarını bilerek hareket etmek zorundayız. Zorunluluğun yasalarını bilinçlice kullanmak: Bugünden yarına bilinçli yürüyüşün adı işte budur.

Partide disiplin gönüllülük temelinde oluşturulmuş bir disiplindir. Gönüllü olarak partiye girmeyi, parti disiplininin gereklerini yerine getirmeyi baştan taahhüt etmektir. Hangi konumda ve hangi parti organında yer almış olursa olsun, hiç kimsenin herkesi bağlayan işleyiş ve kurallar çerçevesinin dışında ayrıcalıklı hareket etme hakkı yoktur. Partinin her üyesi, her konuda tartışma ve eleştiri özgürlüğüne sahiptir. Görüşlerini parti içinde ve kamuya açıklama hakkına sahiptir. Özgürlüğün sınırı eylem birliğini bozmamaktır. Partide eylem birliğini bozucu davranışlara izin verilmez. Eylem birliğini bozan, partinin ortak iradesini tanımayan davranış ve düşüncelere özgürlük tanımak, o partinin ölümüdür. Örgütlü ve disiplinli karşı devrim güçleri karşısında, disiplinsiz, herkesin her istediğini yapabildiği bir örgüt, düzen dışı bir devrim partisi değil, olsa olsa serbest tartışma kürsüsü olabilir.

İşçi sınıfının devrimci partisi, kendi disiplini ve örgütsel bütünlüğü dışında bir disiplini ve örgütlülüğü kendi içinde tanımaz. Parti, kendilerini parti içinde ayrı bir disiplinle ifadelendiren, örgüt içinde örgüt sistematiğine yönelen hizip, kanat, vb. yapılarla bağdaşmaz. Hiziplerin, kanatların olduğu bir partide eylem birliğini sağlamak olanaksızdır. Hizip ve kanat partinin politikasının değil, kendi politikalarının gerçekleştirilmesi için çalışacaklardır. Niyet ne olursa olsun, süreçte parti yaşamında ve çalışmasında gelişmenin seyri böyle olacaktır.

Parti tartışmalarında kanat ve hizip sorunu tartışmaların ana eksenlerinden oldu. Öyle ki, azınlık çoğunluk işleyişinde; *"çoğunluğun görüşlerine katılmayan azınlığın ya da bireylerin, parti kararı olsa da alınan karara uyma zorunluluğu olmamalıdır"* düşüncesinde olanlar var. Bu önerme daha işin başında, düşünce düzeyinde dahi eylem birliğini tanımamaktadır. Saf demokrasi adına, hayaller, gerçekliğin yerine ikame edilmekte, partinin gerekliliğini temellendiren nedenler gözardı edilerek, kolu kanadı kırılmış işlevlerinden uzaklaştırılmış bir parti anlayışı savunusu yapılmaktadır. Bugün içinde yaşadığımız tarihsel kesitte, bireyin özgürlüğünün her düzeyde ve sınırsızca gerçekleşebileceği bir alan yoktur. Demokrasinin demokrasi olarak kendisini tükettiği tarihsel aşamaya kadar bireyin ve toplumun özgürlükleri ve bu özgürlükleri tanımlayan demokrasinin sınırlı olacağı, -farklı toplumsal koşullar altında ve farklı tarihsel süreçlerde, farklılıklar taşısa da sınırlı olacağı- bizim istemimiz ve niyetimizin ötesinde bunun böyle olduğu bilinmek zorundadır.

Bilimselliği temel almış, sürekli kendisini yeniden üreten, dünya ve ülke koşullarının ortaya çıkardığı, alabildiğine karmaşık sorunlara çözüm arayan, diyalektik yöntemi, sorunlara yaklaşımda temel yöntem olarak kullanan bir parti monolitik bir yapı ve anlayışı savunmaz. Herkesin her konuda aynı düşünmesi olanaksızdır. Olanaksız olduğu kadar herkesin aynı düşünmesi bilimselliğe de aykırıdır. Bilimselliği rehber edinmiş bir partinin bilimsellik dışı bir ilişki ve düşünüş biçimini içselleştirmesi, kendi kendisiyle çelişmesidir. Böyle bir parti anlayışının sonucu, ya sekterizmin bataklığına gömülmek ve kendi kendisini çürütmek ya da sosyalist ülkelerde görüldüğü gibi, her türlü etkiden ve tepkiden uzak kalarak, oluşturdukları *"mutlak doğrular"* ın girdabında toplumsal meşruiyetlerini kaybetmektir.

Bir partide farklı düşüncelerin olması, alternatif düşünceler üretilmesi, sık sık söylendiği gibi, o partinin canlı bir organizma olmasının göstergesidir. Herkesin her konuda aynı düşündüğü (düşünmesinin istendiği) bir parti, kısır ve kendisini geliştiremeyen donmuş bir yapıdır. Böyle bir örgütte kadroların üretici

ve yaratıcı olmaları, inisiyatifli davranışları ihtimal dışı olmasa da, en azından oldukça zordur.

Monolitiklik, **Lenin'** in parti teorisinde yoktur. Devrim sonrası **Sovyetler** içinde varlıklarını sürdüren partilerin ya karşı devrimci güçlerle aynı tarafta saf tutmaları, ya da **Sovyet** iktidarına karşı silahlı kavgaya yönelmeleri, devrimin ve **Sovyetlerin** savunulmasında **Bolşevik Partisi'** ni tek başına bırakmıştır. **Bolşevik Partisi** içinde de tartışma ve eleştiri özgürlüğü, düşüncelerini özgürce savunabilme, farklı koşullarda ve zamanlarda, farklı biçimlerde de olsa hep varolmuştur. İç savaş sonrası **Bolşevik Partisi'** nin tek başına kalışı, o özgül koşullarda, konjonktürel durum gereği bu teklğin yasalara kadar yansıtılmasını getirdi. (*)

Daha sonraki yıllarda konjonktürün gereği olan ve geçici olarak görülen durum, düşünce biçimine, *"bunun dışında sosyalizmi kurma yolu yoktur"* anlayışına dönüşerek, teori katına yükseltip kurumlaşarak kalıcılaştırıldı. Kendisi dışında herhangi bir düşünce ve örgütlenmeye o hakkı tanımayan, meşru görmeyen anlayış biçimi, giderek kendi içinde de farklı düşünüş ve anlayışların da meşruiyetini tanımaz oldu. Bu monolitik düşünüş biçimi ve parti yapılanışı, giderek diğer ülkelere ve partilere model oldu. **III. Enternasyonal** partileri bu anlayışın gereği, farklı düşünenleri tasfiye etti. **Sovyetler Birliği'**ndeki tasfiyeler, *"devrim kendi evlatlarını yedi"* deyişine haklılık kazandırırçasına haksızlıklarla ve şiddet kullanılarak gerçekleştirildi.

Geçmişte parti teorisine ve ilkelerine doğru bir pencereden bakmamıza karşın, pencerenin önüne **Lenin** sonrasında çekilen tül perde nedeniyle; o günkü sosyalizm yorumumuz ve sosyalizmi **Stalin** dönemiyle özdeşleştirmemiz, **Sovyetler Birliği'**ne yaklaşımda yakaladığımız doğru bakışı elliler öncesinin irdelenmesine kadar götüremeyişimiz, sosyalizm için elliler öncesini önkabul görmemiz, sosyalizm yorumuyla doğrudan ilişkili olan parti teorisini de irdelleyici bir tarzda ele almamızı önledi.

İdeolojik birlik, kaba bir yorum sonucu homojenlik olarak kavrandı. Homojenlik, monolitik düşünüşün payandası yapıldı. İdeolojik birlik program birliğidir. **Marks, Engels, ve Lenin'** de ideolojik birlik üzerine vurgu çoktur. İdeolojik birliğe ilkesel bir sorun olarak yaklaşmışlar, bu konuda ödünsüzlüğü savunmuşlardır. Ama hiçbirisi, ideolojik birliği program sorunu dışında ele almadılar. Program, temel sorunlara teorik yaklaşımın özetlenmiş bir formülasyonudur. Programı benimsemek temel konularda ortak düşünmek demektir. Program dışında üyeler, somut politikalara ilişkin, taktiklere ilişkin farklı düşünceler taşıyabilirler. Parti bir anlamda bu tür farklılıkların birliğidir.

Program, ilk başta kabul edildiği şekliyle dondurulmuş, üzerinde tartışma yapılmayacak tabular değildir. Gerekli görüldüğünde programlar da tartışılır. Hatta gerekli görüldüğünde ortak iradeyle program değiştirilebilir.

Ancak, bir partide, program üzerine uzun süre tartışma yapılmaz. Program tartışmaları kısa sürede tamamlanmak zorundadır. Bir partide uzun süre program tartışmaları yapılması, partinin işlevlerinden ve görevlerinden partiyi uzaklaştıracağı için ve programsız bir partinin parti olmasının düşünülmesi

(*) Hangi koşullarda olursa olsun sosyalizmde tek parti olacağını yasalara geçirmek, özellikle yaşanan pratiğin ortaya çıkardığı sonuçlardan da hareketle, bana doğru gelmiyor.

sözkonusu olmadığı için program tartışmaları kısa sürede sonuçlandırılmak zorundadır.

Çoğunluktan farklı düşünceler taşıyan azınlığın çoğunluk olma hakkı güvencelere kavuşturulmalıdır. Farklı düşünenlerin düşüncelerini özgürce savunabilecekleri araçlar yaratılmalıdır. Sosyalist demokrasi, sadece yarının sorunu değil, bugünün de sorunudur derken, bu düşünüşün yaşam biçimi haline getirilmesi maddi temellerine kavuşturulması, herşeyden önce örgüt içindeki işleyişle ve yaşantıyla olanaklı olduğu görülmek zorundadır. Kendi organikliği içinde farklılıkların meşruluğunu tanımayan, farklı düşüncelere tahammül göstermeyen bir anlayışın kendisi dışındaki örgütlere tahammül göstermesi, o örgütleri meşru kabul etmesi olanak dışıdır. Başkalarının meşruiyetinin tanınmaması, başkaları nezdinde kendi meşruiyetinin de tanınmamasını üretir. Parti içinde ise bu anlayışın mantıksal sonucu, azınlığı meşru saymamaktır. Bu anlayış silsilesi içinde eskaza azınlık çoğunluk durumuna gelirse; yeni çoğunluk- eski azınlık tarafından bu kez eski çoğunluk-yeni azınlık meşru görülmez. Tam da bu yaklaşım, parti içinde hizipleşmenin, durmadan ayrışmaların, kopmaların, atmaların koşullarını yaratır. Dürüstlük ve değer yozlaşmasına, riyakarlığa zemin oluşturur. Bugünden yarına yeni tip insan olma idealini lekeler ve çürümeyi bugünden başlatır.

Leninist parti teorisi dışına düşmeden, liberal savrulmalara yönelmeden, geçmiş parti teorimizin ve örgüt içi işleyiş ve yaşayışımızın üzerine sarılan düşünsel ayırık otlarını temizlemek, bugünden yarına yürüyüşümüzde sağlıklı adımlar atmanın ön koşullarındandır.

Araç amaca hizmet edecekse, aracı amacımızdan kalkarak örmeliyiz. Parti salt iktidara yürüme aracı değil, yeni bir toplum projesinin gerçeklik kılınmasının da aracıysa, *'partinin iktidarı aldıktan sonra alacağı biçimi ve işleyişi o zaman düşünüyoruz'* denemez. Parti salt iktidarı almaya değil, iktidar olunduktan sonra yeni toplumun oluşumuna göre de şimdiden kurgulanmalıdır. Böyle bir kurgulanma yapılmadığı zaman ortaya çıkan ürünler ve bu ürünlerin sağlıksızlığında partinin rolü, bugün olduğu gibi, tarih tarafından ayıbımız olarak yüzümüze vurulur.

Enternasyonalizm ve Parti

Bu konu başlı başına üzerinde uzun uzun durulacak ve tartışma yapılacak konulardan birisidir. Parti üzerine sözlerin söylendiği bir yazıda çok kısa da olsa bu konudan da söz etmek gerekiyor.

Komünistlerin uzun erimli perspektifi dünya devrimidir. 19. Yüzyıl'da gelişmiş ülkelerin tümünde ya da birkaç ileri ülkede birden devrimin gerçekleşebileceği öngörüsü doğrulanmamıştır. Devrim tek bir ülkede gerçekleşmiş, uzun bir dönem boyunca da sosyalizmin inşası için o tek ülke kendi koşulları ve dünyadan yalıtılmışlığı içinde kendi yoluna devam etmek zorunda kalmıştır. Daha sonraki yıllarda halk devrimleri ve ulusal kurtuluş savaşları yoluyla tek tek ülkelerin emperyalist kapitalist sistemden koparak, sosyalizmi hedefleyen yönetimleriyle dünyanın üçte birini kapsayan sosyalist sistem diye tariflendirdiğimiz sistemi oluşturdukları bir süreç yaşanmıştır. Çağımızda devrim dalgası emperyalizme karşı yarı-sömürge ve bağımlı ülke halklarının mücadelesiyle sürmektedir. Yine emperyalist kapitalist sistemden birden fazla ülkenin birlikte koptuğu görülmemektedir. Devrimler tek tek

lkelerde gerçekleşmektedir.

Tek tek ülkelerde devrimlerin olması ve inşa sürecine tek tek ülkelerde girilmesi, komünistleri dar ulusalcı bir bakıa srklememeli, önlerine çıkan sorunlara enternasyonalist bir perspektifle çözüm üretmelidirler. Nihai amacın tek ülke sınırları içerisinde gerekleemiyeceği, komünist toplumun ancak dünya çapında bir toplum olduğu ve bu bilinç sistematığı içinde ülke zglndeki görevlerin asıl olarak böyle dünya eksenli temel bir göreve bağlı olduğu bilinerek hareket edilmelidir.

İi sınıfının vatanı yoktur. Tüm dünya işçileri kurtulmadıkça dünyanın herhangi bir köşesinde, insanın insan tarafından sömürsü var oldukça, işçi sınıfının tam ve gerçek zaferinden sözedilemez. Dünya tarihsel bir toplum ve insanı hedefleyen bir düşünce sistemini taşıyanlar böyle bir topluma ve insana ulaşıncaya değin devrimin kesintisizliğini ve tek tek ülkelerdeki devrimlerin dünya devrimi zincirinin birer halkası olduğunu bilerek, bu sürecin hızlandırılması ve dünya devriminin zaferi için çaba sarfetmeli ve mücadelelerini bu perspektifle sürdürmelidirler.

Açıktır ki, dünya işçi sınıfıyla ve komünist hareketle enternasyonalist dayanışmanın en somut ve gerçekçi ifadesi, her ülke işçi sınıfının ve komünistlerinin kendi ülkelerinde devrimi zafere ulatırmalarıdır. Sömürüye kendi ülkelerinde son vermeleridir. Başka ülkelerin komünist hareketleriyle ve işçi sınıfı hareketleriyle maddi-manevi dayanışma ve destek, enternasyonalist olmanın gereğidir. Ancak komünistler kendi ülkelerinde devrimi zafere ulatırmakla ve kendi ülke koşullarında sınıfsız topluma doğru bir süreci balatmakla dünya işçilerine verebilecekleri en büyük desteği vermiş olacaklardır.

Parti, enternasyonalist tavrını programında ifadelendirmeli, üyelerini daha bugünden böyle bir perspektifle donatmalıdır. Nihai görevlerin uzaklığı ve bugün için 'topya' oluu; güncel görevler ve pratik nedeniyle, tarihsel koşulların önümüze çıkardığı zorunluluklar nedeniyle, kafalarda siliklemesine, nihai amacın güncele feda edilmesine yol açabilir ve açmıştır da. Parti, kadrolarını koşulların önlerine engel olarak çıkardığı nihai amaçtan uzaklatırıcı bütün etkenlere karşı dirençli kılmalıdır. Enternasyonalizmden ve nihai amaçtan her ne nedenle olursa olsun her uzaklaşma, amaçtan ve ideallerden sapmadır.

Tek tek ülkelerde devrimlerin gerçekleştiği çağımızda, tek dünya partisi (Enternasyonal) olanağı yoktur. Enternasyonallerin oluşturulması gerekçeleri, bir çok ülkede birden devrim öngörüsüdür. **17 Ekim Devrimi** ile birlikte, devrimin başka ülkelere de yayılacağı, sırayacağı beklentisi ile tek dünya partisi anlayışı sürdürülmüştür. Tek tek ülkelerde devrimin gerçekleştiği tarihin bugünkü evresinde tek dünya partisi olarak nitelendirilen **3. Enternasyonal**'in böyle bir fonksiyon yüklenemediği görülmüştür. Ancak uluslararası komünist harekette ekonomizmin ve reformizmin egemenliği nedeniyle bu egemenliğe dünya çapında devrimci Marksist bir tavır alı zorunlu hale gelmiştir. Aynı zamanda tüm ülkeler sosyalistlerinin karılatıkları kendi özgül sorunlarının yanısıra, özellikle de dünya çapında ve sosyalizmin gelineen noktada tıkanıklığı nedeniyle ortak sorunlara da yüzyüze oldukları bir gerçekliktir. Bu ortak sorunlarla birlikte çözüm üretebilmeleri bir gereklilik ve zorunluluktur. Buradan kalkarak dünya çapında komünistlerin bilgi alıveriini sağlama, teorik, maddi, manevi olanaklarını birbirlerine sunma, birbirlerini destekleme ekseninde

uluslararası büro, koordinasyon merkezi, vb. bir organizasyona ihtiyaç vardır.

Ülkemizde enternasyonalist olmanın temel kriteri **Kürt ulusu**'nun kendi kaderini kendisinin tayin hakkı sorununda takınılan tavidir. **Sömürge Kürdistan** gerçeğini görmiyen **Kürt Ulusu**'nun bağımsız devlet olma hakkını tanımayan bir anlayış kendisini istediği kadar enternasyonalist olarak tariflendirsün, bu sıfatı ve niteliği hak edemez. Şövenizmden tam anlamıyla sıyrılmamış, egemen ulusun ulusalcı çerçevesi dışına tam olarak çıkamamış hiçbir sosyalist hareket enternasyonalist olamaz.

Bugün tüm sıcaklığı ve yakıcılığıyla kendisini dayatan **Kürt Ulusal Kurtuluş Hareketi**, Türkiye devriminin temel belirleyenlerindendir. Devrimin böylesine temel bir sorunu karşısında, **Kürdistan**'da ve ülkenin bütününde sorunun aldığı boyut nedeniyle, Marksistlerin kendilerini sorunun önemine uygun olarak konumlamaları gerekmektedir. Bu konuda yazılacakların ve söyleneceklerin ötesinde yerine getirilmesi gereken daha somut ve acil görevler vardır.

Kürt Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin bu boyutu bulmasında, tüm yanlışlarına ve eksikliklerine rağmen hareketin ilerleticisi ve geliştiricisi olan örgütün ya da örgütlerin payını unutmadan, ezen ve ezilen ulus komünistlerinin soruna yaklaşım perspektifleri olmalıdır.

Bugün **Türk** ve **Kürt** işçilerinin ve devrimcilerinin birlikte örgütlenme koşulları vardır. **Kürt Ulusal Hareketi**'nin gelişme ivmesini sağlayanlar, ayrı örgütlenme anlayışlarıyla ve ayrı örgüt olarak konumlanmış olsalar da **Kürt Ulusal Kurtuluş Hareketi**'nin alacağı yeni boyutlar, bölgede oluşabilecek siyasi değişimler, **Kürdistan** gerçeği ve **Kürt Ulusu**'nun kendi kaderini tayin hakkına enternasyonalist bir bakışın örgütlenmede yansımasıdır.

Kürt ve **Türk** Marksistlerinin birlikte örgütlenmesi, *"iki partinin merkezi olarak birleşmesidir."* Partinin **Kürdistan** seksiyonu kendi merkezine, programına sahiptir.

Ezen ulus proletaryası, ezilen ulusun ayrılıp bağımsız devlet kurma hakkı da dahil, kendi kaderini kendisinin belirlemesi doğrultusunda eğitilmelidir. Bu ezen ulus devrimcilerinin enternasyonalist görevidir. Proletaryanın devrimci partisi, bu enternasyonalist görevin bilinciyle örgütlenmezse devrimin belirleyenlerinden olan **Kürt Ulus** sorunu karşısında görevlerini yerine getiremez.

Yasal parti/Yasadişı parti

Birlik tartışmaları platformunda olsun, sosyalist yayın organları sayfalarında olsun, *"nasıl bir parti?"* sorgulamasında daha çok göze çarpan yön, sorunun yasal parti/yasadişı parti ekseninde ele alınmasıdır.

'Illegal partinin meşruiyet sağlayamadığı, kitle bağlarında kopukluk yarattığı, sosyalist hareketi marjinalliğe mahkum ettiği' gerekçeleriyle, illegal parti anlayışına tam boy bir cephe alışla legal parti fetişizmine saplanıldığı görülüyor. Her ne kadar bu anlayışı savunan yelpazede; *"Proletarya partisi illegal olacaktır. Legal parti proletarya partisine bir manivela görevi görecektir. Daha çok 'sol blok' olarak adlandırılabilir bu yasal partinin içinden komünistlerin birliği çıkacaktır"* biçiminde görüşler ileri sürenler olsa da, sosyalist hareketin bu kanadındaki ortak anlayış, **Türkiye** sosyalist hareketinin yasal bir partiye ihtiyacı

olduğu düşüncesidir. Programatik görüşlerinde ve sosyalizm anlayışlarında ekstrem farklılıklar taşıyanlar, bütün bu temel konuların üzerinden atlayarak birlikte yasal bir parti oluşturulmasını savunabiliyorlar. Yasal partiye verdikleri nitelik ve yükledikleri misyon değişiklik taşısa da sonuçta yasal bir partinin zorunluluğunda anlaşıyorlar. İlkeli davranış yerine tam bir pragmatizm sergileniyor. Herşeyden önce partileşmenin olmazsa olmazı olan program sorunu üzerinde ciddi olarak durulmuyor. Devrimi amaçlıyanların devrimci bir program oluşturmayı düşünmeleri gerekirken, önce yasal partinin gerekliliği vurgulanıp, programın oluşturulacak yasal partiye uygunluk taşıyacağı ileri sürülüyor.

Ülke koşulları düşman güçlerin konumlanması hesaba katılmadan, yasal partinin sosyalist hareketin meşruiyetini sağlamasının tek yolu olduğu savunuluyor. Zaten yasal parti savunucularından bir kısmının devrim diye bir sorunu yok. Temel yaklaşımlarını *"çağdaş demokratik bir ülke olmak"* perspektifi oluşturuyor. Böyle olunca da parti, demokratik haklar mücadelesiyle, reformlar mücadelesiyle sınırlıyor kendisini. Yani düzen içi, düzene eklenilen bir parti oluşumu öngörülüyor. Bu anlayışın mantıki sonucu da, savunucularının dile getirdikleri gibi, *"ulusal mutabakat"* arayışı ve bu arayışa uygun olarak konumlanmasıdır.

141-142'nin devlet nezdinde görüşüldüğü ve kamuoyunda tartışıldığı bugünlerde, 141-142'nin kaldırılması halinde yasal bir parti için koşulların doğacağı düşüncesinde olanlar var. 141-142'nin kaldırılması legal çalışma için olanakları artıracaktır. Ama devrimci bir programı hayata geçirecek olan devrimci bir işçi sınıfı partisine, burjuvazi başka yasalarla, başka uygulamalarla yanıt verecektir. Devrimci bir programın uygulanabileceği ve o temelde sağlanacak bir toplumsal meşruiyet, yasaların icazetiyle değil, bizzat o programı uygulamakla yükümlü partinin kendi mücadelesiyle kazanılacaktır. Bu nedenle 141-142 kalksa bile, devrimci bir program mevcut yasallığa sığmaz. Devrimci bir program düzene alternatif ve bu düzene köktenci bir reddiye çerçevesinde olacağı için, bugünkü ülke koşullarında yasal parti olarak konumlanma olanağı yoktur. Tabii, devrimci bir programdan ödün verilmesi düşünülüyorsa...

Marksistler legal çalışma ve örgütlenme ile illegal çalışma ve örgütlenmeyi birlikte kullanırlar. Legal çalışma ile illegal çalışma arasındaki diyalektik bütünlüğü kavrayamayanlar, ya legalizme saplanıp kalarak devrimden uzaklaşırlar ya da illegalizm fetişizmi yaratarak kitlelerden soyutlanmış sekter bir grupçuluk (particilik!) olarak kalmaya mahkum olurlar.

Partinin illegal olduğu koşullarda, Marksistler legal örgütler kurarak legal kitle çalışması yaparlar. Legal çalışma için her yasal olanaktan yararlanmak ve yasaları zorlayıp istismar etmek Marksistlerin mücadele yöntemlerindendir. Illegal örgütlenmenin zorunluluğu kitlelerle bağ sorununda partinin önüne birçok engeller ve zorluklar çıkarır. Kitleleşmek zorlaşır. Ama illegal örgütlenildiği için hiç bir zaman kitleleşilemeyeceği iddia edilemez. Tarih böylesi iddiaların yanıtladığı örneklerle doludur. Kaldı ki, yasal örgütlenme ile kitlesellik sorununun çözüleceğine kesin gözüyle bakanlar, uzağa değil, dönüp kendi tarihlerine bakarlarsa yasal parti olmanın kitleleşmeyi her zaman sağlamadığını daha iyi görürler. Devrimden, devrimci bir programdan ödün vererek kitleleşmek, düzene alternatif olmayı değil, düzen içinde alternatif olmayı sağlayabilir. Tarihte böyle örnekler de çoktur.

İllegal örgütlenme bir ilke değildir. İllegal örgütlenmeyi zorunlu kılan, ülkenin o günkü ve o tarihsel kesitteki koşullarıdır. Devrimci bir işçi partisinin sorunu illegal ya da legal örgüt olup olmamak değil, devrimci bir programı uygulayıp uygulayamamaktır. İllegal olarak örgütlenip de reformculuktan öteye gidemeyenlerin olduğu ise, yaşanmış gerçekliklerdendir.

Partileşme süreci

Partileşme süreci, parti olabilmenin gereklerini yerine getirme sürecidir. Parti olabilmek için programa, tüzüğe ve programı yaşama tercüme edecek kadrolara sahip olmak gerekir.

Sosyalist hareketle işçi sınıfı hareketinin çakıştırılması devrimi hedefleyen bir anlayışın temel görevidir. Devrimi yapacak ve devrime önderlik edecek sınıf olarak proletaryanın, kendiliğinden hareketinin kendisi için hareket haline dönüşmesi, deyim uygun düşerse, insanlığın nihai kurtuluşu ve devrim için devrimcileşmesi, hazırlık sürecinin subjektif belirliyenlerinin yaratılmasının en üst düzeyidir.

Buradan kalkadar, partinin oluşturulmasının koşulu olarak, iki hareketin çakıştırıldığı, iki hareketin aynı kanallara aktığı bir zamana kadar partinin kurulamayacağını iddia ederek, partileşme sürecini belirsizliğe, bir yönden kendiliğindenci bir seyre bırakmak, parti olgusunu mükemmelliyetçi bir düşünüş biçimiyle fetişleştirmektir. Partinin parti olarak devrime hazırlık görevlerini partileşme süreci görevlerine indirgemek, parti olabilmenin gerekleri olan görevlere yönelinmesi ve bu görevlerin gerektirdiği çalışmalara ve hedeflere yüklenilmesini belirsizleştirmektir.

Eğer parti olunabilmesi için, işçi sınıfı öncülerinin sınıf hareketine yön veren önderlerin bütünüyle sosyalist önderler konumuna gelmeleri sözkonusu yapılmayacaksa, asıl olarak da o önderlerin kazanılması, örgütlü hale getirilmesi partinin görevi ise ve parti kendiliğindenlik karşısında bilinci temsil ediyorsa; parti işçi sınıfı içinde kendisini sürekli olarak durmadan yeniden üretmek ve çoğalmak zorunda ise, yani işçi sınıfının belli bir sayısına ve belirli bir zaman süresi içinde bilinç götürülmesini değil de, sürekli ve durmaksızın yerine getireceğimiz bir örgütlenmeyi ve pratiği amaçlıyorsak, sınıf hareketiyle sosyalist hareketin çakışması, parti olunmasının şartı değildir. Sınıf hareketiyle sosyalist hareketin çakıştırılması, asli olarak partinin görevidir. Elbette partileşme süreci görevleriyle, sınıf hareketiyle sosyalist hareketin çakıştırılması görevi birbirlerinden tamamen ayrı, birbirlerinden kopuk görevler değildir. İki sürecin aldığı yol, birbirlerini sürekli olarak etkiler ve destekler. Birisi diğerini hızlandırır ve güçlendirir. İki görevi birbiriyle özdeşleştirmek ise, parti olunmasını fi tarihine ertelemektir.

Proletarya partisinin, *"modern sanayi proletaryası üzerinde yükselmesi"* tesbiti, partinin kendisini üretmesine ve temel çalışma alanına vurgudur. Gerçek anlamda proletarya partisi olmanın hangi zemin üzerinde sağlanacağını vurgusu...

Partileşme sürecinin temel görevlerinden birisi olan programın yaratılması: Gelecek toplum projesinin oluşturulması ve ülke somutunun ekonomik, sınıfsal, kültürel, siyasi haritasının çıkarılarak bugünden yarına yürüyüşün stratejisinin öz olarak formüle edilmesidir. Bu görevlerin yerine getirilebilmesi için ortak irade

birliğin şekillendirildiği ve işleyiş kurallarının ifadelendirildiği tüzüğün oluşturulması, bu süreçteki diğer bir görevdir. Çizilen işleyiş kuralları içerisinde, program olarak formüle edilen temel görevleri savunabilen, parti politikalarını pratiğe dönüştürebilme yeteneğine ve becerisine sahip insan malzemesi birikimi, kadro birikimi ise, partileşme sürecinin yerine getirilmesi gereken bir başka görevidir.

Sonuç olarak

Ülke koşullarında yasal bir parti ile devrimci bir programın ödün verilmeksizin yaşama geçirilebilmesinin en azından bugün için ve görülebilen yakın gelecekte olanağı yoktur.

Bugün Türkiye sosyalist hareketinin temel görevi: *"nasıl bir sosyalizm?"* sorunsalı ekseninde yeni bir toplum projesini oluşturmak, ülkenin somut durumunun haritasını çıkararak, yani somut koşulların somut analizini, inceleme ve araştırma yöntemi ile yaparak ve bu somut durumdan hareketle yeni bir topluma yürüyüşümüzü tariflendiren devrimci bir program ortaya çıkarmaktır. Ayrıntılarda değil, temeldeki ayrılıklar ekseninde ayrışma, sık sık söylendiği gibi, *"aynıların aynı, ayrıların ayrı"* olarak konumlanması böyle bir program oluşturulması sorunuyla yakından ilişkilidir.

Türkiye sosyalist hareketinin ortaya çıkarılacak böyle bir programı yaşama tecrübe yeteneğine sahip insan malzemesi birikimi vardır. Gerek aydınlar içerisinde, gerekse işçi sınıfı içerisinde böyle bir birikim yaratılmıştır. Sorun, bu birikimi ortak bir irade ve eylem birliğine dönüştürebilmektir.

Bugün devrimcilik/reformculuk ayrışmasının kesin hatlarıyla sağlandığını söyleyemezsek de, reformculuk ve devrimcilik ekseninde bir saflaşma olduğu da somut bir gerçekliktir. Devrimci bir programın, devrimi hedefleyen örgütlenmelerin ve öznelerin (Marksist bireylerin) birikiminin birleştirilmesiyle oluşturulması ve sosyalist hareketin devrimci kesimindeki insan malzemesinin oluşturulacak program etrafında toparlanması varolan durumdan bir *"sıçrayışın"* gerçekleşmesini sağlayacaktır. Kısacası, partinin oluşturulması için her düzeyde birikim vardır.

Proletarya sosyalistleri böylesi bir momentte kendi birikimlerini ve olanaklarını, bir sıçramayla oluşturabilecek yeni bir niteliğe ve örgütlülüğe sunmaya aday olarak ve böyle bir üst niteliğe ulaşılmasının belirleyicilerinden olma perspektifiyle, sekterizmden arınmak, sosyalist demokratik düşünüşü ve davranışı ilişkilerinde ve yaşamlarında içselleştirmek zorundadırlar. Bütün bu söylediklerimize zemin olabilecek bir iç dinamiği ve evrimi yaşayabilmek için toparlanmak ve iddialı bir konuma gelebilmek için örgütlenmesini güçlendirmek, proletarya sosyalistlerinin önlerindeki ilk görevdir.

Galat-ı meşhuru meşru olmaktan çıkarmanın zamanı gelmiştir. Çıkarabilecek olanlarsa bunun farkına varanlar olacaktır.

SOSYALIST DEMOKRASİ SALT ÇOK PARTİLİLİK MİDİR?

E. GÜNGÖR

Belli bir süredir sosyalist kamuoyunca dikkatle izlenen ve çeşitli tarafların katıldığı sosyalist demokrasi tartışmaları, konuya ilişkin yeterli ve doyurucu açılımların yapılmaması ve diğer yandan da tartışmaların zaman zaman kesintiye uğraması nedeniyle, esas olarak, sosyalist demokrasinin çok partililikle özdeş bir muhtevada kavranmasına neden oldu.

İlk elde bu sık sık kullanılan **çok partililik** kavramını açmak gerekiyor. Sosyalist toplumda çok partililik, bazılarının zannettiği gibi, gerçekten sosyalizmin olmazsa olmaz koşulu mudur? Herşeyden önce alternatiflerin birden çok olduğu konularda alternatifleri teke indirip bunu da **olmazsa olmaz** duruma getirmek Marksist bir tutum değildir. Hangi alternatifin nerede, ne zaman ve hangi biçimlerde kullanılacağını belirleyen içinde bulunan özgün koşullardan başka birşey değildir.

Proletarya Sosyalistleri, bu mantığın doğal bir sonucu olarak, devrime ilişkin reçeteler sunmaktan da kaçınmış, kendisini bugünden halk savaşı, genel ayaklanma gibi reçetelere tabi kılmadığı gibi, saflarımızda genel bir ilgi gören *"uzatılmış iç savaş"* tesbitini de mutlaklaştırmamıştır. Devrimin zor yoluyla gerçekleşeceğini savunmak başkadır, bu zorun biçimini; nerede, nasıl ve hangi yöntemlerle kullanılacağını ve de bu da yetmezmiş gibi, devrimin tüm ana ve ara uğraklarını bugünden sıralamak başka. Aynı şey kuşkusuz devrim sonrası için de geçerlidir. Olacağı sadece bugünden görülen varsayımlara dayanılarak, geleceğe ilişkin mutlak politikalar tesbit edip, bunları teorileştirmek, bugünün varsayımları yarının gerçekliğiyle çeliştiği zaman, doğaldır ki, istenmeyen gelişmelere ve sonuçlara yol açacaktır.

Sosyalist demokrasi, hangi kapının nasıl açılacağını bilen için gerçekten de bir *"maymuncuk"* tur. O, bir yandan geçmiş değerlendirmede kullanılacak bir kriterken, diğer yandan yarının toplumunun geniş bir açılımı ve aynı zamanda bugünden bu açılıma uygun bir kurgulanış ya da başka bir deyişle yarın ile bugün arasında diyalektik bağların doğru ve eksiksiz olarak yakalanması ve bunun bugünden mümkün olan tümünün içimizde kurumsallaştırılmasıdır. Tabii

bunlar sosyalist demokrasiye yüklenilebilecek ünvanlardan bazıları. Sosyalist demokrasinin ne olup olmadığı, şu an süren tartışmalar ve yaşanan sosyal pratikle belirlenecek.

Sosyalist demokrasi tartışmaları, kuşkusuz geleceğe yönelik "düz" bir proje sunmak ve bu "düz" hat üzerinde yürümek amacıyla yapılmamalıdır. Hele bir de gelecek üzerine konuşuyorsak, böyle tekleştirilmiş projelerden kaçınmak mutlak bir zorunluluktur. Herşeyin son derece hızlı bir gelişim ve değişim süreci içinde bulunduğu dünyada, geleceği tek bir projeye bağlamak, bir anlamda o geleceği çıkmaza sokmaktan başka birşey değildir. Bu anlamda sosyalist demokrasi başlıklı tartışmalar, kendimizi böylesi dar bir perspektifle sıkıştırmak yerine, tam tersine hızlı gelişim ve değişim sürecini bir an bile gözardı etmeyen, son derece geniş ve esnek bir perspektife sahip olabilmek amacıyla yapılmalıdır. Perspektif, öylesine geniş ve esnek olmalıdır ki, yarın umulmadık gelişmeler karşısında hayat, olmadık yöntemlerle o tek projeye uydurulmak yerine, o geniş ve esnek perspektif, kendini en beklenmedik gelişmeler karşısında bile anında hayata uyumlu hale getirebilsin. Bu anlamda, geleceğe ilişkin projeler çizip, belli perspektifler yaratırken, mantık bunları mutlaklaştırmak değil, geniş açılı bir perspektife sahip olabilmek olmalıdır.

Sosyalist toplumda demokrasinin kıstası, çok partililik değildir. Ama tek partililik de değildir. Böyle bir anlayış, demokrasinin ölçüsünü mevcut partilerin sayısıyla hesapladığından ML bir anlayış olamaz. Sosyalizmin tek partili ya da çok partili olmasını belirleyen, somut koşullar ve işçi sınıfı partisinin ittifaklar politikasıdır. Bu konuyu açmadan önce, çok partililik kavramının sadece politik alanda özgürlük anlamına geldiğini vurgulamak da gerekiyor. Her ne kadar politik özgürlüğün diğer alanları kapsadığı söylene de, savunulan şeyin adı doğru konulmalıdır. Bence bu çok partililik kavramını literatürden çıkarıp, onun yerine **sosyalist toplumun insanına politik, mesleki, kültürel, sportif vb. her alanda örgütlenme özgürlüğü** parolasını geçirmek gerekiyor. Çünkü şu an nüvelerini oluşturmakta olduğumuz sosyalizm anlayışına, çok partililikten ziyade, bu kavram daha uygun düşmektedir. Bu arada "*sosyalist toplumun insanı*" na diyerek, bu özgürlüklerin kimler için geçerli olduğunu da vurgulamış oluyorum. Sosyalist demokrasinin kendileri için diktatörlükten başka bir anlamı olmayanlar, elbette ki, böylesi özgürlüklerden mahrum bırakılacaklardır.

Marksist-Leninist öğretiyeye göre, işçi sınıfı, kapitalizmin yıkılmasında olduğu gibi, sosyalizmin kuruluşunda da öncü role sahiptir. Sorun, sosyalistler açısından bunun neden böyle olduğu değil, bu rolün nasıl hayata geçirileceği olduğundan, soruna sosyalist demokrasi ve çok partililik ekseninde değinmek daha faydalı olacaktır.

Lenin, işçi sınıfının devrime ve sosyalizmin kuruluşuna öncülük etme rolünü doğal olarak onun ittifaklar politikasıyla birlikte ele alır. Ona göre, işçi sınıfı bir yandan egemenler arasındaki çelişkilerden sonuna kadar faydalanırken, diğer yandan kapitalizmle çelişkisi olan tüm sınıf ve toplumsal kesimleri kazanmaya, kazanamadıklarını ise tarafsızlaştırmaya çalışır. Kapitalizmle derin çelişkiler içinde bulunsa da toplumun hiç bir kesimi, durduk yerde işçi sınıfının öncü rolünü benimsemezler. Bu rolün toplumun diğer sınıf ve kesimlerince benimsenmesi, politik bilinçle donanmış bir işçi sınıfı gerektirir. Ancak böyle bir işçi sınıfıdır ki, sadece egemenlerin gadrine uğramış yığınların istemlerine mititanca sahip çıkıp, bu istemleri kazanmak için savaş vermez;

aynı zamanda ve bununla beraber, uluslararası tüm haksızlıklara da karşı çıkar ve diğer ülkelerin ezilen halklarıyla enternasyonalist bir dayanaşma gösterir. İşte ancak garde uğrayan çeşitli sınıf ve kesimlerden oluşan yığınlar, kendi taleplerine kendinden danha militanca sahip çıkan bir işçi sınıfı ve bu talepler doğrultusunda kendisyle kardeşçe dayanışma içinde bulunan uluslararası bir işçi hareketi gördüğünde, işçi sınıfının öncülüğünü benimser, onun inisiyatifini tanırırlar. İşçi sınıfının kimileriyle kalıcı, kimileriyle geçici ittifaklar oluşturulmasının ve öncülük rolünü yerine getirebilmesinin biricik yolu budur.

Politik bilinçle donanmış işçi sınıfı ve onun partisi, kendi dışındaki ezilen yığınların taleplerine sahip çıkıp savunurken, aynı zamanda ittifaklarına bu taleplerin kapitalizm koşullarında köklü olarak çözölemeyeceğini anlatır ve onlara hedef olarak sosyalizmi gösterir. Onları egemenlerin sömürü düzenini yıkmaya çağırır. İttifakları arasında farklılıkları gözden uzak tutmaksızın doğru politikalar tesbit ederek, onları sosyalizmin kuruluşu için seferber eder, kapitalizm koşullarında elde edemedikleri taleplerini sosyalizm koşullarında hayata geçirir. Bu süreçte ittifakları arasında üretim araçları üzerinde özel mülkiyet sahibi olma eğilimleri varsa, bunlara karşı mücadele eder, kolektivizm ruhunu yaymaya çalışır.

Elbette ki, işçi sınıfı ve onun devrimci partisi, kendi dışındaki ezilen yığınların taleplerine, bir zamanlar burjuvazinin yaptığı gibi, "özgürlük", "eşitlik" vb. yalanlarla kendine güç toplayıp, sistemin başına geçince de ardında topladığı yığınları "tepeleme" gibi bir mantıkla sahip çıkar görünmez. Toplumsal gelişimin motoru olarak, her türlü haksızlığa ve adaletsizliğe en samimi ve militan bir şekilde karşı çıkar.

Devrimden çıkarı olan sınıf ve tabakaların proletaryanın öncülüğündeki ittifakı, doğaldır ki, sosyalist toplumda da sınıfların mevcudiyetine bağlı olarak daha farklı şekillere bürünerek devam eder. Proletarya ve onun devrimci partisinin bu süreçteki esas görevi, bir yandan sosyalizmin kuruluşunu gerçekleştirirken, diğer yandan sınıfların ortadan kaldırılmasının önkoşullarını hazırlamaktır. Bu süreç son derece hassas bir süreçtir. Devrimle birlikte daha önce ittifaklarına verdiği vaat ve sözleri yerine getiremeyen bir proletarya, kaçınılmaz olarak yığınlara verdiği güveni yitirecek, hem yığınlardan "tecrit" olurken, hem de yığınlar arasındaki çelişkileri daha da derinleştirecektir. Bu koşullarda başlayan bir sürecin, ardından proletarya içinde çelişkiler de yaratacağı vedaha sonra proletaryanın sekte bir çizgiye saplanmış kendi partisinden de kopacağını ve sonunda partinin "sosyalizmi korumak" adına "bir parti diktatörlüğü sistemi" yaratarak sonuçlanacağını söylemeye gerek bile yok.

Proletarya ve onun partisi, ittifaklarına verdiği her sözü sosyalizm koşullarında yerine gerirebilmelidir ki, sağladığı güveni daha da pekiştirip, hem ezilen tüm yığınların çıkarlarının sosyalizmde olduğunu pratik olarak gösterebilsin ve hem de böylelikle öncülüğünü sürdürerek yığınlara, sosyalizmin kuruluşuna önderlik edebilsin. Proletaryanın öncüsü olan parti, sağlıklı politikalarla bu işi başaramazsa, en sonunda yığınlarla ve işçi sınıfıyla karşı karşıya gelmeye mahkumdur. Nitekim *v3arolan sosyalizm*'in içine düştüğü çıkmazın nedenleri burada yatmaktadır. İşçi sınıfı, halk yığınlarına vaadettiği özgürlükleri yerine getiremeden ne öncülük görevini ne de kendi özgürlüğünü garanti altına alabilir. O halde savunulması gereken, proletarya diktatörlüğünün kendisi için demokrasiyi ifade ettiği tüm yığınlara insan

faaliyetinin her alanında özgürlük olmalıdır. Çünkü proletarya diktatörlüğü, aynı zamanda, proletaryanın kalıcı ittifakları için de demokrasi anlamına gelir. İşçi sınıfı ve onun partisi, bu gerçeği unuttuğu zaman, yığınlarla karşı karşıya gelecek ve kendi dışındaki halk yığınlarının, umudu yeniden kapitalizmde aramasına neden olacaktır.

"Proletarya demokrasilerinin burjuva demokrasilerinden bin kat daha demokratik olduğu" öngürüsü, yoktan yere ortaya atılmamıştır. Bu **Leninist** öngörü, sosyalizmin pratiğinde hayat bulmadığında kurulan sisteme sosyalizm adını vermek mümkün değildir. Kapitalizmi, toplumun son derece dar bir azınlığı için demokrasi olmakla suçlayan proletarya, kendi kuracağı sistemde, çoğunluk için demokrasiyi sağlamak zorundadır. Ki, **Bolşevik Devrimi** sonrasındaki tekleşme sürecinde bile, **Lenin** bu anlayıştan vazgeçmiş değildir. Ve bu süreç kimler için demokrasi, kimler için diktatörlük sorusuna da gerekli bir cevap mahiyetindedir.

Konuya ilişkin önemli dersler çıkarılacak **Rusya**'da, emekçi sınıfların farklı eğilimlerine tekabül eden bir takım *"partiler"*, ancak burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin iktidarına destek olup, burjuva demokratik devrimin korunmasına adına proletaryanın kesintisiz bir şekilde sosyalist devrime geçişinin önünde engel oldukları zaman politik arenada tasfiye edilmişlerdir. Proletaryanın ve onun öncüsü **Bolşevikler**'in, bir avuç burjuva ve toprak sahibi için demokrasi yerine, emekçi sınıflar için demokrasi anlayışının pratik ifadesidir bu. Ve elbette ki, proletaryanın devrimci iradesi, kendi sistemi içerisinde kapitalist özel mülkiyetten yana olanlara özgürlük hakkı tanımaz. Ve bu süreçte partiler teke inmişse, bunun nedeni **Bolşevikler**'in tek partili bir sosyalizmden yana olmaları değildir. Diğer yandan Sovyetler, emekçi sınıfların çıkarlarını savunan farklı eğilim ve görüşlere **Lenin Dönemi**'nde hiç bir zaman kapalı tutulmamıştır. Bu arada, kendi örgütlerinin burjuvazi ile uzlaşmasına karşı çıkarak **Bolşevikler**'in çizgisini benimseyen çok sayıda unsurun örgütlerini terkederek, tek Marksist alternatif olan **Bolşevikler**'e katıldığını hatırlatmakta fayda var.

Sosyalizme kesintisiz olarak geçiş sürecinde neden **Bolşevikler** tek parti olarak kalmışlardır? Bunun cevabı, **Bolşevikler**'in sadece işçi sınıfının değil, tüm ezilen yığınların çıkarlarını en militan şekilde savunmalarıdır. Başka bir şey değil. Bu gerçeğin yaşayarak farkına varan yığınlar, kendi çıkarlarının da **Bolşevikler**'ce savunulduğunu görerek, kendi partilerini yaratmak yerine, **Bolşevikler**'in önderliğini benimsemişlerse, bunun suçu **Bolşevikler**'de aranmamalıdır. Hiç bir sınıf, kendi çıkarlarını kendinden daha aktif savunan bir parti olduğu müddetçe (Ortada anormal bir durum yoksa...), o parti esas olarak başka bir sınıfa tekabül etse de, kendi partisini kurmak için özel bir çaba göstermez. Nitekim, **Bolşevikler**'in politik arenada tek parti olarak kalmaları, ancak, doğal olarak burjuva partilerinin yasaklanmaları ve sosyalizmden yana olan tüm yığınların kendi çıkarlarını savunan **Bolşevikler**'i desteklemeleri ve tam dahu yüzden bu yığınların farklı örgütlenmeler yaratmaya gerek görmemeleriyle açıklanabilir. Bunun aksini iddia etmek, *"proletarya demokrasisinin burjuva demokrasisinden bin kat daha demokratik"* olduğunu ileri süren **Lenin**'in emekçi yığınların örgütlenme özgürlüğünü gasbederek kendisiyle çeliştiğini iddia etmek olur. Diğer taraftan **Bolşevikler**, kapitalizm koşullarında, sosyalizm adına kitlelere verdikleri vaadleri, laf olsun diye değil, hayata geçirmek için verdiler. Yoksa kafalarında fesak düşünceler olduğundan değil. Komünistlerin kitleleri

aldatmak gibi bir niyeti olmadığı gibi, "kitlelerden saklayacakları birşeyleri de yoktur".

Kulak ardı edilmemesi gereken diğer bir husus da, sosyalizmi garanti altına almak için Lenin Dönemi'nde alınan tedbirlerin kime karşı alındığı ve ne anlamda "geçici" olduğudur. Konuya ilişkin bazı yazılanlardan, karşı devrime ve daha sonra onunla bütünleşerek kitlelere düşmanlaşan bir takım örgütlenmelere (Menşevikler, SR, vb.) sanki daha sonra yeniden özgürlük verileceği gibi sonuçlar çıkarılabilmektedir. Proletaryanın kendi uzlaşmaz sınıf karşıtlarına kendi sistemi içerisinde özgürlük tanınması, herşeyden önce, proletarya diktatörlüğü kavramıyla çelişmektedir. Son zamanlarda üykemizde de Marksizme bulaştırılmaya çalışılan hasta bir anlayışa göre, "çok partililiğin burjuvaziyi de kapsamına alması" öngörülmektedir. Bu uzlaşmacı, köhne kafalar, proletarya diktatörlüğünden çoktan vazgeçmişlerdir. Proletarya diktatörlüğü, karşı devrimin ve onunla uzlaşan sınıf ve güçlerin tümünün üzerindeki diktatörlüktür. Bunlara karşı alınan tedbirler de bu muhtevaya uygun olarak "geçici" değil, tam tersine kalıcıdır. Fakat sosyalizm koşullarında emekçi kitlelere karşı "tedbirler" de bu muhtevaya uygun olarak "geçici" değil, tam tersine kalıcıdır. Fakat sosyalizm koşullarında emekçi kitlelere karşı "tedbirler" alınabileceğini düşünememek de bir bu kadar daha saçmadır. Böylesi tedbirler, ancak sosyalist devlet kitlelere verdiği özgürlük ve demokrasi gibi vaadleri yerine getiremediğinde, kitlelerin tepkisini topladığında ve bu tepki eylemliliğe dönüşmeye başladığında söz konusu olabilir ki, o saatten sonra da artık devlet, sosyalist devlet olmaktan çoktan çıkmıştır.

Bir toplumun en ileri sınıfı, işçi sınıfı olduğu gibi, en ileri parti de kuşkusuz onun partisidir. Sınıf ve parti, kitabına uygun bir mücadele hattı izlediğinde, toplumsal muhalefetin başına geçer ve onu yönlendirir. Yöneticilik ise bir sanattır. Herşeyden önce, hangi sınıf ve toplumsal kategorilerin nasıl yönetileceğini bilmeyi gerektiren bir sanat...Yönetmek isteyen, herşeyin başında yönetmek istediklerinin nabzını elinde tutmalı ve onların çıkarlarını her koşulda militanca savunabilmelidir. Kapitalizm koşullarında tüm halk muhalefetinin, sosyalizm koşullarında ise tüm toplumun önderliğine soyunan bir proletarya, önder olmanın zorluklarını yerine getirdiğinde, belki sosyalizm çok partili olacaktır ama bu, özünde çok partili bir tek partililiktir. Ve istenen de bu olmalıdır. Burada proletarya, ittifaklarının politik örgütlenme özgürlüğünü boğazlamaz. Tam tersine sözlerini ve görevlerini yerine getirdiği için tüm toplumun desteğini ve güvenini kazanır. Bunun da anlamı, zaten toplumun ileriye doğru evrilisinin başını çekmekten başka bir şey değildir.

Komünistlerin görevi, sınıfsız bir toplum için mücadeledir. Devrimci bir proletarya olmaksızın, bu uzun soluklu mücadele başarıya ulaşamaz. Bu itibarla nihai zafere ulaşmak, ister istemez toplumun önderliğinin proletarya ve onun partisinin elinde olmasını gerekli kılar. Çünkü nihai zaferin en kestirme yolu budur. Bunun bilincine varmış bir proletarya önderliğini kimseye kaptırmak istemez. Kitlelerin gerici olmayan tüm taleplerine en somut cevapları bulur. Hatta proletarya ve onun partisi öylesine ileri görüşlü olmalıdır ki, kitlelerin en ufak talepleri bile daha kitlelerce dile getirilmeye bile başlanmadan karşılanabilmelidir Çünkü önderlik ne Marksizmin işçilere yaptığı bir iltifat ne de tek başına kitlelerin önünde bulunma halidir. Önderlik, geliştirmek, değiştirmek ve dönüştürmektir. Yukarıda "tek partiliçok partililik"

derken anlatmak istediğim tam da buydu. Çünkü tüm aradıklarını fazlasıyla sosyalizmde bulan ve bunu da işçi sınıfına ve onun partisine borçlu olduğunu bilen kitleler, çıkarları ileriye dönük bir şekilde karşılandığı sürece, farklı partiler yaratamazlar. İşçi sınıfı partisinin irade ve önderliğini benimserler. Bu durumda, devrimci proletaryanın partisi, elbette ki, sosyalizm çerçevesine sığan başka partilerin varlığına karşı çıkmaz. Ama kimseyi de *"ille de partiler yaratın da sosyalizmimiz demokratik bir görünüm kazansın"* diye de zorlamaz. Çünkü sosyalizmin demokratikliğinin kıstası, birden fazla partinin varlığı değildir. Zaten sosyalist demokrasiyi de salt bu çerçevede tartışmak esasında sorunu dar bir alana sıkıştırmaktan başka bir işe de yaramadı. Demokratik bir biçimde, hak ettiğinden dolayı tek olmak başkadır; kendi önderliğini yasalara geçirip, diğerlerini boğazlayarak tek olmak başka. Sosyalizmin sınırlarından dışarı taşmayan her güce her alanda örgütlenme özgürlüğü tanımayan bir sosyalizm, gerçek bir sosyalizm olmayacağı gibi; gelişim, değişim ve dönüşümlerin başını çekemeyerek kendine güçlü rakipler yaratan komünist parti de gerçek bir komünist parti olamaz. İşçi sınıfının komünist partisi, öylesine bir kitle çizgisine sahip olabilmelidir ki, kitleler umudu başka yerlerde arayarak başka partiler yaratmasınlar. Ama yaratmak isteyenlerin önüne de engeller çıkarılmasın.

Bir önceki sömürüye dayalı toplum biçiminde gadre uğrayan her sınıfın çıkarlarını egemen güçlere karşı savunan işçi sınıfı ve onun partisi, doğaldır ki, kendi sistemi içersinde de bu sınıfların çıkarlarını korumaya ve kollamaya özen gösterecek, onların nihai hedefe varma yolunda seferber edilmesini sağlayacaktır. Devrimci bir işçi sınıfı, tam da önüne sınıfsız, sömürsüz bir toplum hedefi koyduğundan dolayıdır ki, diğer sınıflar gibi bir gün kendisinin de ortadan kalkacağını bilir. Bu yüzdendir ki, toplumun önderi olarak kalıcı bir sınıf diktatörlüğü kurmak ve her fırsatta pekiştirmek yerine kendi de dahil, toplumdaki tüm sınıfsal karşıtlıkları çözerek, sınıfları yok etmeye çalışır.

Parti, bir sınıfın çıkarlarını savunmak, o sınıfın iktidara gelmesini sağlamak ve iktidarını korumak amacıyla kurulmuş örgütlerdir. Önüne sınıfsız bir toplum hedefini koymuş proletarya partisinin tam da bu nedenle daimi olarak sadece proletaryanın partisi olarak kalacağını savunmak olacak iş değildir. Bu nedenle sosyalist toplumun kendi içindeki karşıtlıklar çözüldüğü ölçüde proletarya partisi de ileriye dönük bir toplumsal gelişimle beraber kendini tüm toplumun partisine dönüştürmek zorundadır. Ve nihayetinde, sınıflara tekabül eden tüm kurumlar gibi, partiler de ortadan kalkacaklardır.

Bu yazıda proletarya partisinde demokratik merkeziyetçilik ilkesinin hayata geçirilme biçimlerine değinmek gereğini duymuyorum. Proletarya partisinin kendi ittifaklarına karşı ne denli demokratik olduğuna değinirken, kuşkusuz bu partinin kendi içinde de ne denli bir demokratik merkeziyetçilik anlayışını hayata geçirmesi gerektiğine de değinmek gerekirdi. Fakat belli bir süredir çeşitli yayınlarda C.Kamil ve T.Yılmaz imzalı yazılarda konuya ilişkin yeterli ve doyurucu açıklamalar yapıldığından dolayı, sorunu burada bir daha irdelemenin pek anlamı yok. Şimdilik sadece, *"dışarıya karşı demokratik olmak, ilk başta içeride demokratik olmayı gerektirir"* demekle yetiniyorum.

Bu arada bir diğer sorun da proletaryanın birden fazla partiyle temsil edilip edilemeyeceği sorunudur. Nasıl burjuvazi kendi çıkarlarını değişik biçimlerde savunan farklı politik örgütlenmelere sahipse, doğaldır ki, proletarya da aynı nedenlerden dolayı, farklı çizgilerde politik örgütlenmelere sahip olabilir. Burada

esas sorun, birden fazla partinin ya da politik örgütün proletaryaya tekabül edip etmemesi değil, bu örgütler arasındaki ayrılıkların tek parti içinde bir arada olmayı engelleyecek derecede farklılıkları içermesidir. Elbette ki, bu ayrılıkların temelini, proletaryanın sınıfsal çıkarlarının farklı biçimlerde dile getirilmesi oluşturur. Ama hangi partinin gerçekten proletaryanın sınıfsal temsilcisi olduğunun kararını verecek olan ise, proletaryanın çoğunluğudur. Bir sınıfın çıkarlarını hangi parti sağlıklı bir şekilde dile getiriyor ve savunuyor ise, sınıfın en güçlü partisi de o olacaktır. Ama tarih çok kereler göstermiştir ki, ne güçlü olanlar her zaman doğruyu temsil etmiştir, ne de doğruyu temsil edenler her zaman güçlü olabilmışlerdir. Ve ayrıca bugün doğruları temsil edenin ilelebet doğru olacağını söyleyebilmek de mümkün değildir. Sorun, toplumu doğru olduğu varsayılan tek bir alternatifle seçeneksiz bir biçimde başbaşa bırakmak değil; ona kendi ileriye gidişinde yol gösteren farklı alternatifler sunabilmektir. Bu alternatifler, çizgi farklılıklarına ve eylem birliğinin bozulmasına yolaçmadığı sürece ya proletaryanın en güçlü partisi içinde bulunur ya da kendini proletaryaya tekabül eden başka partilerde örgütler. Bu alternatiflerden hangisinin seçileceğini ise, topluluğun iradesi belirler.

Toplumda varolan herşeyi teke indirgeyen ideolojinin kimin ideolojisi olduğunu hepimiz biliyoruz. Bunu görebilmek için, tarihin yapraklarını yarım yüzyıl kadar geri çevirip, **İtalya, İspanya ve Almanya**'ya bakmak yeterlidir. Hem faşizme karşı olduğunu iddia edip, hem de herşeyin teke indirgendiği bir toplumdan yana olunamaz. Revizyonizmin sosyalizme yamadığı tam da bu "tekçi" anlayış nedeniyledir ki, on yıllardır sosyalizm emperyalistler tarafından dünya halklarına "*demokrasi düşmanı bir sistem*" ya da "*faşizmin kızıllı*" olarak tanıtılmaktadır. Proletaryanın demokrasisinde tekçiliğin ve onun anti-demokratik tezahürlerinin yeri yoktur. Ve bu teklikle başlayan süreçler göstermiştir ki, sosyalizm olarak lanse edilen sistemler sonunda yeniden azınlığın çoğunluğun üzerindeki diktatörlüklerine dönüşmüş ve yığınlar yeniden umudu kapitalizmde aramaya başlamışlardır. Son aylarda Doğu Avrupa Ülkeleri'nde yapılan seçimler, birbiri ardına bu gerçeği yansıtmaktadır. Bir dönemin "*toplumun önderi*" olarak tanıtılan partileri bu seçimlerde ancak yüzde on civarında oy alabilmektedirler. Bu demektir ki: Yıllardır nüfusun tartışmasız ezici bir çoğunluğu, sosyalizm adına yıllardır küçük bir azınlık tarafından yönetilmiştir. Oysa proletaryanın demokrasisi M.Ceylan'ın da belirttiği gibi "*Nüfusun büyük çoğunluğu için demokrasidir.*"

Doğalıdır ki, azınlığın çoğunluğu yönettiği her yerde, devlet ve onun tüm militarist kurumları, sistemin devamı açısından hayati bir işlevi yerine getirir. Nitekim "*sosyalist*" ülkelerde de bu böyle olmuştur. Kendilerinden bahsederken sosyalizmi tırnak içine almayı gerektiren bu ülkeler, kendi pratikleriyle büyük ölçüde sosyalizmin adına nelerin yapılmaması konusunda öğretici bir tarih dersi sunmuşlardır. Bu tarihi dersten önemli sonuçlar çıkarmak gerekiyor.

Herşeyden önce, sınıfların ortadan kalkarak devletin tarihsel misyonunu yerine getirip tarihe karışması sürecinde değil, devrimin hemen ertesinde sınıfsız topluma geçiş sürecine kadar devlet ve onun rolü konusunda sağlıklı görüşlere sahip olmak gerekiyor.

Burjuvazi ile proletarya arasındaki çelişkiler, uzlaşmaz bir içeriğe sahipken, devrim ve sosyalizmden çıkarı olan yığınlar arasındaki çelişkiler uzlaşır bir niteliğe sahiptir. Bu çelişkilerin çözümü, zoru gerektirmez. Diğer

tarafından proletarya bir sınıf olarak burjuvaziyi ortadan kaldırmayı hedeflerken, burjuvazi, kapitalizmin vazgeçilmez bir unsuru olan proletaryayı yok ekmeyi hedefleyemez. Sistemini proletarya ve emekçi yığınları baskı altında tutarak sürdürmeyi amaçlar. Çünkü proletarya ve emekçi yığınlar üretimin tartışmasız ve vazgeçilmez unsurudurlar. Onlar olmaksızın kapitalizm de olmaz. Fakat sosyalizmde durum böyle değildir. Sosyalist bir toplumda burjuvazinin üretimin devamı açısından hiçbir fonksiyonu olmadığı gibi, sömürüye dayalı bir topluma yeniden dönüş istemleri itibarıyla çoğunluk açısından tartışmasız bir tehlike oluşturlar. İşte tam da bu nedenden dolayı, proletaryanın baskı aracı olan sosyalist devlet, hem kendinin hem de ittifaklarının çıkarlarını korumak amacıyla burjuvaziyi baskı altında tutar ve onu ortadan kaldırmayı amaçlar.

Sınıflar, üretim araçları karşısındaki konumlanışları, üretim süreci içindeki yerleri ve üretim sonrası elde edilen değerlerin bölüşümü itibarıyla birbirlerinden ayrılırlar. O halde üretim araçlarına sahip olmayan, üretim sürecinde hiçbir fonksiyona sahip olmayan ve üretim sonrasında elde edilen değerlerin büyük bölümüne sahip olamayan bir sınıfa da burjuvazi denemez. Üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti kaldıran devrim, bu itibarla ezen sınıf olarak burjuvaziyi ortadan kaldırmıştır. Üretim araçlarını kaybetmesi itibarıyla ezen sınıf olma niteliğini kaybeden burjuvazi, bu durumda yelkenleri suya indermeyeceği gibi, tam tersine emperyalizm ve ideolojisi altında tuttuğu kitlenin gücüyle eski konumunu yeniden kazınmak amacıyla son derece şiddetli bir direniş gösterir. Amacı iktidarı yeniden ele geçirmektir. İşte sosyalizmde *"kimler için demokrasi, kimler için diktatörlük?"* sorusunun cevabı da burada yatmaktadır. Bu noktada sosyalist devlet, karşı devrim üzerindeki baskıyı fiili olarak yerine getiren kurumları ve silahlı halkın gücüyle burjuvaziyi tasfiye eder. Böylelikle de sosyalist devlet, burjuvaziye karşı baskı aracı rolünü fiilen yerine getirmiş olur.

Burjuvazinin şu ya da bu yolla ortadan kaldırılmasından sonra, sorun toplumun her kesiminde olduğu gibi, proletarya içerisinde de derin köklere sahip burjuva ideolojisinin tasfiyesidir. Burjuvazinin toplum açısından artık bir tehlike teşkil etmediği bu süreçte, proletarya ve ittifaklarının burjuvazi üzerindeki baskı aracı rolünü yerine getiren sosyalist devlet, toplumda uzlaşmaz çelişkileri tasfiye etmesi nedeniyle sönme sürecine girer. Çünkü o emekçi yığınlar adına asli görevini yerine getirmiştir. Bundan sonra da devletin varlığını eskisi gibi sürdürmesi ya da kendini yetkinleştirmesi anlamsız olduğu gibi, sosyalizm için handikaptır da. Egemen olan sınıf ya da sınıfların karşıtlarına karşı baskı aracı olan devlet karşıtlarını ortadan kaldırdıktan sonra halen kendini süreç içinde söndürmüyorsa, bu baskı aygıtı görevini yerine getireceği birileri daha kaldı demektir. Ama artık toplumda böylesi bir güç kalmaması ve varolan emekçiler arası çelişkiler de uzlaşır bir muhtevada olması nedeniyle, böylesi birşey sözkonusu olamaz. Görevini yerine getirdikten sonra da kalıcılaşmakta direnen bir devlet, gereksiz yere varlığını sürdürdükçe, ancak fazla geçmeden sosyalizmin başına çorap örür.

Bu noktada, ordu ve polisin sosyalizmdeki rolüne de kısaca değinmekte fayda var. Bazı arkadaşlar, sosyalizmde iç ve dış savunmanın yerine getirilmesinde nalkın silahlandırılması sorununu öne çıkarırken, son derece haklı olmakla birlikte, bunun yeterli olacağını sanarak, aynı zamanda yanılgıya da düşmektedirler. *"Sosyalist"* ülkelerde ordu ve polisin halkı karşı kullanılmasının yanlışlığı ise, bu kurumları tümünden reddetmenin gerekçesi

olamaz.

Devrimle birlikte, üretim araçları üzerindeki mülkiyetini kaybeden burjuvazinin, iktidarı yeniden ele geçirme teşebbüslerine karşı, silanlanmış halkın mücadelesi elbette ki gereklidir. Fakat yönetme ve örgütlenme sanatında emekçi yığınlardan kat kat ustalaşmış ve uzmanlaşmış burjuvaziye karşı silahlandırılmış halkla bütünlük içinde faaliyet gösteren profesyonel örgütlenmeler oluşturmada, pek tabiidir ki, bu mücadeleyi zaferle noktalayabilmek olanaklı değildir. "Sosyalist" ülkelerde polis halka karşı kullanılıyor diye, böylesi örgütlenmelere sırt çevirerek burjuvaziye karşı kullanılacak ve işlevini yerine getirdiğinde de dağıtılacak bir polis örgütlenmesinden yana olmak gerekir. Zaten bizim anladığımız sosyalizmde, burjuvaziye karşı profesyonelce mücadele yürütecek ve yığınları karşı devrim tehlikesinden koruyacak profesyonel bir örgütlenme, halkın kendi adına bu alanda uzmanlaşmış unsurlarınca, halkın çıkarlarını korumak amacıyla oluşturulur. Karşı devrim tehlikesine karşı emekçi yığınların iktidarını korumak amacıyla oluşturulan örgütlenmelerin, halka karşı kullanılacağını düşünebilmek akıllıca bir iş değildir. O sözüm ona sosyalist ülkelerde ordu ve polis, bir avuç bürokratin çıkarlarını korumak amacıyla halkın üzerine sürüldüyse, bu, ilk başta orada ordu ve polisin halkın malı olmadığını gösterir. Yoksa emekçi yığınların kendi iktidarını korumak amacıyla kendi bağrında yarattığı ve denetlediği örgütlenmelere karşı çıkmanın gerekçesi yapılamaz.

Sosyalizmin içeride korunmasının yanı sıra, dışarıya karşı korunması da ayrı bir sorundur. Emperyalizmin varlığının sosyalist anayurt için ne kadar büyük bir tehlike oluşturduğunu hiçbir akli başında sosyalist inkar edemez. Havada, karada ve denizde klasik silahların yanı sıra nükleer silahlarla da donanmış emperyalistlere karşı sosyalist anavatanın savunmasını sadece üretim sürecinde yeralan, askeri eğitimi yetersiz ve en hafif silahlarla donanmış bir halka bırakmak mantıklı bir iş olamaz. Belki şarlarda söylendiği gibi, yine "*emperyalizme karşı direnen halk kazanır*" ama sonunda hiç de gereksiz yere yığınla canı feda ederek... Bunları ne askercilik oynamayı çok sevdiğimizden ne de profesyonel bir orduya sevdalı olduğumuzdan söylüyoruz. Bir zamanlar "*tüfek icat olduğunda mertlik bozulmuştu*" şimdi mertliğin bozulmuşu da kalmadığı gibi bir yığın silah daha icad oldu. Filistin halkı on yıllardır kazanamıyorsa, bu silahsız olduğundan ya da birleşmemiş olduğundan mı? Yoksa, emperyalizm gibi her alanda sınırsız desteğine sahip ve kendinden kat kat güçlü ve etkili silahlarla donanmış arsız bir düşmana sahip olduğundan mı?

Varlığı sürekli olarak sosyalizme karşı en büyük tehlikeyi oluşturan emperyalizme karşı savunma, kaçınılmaz olarak silahlı halkın yanı sıra gelişmiş seavaş araçlarını mükemmel bir şekilde kullanabilen eğitilmiş ve her alan savaşa hazır bulunan profesyonel bir orduyu da gerektirir. Sosyalizmi emperyalist saldırganlığa karşı en mükemmel savunusu, ancak silahlandırılmış halkla bir bütünlük içinde çalışan, örgütleniş ve hiyerarşisi son derece demokratik ve halk tarafından denetlenilen sürekli bir askeri örgütlenme ile mümkündür. Ama varolan tehlikeyi görmezden gelerek, gözleri sürekli olarak iflas etmiş "sosyalizmler"deki orduların niteliğine çevirmek ve sosyalizmin dışı karşı savunma amacıyla bir orduya sahip olmasını, bu ülkelerdeki olumsuz deneyler nedeniyle reddetmek, tutarlı bir davranış değildir. Ülkenin somut şartlarına ve bu işin "*kitabına*" uygun bir sosyalizm kurulduğunda, herşeyden önce, ülkenin

ve halkın çıkarlarını korumak üzere kurulan örgütlenmelerin halka karşı kullanılmasını da engelleyecektir. Dünyanın dört bir yanında halk adına iktidara çöreklenen bürokratlar, bu konularda bir yığın olumsuz deneyler bıraktıysa, bu, kendine Marksist-Leninist adını verenlerin de aynı yolu izleyecekleri anlamına getirilemez. Demokratik ve çoğulcu temeller üzerinde yükselen bir sosyalizmde ordu ve polis, lafta değil, ama gerçekte halkındır. Halkın ise kendi silahını kendine sıkıdığı görülmemiştir.

Böylesi yanlış düşüncelere saplanmış ve "*varolan sosyalizmlerde*" cereyan etmiş böylesi yanlışların bizde ve diğer ülkelerde de tekrarlanacağını zanneden arkadaşlar neden korkuyorlar? Belki de endişeleri kendilerine ilişkindir ve birgün kendilerini tutamayıp orduyu ve polisi ilk fırsatta halkın üzerine yollayabileceklerinden kuşku duyuyorlardır. Ama sosyalizm bir kez tüm ezilen yığınlara malolmasın, o zaman yığınlar, kendilerini ve anayurtlarını koruyacak örgütlenmeleri kendileri yaratacaklardır. Sosyalizmde iktidar, işçi sınıfı ve emekçi yığınların elinde olduktan sonra, ordu ve polisin halka karşı kullanılabileceğinden korkmanın yeri yoktur.

Bu ve buna benzer kuşklar, "*varolan sosyalizm*"in iflasından sonra, daha da bir pekişti ve bazı insanlarımızda kendimize ilişkin kuşklar da yarattı. Yukarıda örneklemeğe çalıştığım konu, bunlardan sadece birisi. Böylesi yersiz kuşku ve endişelere saplanıp yanlış sonuçlara varmak, dünyanın çeşitli ülkelerinde bundan 73 yıl önce başlayan sürecin adının doğru konulmasını gerekli kılar. Eğer çeşitli ülkelerde yaşanan bu sürecin başından sonuna kadar sosyalizm olduğu görüşündeysek, hem kendimize hem de sosyalizme karşı kuşkulu davranmakta haklıyızdır. Ve ayrıca da iflas eden böylesi bir "*sosyalizm*" savunmuş isek, bu, yaşanan sürecin sonuçlarını gördükten sonra herşeyden önce kendimizi ne menem sosyalistler olduğumuz konusunda sorgulamamız gerekir.

Öte yandan yine daha farklı biçimlerde, bu ülkelerdeki birbirine benzer şekillerde yaşanan bu süreçlerin "*her şeye rağmen sosyalizm olduğu*" da son zamanlarda sık sık dile getirilmektedir. Nedir bu "*herşeye rağmen*"ın anlamı? Bu "*herşeye rağmen sosyalizm*", sosyalizmin yeni bir çeşiti mi, yoksa onları mazur gösterecek bir özür mü ya da daha başka bir şey mi? Bu yaşanan süreçlerin bir bütünlük içerisinde "*herşeye rağmen*" sosyalizm olarak nitelendirilmesi ilk başta sosyalizmin kendi doğasına tamamiyle zıt sakatlıklarla malül olabileceğini peşinen kabullenmektir. Revizyonizm, bürokratizm ve bunların tüm tezahürleriyle, tüm yaşananlardan sonra aramızdaki sınırları daha da aşılmaz bir biçime büründürmek varken, bunun yerine varolan kabul edilmez sakatlıkları sosyalizmin tezahürleri olarak göstermek, doğru ile yanlış arasındaki sınırları silmek ve neyin doğru neyin yanlış olduğunu belirsiz hale getirmektir.

Evet "*herşeye rağmen sosyalizm*" (!) hiç abartısız yüzde onla, yüzde doksanın iradelerine karşı yöneteceksin; halkın olduğu ilan edilen güvenlik güçlerini halka karşı kullanacaksın; ve kitlelerin aleyhine saymakla bitmeyecek icraatten sonra, temsil ettiğini iddia ettiğin halk tarafından alaşağı edileceksin ve bunun adı da "*herşeye rağmen sosyalizm*" olacak. Eğer Türkiye ve K.Kürdistan sosyalist hareketi zamanında sosyalizme ilişkin sağlıklı görüşlere sahip olabilseydi, neyin sosyalizm olduğunu da hiç zorluk çekmeden ayırdedebilecek ve kendine haksız yere "*sosyalizm*" adını yakıştıran teori ve pratiklerle hiç te zorlanmadan zamanında arasına sınırlarını çekip, hitap edebildiği kitleler

karşısında onu mahkum edebilecek ve onun sosyalizm olmadığını gösterebilecekti. Zorlanıyoruz, çünkü sosyalizme ilişkin net görüşlerimiz yok. Neyin sosyalizm olduğunu, neyin olmadığını gerektiği gibi ayıramıyoruz, çünkü sosyalizm adına piyasaya sürülen ve iflas eden birçok sakatlıkla bizzat kendimiz malûlüz. İşin içinden kolay kolay çıkamıyoruz, çünkü "varolan sosyalizm" in teorik ve pratik handikapları az ya da çok kendi çizgimize de yapışmış.

Yaşanan bu süreçlerin bir bütünlük içerisinde reddetmek elbette ki doğru değildir. **Sovyetler'de, Doğu Avrupa ve Çin'de** yaşanan süreçler, elbette ki bir bütün olarak reddedilemez. Tarih bu süreçlerde amaçla aracın uyum içinde olduğu, emekçi yığınların bizzat iktidara sahip olduğu ve sistemin, çoğunluğun irade ve isteklerine tabi kılındığı kesitlere de şahit olmuştur. Tüm dünyada emekçi yığınlar için bir umut ve sevinç kaynağı olan ve sosyalizmin çekiciliğinin doruğuna vardığı ve sosyalizm adına pratikte çok şeyler öğrendiğimiz bu dönemleri elbette ki sahipleniyoruz. Ama sürecin tersine çevrilerek sosyalistlik niteliğini ve bununla birlikte sağladığı olağanüstü prestiji de kaybettiği ve kelimenin tam anlamı ile sosyalizm olmaktan çıkarıldığı ortamda da aramıza en kalın sınırları çiziyoruz. Bilinçli ve bilinçsiz tüm pratikleriyle kapitalizme geri dönüşün ön koşullarını yaratan ve sosyalizmi büyük ölçüde umut olmaktan çıkaran ve sonuçta bir çok ülkenin yeniden kapitalizmin kucağına atladığı ve hatta bazılarının hızını alamayarak NATO'ya da katılmaya hazırlandığı bir sürece sosyalizm adını verebilmek, sosyalist olduğunu iddia edenler için "herşeye rağmen" olanaklı değildir. Yaşanan gelişmelerin içinden çıkamayarak "Ne yapalım işte, bir yığın hata oldu ama bu sürece yine de sosyalizmden başka bir ad bulabilmek mümkün değil." gibi bir düşünceye sahip olanlar, ilk başta sosyalizme ilişkin görüşlerini koymalıdır. Sosyalizmin ne olduğu belirlendiği zaman, doğal olarak ne olmadığı da belirlenmiş olur. Marksizm-Leninizm'in eleştirdiği ve mahkum ettiği anlayış ve uygulamaları, girdikleri çıkmazdan çıkamayarak gönülsüz de olsa, sosyalizme maledenler, emperyalist-kapitalist sistemin konuya ilişkin propagandalarına bilinçsiz bir şekilde alet olmaktadır. Eğer biz birbiri ardına iflas eden sistemleri değil de gerçekten sosyalizmi savunuyor ve onun için mücadele ediyorsak, bunun anlamı, bu sistemleri sosyalist olarak görmemektir. Eğer görsek hiç sıkıntıya girmeden "İşte biz böylesi sistemler istiyoruz." diye hedefimizi çekinmeden ilan ederdik. Hem varolanlardan çok farklı bir sosyalizm anlayışını savunacaksın ve varolan sosyalizmi reddedeceksin hem de bunu sosyalizmin bir varyasyonuymuş gibi kabulleneceksin. Böyle iş olmaz.

İçinde bulunduğumuz dönemde neyin sosyalizm olup neyin sosyalizm olmadığını yeniden aydınlığa kavuşturulması, özel bir önem taşımaktadır. Süreç içerisinde geriye doğru evrilerek sosyalizme gittikçe yabancılaşan ve sonunda da sosyalizm olmaktan çıkan sistemleri kendilerini gerektiği gibi tanımlayacak bir ada sahip olmadıkları için halen sosyalizm hanesine yazmakta direnmek, sosyalizmin üzerine çökertilmiş toz bulutlarının süreklileşmesinden başka bir işe yaramayacaktır. Tam da sosyalizme bulaştırılan hastalıkları dezenfekte edip, onu hak ettiği yere oturtmanın en çok gerekli olduğu bir sırada...

Türkiye ve K.Kürdistan sosyalist hareketindeki teorik boşluklardan biri de, ara sınıflar ve ara toplum biçimlerine ilişkindir. Çağımızda iki temel sınıfın ve iki temel toplum biçiminin mevcudiyeti, beraberinde konuya ilişkin tüm sorunların bu "iki"den birine tekabül ettirilerek çözülmesini getirmiş, fakat

sorunlar çözülmek yerine, daha da çözülmez hale getirilmiştir. Bu birebirci mantık, özünde dogmatizmden başka birşey değildir.

Bu mantıkla politika yapanlar bugün geriye dönüş sürecinde uzunca bir yol kateden bir zamanların sosyalist ülkelerini değerlendirirken, karikatürize edilmiş bir şekilde şu sonuca ulaşıyorlar: *"Bu ülkeler kapitalist değil, ama pek sosyaliste de benzemiyorlar. Buralarda sosyalist devrim olduğuna ve ardından bir burjuva karşı devrimi de gerçekleşmediğine göre, bu ülkeleri sosyalist olarak nitelemekte pek sakınca yoktur."* (!) Aynı mantıkla yola çıkıp, bu ülkelerle kapitalist ülkeler arasında daha fazla benzerlikler yakalayanların buradan hareketle, *"sosyal emperyalizm teorisi"*ne ulaştıklarını da ekleyelim. Burada iki mantığın da hareket noktası aynı, farklı olan, badece ulaşılan sonuçlar.

Çağımızın esas olarak kapitalist ve sosyalist olmak üzere iki toplum biçimine sahip olması ve birincisinden ikincisine geçişle belirlenmesi, esas olarak geçiş dönemlerinde iki topluma birden ait olan öğelerin belli bir süre birarada varolmalarına neden olur. Hiçbir sosyalizm deneyinde, kapitalizmin her alanda izlerinin tümüyle silindiği ve aynı anda sosyalizmin her alanda tümüyle yerleştiği görülmemiştir. Eğer böyle olsaydı, uzun bir döneme tekabül eden ve sosyalizmin inşası olan bir süreçten bahsedilemez, bunun yerine kapitalizmin yıkılmasıyla birlikte sosyalizmin de inşa edilmiş olması durumu sözkonusu olurdu. Ki bu durum diğer toplum biçimleri için de geçerlidir.

Tarih, sosyalizmin, sosyalizmin inşasının *"SON YAZILAR"*da anlatıldığı gibi gerçekleşmeyeceğine ve bu insanın sadece ekonomik alanı kapsayamayacağını gösterdi. Canının çıkarıldığı zannedilen ve bir daha geri gelmeyeği umulan kapitalizmin insanların istemlerinde yeniden *"hortlaması"* tam da bunu kanıtlıyor. Mukayeseli bir dünyada yaşıyoruz. Ülkeler arasındaki iletişim ve bilgilenmeyi sınırlayabilmek, belki mümkün ama bunu yok edebilmenin olanağı yok. Bürokratize edilmiş sosyalizmlerde umduğunu bulamayan insan, sınıfsal niteliği ne olursa olsun, burnunun dibindeki kapitalist toplumları benimsiyor, umutlarının kapitalizmde gerçekleşebileceğine inanıyor. Bu durumda doğaldır ki yapılması gereken, Marksist-Leninist temellerde, sosyalizmi insanın değişen ihtiyaçlarına cevap bulabilir bir içeriğe kavuşturmadır. Çünkü çağımız insanına en asgari ihtiyaçlarına bile şu ya da bu şekilde karşılayabilen sistemler artık yetmiyor.

Yukarıda kapitalizme ait birçok öğenin sosyalizmde de belli bir dönem varlığını devam ettireceğini söylemiştim. Bu öğelerden en önemlisi, uluslararası kapitalizm tarafından sürekli olarak beslenen burjuva ideolojisi. Kapitalizmin sistem olarak varolduğu sürece yaşayacak olan bu ideolojiyi yenilgiye uğratabilmek salt ideolojik alanda mümkün değildir. Yığınların burjuva ideolojisinden umutlarını kesmesi ancak sosyalizmin insanın azami ihtiyaçlarına pratik cevaplar bulabilmesiyle mümkündür. Yoksa yetersiz bir şekilde onun asgari ihtiyaçlarını çözmeyi hedeflemekle değil.

Sosyalizm, kazanıldığında bir daha kaybedilmeyecek bir sistem değildir. Nasıl kapitalizmden sosyalizme geçişin önemli gereklerinden biri, işçi sınıfı ideolojisinin kitleleri etki altına almasıysa, sosyalizmden kapitalizme geri dönüşün önemli gereklerinden biri de burjuva ideolojisinin kitleleri etki altına almasıdır. Kitlelerin ileriye yönelik istemlerine pratik cevaplar bulup bunları gerçekleştiremeyen bir sosyalizm, zamanla sosyalizm olmaktan çıkar. Bu

durum ise, zaten tamamıyla kitlelerin kafasından söküp atılamayan burjuva ideolojisinin yeniden güçlenmesine neden olur. Sosyalizmden umudunu yitirmeye başlayan kitleler, toplumda kapitalizmden miras kalan diğer öğeleri de açık ya da kapalı yöntemlerle geliştirmeye başlarlar. Bu arada kapitalist sistemin de arı kovanını andırmaya başlayan topluma çomağını yeniden ve yeniden sokmaya başlamasını ve kendini çağın tek alternatifi olarak dayatmasını eklemeye gerek bile yok. Ve sonuçta kitleler içinde "güç" olan kendini yeniden iktidarı alacak konuma ulaştırır.

Geçiş süreci ya da ara toplum biçimleri, geriye dönüş süreci sözkonusu olduğunda en kısa şekilde böyle açıklanabilir. Bu süreçte toplum hem kapitalizme hem de sosyalizme ilişkin karmaşık özellikler gösterir. İktidarın kendini ne olarak nitelediği ise, belirleyici bir özelliğe sahip değildir. Bu tipik durum, elbette ki, ilelebet sürüp gitmez. Her ara toplum biçimi, sonunda kendilerini temel toplum biçimlerinden birine tabi kılar.

Bu arada çökmekte olan kapitalizmin yeniden-tabir yerindeyse-şahlanmasının ve kendini tek alternatif olarak dayatmasının nedenlerinden önemli birine değinmek gerekli. Eğer bugün emperyalist-kapitalist sistem demokratik, çoğulcu hümaniter vb. bir görünüme sahipse, bunun sadece ve sadece kapitalist ülkelerin işçi sınıflarının uzun ve dişediş mücadeleleriyle gerçekleşmiş olduğunu da geçerken belirtelim. Yoksa kapitalizm, doğası gereği bu özelliklere düşman bir niteliğe sahiptir.

Doğu Avrupa'da o sözüm ona proletarya diktatörlüklerinin kitlelerce alaşağı edilmesiyle yeni bir muhtevaya bürünen geriye dönüş süreci *"herşeye rağmen sosyalizm"* olarak nitelemek, hem sosyalizmin tanımı konusunda büyük bir paradoks yarattığı gibi, hem de yukarıda anlatılan birebirci dogmatik mantığı doğal olarak toplumsal sorunların Marksistce analizinde derin bir çıkmaza sürüklemektedir. Ayrıca *"Nasıl bir sosyalizm?"* sorusunun cevap beklediği bir aşamada sosyalizm sorusunu sorarken, ortaya yeni bir sosyalizm anlayışı atma anlamına getirilmemelidir. Bu sorunun cevabı, doğaldır ki, Marksizm-Leninizmin teorik hazinesinde mevcuttur. Sorun bu hazineyi en olumlu bir şekilde değerlendirerek, sosyalizmi yeniden hak ettiği yere oturtabilmekte...

Çoğulculuk olarak adlandırılan soruna gelince, her koşulda çoğunluğun çıkarlarının savunulması ve çoğunluğun fiilen yönetime katılması anlamında soruna iki açıdan yaklaşmak gerekir.

Kapitalizm, azınlığın çoğunluk üzerindeki diktatörlüğü anlamına gelirken, sosyalizm ise, çoğunluğun azınlık üzerindeki diktatörlüğünü ifade eder. Bunun anlamı, sosyalizmin çoğulcu bir temele dayandığıdır. Bu ise, kesinlikle proletaryanın sayısal olarak burjuvaziden fazla olduğu biçiminde ele alınıp, demokrasinin proletarya diktatörlüğü altında sadece proletarya ile sınırlandırılması olarak ele alınamaz. M.Ceylan, *"sosyalist demokrasi, nüfusun büyük çoğunluğu için demokrasidir"* derken tam da bu noktaya işaret ediyordu.

Sosyalizmin demokratikliğinin kıstası, emekçi yığınların tümünün çıkarlarının her alanda savunusu ve uygulanmasıdır. Bunun olmadığı yerde sosyalist demokrasiden bahsedebilmek mümkün değildir. Bu soruna yazının önceki bölümlerinde değindiğim için, şu anda yeniden derinlemesine açmaya gerek görmüyorum. Yalnız yeniden halkın çıkarlarını herşeyin merkezine

koymayan bir sisteme sosyalizm denemeyeceğini vurgulayacağım.

Çoğunluğun fiilen yönetime katılması anlamında çoğulculuğa gelince, bu sorunu kendi karmaşası içinde ele almak gerekir. Yazının bir bölümünde "*Tarih çok kereler göstermiştir ki, ne güçlü olanlar her zaman doğruyu temsil etmiştir ne de doğruyu temsil edenler her zaman güçlü olabilmişlerdir.*" demiştim. Çoğulculuk meselesine de bu açıdan bakılmalıdır. Toplumun gelişimi, değişimi ve dönüşümü sözkonusu olduğunda, yönetime fiilen katılan çoğunluğun niteliği, tartışmaya yer vermeyecek bir şekilde belirleyici bir rol oynar. Bilinçsiz bir çoğunlukla toplumun ileriye doğru evrilmesini garanti altına alabilmenin olanağı yoktur. Sorunu örneklemek gerekirse bugün **Kürdistan** konusunda bir referanduma gidileceğini varsaysak hem Türkiye'de hem de **Kürdistan**'da ezici bir çoğunluğun "*Ayrılığa hayır!*" diyeceği kuşku götürmez. Hatta böylesi bir sorunun oylamaya sunulmasına bizzat kitlelerin karşı çıkacağını ve "*Vatanın ve milletin bütünlüğü ve bölünmezliği*" ilkesi doğrultusunda referanduma karşı tavır alacağını da gözardı etmemek gerekiyor. Böylesi durumlarda çoğunluğun iradesi, sömürge ulusun ayrılma hakkına karşı diye, çoğunluğun iradesine boyun eğip, çoğunluk "*Ayrılışınlar.*" diyene kadar bu hakkı hasıraltı mı edeceğiz? Bu ve benzer yığınla sorun, elbette ki geleceğin toplumunda da karşımıza çıkacaktır. Bu itibarla yığınlar fiilen yönetimde yeralsınlar diye bilinçsiz bir çoğunluğun iradesini sosyalizme egemen kılmak, bir anlamıyla da sosyalizmin temellerini baltalamaktır.

Çoğulculuktan bahsederken, çoğunluğun iradesinin her zaman demokratik bir muhtevada olmayacağını gözardı etmemek gerekiyor. Toplamların sınıfsız ve sömürsüz bir topluma evrilişinin güvencesi, bilinçli bir çoğunluktur. Toplumsal gelişime böyle bir çoğunluk damgasını vurabilmelidir ki, o gelişim devrimci olabilsin. Yoksa tek başına çoğulculuktan yana olmak pek fazla birşey ifade etmiyor. Ayrıca bilinçsiz bir çoğunluğun hiçbir toplumda yönetime direk olarak katılma diye bir çabası yoktur. Bilinçsiz çoğunluk kendilerinin de benimsediği gibi yönetilmek için vardır. Çoğunluk bilinçsiz kaldığı sürece, sorun sosyalizmde de pek farklı olmayacaktır. Nitekim sosyalizm, devrimle birlikte bir anda kitleleri bilinçle donatmaya muktedir sihirli bir değneğe de sahip değildir. Fakat kitleler, diğer toplum biçimlerinde egemenlerce engellenmeye çalışılan bilinçlenme meselesini kökten çözecek koşullara ancak sosyalizmde kavuşabilirler. (Bu bilinçlenmeden ise, salt politik bilinçlenmeyi kastetmediğimi hemen belirteyim.)

Ve doğaldır ki, kapitalizm koşullarında esas olarak kapitalizmin yıkılmasının gerekliliği konusunda dar bir bilinç düzeyine sahip kitleler devrim sürecinde etken bir rol oynarken, iş sosyalizmin kuruluşu ve yönetim sorunlarına gelince, kendi bilinçlerinin boyutuna paralel olarak toplumun gelişmesinde daha az edilgen bir rol oynasalar da esas olarak edilgenliğin sınırlarından çıkamazlar. Sosyalizm ve esas olarak da "*öncü*", kitlelerin bilinçlenmesi ve toplumsal gelişmede etken duruma gelmesi için, tüm ön koşulları yaratmak zorundadır. Kitlelerin bilinç düzeyinin geriliği, devrim öncesinde olduğu gibi devrim sonrasında da belli bir dönem zorunlu olarak birçok görevin çözümünün "*öncü*"nın omuzlarına yüklenmesini getirecektir. Ancak ve ancak sosyalizmde hayat bulabilen kitlelerin bilinçlenme ve dolayısıyla yönetici konuma yükselmesi sorununun çözülememesi, "*öncü*"nın sürekli olarak "*öncü*"nın konumunu korumasını ve kitlelerin de edilgen durumda kalmasını getireceği için, bu sürecin bürokratizmle sonuçlanması önemli bir olasılıktır. Çoğulculuk esas olarak bilinçli

kitlelerin kendi kendilerinin öncüsü olma durumudur. Yığınların, sürecin hem öznesi, hem de fiili olmadığı yerde sosyalist demokrasiden bahsedebilmenin olanağı yoktur. Yığınların tam da bu yönde önünü açmayan bir "öncü"ye Marksist-Leninist sıfatı yakıştırılmaz.

Çoğulculuğu sosyalizmin merkezine oturtmak, hiç gecikmeksizin bunun koşullarını bugünden hazırlamayı gerekli kılar. Bunun anlamı, kitleselleşmek kitleselleşmek ve kitleselleşmek; ve kitleleri bilinçlendirmek, bilinçlendirmek ve bilinçlendirmektir. Kendini "öncü" ilan edenler, bu işi beceremediklerinde sonunda kitlelerin üzerindeki bürokratlar olmaktan kurtulamazlar. Yarının temellerini atılabildiği ölçüde bugünden atmak, özünde kitleselleşmekten başka birşey değildir. Daha bugünden demokrasi mücadelesi içinde eğitilmeyen ve bilinçlendirilmeyen kitleler, yarın sosyalizmin ne öznesi ne de fiili olabilirler. Bunun olmadığı yerde de artık sosyalizme sosyalizm diyebilmenin olanağı kalmaz.

* * * * *

Diğer yandan sosyalist demokrasi tartışmalarının gündeme girmesiyle birlikte sosyalist demokrasiden ya da kelimenin tam anlamıyla Marksizm-Leninizm'den yana tavır koyan (*) ve bu tavrı motiflemeye çalışan geleneğimize karşı, şiddet kelimesinin sarhoşluğundan gerçekleri göremez duruma düşenler tarafından 1975'ten beri süren suçlamalar daha da boyutlandı. Bunda son zamanlarda bizden bilinen belli insanların sahip olduğumuz zemini sürekli olarak gözardı eden sorumsuz tavırları da önemli rol oynadı. Gerçeği anlamamakta kararlı olanlara ve başkalarını "pasifist", "reformist", "Troçkist" vb. muhatap kılarak, kendini, "en keskin" göstermeye çalışanlara, sosyalist demokrasinin kendine ancak devrimle gerçek bir hayat olanağı yaratabileceğini yeniden tekrarlamak gerekiyor. Biz "devrim gerekiyor mu, gerekmiyor mu?" biçiminde bir tartışmayı hiçbir dönemde gündemimize sokmadık. Sokmadık, çünkü, **bizim gibi bir ülkede Proletarya Sosyalizmi'ni Proletarya Sosyalizmi yapan onun ihtilalci içeriğinden başka birşey değildir.** Dünyaya aval aval bakıp, olup bitenlerden hiçbir şey anlamayanlar, hiç olmazsa "nasıl bir sosyalizm"i tartıştığımızı ve buraya giden yolun devrimden geçtiğini anlamalıydı. Ama birşeyleri anlayabilmek, ilk başta duyu organlarının gelişmiş olmasını gerekli kılıyor.

(*) Bunu geçmişte ML'i savunmadık da şimdi savunuyoruz anlamında değil, süreç içinde onu kavrayışımız geliştikçe, savunumuzun da daha tutarlı olacağı anlamında söylüyorum.

ELBETTE "BİRLİK VE ORTAK" AMA NASIL?

N. HEVAL

Yeni Öncü, demokrasi tartışmalarından nihayet başını kaldırıp, etrafında dönen başka ağır sorunlarla ilgilenmeye başladı. Eski dönemin teorik kazanımlarının ve anti-şövenist, anti-sömürgeci ilkelerin Türk solu içinde öncüsü olmanın verdiği avantajların üstüne uzun süre yatılması, ama yeni dönemin sorunları ve gelişmelerine her nedense dokunmamalarının verdiği eksiklikler, ulusal sorun için ayrılan sayıda beklenenin verilmeyişinin nedenleri oldular. Gelişmelerin çok gerisinde kaldıklarını bu sayı ile gösterdiler. Ve nihayet 21. sayı ile hapishaneden gelen sesin vurgulayıcı gücü de daha bir anlaşılır hale geldi. Kaçaroğlu'nun "*Kürdistan*" kelimesini dergi sayfalarında "*cimbızla*" arıyor olması, bu gerilemenin ve zamanında yapılmamış müdahalelerin bir başka göstergesiydi.

Şüphesiz burada Yeni Öncü'nün ulusal konuda ne söylemesi gerektiğini dikte edecek değiliz. Yazımız ve müdahalemiz, böylesi bir sorunun ve Türkiye'de sınıf hareketinin dinamiklerinin nerede aranması gerektiği konusunda Türkiyeli ve Kürdistanlı güçlerin gerçek bir çalışmaya ihtiyaçlarının olduğunu, birlik perspektifinin ancak bu çözümlemelerle bir gerçeklik haline gelebileceğini tartışma zeminine çekmektir.

Umarım Yeni Öncü'nün Mart sayısında "*Zafer Özgür*"ün "*Görüşlerimiz*" başlığı ile çıkan yazı, bu çevrenin "*kesin*" düşüncelerini yansıtmıyordur. Eğer tersi ise, bu görüşlerle yeni birşey söylenmemiş olduğunu söyleyeceğiz. Bu da yukarıdaki analizin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Zafer Özgür, yazısının merkezine genel olarak birlikte örgütlenmeye giden hareketlerin eleştirisini koyuyor. Seksiyon örgütlenmelere karşı duruyor. Ama kendisi iki model olarak sunduğu partileşme biçiminin (tek ve ayrı) tek yönüne ağırlık verirken, bu partinin Kürt kolunun "*merkezi birleşik yapıdan kopup, ilişkilerini yeniden düzenlemekle yetinecek ve bu haliyle Kürdistan Komünist İşçi Partisi olarak işlev göreceği*"ni belirtiyor. Peki sormak gerekir; bu zorlama ve kopuş gerekliliği, hangi öngörü sonucudur? Olgulara kendi yapıları dışında neden başka fonksiyonlar yüklenmeye çalışılıyor? Demek bir şeyler bekleniyor ki, bir kopuştan bahsediliyor. Oysa bu kopuşun iskeleti, daha başlangıçta vardır. Bu, her iki ülkenin devrim stratejilerinde yatmaktadır. Ve yazar arkadaş bunu,

Kürdistan'da ulusal demokratik devrim olarak görmektedir. O halde, başından beri varolan iki farklı stratejiyi tek bir partinin programına nasıl sokacaksınız ve kitleleri nasıl harekete geçireceksiniz? Ulusal sorunun taşıdığı uluslararası dinamiğin üstesinden bu tek parti nasıl gelecek? Kendini uluslararası ilişkilerde nasıl yansıtacak? Bu tür sorunlar, sözkonusu tek partinin **Türkiye** işçi sınıfının gerçek sorunlarının altında yığılıp kalmasını da beraberinde getirecektir. Şüphesiz sözkonusu tezimizin ana hatları bu tür pratik sorunlarla çevrili değildir. Esas olarak bu pratik sorunları açığa çıkartan sözkonusu ülkenin sosyal, ekonomik ve politik koşullarıdır. Öte yandan, **Türkiye'deki** siyasal yapıların neden hala birer "**örgüt**" haline gelemedikleri, işte bu karmaşık ve birbirine denk düşmeyen, yüklendikleri ağır sorunlar içinde aranmalıdır. En azından geçmişte, **Kurtuluş** hareketi, **Kürdistan'da** neden bir örgüt haline gelemediğini iyi analiz etmek zorundadır. İradenin veya kişilerin kapasitelerinin dışında, sosyal, ekonomik ve politik fenomenler, tekrar tekrar irdelenmelidir.

Sosyolojik ve politik fenomenler olarak bizim üzerinde ağırlıklı biçimde durduğumuz **Kürdistan** toplumunun iç dinamiklerinin harekete geçirilmesi konusunda **PKK** hareketinin dün ve bugün sağlıklı bir biçimde üzerinde durulması gereken bir konudur. **PKK**, bu ülkenin iç dinamiklerinin harekete geçirilmesi sorununa sadece ve sadece "**ilk**" adımı atmıştır. Bu hareketin taşıdığı zaafı ise, onun ortaya çıkışının sosyal zemininde değil, politik hattında aranmalıdır. Tek parti anlayışına bir örnek olarak sunulmak istenen **TKP-ML'nin** ise, çıkışsızlığı, politika üretemeyişi, bölgesel karakterini aşamayışi ortadadır. Eğer **TKP-ML** bu yapısıyla bile **Kürdistan'a** yönelik politikalar üretebilseydi, taşıdığı dinamik yapıyla hem gerçekten bir örgüt haline gelebilirdi hem de metropollerde önemli bir kitle desteğine sahip olabilirdi. Metropollerde yaratılan kitle desteğiyle ise, **Türkiye** işçi sınıfı hareketiyle ilkeli bir birliğe bu zeminde girebilirdi.

Tek parti anlayışına **Lenin'den** 1917 dönemine ilişkin alıntılarla başvurulmasını tarihe yapılmış bir haksızlık olarak niteliyorum. Öte yandan tek parti anlayışını savunanlar da, tek ve ayrı örgütlenmenin mutlaklaştırılmasına karşı çıkarak her iki tarafa kapıyı açık bırakmaktadırlar.

Kürdistan halkının başına ne geldiyse, hep bu birlik anlayışının ilkesizliği yüzünden geldi. **Osmanlılar** döneminde, **İttihat ve Terakki** içinde veya **Kemalist** hareket içinde veya 1960 sonrası sol içinde hep bu birlik anlayışı ülkenin kaderini, daha doğrusu kadersizliğini tayin etti. 60 Sonrası **TİP** deneyi içinde yer alan **Kürdistanlı** unsurlar, hedeflerini **Misak-ı Milli** sınırları içinde aramak zorunda bırakıldılar. Böylece soruna "**sınıf**" adı altında -ama **Türk** işçi sınıfı adı altında- bakma alışkanlığı ile, gelişen **Kürt** yurtseverliği uluslararası dinamiklerini kullanamadı ve yitirildi. Oysa 60 dönemleri, ulusal kurtuluş savaşlarının itibarının en yüksek düzeyde olduğu dönemlerdir. Bugün devlet biçiminde örgütlenmemiş ulusların durumu, en alt seviyelerdedir. Bu uluslar arasında **Kürdistan** 25 milyonluk nüfusuyla en ön sıralardadır. Ne yazık ki, bir kısım **Kürdistanlı** sol hareket, **TİP** örneği etkilerden kurtulabilmiş değildir. İşte **TSKP** örneği!

Oysa **Kürdistan** toplumunun tuz-buz edilen iç dinamiklerinin harekete geçirilmesi, en önemli devrimci müdahale olacaktır. Bu iç dinamikler sorununa öyle gelişigüzel bir yaklaşım getirilemez. Dahası **Kürdistan** bu konuda -yani iç

dinamiklerin dış etkiler sonucu yıkımına- dünyada örnek ender ülkelerden biridir. Ne İngiliz sömürgeciliği Hindistan'da ne de Fransız sömürgeciliği Cezayir ve diğer sömürgelerinde bu derecede bir tahrip yapmamışlardır. Kürdistan'da var olan bu tahrip, bir yanıyla sürekli olan istila ve fetihlerin yıkıcı sonuçlarında, diğer yanıyla Osmanlı sömürgeciliğinde ve devamında aranmalıdır.

Zafer Özgür, tek parti anlayışına ağırlık verdiği yazısını benim yazılarımdan da alıntılarla beslemiş. Bunun bir talihsizlik olduğunu vurgulamalıyım. Ne aldığı alıntılarda ne de yazının bütününde tek parti anlayışını bulmak mümkün değildir. Tam tersine, bu anlayışla birlikte seksiyon örgütlenmenin yetersizlikleri ve işlevsizlikleri vurgulanmak, enternasyonalist bakış açısı ön plana çıkarılmak istenmiştir.

Türkiye'de devrimci bir hareket, ipleri istediği zaman koparabileceği kendisine bağlı bir Kürdistan hareketi yaratacağına, bu ilişkileri serbest ve özgür bırakmanın yollarını aramalı, bu kanalla birliği zorlamalıdır. Sözkonusu ülkenin toplumsal dinamikleri bunu zorunlu kılmaktadır. Aşiretciliğin ve feodalizmin ulusal kurtuluş karşısında nasıl bir yıkım savaşıyla görevlendirildiği görülmektedir. Bunun nedeni, meşhur Osmanlı koruyuculuğunun Kürt aşiretlerine sağladığı güvencedir. Osmanlı sömürgeciliği, bağımsızlık yanlılarına karşı zayıf feodalleri; feodallere karşı da aşiretleri koruyucu pozisyonuna girerek, **Makyavelci** bir yol izlemiştir. Böylece ülkedeki siyasal yapılar zayıflatılmış ve devlet otoritesi güçlü kılınmıştır. TC'nin bugün yaptığı, iç dinamiklerin yıkımı üzerine kurulu bu politikanın devamından başka birşey değildir. Yarın Kürt sorununun çözümü adına, devlet tarafından görevlendirilecek olan kesimler de yine bu ihanetçi tabakalar olacaktır. Bu günlerin de uzak olmadığı görülmektedir. O halde, yapılanmalara ve politikalara karşı koyacak olan güçler de yine bu toplumun içinden çıkan devrimci dinamik güçler olacaktır. Türkiye'deki siyasal yapılanmaların bu bölgede yaratılmaya çalışılan devlet etkinliklerine karşı pratik olarak yapabilecekleri fazla birşey yoktur. Ancak ve ancak o topraklarda şekillenecek bir devrimci hareketle sürekli, ilkeli, enternasyonalist birlik içinde tarihsel görevlerini yerine getirebilirler. Ortak örgütlenme ve birlikte mücadele, bu kavramlar içinde aranmalıdır. Çıkış yolumuz ve sorunların üstesinden gelebilmemiz, böylesi bir çalışmanın ürünü olabilir. Aksi halde "kopmak" için kurulmuş bir örgütün başına olmadık işler açılabilir. Bu kopmanın nerede başlayıp nerede biteceği de belli değildir. Böylesi bir ortamın ancak "Ali Cengiz" lerin işine yarayacağı bilinmelidir.

Öte yandan bir boşanma hakkıdır, tutturulmuş gidiyor. Sözkonusu halkın devletle bir evliliğinin olduğunu kim, nasıl söyleyebilir? Ortada eşit değerlerle yaratılmış bir evlilik yok ki boşanma hakkından sözedilsin. O halde, hangi boşanma hakkından konuşabiliriz? Özgür ilişkiyi denemek neden aklımıza gelmiyor da, alışılmış sloganlarla zoraki yaratılan bir birliği politik zeminde mantıklaştırmaya çalışıyoruz...

Yeri gelmişken, **Kuruçeşme Toplantıları**'nda yapılan enternasyonalizm konuşmalarına da değinmeden geçemeyeceğim. Her ne kadar sorun kapalı kapılar arasında tartışıldıysa da, belirtmek gerekir ki, açık kapılar arasında tartışanlardan daha olgun bir seviyeye ulaştıkları görülmektedir. Açık kapılar arasında tartıştıklarını göğüslerini gere gere ileri sürenlerin kerameti kendinden

meçhul çözümlerlerinin burjuva çözümlerlere nasıl sacayağı teşkil ettikleri vurgulanmalıdır. Onların sözkonusu ettikleri federasyon anlayışının **Misak-ı Milli**'nin bakiyesi için 1920'li yıllarda **Kemalistlerce** ileri sürülen federasyondan farkı yoktur. Birçok emekli generalin gösterdiği olumlu tavır da bu açıdan dikkate değerdir.

Evet, dostlar... Sormak gerekir: Burnumuzun dibinde enternasyonalizme atılacak somut bir adım dururken onu neden "**UZAKLARDA ARIYORUZ**" ?

1 MAYIS 1990

Yeni yasadan sonra bu tür yazıların yayınlanıp yayınlanmayacağı ciddi bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Bu yazıya ek olarak sunduğum **Heviya Gel** (İsveç'te yayınlanan bir dergi) dergisinde yer alan ve Birlik Platformlarına sunulan bir yazıyı sunuyorum. Dergi sayfaları arasında yer almasa bile, ilgili arkadaşlara, bu arada **E. KÜRKÇÜ**'e ulaştırılması dileğiyle...

Çalışmalarınızda başarılar.

Türkiye sol hareketinin başlattığı siyasal birlik sorunu değişik platformlarda, çok değişik konuları kapsayarak sürdürülüyor. Bu tartışmaların verimliliği, birlik yolunda sonuç verip vermeyeceği ayrı bir konu... Ancak tartışmaların hala Türkiye ve Kürdistan gerçeğine teğet geçtiği, can alıcı sorunların hala tartışma gündemine girmediği, pratik eylemlilikten uzak tartışmaların sürdüğü de bir gerçek.

Kürdistan sol hareketinin de birlik zemini aradığı ve hatta, bazı Kürdistanlı güçlerin -15 yıldan beri ayrı bir örgüt olarak Kürdistan'da yürüttüğü faaliyetin özelleştirisini de vermeden- Türkiye sol hareketiyle yeniden örgütsel-siyasal birlik zemini aradığı gözleniyor.

Türkiye sol hareketinin başlattığı ve Avrupa'nın değişik bölgelerinde yapılan birlik platformlarına N. Heval'in sunduğu, kısa da olsa, örgütlenme sorununda ulusal sorunun önemini vurgulayan, tarihi birtakım gerçekleri ortaya koyarak, tartışmaları daha gerçekçi bir zemine çekmeye çalışan yazısını okuyucularımıza sunmakta yarar görüyoruz.

KÜRDİSTAN SORUNUNUN TÜRKİYE DEVİRİM SÜRECİNDEKİ PROBLEMATİK YÖNLERİ

N. HEVAL

Bugün yaşanan sosyalizmin genel sorunları içinde, sosyalist ülkelerde başgösteren ulusal hareketlenmelerin şaşırtıcı etkinliği, sosyalist devrim ve çevre uluslar sorununa yeni boyutlar kazandırmış bulunmaktadır. Birçok siyasi hareket, bizde, kendisini sosyalizm ve ulus sorununda esaslı bir hesaplasmaya kapalı tutmakta direnmektedir. Sosyal olaylar o kadar hızlı gelişmektedir ki, eski görüşlerinde direnenleri politik arenada basit birer seyirci durumuna getirmektedir. Oysa devrimci bir eylem ve politika yürütmek isteyen örgütler açısından sözkonusu ülkelerde yaşanan olaylar, önemli bir teorik ve politik potansiyele sahip olgularla doludur. **Sovyetler'de, Doğu Avrupa** ülkelerinde, **Çin'de veya Küba'da** neler yapılmıştı ve hangi teorik formülasyonlarla ulusal ya da azınlıklar sorununa yaklaşılmıştı da, aynı toprağı ve devleti kardeşçe paylaştıklarına inandığımız insanlar, uluslar, birbirlerinden toprak talep eder duruma gelmişlerdi. Ya da sosyalist **Küba'da**, insanın hangi etnik değeri kendisinden daha kalabalık bir ulus karşısında alay konusu oluyor, ikinci sınıf

vatandaş sayılmalarını gerektiriyordu? Bu tür ulusal azgınlıkların, ulusal egoizmden kaynaklandığını söylemek, tarihi bir süreç için olanaklı da olsa, sosyalist bir yapı altında, aynı hastalıkların devam etmesinin ayrı bir yolunun olması gerektiği kanısındayız. Ulusal egoizmlerin, insanın varlık karakterinden geldiği şeklindeki idealist görüşlere inanmak, sosyalistler açısından bilimsel değeri olmayan görüşlerdir. Öyleyse, ulusun, tarihin belli bir aşamasına denk düştüğüne inanan bizler için, ulusal yapılanmalarda ve bu yapılanma içindeki bireylerde, tarihsel süreç içinde, bir değişim ve gelişim aramak gerekmektedir. Uluslardaki bu olgunluk seviyesinin kendilerini bir devlet biçimi şeklinde örgütlenme ve bunu doyurucu biçimde yaşamada yattığını söyleyebiliriz. Çok uluslu devletlerde, bunun temelini, teorik olarak eşit değerlerde birlik arayışında bulmak olanaklıdır. Ancak bu eşitliğin garantisi nerede olacaktır? Birbirini eşit değerlerle kontrol edemeyen ve etkileyemeyen bir yapı içinde bu eşitliğin dozunun, birilerinin lehine biraz fazla kaçması her zaman için geçerlidir. Yine öyle görünmektedir ki, **Sovyetler Birliği**'nde bu eşitliğin anayasal kurumları tam anlamıyla oturtulamamıştır.

Bugün bu tür tesbitleri düne göre daha cesaretle söyleme olanağına sahibiz. Ve kuvvetle inanmaktayız ki, sosyalizmin kapitalizm karşısında, gerçekten alternatif bir sistem haline getirilebilmesinin şartları, bugün **Doğu Avrupa**'da, **Sovyetler Birliği**'nde veya Çin'de yaşanan krizin içinden ortaya çıkacaktır. Tek sesliliğin ağır baskısı altında yaşayan bu toplumların kapitalizmin yıkıcı karakterini zihinlerden silmeleri imkansızdır. Bugün yaşanan toz bulutları dağıtıldığında, toplumsal istemlerin nerelerde yoğunlaştığı daha iyi görülecektir. Daha bugünden bunun seslerini duymaktayız. Bu anlamda diyebiliriz ki, birkez daha "*Geri Asya*"nın "*İleri Avrupa*"yı yakalama şansı vardır. Ancak birilerinin son gelişmelerden, kendilerine pay biçimleri için acele etmemeleri gerektiğini sanıyorum. Özellikle **SSCB**'ni ve **Doğu Avrupa** ülkelerini eleştiri merkezine koyanlar açısından bunu söylemeyi gerekli görüyorum. Çünkü bu ülkelerde olanlar ve olacak olanlar, hiç de onların çizdikleri doğrultuda gelişmemektedir. Bu tür eleştiri merkezlerinin klasik düşünceleri alternatif bir yapı oluşturmaktan çok uzaktır. Daha ileri giderek, bizzat bu akımların, kendilerini eleştiri süzgecinden geçirmek zorunda olduklarını vurgulamak gerekiyor. **Sovyetler**'de her gelene alkış tutan, "*ezeli takipçilere*" ise söylenecek en iyi şeyin "*artık söylenecek bir sözün kalmadığı*" olacaktır. İşte ulusal soruna bakış açıları her iki kampta yer alan grupların en hassas noktalarını oluşturmaktadır.

Ulusal Soruna ve **Türkiye**'de **Kürdistan** sorununa ilişkin değerlendirmelere girerken, bugünkü aktüel gelişmelerin bize sunduğu somut olguları da göz önüne alarak, bir değerlendirmeye gitmeyi uygun gördük.

Kendi tarihsel gerçekliğimize ilişkin ise, söyleyecek oldukça çok şey var... Ancak biz burada, sorunun metodolojik yönüne özel bir önem vereceğiz.

Türkiye'de politik bilincin gösterdiği gelişmelere güvenerek, **Kürtler**'in Ulus ya da henüz ulus olmama gibi tartışmalarını nihayet bir kenara koyuyoruz. Şimdi yine sevinerek söylemek gerekirse, **Kürdistan** diye bir ülkenin varolduğu tartışmalarında da bir ilerleme kaydedildiğini görüyoruz. Buraya kadar sorun yok... Ama sorun, bizim için bundan sonra başlamaktadır.

Ulusal sorunun kendisi, bir kısım değerlendirmelerin dışında, olduğu gibi durmaktadır. Çeşitli iradi zorlamalarla politik yapılar, **Kürdistan**'a ilişkin

görüşlerinde temel değişiklikler yapmış değillerdir. Bu nedenle, öyle görülmektedir ki, iş yine büyük ölçüde "milliyetci"lere, "ayrılıkçı"lara ya da uzun zamandır sosyalist demokrasi tartışmalarını canalıcı bir sorun olarak gören, Türk solu içindeki anti-şövenist ilkenin öncüleri olan arkadaşlara düşmektedir.

Yapı böylesine bir karışıklık gösterse de, şüphesiz yol alacağız... Buna olan inancımız, birilerimizi bir yerde toplayacaktır.

Çağdaş antropologlardan **Claude Levi-Strauss**, tarihin önemini anlatırken şöyle der: *"tarihi bilmeyenler, kendilerini bugünün cahili olmaya da mahkum etmektedirler. Çünkü, şimdinin unsurlarını karşılıklı ilişkiler içinde tartmaya ve değerlendirmeye yalnızca tarihsel değişim izin vermektedir."* Ve şöyle devam eder: *"Her türlü anlaşılabilirlik arayışının çıkış noktasını tarih oluşturur. Kimi meslekler için söylendiği gibi, tarih herşeye götürür adamı, ama içinden çıkma koşuluyla."*

Bu nedenle, tarihten öğrenmenin ve yeni geleceği hazırlamanın bilimsel bir metod sorunu olduğunu, biz marksistler çok iyi bilmekteyiz. Ancak herşeye - bilim değil- politika bulaştırma hastalığına sahip "solcularımız" için durum bu açıklıkta değildir. Politik önyargıları, tarihin işleyiş biçimine değişik kaygılar nedeniyle kattığımızda, ortaya masal diyebileceğimiz, tarihin varyasyonlarının çıktığını göreceğiz. Oysa, olmuş bitmiş tarihin, siyasal arenaya olduğu biçimde alınması, Marksist terminolojiyi zenginleştirmekten başka, resmi tarihe alternatif bir yapının ortaya çıkmasına da hizmet edecektir. Bu olgu, siyasal hareketlerin kendi kısa tarihlerine ilişkin sorunlarda da geçerlidir. Kendi siyasal geçmişlerini çarpıtmalarla düzeltmeye çalışanlar, toplumsal değerlere olumlu ne katabilirler? Kaldı ki, bu gibiler kendilerini esaslı özeleştirici mantığından uzak tuttuklarından, eski yapılarında bilinçsizce direnmektedirler.

Ben bu nedenlerle, tarih sorununun, Türkiye'de hala bir fenomen olduğunu söylüyorum; ve buna ayrı bir önem veriyorum. Çünkü, Türkiye'de siyasal hareketler, tarih alanında çalışmalar yapmaktan çok, akademik çevrelerin çalışmalarıyla yetinmektedirler. Oysa bu çevrelerin, akademik olmalarından kaynaklanan özel sorunlarla birlikte, devlet baskısı, onların, sorunları gerçek nitelikleriyle açığa çıkarmalarına engel durumdadır. Bu anlamda yapılan çalışmalar, resmi tarih anlayışının çeşitli varyantları durumunda olmaktadır. Örneğin; **Doğan Avcıoğlu** bu varyantlardan biridir. Sol, bu görüşlerden önemli ölçüde etkilenmiştir.

Oysa bu kişiler, TC'nin temelini oluşturan **Osmanlı İmparatorluğu**'nu ele alırken, **Osmanlı**'nın siyasal tarihini emperyalizmin bu ülkeye girmesiyle, yani, yarı-sömürgeleşmesiyle başlatırlar! Daha önceki parlak dönemin ekonomik-politik yapılanmasına bir isim takmaktan her nedense ısrarla kaçınırlar. Acaba bunu söylemekle, böylesi bir siyasal tesbite gitmekle, TC'nin siyasal karakterinin de zan altına sokulmasından mı korkulmaktadır?... Hatta bazı "sol-liberallerimiz" **Osmanlı**'nın, **Balkanlar**'da yerli halkı kendi despotlarından koruduğunu savunmaktadırlar. Ama bunu söylerken, kendi halkına despot olan bir devletin, bir başka halkı korumasının altında yatan, yönetme sorununun esprisini anlamamakta ya da anlamak istememektedirler. **Osmanlı**, pek de gelişi güzel "kılıç zoru" üzerinde kurulmuş bir devlet değildi. Aksine, **Makyavelci** devlet anlayışı içinde merkezi devlete bir örnektir.

Gerçekten de **Osmanlı**'nın çevre halkları, bu arada **Kürtleri** de

koruduğunu söylemek elbette mümkündür. Ancak, bu koruyuculuğun bir başka ülke toprakları üzerindeki işleyiş biçimine baktığımızda, bunun **sömürgeciliğin** ünlü **"kültür götürme"** ve **"yerli halkları koruma"** anlayışından farklı olmadığını göreceğiz.

Neden ve hangi siyasal hak, bir devletin bir başka ülkenin siyasal egemenleri üzerindeki baskısını geçerli kılabilir? Bu, ancak sömürgeci zorun kendisiyle ifade edilebilir.

İngiliz sömürgeciliğinin, **Hint** köylü ekonomisini yıkarken, onları **"yerli zorba ve sömürücülere karşı koruduklarını"** söylemesiyle, veya **Fransız** sömürgeciliğinin **Cezayir**'in toplumsal ve ekonomik kurumlarını, **Arap-Berberi** halk kitlesi içinde, kendi siyasal denetimi altında koruyucu görmesiyle, **Osmanlı**'nın koruyuculuğu arasında siyasal planda bir ayırım yapmak için herhangi bir neden yoktur. Bütün bunlar, sömürgeci devletin başka topraklardaki varlığına ilişkin vazgeçilmez şartlarıdır. Yine bu şartları, daha ince bir politikayla, **Makyavel**'in kolonileri yani sömürgeleri elde tutma sanatının metodları arasında görmekteyiz **Makyavel**'e göre, bu ülkelerde **"güçlerini kuvvetlendirmeksizin zayıfların korunması ve güçlerinden şüphelendiklerimizin ise, güçlerinin bölünmesi"** esas politika olarak takip edilmelidir.

Kürt toplumu **Osmanlı** yönetimi altında, bu bölünmüşlüğü iliklerine kadar yaşamıştır. **Osmanlılar**, **Kürdistan**'da sömürgeci uygulamalarını gerçekleştirirken, feodal beylerin güçsüzleştirilmesi için aşiretlere ayrı bir statü uygulamışlardır. Bu nedenle, 400'den fazla aşiret mirliği, yani prensliği oluşturulmuş ve bu aşiretleri direkt merkezi yönetimin koruyuculuğuna almıştır. Dolayısıyla feodal beylikler, kendi topraklarında **"özgürce dolaşan"** bu aşiretlere dokunamamışlardır. Oysa, **Kürt** beyliklerinin gelişip güçlenmesi için bu aşiretlerin güçlerine ihtiyaçları vardır. **Kürdistan**'da çeşitli feodal güçler arasından, güçlü birinin çıkıp diğerlerini etkileyememesinde izlenen bu politikanın rolünün olduğu görülmektedir. Buna karşın feodal beylikler, kendi sınırlı ve bölünmüş güçleriyle **Osmanlı**'ya, her zaman sorun yaratmaya devam etmişlerdir. Bu da onların devlet yapısından kurtulma istemlerinin ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. Aşiretler ise, elde ettikleri bu otonomilerini **TC** döneminde de sürdürmüşlerdir. Son dönemlere kadar (1980'li yıllarda) hala, **TC** hüvviyeti taşımayan, belirli bir yerleşim merkezi olamayan bu **"özgür aşiret"**lerin varolduğu bilinmektedir. Ancak, yine aynı **Osmanlı**, **Batı Anadolu**'da, **Toroslar**'da ve **Konya Ovaları**'nda göçer **Türkmen** aşiretlerini toprağa zorla yerleştirme mücadelesi vermiştir. **Dadaloğlu İsyanı**, yürütülen bu politikaya karşı tepkinin, **Türkmen** boylarındaki en güzel ifadesidir. Diğer taraftan **Osmanlı** yürüttüğü bu politikayla, kendi topraklarındaki aşiretleri bir düzene koyup, toprağın işlenmesi kanalıyla üretim birimlerinin ortaya çıkmasını sağlamış, böylece ekonomiye bir yön vermiştir.

Kürdistan'da toplumsal yapıyı bölüp parçalayan, iç dinamiklerden yoksun eden, bu halkın olması gereken siyasal yapıları önünde engel teşkil eden ve tümüyle merkezi yönetime bağlayan bir sistemin adına sömürgecilikten başka ne denebilir? **Osmanlı**'nın yürüttüğü bu politikanın, bugünün farklı koşullarında bile, **Kürdistan**'da nasıl bir toplumsal yaralara yolaştığı görülüyor. Hala aşiretler üzerinde oynayıp onları ulusal ve toplumsal kurtuluşun önüne dikebiliyor. Bunun bir **Osmanlı** mirası olduğunu ve **TC**'nin **Kürdistan**'daki şekillenmesinin bu miras üzerine yükseldiğini neden gizleyelim? Bunu söylemekle kime karşı

yanlış yapılıyor? Bu iyi tesbit edilmek zorundadır. Sorun, sadece ilgili devletin, **Osmanlı'nın** kendisine ait bir siyasal tesbiti olsa, biraz da güler geçerdik... Ama, siyasal hareketler, bu tesbitler üzerinde zoraki oynayarak, bir halkın kurtuluş mücadelesinin önüne dikiliyorlar. Bunu da "*birlik*" adına yaptıklarını söylüyorlar. Kimileri açıkça şunu söylüyor: "*Marksistlerin ulus diye sorunları yoktur*". Bizce sorun, ulusun kendisi açısından değil, ama ulusal halkların, çağdaş toplumlarda taşıdığı güçlü potansiyel açısından ele alınmalıdır. Bu anlamda Komünistlerin **Kürdistan'da** özel bir sorunları vardır.

Türkiye'de ulusal sorunun sağcı yorumuna kaynaklık eden **Misak-ı Milli**ci anlayış, ülkenin toplumsal yapısına ilişkin sosyolojik görüşlerde de kendisini göstermektedir. Bu görüşlerin etkinliği altında, uzun zaman, her iki halkın birliği, mevcut örgüt yapısının içinde yer alan unsurlarla anlatılmaya çalışıldı. Oysa, örgütler içindeki tek tek unsurların bireysel katılımlarını, bir ulusun siyasal temsilcileri olarak görmemiz için ortada somut bir model yoktur. Onların, bir ulusun ya da ülkenin temsilcileri olabilmeleri için, kendi ülke gerçekliğinin verdiği sorumluluklarla donanmaları ve savaşım vermeleri gerekmektedir. Tam bu noktada, sözkonusu ihtiyaca yanıt vermek için yaratıldığı söylenen "*seksiyon örgüt*" modeli karşımıza çıkmaktadır.

Koşullandırıldıkları varlık yapılarından bir tek ayrı mücadele taktiği ile beslenmeyen, gözlerinden metropol partilerinin gözlüklerini bir türlü düşürmeyen bu "*seksiyon*" ve "*partilerin*" **Kürdistan Ulusal Mücadelesi'ne** yapacakları bir katkı yoktur.

İlkesiz birlik adıyla anabileceğimiz bu anlayışlara kaynaklık eden şey, **Türkiye'ye** ilişkin sosyo-ekonomik tesbitlerdir. Siyasal hareketler, sosyo-ekonomik tesbitler yaparlarken, **Misak-ı Milli**ci mantıktan bir türlü kurtulamamaktadırlar. Öte yandan, **Kürdistan'daki** sosyo-ekonomik yapının ayrı bir analizini gündemlerine hiç bir zaman almayan (birkaç istisna dışında) ya da alamayan akademik çevrelerin, **Türkiye'yi** sürekli bir bütün alan araştırmaları, siyasal hareketler üzerinde önemli etkiler bırakmıştır. Yöntemdeki bu sakatlık, sosyo-ekonomik tahlillerin ışığında yönlendirilmesi gereken güçleri de kısır, toplumsal gerçekliğe yabancı görevlerle hantallaştırmakta ve iş göremez duruma getirmektedir. Bu **Misak-ı Milli**ci anlayışı, biz burada "*Mikser*" anlayışı olarak adlandıracacağız. Çünkü, siyasal ve ekonomik yapısı birbirinin aynı olmayan, birinin diğeri tarafından belirlendiği iki toprak parçası, birbirine karıştırılmaktadır. Nasıl ki, dünyada kapitalizmin aldığı hakimiyet biçimini tek tek ülkeler açısından, aynı formlarla açıklayamaz ve aynı taktik ve stratejileri öneremezsek, **Türkiye ile Kürdistan'ın** durumuna da aynı tarzda yaklaşmak gerekiyor.

Misak-ı Millici anlayışları aynı zamanda "*mikser*" anlayışları olarak yorumlarken, bunların soruna nasıl yaklaştıklarına ilişkin bir iki örnek vermeden geçemeyeceğiz. Örneğin; birileri için, **Türkiye'de** kapitalizm hakim ekonomik yapıdır. Bunlar, **Kürdistan'ın** sosyo-ekonomik yapısını, **Türkiye'deki** sistem içinde, zayıf ve etkisiz bir unsur olarak görürler. Şüphesiz, tek bir ulusun yaşadığı alanlar olarak düşünseydik, söylenenlere de doğru diyebilirdik. Bir kısmı ise, **Kürdistan'da** yaşayan yarı feodal yapıları **Türkiye'deki** kapitalizme ekleyerek, karşımıza yarı-feodal, yarı-kapitalist bir ülke modeli çıkarmaktadırlar. Bu tür bir mikserden çıkan sosyo-ekonomik tesbitler sonucu her iki ülke, tanınmaz hale getirilmektedir. Dolayısıyla, ortaya çıkan siyasal tesbitler, taktik

ve stratejiler hatalı olmaktadır. Dost-düşman güçleri ayırmak, temel çelişkiler üzerinde politikalar üretmek zorlaşmaktadır. O halde her iki ülkenin, yani **Türkiye** ve **Kürdistan**'ın ayrı ayrı tahlillerinin yapılması bir zorunluluktur. Bu zorunluluğu yerine getirdiğimizde, ufkumuz daha çok açılacak, görevler daha çok netleşecektir. Tarihsellik bu açıdan bizim için canalıcı bir öneme sahiptir. Bu nedenle, alternatif bir tarih yaratmanın tüm olanakları zorlanmalıdır. Halkların, çeşitli etkileşimler sonucu tarihlerini bilinçaltında yaşarlar. Bize düşen görevse, bilinçaltında yaşanan bu tarihin gerçek fenomenlerini bulup açığa çıkarmak ve böylece kitlelerde varolan gizli çelişkiler yumağını, politik bir kanala akıtmaktır.

Bu noktadan sonraki tartışmalar, her iki ülkedeki mücadelenin, hangi esaslar üzerine birlikte olabileceğine ilişkin pratik sorunları içerecektir. Bu noktaya, buradaki politik zemin açısından henüz gelmediğimizi sanıyorum. Bu nedenle, tartışmanın bu bölümünü, başka bir zaman dilimine bırakıyorum. Ancak, kuvvetle söyleyebilirim ki, **Türk** ve **Kürt** örgütleri arasındaki kopukluk, böylesi bir tarihsel geri dönüşle giderilebilir ve devrimci mücadele açısından yerli yerine oturtulabilir.

Sevgili Gülay, Merhaba...

Zarfın üstünde "gönderen"e baktın... tanıımıyorsun.

Ama "**GÖRÜLMÜŞTÜR**" damgası dikkatini çekmiş olmalı. "*Cezaevinden geliyor.*" diyorsun.

İmzaların çokluğuna takılıyor gözün. Tanıdık isim var mı acaba sorusu zihninden hızla geçip giderken, isimlerimizi yutarcasına okudun... yine tanıdık yok.

Biz "*Kanlı Sürgün*" sonrası şimdi **Aydın E-Tipi Cezaevi** 3. Koğuştaki kalan siyasal tutsaklar olarak, geç de olsa, sana bir "**MERHABA**" demenin sevincini yaşıyoruz bu satırlarda.

Yürekte taşınan "*uzak dostluklar*"ı biraz daha yakına getirebilmek için kaleme alınmış bir ortak mektup bu... Tek tek yazmayışımız üşengeçliğimizden değil ya da kimimizin sıkılganlığından değil... Böylesinin yerinin bir başka olacağını düşünmemizden.

Yüzyüze gelmeden tanışıp, mektuşlaşmaya alıştık tutsaklık yıllarımızda. Ama yine de her mektuba başlarken sıcak bir heyecan duyar, karşılıklı bu sıcaklığı/dostluğu aktarabilmek için uygun sözcükler bulmanın telaşına düşeriz. Tıpkı şimdi olduğu gibi...

"*Uzak dostluklar*" dedik... Evet, biz seni tanımadan, adını bilmeden de senin dostunduk. Tıpkı başka ülkelerde, belki adını bile duymadığımız kentlerde yaşayan, ama yaşamın ve sevdanın ve iyiynin, güzelin enlem ve boylamında yüreklerimiz ve bilincimizin çakıştığına kuşku duymadığımız daha nice insanla dostluğumuz olduğuna inandığımız gibi...

Adını duymamız, bu dostluğu sadece daha yakın kıldı... Bilinen tanınan ve sesine, eline ulaşılacak bir arkadaş kıldı seni.

Sevgili Gülay,

Bu mektubu imzalayan herkes, ya idam ya da müebbet hapis cezası ile hükümlü. Yani bir anlamda hayatın canlılığından uzaklaştırılmış durumdayız. Ama bugüne kadar hiçbirşey bizi bu canlılıktan koparamadı. Herşeye karşın bir yolunu bulup, sürüp giden akışın içinde olduk. Bir an olsun halklarımızın ve mücadelenin bir parçası olduğumuzu aklımızdan çıkarmadık. Gün oldu içerden dışarıya umut taşıdık...Gün oldu dışarıda çarpan yüreklerin yanına koyarak yüreğimizi Emeğin ve İnsan Onurunun yüceltilmesi için uzun bir zincirin halkaları olarak kenetlendik... Sevinçleri ve acıları hiçbir yürekte tek başına bırakmadık. Belki de bizi böylesi ayakta tutan en önemli faktördü bu. Birbirimizin yüzünü

göremediğimiz anlarda seslerimizle, seslerimizi ulaştıramadığımız anlarda küçük kağıtlara yazılmış, zulalarda taşınarak yerine ulaştırılan notlarımızla kıldık yalnızlığı. Şimdi seninle yaptığımız da bunun bir başka örneği değil mi? Ve yarın, öbürgün tanık olacakların yeni örnekler oluşturmamı?

Değerli dost; şüphesiz ki, bildiğin, zaten ayırdında olduğun şeylerden bahsediyor olmak pahasına, kendi yaşamımızdan çıkardığımız deneyimlerimizi yazmayı, paylaşmayı istiyoruz. Bu paylaşma isteğini ne bastırmamız ne de onsuz yapmamız mümkün.

Yalın bir gerçekten söz edilecekse; bu, hayatın zorluklarının ancak onu tanımayanları küstürebileceğidir. Senin, bizim ve benzerlerimiz içinse, ozanın dediği gibi; *"yeterki kararmasın sol memenin altındaki cevahir."* Acı hayatımızdan ne zaman çıkıp gidecek diye sormak, bizi karamsarlığa sevketmiyor/sevketmemeli. Biliyoruz ki, varılacak en güzel günlere acılardan ve dahi ölümlerden geçilerek varılacak. Üstelik bunlara davetiye çıkaran da biz değiliz...Bireysel olarak kimimiz bir diğerinden daha fazla acı çekebilir, daha fazla fedakarlık yapması gerekebilir, daha fazla yük taşıyabilir... *"Niçin ben?"* demek, hiçbirimizi bir adın ileri götürmez, mutlu kılmaz... *"Niçin ben?"* sorusunun yerini alması gereken *"Kim/niçin acıları üretiyor?"* olmalı. Bireysel acılarımızın/yüklerimizin altında ezilmememiz, sorunu böylesine kavrayabilmekten geçiyor. Bu kendi kendimizi avutmak değil!... Gerçeği soyutlayarak, içindeki ana halkayı yakalayabilmektir.

Biz niye can pahasına, onlarca yıl pahasına cezalara tutsak edildik?... Neden insanlar vuruluyor, öldürülüyor onyıllardır?... Daha dolaylı politik sorularla sürdürüelim düşünmemizi, istersen: Neden dünyanın birçok ülkesinde insanlar açlıktan ölüyor; yoksulluk sınırının altında bir yaşama mahkum ediliyor; çeşitli hastalıklarla pençeleşiyor; kanser neden...; AIDS neden...; hava kirliliğinden ölümler neden?...; Grizu patlamasında, trafik kazalarında ölümler neden?... Kısacası, hayatımızda bunca acı neden?... Hayatımızda bunca acı varken *"Neden beni buldu?"* diye sormak, ne kadar anlamsızlaşıyor, değil mi? Başımıza böyle birşey gelmediğine şaşmamız gerek neredeyse...

Ve sen dost... Sen en insani değerleri taşıyarak, yüreği pırıl pırıl, insanlar için umut ve sevinçler taşıyarak sokağa çıkmışsan 1 Mayıs 1990'da, kendini ne adına suçlayacak, uğradığın kayıplardan yine diye kendine ve çevrene küseceksin? Hayata küsmesi gerekenler, kendini suçlaması gerekenler varsa, onlar, sana silahını doğrultan/doğrulturanlardır. Çünkü onlar, yaşamın akışına ihanet ettiler o anda...Çünkü onlar, kendi içlerindeki son insani kalıntıyı ve özlemi vurdular orada... Senin adını her hatırladıklarında başlarını öne eğip, senin acı duyduğun her anda, kanı çekilmesi gerekenler onlardır... Bize ise, başı dik durmak yaraşır... Acıları sevince basamak yapmak yaraşır. Çünkü, ozanın dediği gibi;

"Hayat boylu boyunca bizimdir
boylu boyunca bizimdir sevinç
ve öyle olmaya
devam edecektir dünya durdukça
çünkü biz
fazlasıyla ödedik
acının bedelini"

(A. TELLİ)

"İnsani olan hiçbirşey bize yabancı değildir" sevgili Gülay. Hayat ve sevinç, boylu boyunca bizindir, ama an gelecek kendimizi zayıf hissedecek, zaafli yanımıza boyun eğecek, en azından eğme eğilimine girebileceğiz..., acının ve kederin sahilinde gezinebileceğiz. Biliyoruz kolay olmayacak ilerki günlerin... Biliyoruz, çünkü az çok benzeri zorlukları yaşadık.

Belki bugünkü yoğunlukta dost sesler de duyamıyacak/okuyamıyacaksın... Ama bunların kalıcılışmasına, seni egemenliği altına almasına asla müsaade etmemelisin. Herşeyin başı senin kendi kendini güçlü kılmandır. Sonra da bireysel olan ile toplumsal olan faktörler arasında doğru denge kurman gerekecek elbet... Kendini eğitmeye, yeteneklerini çok yönlü zenginleştirmeye gayret edecek, belki de bu dolayısıyla başka hiçbir zaman eğilme fırsatını bulamayacağın yanlarını geliştireceksin. Ve kendini yenilediğin, aştığın oranda bunu başkalarına taşımanın, başkalarıyla paylaşmanın yolunu bulacak, hergün gelişen/yetkinleşen kimliğinle aramızdaki yerini sıcak tutacaksın. Ama hepsinden önemlisi, kendini "*insanın insanlaşması*" yolunda çoğumuzdan ileri sıçaratarak mutluluğu gerçek insani özüne yakın şekilde, çıkarsız, gösterişsiz duyacak ve yaşayacaksın.

Bütün bunları yapabilmek için bir tek şey gerekiyor: bilincine güvenmek, insanlarla iletişimini sürekli geliştirecek yeni yeni araçlar, yollar bulmak. Bunun için ne yürüyebilmek gerekiyor ne koşabilmek... Adımlarının seni ulaştıracağı yerleri sen bu çalışmalarınla kendine yaklaştıracaksın... Koşundaki hız temposunu yüreğine ve bilincine kaydıracaksın... Tıpkı bizlerin de bir nevi böyle yaptığımız gibi...

"Kolay değil" demiştik... Ama "zor" dediğimiz nedir ki? Bütün bunları yapmadan yaşamak daha mı kolay? Hayır... Kabuğuna çekilmek ve dünü düşlerinde/düşüncelerinde çoğaltarak yaşamak mı daha kolay? Hayır... Düşlerimiz ve dünümüz bizim için vazgeçilmez değerde şeyler. Onları nasıl terkeder, bir daha hatırlamamak üzere hayatımızdan sileriz? Onları saklımızda tutacağız, ama yine onların yardımıyla, onlardan aldığımız güçle geleceği, hep geleceği düşünecek ve geleceğe sarılacağız... Bugünü yaşamadaki her eksiğimizi, geleceği üreterek dolduracağız.

İnanıyoruz ki, bunlar, daha şimdiden senin bilincinde tomurcuklanmış şeylerdi zaten. Bizimkisi akıl vermek değildi; önce de dediğimiz gibi, sadece deneyimlerimizi paylaşmak istedik... İstersen bizlerle yazışabilirsin... Ama cevap verme gereği duyarak yapma bunu... Paylaşacağımız, paylaşmamız gereken şeyler olduğu inancında olduğunda, bir de fırsatın olduğunda tabii; ya da canın sıkılıp, sohbet edecek dost aradığında; ya da, örneğin, çok sevinçli olup da bunu daha uzaklardakilerle paylaşmanı gerektirecek kadar coşku dolu olduğunda yazabilirsin. Unutma biz dostunuz...

Sana ve ailene daha sağlıklı, mutlu günler diliyoruz.

Kucak dolusu selam ve sevgilerimizle..

1 Haziran 1990

İmzalar:

Musa ERDEM, S. Selim ERHAN, Erol KARABULUT, Şahap GÜRLER, Murat TIKIROĞLU, Orhan OCAK, Nuri ÖDEMİŞ, Vedat ÖVET, Süleyman SELEN, Erdem KEÇER, Fatih AYRAN, Hüseyin AKTAŞ, Hüseyin ÖZPINAR, Mustafa KAHYA, Nihat ÖVET

ZORUNLU BİR AÇIKLAMA

İlker ZAFER

Yeni Öncü'nün 23. sayısında Mahir Sayın imzalı "*El Haya Ül Min El İman*" (Sosyalist Demokrasi ve Nasıl Yapmamalı) adlı yazıyı okuyup da etkilenmemek elde değildi. Özellikle de yazarın "*Sosyalistler arasında kuşkusuz utanma duygusunun başka kaynağı var: zihinsel dürüstlük düşüncesine katılmamak* imkansızdı. Bu nedenlerle aşağıdaki açıklamayı zorunlu bir ödev olarak alıyorum.

12 Eylül öncesi Marksist grupların gelişmemelerinin bir nedeni de ideolojik mücadeleyi siyasi mücadele gibi algılayanlar bir tarafa, Dev-Yol, Kurtuluş tartışmalarını hatırlayanlar bilirler ki bu tarz iki taraf için de hiç bir şey kazandırmamıştır. M. Sayın, 12 Eylül öncesinin bu tartışma uslûbu ve taktiği ile İ. Zafer'in görüşlerini çürütmeyi ummaktadır. Devrimciler doğruluğuna inandıkları düşüncelerini elbetteki kararlılıkla savunacaklar ve gerekirse kesin tavır alacaklardır. Ama asla M. Sayın gibi yapmayacaklardır.

1- İ. Zafer'in yazısının herhangi bir yerinde SHB tartışması veya ibaresi yoktur. M. Sayın kendi hayal ürünü olan böyle bir tartışma ile başlayarak taraftarlarını etkileyeceğini ummaktadır. Eğer M. Sayın, SHP ile ilgili bir tartışma yapmak istiyorsa, öncelikle "*Türkiye'de sosyal demokrasi ve Siyasi Taktikler*" başlıklı yazımı okumalıydı.

İ. Zafer nerede ne zaman ve kimin yanında Tekin Yılmaz'la SHP ile ilgili ve bahsettiği konuları konuşmuş ki, bunlar teorik tartışma haline getirilebiliyor? dedikodularla belgesiz söz ve yazılarla bir yere varılamıyacağını artık anlamamız gerekiyor.

2- M. Sayın, İ. Zafer için kullandığı tanımlarla 12 Eylül öncesinden bu yana pek fazla gelişmediğini göstermektedir "*....tepinmek*", "*..acaba kendisi Troki'den kaç kitap okudu.*" , "*Dar bakış sahibi İ. Zafer*" vb. "*Dogmatik*". "*İdealizm bile hafif kalır*". "*burjuva mantık*" gibi kavramları ise saymıyorum. M. Sayın bu tür tanımlarla sakın "*karanlıklar ülkesinin bilgeliğine*" soyunmuş olmasın.

3- Mahir Sayın, İ. Zafer'in yazısından oldukça etkilenmiş görünüyor. Bu etki kimi yerde olumlu yönde: "*Elbetteki sürdürülen savaşın gereklerine göre örgütlenilmediğinde bu savaşı kazanmak olanaklı değil.*" gibi. Ama çoğu yerde düşüncelerimizden nefret edercesine saldırmaktadır. Dolayısıyla bilerek veya

bilmeyerek okuyucuyu etkileyecek tahrifatlar yapmaktadır. Bu konuda bir kaç örnek vermek gerekir. **M. Sayın** zorla **İ. Zafer**'e devrimden sonra ittifak güçlere karşı şiddet uygulanması gerektiğini söyletmeye çalışmaktadır. Söz verdiğimiz gibi, bu konuyu tüm yönleri ile ele alıp incelediğimiz bir yazıda yazara da gereken cevap verilecektir. Ama benim aynı yazıdaki şu ifademi **M. Sayın** ve okuyucuların bir kez daha okumasında fayda var sanıyorum: "...*ittifak güçlere karşı daha uzun evrimli ekonomik ve politik sürece tekabül eden, İKNA yöntemi uygulamak gerekmektedir.*" (**Yeni Öncü**, Sayı 19. s.102)

Bir başka tahrifat daha: **İ. Zafer**, "...*köylülüğü savundukları bu görüşleri doğrultusunda örgütlenmeye çalışan Rikov, Buharin ve Zinovlev'i partiden tasfiye etmeden bu ekonomik iç savaşı kazanabilmek imkansızdır.*" demekteydi. **M. Sayın**, bu alıntıdan yola çıkarak şu yorumu yapıyor: "**Rikov, Buharin ve Zinovlev** ne zaman köylülüğü Bolşevik Partisi'nden ayrı olarak ve hatta ona karşı örgütlenmeye çalıştılar? BU SAĞLAM BİLGİNİN KAYNAĞI NEDİR? Bu tam tamına bir palavra".

Biz de katılıyoruz. Bu tam tamına bir palavra. Palavra çünkü **İ. Zafer**, **Rikov, Buharin ve Zinovlev** için böyle bir şey söylemiyor. Alıntıyı dikkatlice okursanız adı geçenlerin "*köylülüğü, savundukları bu görüşler doğrultusunda örgütlenmeye*" çalıştıklarını anlayacaksınız. Yoksa köylülüğü Bolşevik Partisi'nden ayrı olarak ve hatta ona karşı örgütlemeye çalıştıklarını değil. Pekala bu görüşleri nelerdir? Açıktır ki bu bölümü dikkatlice okuyanlar sağ muhalefetin temsilcisi bu kişilerin köylülüğün örgütlenmesini şöyle düşündüklerini anlayacaklardır."

Onlar Sol muhalefetin 'ilk sosyalist birikim' için geliştirdikleri teorisinin işçi köylü ittifakını bozacağını düşünüyorlardı. Bu açıdan yapılması gereken tarımsal kesimin desteklenmesiydi. Onlar yüksek oranda vergi sistemine de karşıydılar... Buharin ve Rikov'un başını çektiği bu çizgiye göre, tarımın önündeki engeller kaldırılmalı, bu kesimdeki kapitalist gelişme hiç bir engelle karşılaşmamalıydı." (**Yeni Öncü**, Sayı 19, s.92)

Demek ki köylülüğü nasıl örgütleyorlarmış? Kollektif çiftliklerde değil, kapitalist işletmelerde **M. Sayın** örgütlenme lafını köylülükle yan yana görünce soruyor: "**BU SAĞLAM BİLGİNİN KAYNAĞI NEDİR?**" Bu sağlam bilginin kaynağı Sovyet Devrim Tarihidir.

Önemli bir tahrifat da yazının sonunda yer alıyor. Yazar **İ. Zafer**'in sorunları niyet meselesi olarak ele aldığını anlatmaya çalışıyor: "*Bir kere daha El Haya Ül Min El İman*" hani sosyalizm sınıflar meselesiydi? Hani demokrasinin mahiyeti sınıfsaldı? **Tekin Yılmaz**'ı sınıfsallıktan uzaklaşmakla eleştiren arkadaş bırakın grupsal olmayı, demokrasinin kaderini kişisel kıldı. vs. vs.

Yazarımız bunu niye söylüyor? Çünkü **İ. Zafer** onlar tarafından Hitler gibi tarif edilen ve yetkileri olduğu söylenen **Stalin**'in hiç bir yasa tanımayacağını ve **T. Yılmaz**'ın güvencesinin ve çoğulculuğunun da hiç bir işe yaramayacağını anlattığı için. Yani şimdi **İ. Zafer** onların (**Troçkistler, R. Gökırmak, T.Yılmaz, M. Ali Aybar**, vb.) despot olarak andıkları, farklı görüşleri savunanları hain ilan eden, kendisi ile çatışmaya gireni partiden ihraç eden, partideki aksaklığa karşı çıkanların siyasi hayatlarını sona erdiren, kendini kitlelerle değil ordu ve polis gücü ile koruyan biri olarak tarif ettikleri **Stalin**'in neler yapabileceğini anlatmaktan öte bir şey dememişken, yavuz hırsız misali "*hani sosyalizm sınıflar meselesiydi.*" diye sormak zihinsel dürüstlük mü oluyor?

Her şeyi **Stalin**'in niyetine bağlayan kendileridir. Kaldı ki yazarımız iki sayfa

önce bizi aynı yazısında *"bugünkü durumu Stalin'in politikalarından bağımsız olarak ele aldığımız için"* eleştiriyordu. Gerçekten *"El Haya Ül Min EL İman"*. Tahrifat o kadar çok ki... Şimdilik bu kadarla yetiniyorum

4- **M. Sayın** çok haklı bir konuya değiniyor. Diyor ki *"arkadaşımızın temel perspektifi de itaatkar kullardan oluşan bir örgütlenme modeli oluşturmak..."* (**M. Sayın**'ın temel perspektifi de **İ. Zafer**'in ve onun gibi düşünenleri **Sovyetler**'de ve **Doğu Avrupa Ülkeleri**'ndeki son gelişmelerden sorumlu tutabilmek.)

Aynı bakış açısı ile devam ediyor: *"kendisi ni arkadaşımızın savunduğu gibi amaçlaştırmış olan parti ve devletlerden halkımız fena intikam alıyor. Kürsülere çıkarttırıp özür dilettiriliyor."* İsterseniz konuyu biraz inceleyelim. Birincisi, **M. Sayın** yazarımızın tümünü okuyamadığı için *"temel perspektifimizi"* pek kavrayabilmiş değil. Okuyup eleştirdiği makale sadece **Yeni Öncü** 19 sayıda basılı olanıdır. *"Nasıl Yapmalı"* adlı yazı dizisi esas olarak örgütlenme ve çalışma tarzını ele alıp incelemektedir. Bu açıdan **M. Sayın**'ın örgütlenmeye ilişkin **İ. Zafer**'e yönelttiği eleştiriler tamamen isabetsiz ve kendi niyeti olarak kalmaktadır. Kendine tavsiyem yazının tümünü okuduktan sonra bir yargıya ulaşmasıdır. İkincisi, hepimizin bildiği gibi **M. Sayın** sosyalist demokrasi ve çoğulculuğu savunuyor. Farklı görüşlerin sosyalist toplumda yarışması üzerinde kurduğu projenin üzerine neredeyse bir ana gibi titizleniyor. Fakat garip bir çelişki var. Yazar ve yandaşları, muhasebe tartışmalarına ilişkin yaptıkları çağırısı, verdikleri sözleri bir çırpıda geri alarak, *"Nasıl Yapmalı"*'nin diğer bölümlerini yayınlamayarak ilk sosyalist demokrasi uygulamasını hayata geçiriyorlar. Aynı şekilde bu açıklamanın da benzer bir akıbete uğrayacağını şimdiden söylersek yanlışmış olmayız.

M. Sayın, ayrıca **İ. Zafer**'i *"SSCB'de olanlardan bir şey anlamaya fırsat bulamadan ve DDR, Romanya olayları olmadan kaleme almış"* olduğunu söylüyor. Ve *"halkımızın"* bizim gibileri kürsülere çıkarttırıp özür dilettiğini, fena intikam aldığını söylüyor. Adı geçen halkı tanıyoruz. Örneğin **Polanya**'daki **Solidarność** bunlardan biri. **Hani T. Yılmaz**'ın *"söndürülemez dinamik"* dediği türden bir halk bu. Bu halkımız, bugün görüyoruz ki, çoğu **Doğu Avrupa Ülkeleri**'nde kapitalizmi inşa ediyor. **Romanya**'da da meydanları işgal edip, sağı solu ateşe veriyor. Ne var ki, bu *"halkımızı"* geçen gün maden işçileri bir güzel pataklayıp evlerine gönderdiler. Onun için gelişmelerin sonunu beklemeden erken talihsiz yorumlar yapmamak gerekir diye düşünüyorum. Elbette tartışmalıyız. Fakat kehanetlerde bulunmaktan kaçınarak.

Son söz olarak; **M. Sayın**, bundan sonraki eleştirilerinde morali bozulan taraftarlarına doping vermek kaygusuyla artık pek etkili olmayan tartışmalarında izlediği yanlış üslup ve taktikleri bırakıp, daha çok araştırma ve incelemeye ağırlık verirse, bizce doğru olan yolu daha çabuk ve kolay bulabilecektir. Yoksa yazdıklarının taraftarlarınca bile ciddiye alınacağını pek sanmıyorum.

Yazımda **T. Yılmaz**'ı sadece uyarmıştım. Uyarımın etkili olduğunu sanıyorum. Tartışmayı seviyeli tutmalı ve bunu izleyenlere gerçekten perspektif gösterebilmek için siyasi dedikodu ve karalamalardan kurtulmalı artık **Yeni Öncü** yazarları. Yoksa gelecek şimdiden olduğu gibi, onların dışında belirleniyor. Örneğin **T. Yılmaz**'ın önümüze Sosyalist Toplum İnşasında Temel Proje olarak koyduğu çoğulculuk veya sınırsız örgütlenme özgürlüğü, şimdiden ne **Doğu Avrupa Ülkeleri**'nde ne de **Sovyetler**'de uygulanıyor. Yani yazarımızın çözüm olarak sunduğu proje, kendisinin *"halkımız"* dedikleri

tarafından kenara itiliyor. Lafızda aynı şeyleri yani çoğulculuğu savunuyor olsalar da, "*halkımız*" ile T. Yılmaz'ın çoğulculuğu temelde farklı. **Doğu Avrupa** ve **Sovyetler**'deki "*halkımız*", çoğulculuktan tüm anti-komünist unsurların yer aldığı bir sistemi anlıyorlar. T. Yılmaz'ın "*sosyalizmi benimseyenlerin*" çoğulculuk sistemini bu ülkelerden hangisine bugün uygulayabiliriz ki? Böyle bir çoğulculuk sistemi, genel olarak bizim de savunduğumuz, ancak genel olarak devrim sonrası dönemler için geçerli bir sistemdir. Buyrun T. Yılmaz'ın burjuva düşüncüyü dışlayan ve sosyalizmin daha iyi nasıl kurulacağını tartışan ve bunun için yarışan grupları içine alan çoğulculuk projesini bugünkü **Doğu Avrupa** ve **Sovyetler**'e uygulayın. Sanırsanız bu ülkelerin çoğunda bu projeyi savunanları "*halkımız*"kürsüye çıkartıp özür diletirir.

Biz ise, sosyalist toplumun inşasını bir niyet meselesi olmaktan çıkartıp, toplumsal kurtuluş projesi haline gelebilmesi için; 1- Ekonomik anlamda sınıfları ortadan kaldırıp yerine kollektif üretim birimlerini koymak, 2- Gerçekten demokratik bir Sovyet sistemi oluşturmak. Partisiz unsurların da bu sistemde ifadelendirileceği bir işleyişi kurabilmek, 3- Sovyet insanının politikleşmesi ve kültürel olarak gelişmesi, herşeyden önce, ülkesi dışındaki olaylara ve gelişmelere karşı duyarlı olmaktan geçmektedir. Bunun için tüm yönleriyle işleyen bir enternasyonalist politika hayata geçirmek GEREKMEKTEDİR.

M. Sayın ve Yeni Öncü yazarları, isterseniz bu proje üzerinde tartışmaya başlayalım, ne dersiniz?

I.Zafer'in yazısının ...sayfasının 3.paragrafında "*Yazar ve yandaşları, muhasebe tartışmalarına ilişkin yaptıkları çağrısı, verdikleri sözleri bir çırpıda geri alarak, 'Nasıl Yapmalı'nın diğer bölümlerini yayımlamayarak ilk sosyalist demokrasi uygulamasını hayata geçiriyorlar.*" diyerek Yeni Öncü'nün yayın politikasına da bir "eleştiri"de bulunuyor.

Yeni Öncü "*Nasıl Yapmalı'nın diğer bölümlerini niçin yayınlamayacağını gerekçeleri ile birlikte kendisine uzun uzun anlatmıştı.*

I.Zafer'in bunu çok açık olarak bilmesine rağmen, gerekçelere hiç bir atıfta bulunmaksızın "*Sosyalist Demokrası*" adına Yeni Öncü'ye eleştiri yönetmesini haksız ve talihsiz bir tutum olarak değerlendiriyoruz.

Yeni Öncü

Anja MEULENBELT
(Çeviri: Fatma K.-Eser E.)

II YENİDEN ÜREİM FAALİYETİNİN EKONOMİ POHLİTİKASI (*)

5. Ev Kadınları-Sermaye İlişkisi

Görünürde ev kadınları yalnızca kendi aileleri için çalışırlar. Görünürde aile içerisinde cereyan eden iş bölümünün üretim ilişkileriyle hiçbir ilgisi yoktur. Erkek ücretini eve getirir, buna karşılık kadın bedensel ve psikolojik bakımı yapar. Bu arada, bu rol bölüşümünün muhafaza edilmesinde sermayenin açık-seçik bir çıkarı olduğu atlanır. Ev işi gerçekte işgücü metasının yeniden üretilmesinden oluşur (36). Bunu yalnızca ev kadınları yerine getirmez, bunun küçük bir kısmını işçiler kendileri üstlenir, diğer bir kısmı da sosyal danışmanlık, eğitim ve sağlık kurumları biçiminde devlet tarafından üstlenilir, ama burada meslekleşmiş bir biçimde cereyan eder. Bir diğer kısmı sanayi tarafından üstlenilir: Fırınlara, tekstil endüstrisi vb. Ama işgücünün yeniden üretilmesinin en yoğun iş isteyen bölümü ev işidir; küçük çocukların bakımı, doğrudan çevrenin muhafaza edilmesi, gerilimlerin yumuşatılması. Sermayenin, ev kadınlarının görevlerinin muhafaza edilmesinde ne gibi bir çıkarı olduğunu, bir işçinin işinin yanısıra kendisine bakması gerektiği durumda ne olacağını tahayyül ettiğimizde daha iyi görünür. Eğer işten sonra çorbasını kendi pişirmek, elbiselerini yıkamak ve çevresini temizlemek zorunda kalsaydı, üretim sürecindeki görevine ayırabileceği gücü bayağı azalırdı. Ondan saat başına beklenebilecek iş kapasitesi küçülürdü. Bütün bu işleri kendi yapmak yerine, kamusal hizmet alanlarını kullandığı durumda ise;

de 60'ı yalnızca fiziksel dinlenme için gereklidir, yüzde 20'si maddi ihtiyaçlar için kullanılır. Örneğin usta çağırarak yerine onarım işlerini kendi yapmak gibi. Sonuçta geriye serbest zaman olarak yalnızca bu sürenin yüzde 20'si kalır. (s. 26)

(34) Oakley, *Yukarda A.g.e.*, S. 79

(35) Oakley, *Yukarda A.g.e.*, s.87

(36) Terminolojide halen bir karışıklık vardır. Bazı yazarlar meta olan işgücünün üretilmesinden söz ederken, diğerleri, işçilerin üretilmesinden veya işgücünün yeniden üretilmesi ve muhafaza edilmesinden söz ederler. Susan Himmelweit ("*Domestic Labour and The Mode of Production*" Dep.of Economics. Londra Üniversitesi, Kasım 1974) ise, insanların ve yaşantı için gerekli kullanım değerlerinin üretilmesinden söz eder. Yeniden üretimi de, her ikisinin devamını sağlayan, bu ikisi arasındaki karşılıklı etkileşim olarak görür. Biz bu yazıda işgücünün yeniden üretilmesi kavramını kullanıyoruz. Bununla da, işgücünün hem günlük olarak, hem de nesiller olarak yeniden üretilmesini kastediyoruz. Bu işin bir kısmı devlet tarafından yapılır (eğitim, sağlık hizmetleri), diğer bir kısmı, örneğin fırınlar, tekstil sanayii ve hizmet sektörü tarafından karşılanır. Bu nedenle de işgücünün yeniden üretilmesinden tek başına ev kadınları sorumlu değildir.

(lokantalar, çamaşırhaneler, temizlikçi kadınlar vb.) ücretinin çok daha yüksek olması gerektiği ortaya çıkar (37). Gerçekte de ücretin hesaplanmasında bunun yalnızca erkeğin işgücüne değil, kadınıninkine de karşılık düşmesinden hareket edilir.

Buraya gelinceye kadar çocukların bakımından hiç söz etmedik. İşgücünün yeniden üretimi, işçinin temiz, dinlenmiş, iyi beslenmiş ve motive olmuş biçimde işyerine gelmesini sağlayan günlük yenilenmeden ibaret değildir; aynı zamanda, tükenen işgücü neslinin yerine yenisinin konulması da gerekmektedir. Okul öncesi çağındaki çocukların bakımı o kadar yoğun emek gerektirir ki, meslekleşmiş biçimde yapıldığında hemen hemen ödenmez durumdadır. İşgücünün yeniden üretimi, iş kapasitesinin yenilenmesi iki düzeyde cereyan eder: Besleyicinin işgücünün günlük yenilenişi ve grup olarak işçilerin nesillerinin, çocukların üretilmesi ve bakımı aracılığıyla hazırlanması. **Secombe** bunu bir şema ile anlatır: şemada günlük yeniden üretim (T) harfiyle, nesiller olarak yeniden üretim de (G) harfiyle gösterilir.

Huiskens(38) işgücünün yeniden üretiminde ideolojik ve ekonomik olan yan arasında ayrım yapar. Bunu da, derste (okulda) cereyan eden yeniden üretim için daha detaylı inceler. Ders (okul) bir yanıyla, bir insanın belli bir işi yapabilmesi için gerekli olan tamamen somut becerileri öğretir. Diğer yandan da insanların iş disiplini, iş ahakı, işten hoşnutluk vb. gibi kavramlara inanmaları için gerekli olan ideoloji taşınır. İşgücünün yeniden üretimi için de aile içerisinde okuldan önce ve sonra da okuldaki eğitimle birlikte cereyan ettiği biçimiyle, aynı ayrımı yapmak gerekir. Çocuklar evde, vücutlarının işlevsel kullanımı gibi, ilk beceriler öğrenirler. Ve aynı zamanda -pratik

Yeniden üretilen işgücü

Gerekli olan ev işi

Vücutla ilgili bakım hizmetleri

Hamilelik ve doğum (G), Çocuk bakımı (G), Temizlik (T,G), Yemek pişirmek (T,G), Ev düzenin örgütlenmesi (T,G), Alışverişler (T,G)

Psikolojik bakım hizmetleri

Gerilimleri yumuşatıp çözmek (T,G) İyi bir aile ilişkisinin sağlanması (T,G), Cinsellik (T)

Beceriler

Çocukların sosyalizasyonu (G) (Okulla birlikte)

37) Ev kadının emeğinin değerine ilişkin çeşitli hesaplamalar sözkonusudur. Hollanda aile medisi, çocuk sayısı ve ev kadının eğitim düzeyine göre, 8.000 ile 322.950 Gulden arasında değişen bir miktarı bir ailenin ev ekonomisinin yıllık "değeri" olarak hesaplamıştır. **Bayan de Bruyn-Hundt** "Economsch-statistische Berichten"de (11-4-73), her ev kadınına, baktıkları kişi başına yılda 2.500 Gulden ödenmesini önermiştir. Buna göre, kocası ve iki çocuğu olan bir ev kadının eline ayda 650 Gulden geçmesi gerekmekteydi. Burada eğitim düzeyine göre bir ayrım yapılmamıştı, çünkü akademik eğitim görmüş olan kadınların daha iyi yemek pişirdikleri henüz kanıtlanmamıştır. **Van Praag ve Kapteyn**, erkeğin 21.000 Gulden kazandığı bir aile için, iki çocuğun ev kadın tarafından yetiştirilmesinin değerini yıllık 60.000 Gulden olarak hesaplıyorlar. ("Vrouwen emancipatie, economisch bezien; feiten en wensdromen") Ekonomik istatistiksel raporlar, 11-6-75) Burjuva ekonomi bilimcilerinin tüm hesaplarında belli ki, 1 saatlik ev işinin, çocuk bakıcılarının yaptığı biçimiyle, erkek işyerine göre daha düşük ücretlendirilmesinin gerektiğinden hareket edilmektedir. Bu şekilde de, emeğin çeşitli biçimlerinin kalifiyeliği sorunu ortaya atılmaktadır. "Adil olan" ücretlendirme hangisidir?

(38) Elmar Altvater ve Greerk Huiskens, **Eğitim Sektörünün Ekonomi Politikası Yönelik Matzemeler**, Erlangen, 1971

olarak diğerinden hemen hemen ayrılmaz bir biçimde- iyi kadın ve erkek ücretliler ve/veya ev işçileri (kadın) olmalarını sağlayacak değerler de aktarılır: Diğer aile üyelerine karşı sorumluluk, disiplin, uysallık.

Bu sosyalizasyon ileride olunması beklenen toplumsal konumu hedefler. Bu nedenle de oğlanların sosyalizasyonunun kızlarınkinden farklı olması bir rastlantı değildir. Oğlanlar rekabete uygun, sert olmalarını sağlayacak değerleri benimsemeyi öğrenirler, işyerlerinde engelleyici olarak duygularını bastırmayı öğrenirler, ("*oğlanlar ağlamaz*"). Kızlar ise fedakar, duygusal, itaatkar olmayı öğrenirler. Öğrendikleri somut beceriler çeşitlidir: Kızlar, evde yardım etmeleri gerektiğinden, evde annelerinin "*mesleğini*" öğrenirler: Yemek pişirmek, bulaşık yıkamak, temizlik yapmak. Oğlanlar çoğunlukla bu görevlerden azat edilirler. Bunun sonuçları yalnızca geliştirdikleri bilinç açısından değildir; geliştirdikleri somut becerilerin ileriki iş kalifikasyonları açısından da sonuçları vardır. Kadınlar, genellikle ev işinin bir uzantısı olan mesleklerde yer alırlar: Bakımla ilgili meslekler, temizlik, boşluk dolduran türden işler.

Bu türden işler eğitime gerek olmayan işler olarak tanımlanır (ve düşük ücret ödenir), çünkü yapılmaları için özel bir eğitime gerek yoktur. Fakat işaret edelim: Buna kızlar için gerek yoktur. Çünkü, kadın mesleklerini yapabilmek için gerekli olan özellikler; alçak gönüllük, el becerisi, temiz olmak, doğuştan gelen özellikler değildir, bunlar kızların sosyalizasyonu ile bağlantılıdır ve buna ev kadını büyük ölçüde katkıda bulunmuştur. Kızlar tarafından evde öğrenilen parmak becerisinin adı öğrenilmemiş, eğitime gerek göstermeyen iştir. Çünkü kadınların doğal bir özelliği olarak oraya çıkar. (Operatör doktorlar hariç, bunlar birdenbire erkekler oluverirler.) Oğlanların annelerinin görevlerine dahil olmadığından evde öğrenmeyip bir eğitim yaparak edindikleri zanaatın adı ise, kalifiye işçiliktir ve bu nedenle daha iyi ücret ödenir. Kadınlara ücretli işte uygulanan ayrımcılık ve emeklerinin eşitsiz kalifikasyonu ve ücretlenmesinin temelleri, ailedeki ücretli işçi ve ev kadını arasındaki uçurumda yatar.

6. Tüketimle Yeniden Üretim Arasındaki İlişki, Hayat Standardı

Marksist teoride şimdiye kadar, işçinin ücretini evine getirdiği anla, işgücünü yeniden satmak üzere sunduğu an arasında esrarengiz boşluk mevcuttu. Bu boşluğa "*tüketim*" adı verildi ve bu şekilde kazanılan ücretle süpermarketten alınmış olan çorbanın tüketilebilir hale gelmesi için, önce ona ev kadınının emeğinin de eklenmesi gerektiği gözardı edildi. **Marx**, tüketim ve işgücünün yeniden üretiminin aynı olgunun iki yüzü olduklarını asla inkar etmemiştir.

"Mutlak zorunluluk sınırları içerisinde, işçi sınıfının bireysel olarak yaptığı tüketim, sermaye tarafından işgücüne karşı ortaya çıkarılmış olan gıda malzemelerinin, yine sermaye tarafından yeniden sömürülebilecek olan işgücüne dönüştürülmesidir. Bu, işçinin kendisinin, yani kapitalist için zorunlu olan üretim aracının üretimi ve yeniden üretimidir. Yani işçinin bireysel olarak yaptığı tüketim, sermayenin üretimi ve yeniden üretiminin bir momentü olarak kalır (...), atölyenin içinde de veya dışında da cereyan etse. İşçinin tüketim yaparken bunu kapitalist için değil, kendisi için yapıyor olması, işin esasını değiştirmez. Aynı şekilde bir yük hayvanı, yediği yemden zevk alıyor diye, onun yaptığı tüketimin üretim sürecinin kaçınılmaz bir momentü olduğu gerçeği değişmez. İşçi sınıfının sürekli hazır tutulması ve sürekli yeniden üretilmesi, sermayenin yeniden üretilmesinin sürekli koşulu olarak varolur. Kapitalist bunun yerine getirilmesini göröl rahatlığı içerisinde işçinin kendini koruma ve üreme güdüsüne emanet edebilir. O sadece onun bireysel tüketimini mümkün olabildiğince en zorunlu olanla sınırlamaya çalışır..."⁽³⁹⁾.

(39) Karl Marks. *Das Kapital-Cilt 1*, Berlin 1962. s. 597

Marx burada birşeyi gözardı eder: İşgücünün yeniden üretilmesi, gönül rahatlığıyla işçinin hayatta kalma içgüdüsüne teslim edilebilecek birşey değildir, aksine burada ev kadınlarının belli bir biçimde organize edilmiş olan emeği sözkonusudur: Bu emek küçük ailede organize edilmiştir. Ücretinin ödenmesi kendi başına işçinin varlığının devam etmesinin garantisi değildir. **Marx**, incelemeyi sürdürmeden, işgücünün yeniden üretilmesine katkıda bulunan aile biriminden söz edilebileceğini varsayar. O, bu süreci, sermayenin açısından tanımlamıştır; sermaye kadınların, ev işi tehlikeye düşecek ölçüde kitlesel olarak üretim sürecine alınmaları noktasında, işgücünün yeniden üretilmesi konusunda endişe duyacaktır.

Bunu ne kadar az hesaba katmış olduğu da, teorisinin şu parçasında daha da belirgindir: Ücretin, belirli bir tarihsel süreçte varolan hayat standardıyla uyum göstermeyişi halindeki karşılaştırmasında ⁽⁴⁰⁾. İşçinin ücretiyle satın aldığı gıda maddelerinin doğrudan doğruya tüketilmediğini, aksine bunlara bir emek katılması gerektiği ve ortalama bir işçinin sahip olduğu hayat standardını bu emeğin miktarının da birlikte belirlediğini görmemiştir. Ücretle hayat standardı arasında nasıl bir ilişki olduğunu, örneğin, kriz dönemlerinde açıkça görebiliriz. Ücretler, fiyatlar kadar hızla yükselmez. Bunun sonucu ev kadınları aile üyelerinin önceki hayat standardını sürdürebilmek için daha çok çalışırlar. Eskisinden daha az hazır yemek almaya başlarlar (örneğin İngiltere'de hazır yemeklerin getirdiği kar önemli ölçüde düşmüştür), elbiseleri daha sık yenileyip yamarlar ve kendileri dikmeye başlarlar, daha ucuz olanı bulabilmek için daha uzak dükkanlara gider, artık ev işinde kullanılan araçlar almayıp daha çok elle iş yapmaya başlarlar. Ev işi esnek olduğu ve saat ücreti karşılığı yapılmadığı için, ev kadınları ek işler için depo görevini görür, kendileri farkında olmadan fazla mesai yaparlar. Ekonomik bunalımın ilk darbelerini karşılamada bir sübap görevi görür, reel ücretlerin düştüğü durumda dahi işçilerin işgüçlerinin aynı kalmasını sağlarlar. İşsizlik halinde bile, işsizlik parasının ücretlerin altında oluşunun aile fertlerince mümkün olduğu kadar az hissedilmesini sağlayanlar da kadınlarıdır.

7. Sermaye ve Ev İş

Şimdiye kadar anlattıklarımız, ev işinin yalnızca aile fertleri için değil, sermaye açısından da bir fonksiyonu olduğunu herhalde göstermiştir. Ev kadınlarının göze görünmeyen ve ücret karşılığı olmayan emekleri olmasaydı, sermayenin işçilerden çıkarttığı artı değer önemli ölçüde azalırdı. **Dalla Costa** ve **James** buradan şu sonucu çıkarırlar: Ev kadınlarının fabrikada çalışan işçiler kadar üretken işçiler olduklarını söylerler. Ahlaksal bir kategori (yararlılık) ile ekonomik bir kategoriye (artı değer üretmesini) birbirine karıştırırlar. Bunda şaşılacak birşey yok, çünkü Marksistlerin de "üretken" ve "üretken olmayan" kategorilerini hangi grupta uğraşacaklarını belirlemede kriter olarak kullanmaları pek o kadar eski değildir. Birisinin ilginç olabilmesi için "ezilmek" yeterli değildi, "sömürü" de -yani artı değer acımasız üretimi- sözkonusu olmalı idi. Ve böylece işçiye ilginç bir bakış oraya çıktı: Yalnızca doğrudan üretken olan işçiler devrimci bir potansiyel taşırlar, büro, taşıma ve hizmet işleri personeli gibi giderek büyüyen bir grup olan, üretken olmayan işçiler tanıma göre gericidir. Ev kadınlarından ise hiç söz edilmiyordu. Çünkü onlar üretim ilişkileriyle dolaylı bir bağ içerisinde dahi görmüyorlardı.

İşgücü bir metadır, onun üretimi sermaye için esastır, değer yataran ve bundan dolayı da kendisinden artı değer edinilebilen tek meta. İşgücünün de, her meta gibi

(40) A.g.e.

iki yanı vardır: Değişim değeri ve kullanım değeri. İşgücünün kullanım değeri, işçinin yerine getirdiği iştir. İşgücünün değişim değeri onun üretimi için gerekli olan zorunlu toplumsal emektir.

İşgücünün üretimi ailede cereyan ettiği biçimiyle -okul ve sağlık kurumlarınca yapılan katkıları hesaba katmazsak- ücretlilik ilişkisi içerisinde cereyan etmez ve sermaye için doğrudan bir artı değer üretmez. Üretken ve üretken olmayan kategorileri, ev işi için uygun değildir. Bundan çıkan sonuç; ev işi, şimdiye kadar ona uygun olan kavramlara sahip olmadığımız özel bir ekonomik kategoridir.

Ev işinin sermayeye tam ne gibi bir katkısı olduğu sorusu konusunda **John Harrison** "*The Political Economy of Housework*"⁽⁴¹⁾ makalesinde ilginç bir çeşitleme geliştirir. Ev kadını, kendisi, kocası ve çocukları için kullanım değerleri üretir, der. Bu değerlerin üretimi için, kendi geçimi için gerekli olandan fazla zaman kullanıyorsa, fazla çalışıyor demektir. Bir hesap örneği: Bir ev kadını günde 10 saat çalışıyor olsun, bunun 5 saati kendisi, 5 saati kocası için. Kocası günde 5 saat kalifiye olmayan işçi olarak çalışsın ve emeği için 5 saatlik karşılık alsın. Bu ücretin yarısı karısının bakımı için ödeniyor. Birlikte hesaplanırsa 20 saat çalışılmış oluyor. Bunun 15 saati ailenin yeniden üretimine hizmet ediyor. Her iki aile üyesi de 7.5 saatlik emek karşılığı olan ücreti tüketiyorlar. Yani her ikisi de, tükettiklerinden 2.5 saat fazla çalışmış oluyorlar. İşçinin kapitaliste götürdüğü ve burada artı değer olarak ortaya çıkan şey, aslında yarısı ev kadını tarafından yapılmış olan fazla çalışmalardır. **Harrison**'un vardığı sonuç şudur: Ev kadınının yaptığı fazla çalışma, işçi aracılığıyla esasında kendi işgücünün altında olan bir ücret verilmesi yoluyla kapitaliste aktarılır. İşçi, aslında 5 saat karşılığı ücret alırken, 7.5 saate denk düşen bir hizmeti tüketmektedir. Yani kapitalist ücreti öderken, ev kadınının bu 2.5 saatlik ek çalışmasına dayanmaktadır⁽⁴²⁾.

Bu türden bir teori çok caziptir, çünkü tıpkı işçinin sömürsünün artı değerle ifade edilmesi gibi kadının ezilmesini de acımasız rakamlarla hesaplamaya elverir. Fakat **Harrison** burada, 1 saatlik ev işinin kolayca 1 saatlik ücretli işle karşılaştırılamayacağını unuttur. Ev işi ücret karşılığı yapılmadığından, tam da bu nedenle, başka bir biçim ve tarzla kapitalist kontrol altındadır. Ücretli işçi, saat başına ücret alır. Onu çalıştıran işleri, artı değerın mümkün olduğunca artırılması için, her saatin mümkün olduğunca verimli kullanılmasında çıkar görür. Yürüyen band sistemleri devreye girer. Çalışma temposu mümkün olduğunca yükseltilir; mümkün olan en ileri işbölümü gerçekleştirilir. İşletme ekonomisi gözüyle bakıldığında, ev işi, son derece verimsiz düzenlenmiş bir olaydır. Bunun nedeni ev kadınlarının kendisinde değil, işin örgütlenişinin biçiminde yatar. Her bireysel ev kadını, saat beşbuçukta kendi bireysel tenceresini kendi ocağının üzerine koyar, ancak bireysel ev düzenlerinin izolasyonunun ortadan kaldırılmasıyla ortadan kaldırılabilir olan bir boşa emek harcaması. Eğer ev kadınları doğrudan ücret karşılığı hizmet yapıyor olsalardı, örneğin Holanda'da gü-lünç olan okul saatleri yüzünden sabah ve öğleden sonra çocuklarını okula götürüp getirmekle, hatta birkaç çocuğun değişik okula gitmesi halinde daha sık biçimde boşa enerji harcamalarına asla göz yumulmazdı. Ev işinin özelliği de zaten budur, saatlik olarak yapılması gereken bir üretimden oluşmayıp, saatlik üretimde o kadar önemli olmayan, sürekli hazır ve nazır olma durumundadır.

Secombe ev işini farklı analiz ediyor. Sanayileşmiş kapitalizmin ortaya çıkışıyla ikiye ayrılan genel bir iş süreci vardır. Evde olan birim ve sanayi birimi. Bu iki çalışma biçiminin yeri ve örgütlenişi farklıdır, bu nedenle de birbirinden bağımsız katego-

(41) John Harrison, "*The political economy of Housework*" bulletin of the conference of socialist economists. 1973.

(42) Harrison, A.g.e., s. 12

riler gibi görünürler. Aslında yine de tek bir süreç sözkonusudur: Ev işi zorunlu olarak ücretli işten önce gelir. Geçimini sağlayan olmaksızın ev kadınları da olmazdı ve tersi de. Bir noktadan sonra biri diğerinin sonucudur⁽⁴³⁾. Bundan şu sonucu çıkarabiliriz: Ev kadınlarının sermayeye yaptıkları özel katkı artı değer veya artı (fazla) çalışma olarak tanımlanamaz, o ücretleri düşük tutmanın bir aracıdır.

"Ev işi, toplumsal zorunlu işin işçi sınıfının asıl hayat standartının daha altında bir konumda tutulmasıyla, artı değer oluşturulması sürecine katkıda bulunur"⁽⁴⁴⁾.

8. Ev Kadınlarının Yeni Görevi

Ev kadınlarının haftalık çalışma süresi hangi faktörlerin etkisiyle artmıştır? Zaman tasarruf ettirici araçlara rağmen ev kadınlarının eskisi kadar, hatta eskisinden daha ağır çalışmak durumunda olmaları nereden kaynaklanıyor? Sözüünü ettiğimiz bir etken, ekonomik bunalımdır. Fiyatlar ücretlerden daha hızlı artış gösterince, ev kadınları da daha çok çalışmak zorunda kalır. Fakat acaba ev kadınlarının işini ağırlaştıran tek faktör bu mudur? **Renate Bookhagen** *"Ev Kadınlarının Ücretli Emeği"* adlı kitabında işgücünün kalifiyeleşmesinden sözeder⁽⁴⁵⁾, fakat bunu ayrıntılı olarak incelemeyiz.

Kalifiyeleşmenin artması teorisinde genelde birçok soru açıktır. Her bireysel işçinin eskiye kıyasla daha kalifiye mi olduğu, yoksa bir bütün olarak işçi sınıfının ilerleyen uzmanlaşma nedeniyle kalifiyeliğinin mi arttığı, halen bir sorudur⁽⁴⁶⁾. Ev kadınlarından daha fazla şeyin talep edilmesinde önemli bir faktör olarak işin yoğunlaşmasından söz etmek herhalde daha doğru olur. *"Hollanda'da sağlık hizmetleri"* ve *"Modern sömürü, ruhsal aşırı yüklenme ve artan hastalıklar"* broşürleri de gösteriyor ki, çalışma temposu, monotonluk, fazla mesai ve vardiya çalışmasının arttığı ölçüde işçinin dinlenmek için ihtiyacı olan zaman da artmaktadır⁽⁴⁷⁾. Buna bağlı olarak ev kadınları da gerilimleri eritmek, maddi bakım, çocukların sakinleştirilmesi konusunda, erkek işinden ne derecede yorgun dönüyorsa o derece daha fazla gayret sarfetmek zorundadırlar.

Çalışma temposunun yükselmesi ve ekonomik bunalımın, ev kadınlarının işini nasıl zorlaştırabileceği, devlet bütçe kısıtlamaları yapmaya başlar başlamaz kendisini gösterir. Bu kısıtlama en başta *"zayıf olan alanda"* yapılır: Sosyal yardım, sağlık alanı. Hastaneler daha ucuz çalışmaya zorlanır. Bu hastaların daha geç hastaneye alınıp, daha erken taburcu edilmeleri demektir. Bu aynı zamanda, ev kadınlarının ortalama olarak daha fazla çalışmaları anlamına gelir, fakat birbirinden bağımsız olarak tek tek bireyler olarak kadınlar evde hastaların bakımıyla uğraştığı sürece, bu kimse tarafından farkedilmez.

Offe, işveren açısından aynı işgücünün üretimi için gerekli masrafların artışının

(43) Wally Secombe. *A.g.e.*, s.12

(44) Jean Gardiner., *A.g.e.*, s. 58

(45) Renate Bookhagen, *Kadınların Ücretli Emeği*. Federal almanya'daki çalışan kadınların konumu üzerine olan araştırmaların eleştirisi üzerine, Frankfurt, 1973

(46) Gisela Brandt, Joanna Kootz ve Gisela Steppke, işgücünün kalifikasyonunun yükselişi hipotezi üzerine, bütünsel olarak işçi sınıfının teknik becerileri artmakla beraber, bunun her bir işçinin tek tek daha iyi bir eğitim görmesi anlamına gelmediğini yazarlar. Bunun anlamı, işbölümünün giderek uzmanlaşması doğrultusunda bir eğilimin varolmasıdır ve bunun sonucunda da, yüksek düzeyde kalifiye işçiler ve uzmanlarla daha düşük kalifikasyona sahip olan, basit el işleri ve kontrol işlerini yapan işçiler arasındaki kutuplaşma ortaya çıkmıştır. Yani çalışanların bir kısmı açısından kadınlar yüksek hayat standardını muhafaza ederek işgücünün kalifiyelik düzeyinin yükselmesine katkıda bulunurlarken, çoğunluk açısından da, ev kadının görevi gerilimleri dengelemek ve daha hızlı bir çalışma temposunun ve hızlanan *"ahlaksal yıpranmanın"* sonuçlarını telafi etmektir. G. Brandt, J. Kootz, G. Steppke. *Kapitalizmde Kadın Sorunu Üzerine*, Frankfurt/M. 1973, s. 96

(47) Kadınların çok büyük bir kısmının ücretli olarak çalıştığı DDR'de (D. Almanya), hastanelerde bin kişiye 11 yatak düşerken, Hollanda'da bin kişiye 5 yatak düşmektedir. Ev kadınlarının gün boyu evde olmadıkları durumlarda

nedeni olarak, diğer şeylerin yanı sıra, eğitim ve yetiştirmenin süresini ve artan üretimin telafi edilmesi için zorunlu olan dinlenmeyi de sayar⁽⁴⁸⁾. **Holzinger**, "serbest zamanın" giderek artan biçimde ruhsal zorunluluklar tarafından kullanıldığına işaret eder: Uyku, temizlik, yemek, gezme ve televizyon seyretme yoluyla dinlenme⁽⁴⁹⁾. Onun hesabına göre serbest zamanın ancak yüzde 20'si gerçek serbest zamandır. **Galbraith**⁽⁵⁰⁾ ise özellikle daha "seçkin" çevrelerde sözkonusu olan bir paradoksa dikkat çeker: Hayat standardının yükselmesine bağlı olarak ev işi de artmaktadır. Tüm aletlerin, elbiselerin, otomobillerin, daha büyük evlerin bakımı için.

Şimdiye kadar saydığımız faktörlerin halkın değişik toplumsal tabakaların değişen ölçülerde içerdiğini varsayabiliriz. Eğitim görmemiş bir işçi ailesinde ek çalışma büyük olasılıkla aşırı yüklenmeden ortaya çıkan gerilimin emilmesinden oluşmaktadır da, eğitim düzeyinin yükseldiği gruplarda, bu vurgu, genel gelişmeye uymaya ve da artan tüketim alışkanlıklarına uymaya bağlı ek işlerde olmaktadır.

Kadınların daha zorlaşan görevlerine kadın dergilerinde de rastlıyoruz. Eğitim-bilimsel makalelerin ilk dalgasının ardından, şimdi, erkek ve kadın arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesine ait bir sürü tarif akımı ortaya çıkmıştır⁽⁵¹⁾. İyi bir ev kadını yalnızca sağlıklı yemekleri pişirmekle kalmayıp, değişik ve egzotik yemekleri de pişirir, ev yalnızca temiz olmayıp aynı zamanda modern de olmalıdır. (Serbest zaman meşgaleleri artık meyhanede değil, daha çok evde televizyon karşısında cereyan ediyor.) Normal cinsel ilişkiden, çeşitli pozisyonlar ve çeşitlemeleriyle kaliteli cinselliğe doğru geçiyoruz. Tüm bu çeşitli etkileri karşılıklı tartmak zordur. Ama şu herhalde açıktır: Ev kadınlarının zorlaşan görevleri yalnızca iyi ev kadını ideolojisine, kadınları sürekli daha fazla tüketim ve yeni moda kurallarıyla cezbetmeye çalışan kadın dergileri ve yeni yaşam, yemek stiline, bunlar gibi subjektif faktörlere dayanmaz, aynı zamanda maddi faktörler de bu işte etkindir.

9. Ücretsizleştirmenin Gizlenişi ve Ailede İktidar İlişkileri

Ücretsizleştirmenin biçimi, sadece sattığı işgücünün karşılığını almayıp, sanki yaptığı işe karşılık ücret aldığını zanneden işçi için gizlenmiş durumda değildir. Esasında onun ücreti kendisinin, karısının ve bir sonraki neslin işgücünün yeniden üretimine hizmet eder. Gerçekten de hem aileyi besleyen kişi, hem de ev kadını, işgüçlerini, kendilerinin yeniden üretilmeleri için gerekli giderleri karşılayabilmek için satarlar. Fakat erkek işgücünü pazarda sattığından ve kadın doğrudan üretimin dışında evde çalıştığından, sanki alınan ücret sadece erkeğin emeğinin karşılığıymış, kadınıninki değilmiş gibi görünür. Bu gizleme bizim bilincimizde çeşitli biçimlerde yansır:

grup ve kızamık gibi hastalıklar da dahi hastanın bakımına ilişkin önlemler almak gerekmektedir.

(48) *Geç kapitalizmde halk inisiyatifleri ve işgücünün yeniden üretimi* Claus Offe: *Kapitalist Devletin Yapısal Problemleri*, Frankfurt/m. 1975. s.155

(49) Luftz Holzinger. A.g.e. (Notlar 34). Holzinger, işgücünün özel ev düzeni içerisindeki yeniden üretilişi üzerine yüz sayfalık yazı yazıp da, bu işin ev kadınları tarafından yapıldığına ilişkin tek bir kelime bile söylememek gibi ender rastlanılacak bir işi becerebilmiştir. Büyük başarı! Aynı şey Dieter ve Kramer için de geçerlidir: *Serbest Zaman ve İşgücünün Yeniden Üretilmesi*, Köln. 1975. Bu kitapta da, işçilerin işgüçlerini nasıl yeniden ürettiklerine ayrılan bölüm yaklaşık 30 sayfadır ve burada da ev kadınlarından söz edilmemektedir.

(50) John Kenneth Galbraith, *Economics and The Public Purpose*. New York, 1973, Bölüm IV, "Consumption and the concept of the household"

(51) 60'lı yılların sonlarında. Bkz: "Margriet" ve "Libelle"nin ekleri. "Günümüzün ebeveynleri" (Ouders van nu) veya "Günümüzün insanları" (Mensen van nu) gibi dergilerin kuruluşları. "Sekstant" dergisi, "daha iyi ilişkiler sanayii"ne uyumun bir örneğidir.

Ailesi için çalışan, kadını besleyen erkektir denir⁽⁵²⁾. Ev kadını için söylenen, kendini geçindirdiği, çalışmadığı, evde oturduğudur.

Ücretin en sonunda aileye ulaştığı yolun, aile üyeleri arasındaki iktidar ilişkisinde en ufak bir payı yoktur. Erkek, ücreti kendisi tarafından kazanılmış olarak aldığından, bu parayı istediği gibi harcama olanağına da sahiptir. Karısına ev masrafları için biraz daha çok veya az para verebilir. Karısının çok para harcadığını düşünüyorsa, parayı azaltabilir. Kadınlar kendileri için para harcamak istiyorlarsa, örneğin elbise için, çoğunlukla rica etmeleri gerekir. İdeolojinin bu işte ne kadar güçlü çalıştığını pratiğin kendisi de gösterir: Kadınlar, kendi kazançları olmadığı duygusunu taşıdıkları paradan kendileri için harcama yapmakta ne kadar büyük zorluk çekerler. Aile içerisinde, patronla işçi arasındakine benzer sahte bir ilişki oluşur. **Engels**, aile içerisinde erkek burjuva, kadın proleterdir demişti⁽⁵³⁾. Ve ev kadınlarının işinin erkeklerin işine kıyasla niçin daha önemsiz olması veya daha az ücret ödenmesi gerektiğine ilişkin tek bir objektif neden olmamasına rağmen, kapitalist sistemde bu iki iş biçimi öyle örgütlenmiştir ki, aile içerisinde artık kemikleşmiş iktidar ilişkilerinin maddi bir temelini oluşturmuştur. Erkeğin kolayca benimsediği iktidar ilişkileri.

Kadınlar erkeğin eve getirdiği ücrete bağımlı kılındıkları için, onun kendisini iyi hissetmesi kadınınkinden önemlidir. Baba çalışmaktadır (anne çalışmaz) ve bu nedenle en rahat koltuk ona aittir, en büyük parça et ona verilir. O eve geldiği zaman dinlenbilmesini sağlamak, çocukların sessiz olmaları, kadının görevidir. O, istediği zaman karısı onun dertlerine ilgi göstermek zorundadır. Bunun tersi durumlar için kadın dergilerinde, evle ilgili zahmetlerden yakınılması tavsiye edilir.

"Proleter aşk" üzerine olan bütün idealize etmelerine rağmen -o baskıcı olmalıdır, çünkü orada ekonomik sömürü sözkonusu değildir- aile içi iktidar ilişkileri çok gerçektir⁽⁵⁴⁾. Bunun en açık örneği kocalarından ayrılmalara elverecek ekonomik araçta sahip olmadıkları için yollarca kocalarının kendilerini dövmelelerine razı olan taciz edilmiş kadınların problemlerinde görülür⁽⁵⁵⁾. Erkekler iş sürecinde sıkıntı çektikleri ölçüde, ücretleri ve ona bağlı olarak statülerinin düşüklüğü ölçüsünde, halen "gerçek" erkek olduklarını kanıtlamaya ve birşeyleri telafi etmeye duydukları ihtiyaç da o ölçüde yüksetir - en azından görünüşte bu böyle. Erkeğin toplumsal merdivenin basamaklarında aşağılarda bulunması ölçüsünde, evdeki işleri yapmaya karşı gösterilen direnç yüksek (mutfak raflarını çakmak hariç), çifte cinsel ahlak o derece kuvvetlidir⁽⁵⁶⁾. Çalışma sürecinde zarar gören ben karşısında vahşi cinsel davranış alternatif bir statü oluşturur. Sürekli bir grup inşaat işçisinin yanından geçen her kadının da anlayabileceği gibi, kendisine yapılan değerlendirmeler, cinsellikten çok saldırganlıkla ilgilidir.

(52) Erkeğin aileyi geçindirdiği kavrayışı, boşanmanın sözkonusu olduğu andan itibaren daha da belirginleşir. Birçok erkek, kendilerin çalışarak aldıkları ev veya eşyalar (karıları çalışmamıştırlı) karılarına verince, bunu bir adaletsizlik olarak değerlendirirler. Hatta boşanan erkeklerin çıkarlarını koruma derneği, ev geçindirmekle yükümlü olan erkelerin ikinci eşlerinin çıkarlarını koruma derneği gibi kuruluşlar oluşturulmuştur.

(53) F. Engels. **Allenin, Devleni ve özel Mülkiyetin Kökeni**.

(54) F. Engels. **A.g.e.**, veya **"Marksist Leninist Sosyoloji Sözlüğü"**, 1969, s.124. "Aile sosyolojisi" sözlüğünün karşılığınabakınız.

(55) Taciz edilen kadınlar için oluşturulan sığınma evleri, yıllarca dövülen, tekmelenen, ayaklar altına alınan, merdivenlerden yuvarlanan, fakat polis evliliğe ilişkin anlaşmazlıklara müdahale etmediği ve evden ayrılacak paraları olmadığı için bu duruma katlanmak zorunda kalmış olan kadınlarla doludur. Son yıllarda İngiltere'de 20 tane kadın evi kurulmuştur ve 60 tanesi de kurulma aşamasındadır. en eski örgüt Chiswick'in yaptığı araştırmaya göre, her 200 aileden birinde kadın defalarca taciz edilmiştir. (Errin Pizzey, **Sessiz Bağır. Aile içi Tacizler**. Frankfurt/M. 1978)

(56) Günter Somidt ve Volkmar Sigusch, **İşçinin Cinselliği**, Darmstadt ve Neuwied, 1971, s. 102

10. Ev Kadınlarının Politik Bilinci

Geçtiğimiz bölümlerde ücretli işçi ile ev kadını karşı karşıya koyduk. Tartışmayı basitleştirmek amacıyla, kadınların esas olarak evde çalıştıklarından hareket ettik. Fakat Hollanda'da kadınların dörtte üçü ücretli işlerde çalışıyor. Ve çalışan evli kadınların sayısı giderek artıyor. **Renate Bookhagen** ilk olarak şuna işaret ediyor: Kadınların ezilmesi sadece evdeki görevlerinin yanı sıra işteki dezavantajlarından hareketle analiz edilemez. Aksine, sözkonusu olan tam da bu iki alanın birbirini karşılıklı etkilemesidir. Ücretli çalışan kadınların aynı zamanda ev kadını olmaları gerçeği, onların bilinçlerinde yansır.

Marksist analizde politik bilinci ücretlilerin bilinci olarak tanımlamayı öğrendik. Ev kadınları ücretli değildirler ve bundan hareketle sık sık şöyle söylenir: Bu nedenle kadınlar, eğer ücretli işçi değillerse, kendi konumlarından hareketle politik bir bilinç geliştiremezler. Eğer politik bilinci kendi maddi durumunu farketmek ve bunun kapitalist üretim ilişkileriyle bağlantısını anlamak diye tarif ediyorsak, önceden söylediklerimizden, ev kadınlarının da kendi konumlarının deneyi aracılığıyla bu bilgiye ulaşabilecekleri yeterince açıklanmış olmalı. Aynı zamanda, ev kadınlarının politik bir bilinç geliştirmelerinin önündeki engellerin bir ücretli işçininkinden çok daha büyük olduğunu görürüz. Ücretli işçiler sömürdükleri yerde bir araya gelirler. (Patronlarının kendileri üzerinden para kazandığını görürler.) Kadınlar birbirinden izoledir. İyi ev kadını ideolojisi önemli bir rol oynar⁽⁵⁷⁾. Hoşnutsuz olan ev kadınları bunu ilk başta kendilerinden veya tesadüfen kötü seçtikleri eşlerinden bilirler. Yaptığı işten nefret eden, ona karşı çıkan erkek, sınıf bilincine sahip olmuş olur. İşinden nefret eden ve onu reddeden kadın tutuklaşmış, isterik kadınsı olmayan sıfatlarıyla adlandırılır. Uğraşısını haklı çıkaracak bir ücret olmadığından, ev kadını işiyle ilgili olarak ekonomik olmayan kavramları kullanmak zorundadır. Ailesine olan bağlılığı nedeniyle "sevginin gerektirdiği hizmetleri" yapar. İşinden tiksindiğini itiraf eden kadın, iyi bir anne değildir. Bu nedenle işine olan yabancılaşmayı sık sık bilincinden uzaklaştırmalıdır, çünkü aksi takdirde, suçluluk ve kişisel yetersizlik duygusunun kurbanı olacaktır. Bunun sonucu da, ev işinin, önceden belirlenmişliğinin doğal kadınsal meslek ve görevin yerine getirilmesinin bir kombinasyonu olarak görünüm kazanmasıdır⁽⁵⁸⁾. Bir direnişi biçimlendirmenin somut olanakları çok sınırlıdır.

Kollektif direniş hemen hemen yok gibidir, bireysel kaderin iyileşmesi, ancak küçük bir grup kadına bahşedilmiştir. Grev yapmak hemen hemen imkansızdır. Çünkü sonuçta sermayeyi daha iyi çalışma koşullarına razı etmek amacıyla kendi çocuklarını açlıktan öldüremez ya...

Ev işi dolaylı ve karmaşık bir biçimde sermayeye bağlı olduğundan, ev kadınları, kime veya neye karşı direniş göstermeleri gerektiğini ancak büyük bir zorlukla görebilirler. Aile içerisinde eski patriarkal ve yeni kapitalist baskı biçimleri birleşir. Ev kadınları dolaylı olarak sanayi için çalışırlar. Fakat mutlaka kocaları da bundan kar eder. İngiltere'deki bir örnekte görüldüğü şekilde, ev kadınları aile çıkarlarıyla (sofradaki ekmek) sınıf çıkarlarından daha fazla bütünleştiklerinden bir grevi kırmaya kalkıştıklarında, bu örnekten hareketle ev kadınlarının sınıf mücadelesini bloke ettiklerini iddia etmek mümkünse, bunun tersi de geçerlidir: Kadınların bağımsız bir varoluş

(57) Waaly Secombe. Notlar, s.65

(58) Jean Gardiner. Bkz: Notlar: 27. s.65.

için mücadelesinde erkekler bir engeldir. Proleter erkekler gibi solcu erkekler de, kadınların doğal olarak mutfağa ait olmadıklarını kabul etmekte zahmet çekiyorlar; her halükarda bunu kabul etmek, kendi işlerinin büyük bir kısmını kendilerinin yapması anlamına geldiği zaman zorlanıyorlar. Islington'da kısa bir zaman önce bir grevde, kadınlar bir fabrikayı işgal ettiklerinde, buna karşı en büyük direniş fabrika sahibinden değil, onların kocalarından geldi. Zira bu durum, onların yemeği kendilerinin pişirmeleri ve yalnız yatmaları sonucunu getiriyordu.

Politik bilincin ücretle bağımlı olmanın bilinci olarak tarifinin halen ne kadar doğal karşılandığını, çalışan gençler üzerine olan edebiyattan görebiliriz. Çalışan gençlerin büyük bir kısmını kızlar oluşturur, fakat bundan sonuç çıkarmalar -eğer yapılırsa- çok dolaylı oluyor. Örneğin **Helga Deppe**, çalışan bir grup genç arasındaki kız ve erkekler arasındaki farka ilişkin şunları yazıyor:

"Yetiştirilişleri nedeniyle onlar (kızlar) çoğunlukla belirgin bir tutukluk ve çekingenlik taşıyorlar. Esas olarak kadınlık rolleriyle bağlantılı sorularla harekete geçiyorlar. Eğitim sorunlarına ilişkin bir tartışmada çoğunlukla aktif olurken, iş ve işyerleriyle ilgili bir tartışmaya hiç katılmıyorlar."

Helga Deppe de burada, bu genç kızların belirgin biçimde tutuk olmadıklarını, tersine onların bilinçlerinin -delikanlılarındaki gibi- (gelecekteki) maddi pozisyonlarına denk düşmekte olduğunu atlıyor. *"The Elfder Ure"* dergisinin ikinci sayısında da, eğitim çalışmasıyla ilgili konuda, genç kızların bilinçlerinin kendi maddi pozisyonlarına bağlama işi atlanıyor.

Açıkça görülüyor ki, çalışan gençlerin erkekler olduğundan hareket edilmiş. Genç kızların politik bilinçlerinin önündeki engellerden biri, ücretli çalışma içerisindeki yükselme umudu değil, evlilik yoluyla *"yükselmedir"*. Bu nedenle de erkek arkadaşları veya elbiseleri üzerine yaptıkları konuşmalar apolitik çene çalma olarak değerlendirilemez. Bireysel bir hayatta kalma stratejisi geliştirme uğraşısını ortaya koyar. Eğer delikanlıların gelecekteki toplumsal pozisyonları, kızlarındaki kadar onların da dış görünüşüne bağlı olsaydı, onlar da yeni ayakkabılar veya nişanlanmak üzerine konuşacaklardı.

11. Kadınların Ev İçi Fonksiyonlarının Ücretli Çalışmadaki Konumları Üstündeki Etkisi

Kadınların ev kadını olarak konumlarının çalışma hayatındaki konumları üzerine etkisi vardır ve bunun tersi de doğrudur. Bu, en iyi biçimde kadınların içinde bulundukları kısır döngüde görülür; kadınların çalışma koşulları kötüdür, ortalama olarak erkeklerden üçte bir daha az ücret alırlar, öncelikle de monotonluk, yükselme şansı olmayışı ve kötü sosyal hizmetlerle belirlenen tipik kadın mesleklerinde çalışırlar. Kadınlar mesleklerindeki mümkün olan en yüksek noktaya çok çabuk ulaşıverirler ve çok ender olarak yönetici fonksiyonlarında çalıştırılırlar. Bu kadar kötü çalışma koşullarına sahip oldukları içindir ki kadınlar, evliliğe kaçma konusunda eğilim gösterirler. Zaten evleneceklerinden örgütlenemezler ve kapitalist de herşeyi olduğu gibi sürdürme konusunda bir mazerete sahip olur.

Kadın meslekleri, kadınların evde yaptıkları görevlerle akrabadır: Temizlik, servis, monoton eliş. (Çünkü kadınların parmakları incedir denir.) Fakat öncede söylediğimiz gibi, iş cerrahlara gelince bir istisna sözkonusu olur; ayrıca bunlar, elektronik aletleri monte eden kadınlardan on kat daha fazla para kazanırlar. **Sprenger** aşırı iş yüklenmesiyle ilgili bir makalesinde (**Volkskrant**, 26 Nisan 1975) bir araştırmayı ele alıyor. Buna göre dışarıdaki işleri evde günlük işlerinin uzantısı olan kadınlar tükenme durumundalar. Evdeki yükümlülüklerinin kadınların çalışma koşulları üzerinde ne gibi bir etkileri olduğu, Londra'daki geleneksel tekstil işleri mahallesi Spitalfields ma-

hallesi örneğinde çok açık görülüyor. Bütün büyük ve iyi ücret ödeyen işletmeler, büyüme nedeniyle şehir dışına taşınmak zorunda kalıyorlar. Geriye sadece küçük işyerleri olan sweatshoplar ⁽⁵⁹⁾ kalıyor, bunlar da en düşük ücreti ödemeleri ve en ilkel çalışma koşulları nedeniyle varlıklarını sürdürebiliyorlar. Kadınlar, aynı zamanda ev işini de yapabilmek için evlerine yakın işler aramak zorunda olduklarından, bu türden işyerlerinde çalışanlar da çoğunlukla onlar. Genellikle işlerini eve de götürüyorlar ki, çocuklarına gözkulak olurken, bir yandan da işlerini yapabilsinler. Bu kadınlar en kötü örgütlenmiş olanlar, sık sık işyeri değiştiriyorlar, iş kontrolünün küçük işletmelerle ilgilendiği yok. Evde çalışanların sayısı bile belli değil, çünkü çoğunlukla kaçak çalışıyorlar.

Kapitalizmin kadınların düşük ödenen emeğinden herhalükarda kar ettiği görülüyor ve kadınlar kendilerini geçimi kocaları tarafından sağlanan, işi "*yan gelir*" olarak, kocalarının ücretinin tamamlayıcısı olarak gören ev kadınları olarak değerlendirdikleri sürece bu durum öyle çabuk değişmeyecek.

İşgücünün yeniden üretimi bölümünde, kadınların ücretli emeğinin niçin erkeklerinkinden ucuz olduğunun bir nedenini daha söylemiştim. "*Kalifiye*" emek "*kalifiye olmayan*" daha iyi ücretlendirilir ve kadınların yaptığı "*kalifiye olmayan iş*" için gereken beceriler, erkeklerin çoğu becerisinin tersine, aile içerisinde öğretilir. Temizlik yapmak veya paketleme işi kalifiye olmayan işler olarak değerlendirilir, çünkü bunları hemen hemen bütün kadınlar becerebilir. Tüm kadınların geçirdikleri ev kadınlığına yönelik sosyalizasyon, bu nedenle onların iş pazarındaki pazarlık gücünü azaltır. Bütün kadınlar temizlik yapmayı becerdiklerinden temizlikçi kadınların yeri her zaman doldurulabilir. Bundan başka bir de kadınlara yönelik olan sosyal haklar daha düşüktür. Evli bir kadın işten çıkarıldığında, işsizlik parası alma hakkı en fazla biryıldır, çünkü süresi sonunda, geçiminin kocası tarafından sağlanacağından hareket edilir. Bir sürü işbulma kurumu evli olan kadınları işsiz olarak kaydetmezler, eğer halihazırda çalışmışlıkları yoksa veya yarım günlük işinden çıkarılmış olan bir kadın tam gün çalışmaya hazır değilse, ona iş bulma konusunda girişimde bulunmazlar. İşsizlerin büyük bir kısmı gizli kalır, evli ve işsiz olan kadınların çok büyük bir kısmı resmi işsizler sayısı içerisinde yer almaz.

Böylece kadınlar sanayinin eğitimsiz işçiye olan ihtiyacı arttığında, devreye sokulup, bunun gereksiz olduğu anda da, minimum düzeyde ek masrafla hemen işine son verilebilen elastik, ucuz, yedek işgücünü oluştururlar. Kadınların hukuksal konumu kadın hareketinin baskısıyla arada sırada iyileştirilmektedir, ama bu, tipik (düşük ücretli) kadın mesleklerine veya kısmi çalışan kadınların zayıf konumuna son verildiği anlamına gelmez. Ev dışındaki işlerini evde aileleri için yaptıkları işle kombine etmek zorunda olanlar tabii ki kadınlardır ve bu nedenle de ilk sırada kısmi (yarım günlük) işlerde çalışanlar da onlardır.

Bu çifte yük konusunda sendikaların gözlerinin ne kadar kör olduğu, Philips-Helmund fabrikasının yerinin değiştirilmesine karşı kadınlar tarafından yapılan grev sırasında görülmüştür. Fabrikanın başka bir yere taşınması durumunda kadınların yemek hazırlayabilmek için zamanında eve yetişebilmeleri mümkün olmayacaktı. **Hollanda Sendikalar Birliği (NVV)** bütünsel olarak grevle dayanışma açıklaması yapmadı⁽⁶⁰⁾. **Hollanda Katolik Sendikalar Birliği (NKV)** başta bunu yaptı, fakat işgalci kadınların taleplerini çabucak Helmond'daki genel çalışma olanaklarına dönüş-

(59) *Sweating Sistem*'nce işler, bir işçi başı aracılığıyla parça başı ücreti temelinde dağıtılır. Aracı olanın kazancı, işçiye ödenen ücretle, kapitalistin yapılan işe ödediği ücret arasındaki farktan doğar. K. Marks. *Das Kapital*. Cilt 1, s.582

(60) Fakat bu, NVV üyelerinin grevcilerle dayanışmaya gitmedikleri anlamına gelmez. Özellikle de 10 Mayıs

türdü. Ne NKV, ne de NVV kadınların çalışma koşullarının yalnızca işyerinde cereyan edenle değil, aynı zamanda aileye karşı sorumluluklarıyla da belirlendiğinin bilincindeydiler. Sendikalar, bir yandan kadınlara yönelik özel düzenlemeler yaratmak istemiyorlar; diğer yandan da, örneğin çocuk bakım yerleri veya işyerlerinde yemek verilmesi gibi talepleri öne sürmeyi de kendi görevleri olarak görmüyorlar. Oysa bunlar gerçekleşse, kadınların özel bir konuma ihtiyaçları kalmayacaktır.

12. Ailenin Korunmasında Kimin Çıkarı Vardır?

Sermayenin ailenin muhafaza edilmesinde hangi çıkarı olduğunu özetlersek, aşağıdaki noktaları tespit ederiz:

- a. Aile ucuz yolla işgücünün üretimini garanti eder. İnsanların bedensel ve ruhsal sağlıklarının sorumluluğu onlara, yani ev kadınlarına yüklenmiştir.
- b. Ev işi ekonomik kriz dönemlerinde ilk darbeleri karşılayarak bir sübap fonksiyonu görür ve böylece ücret mücadelesini bloke eder.
- c. Ailelerin izolasyonu sayesinde tüketim artırılabilir; her aileye bir mikser.
- d. Aile, çocukların oyun aracılığıyla sınıf çıkarlarından çok ailenin çıkarlarıyla kendilerini özdeşleştirmeyi öğrendikleri yerdir.

İşte bu faktörler, ev işinin toplumsallaştırılmasının önündeki engellerdir. Sermaye ailenin muhafaza edilmesinde bu kadar büyük çıkar gördüğü sürece, ev işinin yerine geçen kollektif kurumlara yatırım yapması beklenemez. Aynı zamanda kısmi toplumsallaştırmayı destekleyen bir faktör de mevcuttur.

- e. Kadınlar, herşeyden önce ev kadını olduklarından, çalıştıkları zaman ucuz işgücüdürler.

Demek ki sermayenin ailenin korunmasındaki çıkarları da çelişkilidir⁽⁶¹⁾.

Kadınların sonsuz bir biçimde sömürülmeleri mümkün değildir ve hem işte çalışıp hem de ailelerinin bakımıyla uğraşan kadınların, erkeklerden daha çabuk yıprandıkları görülmüştür. 1958 ile 1971 yılları arasında, erkeklerin hastalık nedeniyle işe gitmeme durumunun oranı yüzde 40 iken, kadınlarındaki yüzde 63'tür. Bunun nedeni kesinlikle kadınların erkeklerden daha çabuk yakınmaya başlamaları değildir; çünkü Almanya'da aralıksız çalışmış olan insanlar arasında yapılan bir araştırmaya göre, herhangi bir hastalıkları olup da bunu hiç söylemeden çalışmaya devam etmiş olanların oranı erkeklerde yüzde 80, kadınlarda yüzde 85'tir. En ağır erkek mesleklerinde olduğu gibi (örneğin inşaat işçiliği), çifte yük altında olan kadınlar da emeklilik yaşına kadar işyerlerinde dayanamamaktadırlar ve bu durumda örneğin **Hollanda Komünist Partisi (CNP)**, **Hollanda Komünist Kadınlar Birliği (NVB)** ve **Memurlar Birliği (ABVA)**, kadınlar için emeklilik sınırının 60 yaşa kadar indirilmesi talebini savunmuşlardır⁽⁶²⁾. Arada tabii ki çifte yük altında olma durumunun kendisi hedefin dışında kalmıştır. Kadınların daha çabuk yıpranmalarını engelleyici önlemler için mücadele edilmelidir. Örneğin daha esnek çalışma saatleri ve kollektif kurumlar için. Çünkü bu çifte yükün sonucu kadınlar, iyi yemek pişiremez ve çocuklarına ve kocalarına iyi ba-

1974'de yapılan kadınlar gününde, buraya katılan kadınların çoğunluğunun NVV'nin işgalci kadın işçilere karşı aldığı tavrı kınadıkları görülmüştür.

(61) Bu yazıda, aile üyelerinin, ailenin yerini tutacak başka birşey olmadığı sürece ailede ne gibi bir çıkarları olduğu konusu işlenmiyor. "Aile ortadan kaldırılmalıdır" sloganına karşı olan direnişi anlamak için, birçok insanın yaşamının evli olmamış olsalardı ne halde olacağını düşünmek yeterlidir.

(62) Kadınların emeklilik yaşlarının indirilmesi talebine karşı direnilmesinin nedeni, burada çifte yükün hesaba katılmayıp. Kadınlara ilişkin özel düzenlemelerin getirilmesi, onlara işverenler tarafından uygulanan ayrımcılığı teşvik edecektir.

kamaz hale gelmektedirler. Öte yandan da, ev işinin kadınları meşgul ettiği ölçüde örneğin; zorunlu okul süresinin uzamasında bu duruma gelmektedirler. Kapitalist sistem açısından birinci sırada önemli olan, yıpranan işgücünün yerine yenisinin konulabilmesidir, fakat her tekil kapitalist en başta ücretli çalışan kadınların doğrudan sömürsünde çıkar görür. Kadınların işgücüne daha çok ihtiyaç duyulan dönemlerde değişken çalışma saatleri ve kollektif kurumlar konusunda gösterilen çalışmaların artması ve kadınlara daha az ihtiyaç duyulmaya başlanır başlanmaz bütün bunların kısıtlanması bir rastlantı değildir. Bu durum İngiltere'de çocuk bakım yerleri örneğinde çok iyi görülür⁽⁶³⁾. Holanda'da okul öncesi çağındaki çocuklara yönelik bakım yerlerinin artırılması doğrultusunda çalışılması konusundaki hükümet kararına rağmen, her yerde bu türden "yan kurumlar" konusunda tasarrufa gidilmektedir; birçok yerde çocuk bakım yerlerinin kapatılmaması için, özellikle bakıcılar tarafından girişler eylemler, herkesce bilinen şeylerdir. Danimarka'da bu türden yuvaların ücretleri öylesine yükselmiştir ki, düşük ücretli bir sürü kadın için değerlendirme konusu bile olamamaktadır⁽⁶⁴⁾. **Renate Bookhagen**, kapitalist sistemde kollektif kurumlar ancak, kadınlara yeniden üretim faaliyetini tehlikeye düşürecek düzeyde ihtiyaç duyulması halinde gerçekleşebilir der. Böylesi bir bakıma ilişkin kurumlar sürekli minimum bir çerçevede varolmaktadırlar⁽⁶⁵⁾. Tüm aşağıdaki diğer "zayıf alan"daki şeyler gibi, bunların da varlığı sürekli tehdit altındadır.: Okul, sağlık alanı, sosyal yardım. Kısacası ev kadınlarının emeği tarafından yerine getirilebilecek her iş örneği; hastaların hastaneden erken taburcu edilmeleri yoluyla masrafların azaltılmasında olduğu gibi.

Sonuç

Sosyalist Feministler, kadınların konumunun onların sözkonusu olabilecek ücretli çalışmalarıyla değil, ev kadını olarak konumlarıyla belirlendiğinden hareket ederler. Kadınların ücretli çalışmasıyla ev işi arasındaki karşılıklı bir etkileşim mevcuttur. Kadınların ev içi emeğiyle sermaye arasında, dolaylı ve karmaşık da olsa, bir ilişki vardır. Bu temelde "sınıf mücadelesi" tasarımı yeni bir ışıkla değerlendirilmelidir. Halen birçok Marksist, işçi hareketinin, örneğin sadece sınırlı çıkar belirlemeleri temelinde hareket eden kadın hareketinin tersine, genel bir mücadele sürdürdüğünü iddia etmektedir. Şimdiye kadar anlattıklarımızdan, bizim aynı görüşte olmadığımız herhalde anlaşılmaktadır. Sorun, kadınların sınıf mücadelesine hangi ölçüde katkıda bulunabileceklerinin kollarılması değildir; ki bunu **Secombe** bile makalesinin sonunda iddia etmektedir, sorun aynı zamanda, işçi sınıfı hareketinin kadınların kurtuluşuna hangi katkıyı yapabileceğinin de kollarılmasıdır, eğer işçi sınıfı hareketini kapitalist üretim ilişkilerinin zorlamalarından kurtuluş olarak tarif ediyorsak ve de kapitalist üretim ilişkilerinden de, hem üretim, hem de yeniden üretimi anlıyorsak.

Ev işi kapitalizmin kalbinde cereyan eder, onun işleyebilmesi koşullarından biridir. Bu nedenle de yalnızca sermaye ve emek arasında değil, sermaye ve evişi arasında da bir çelişki vardır. Aynı zamanda ev işçileri olan kadınlar ile ücretli işçiler arasında da (umarız antagonist olmayan) bir çelişki de mevcuttur ve bu çelişki kadınlar erkekler arasındaki iktidar ilişkisinde, aile içerisinde ve onun dışında da, kendini gösterir. Bir çelişkinin yerini diğeriyle değiştiremeyiz.

Şimdilik Sosyalist Feministler çifte bir sadakatle birlikte yaşamayı öğrenmek zo-

(63) Sosyal Düzenlemeler Mücadelesinin düzenli raporları, İngiltere kadın hareketi tarafından *Women's Struggle Notes* aracılığıyla dağıtılmaktadır. (Big Flame, 13 Tadmor Street, London, W 12)

(64) Kongrede yapılan sözlü açıklama.

(65) Renate Bookhagen. A.g.e.

rundalar: işçi hareketiyle dayanışma ve onun cinsiyetçiliğinin, "kör noktanın" ve önyargıların eleştirisi; kadın hareketiyle dayanışma, ama aynı zamanda sosyalizmden erkeklerin kurtuluşundan başka birşey anlamayan akımların sert eleştirisi.

Kadın hareketinin stratejisinin Sosyalist Feminist perspektifle geliştirilmesinin devamı gereklidir. Bunu temelli bir biçimde yapabilmek için pratik örnekler azdır; yeni kadın hareketi göreceli olarak genç ve Sosyalist Feminist perspektif ondan da gençtir. Aynı zamanda şimdiye kadar ortaya konulmuş olan stratejilerin de eleştirisini geliştirmemiz gerekiyor, örneğin, kadınların kurtuluşunun tek koşulunun onların üretim sürecine katılmaları olduğu iddiasının eleştirilmesi gerekir veya eleştirilecek diğer bir strateji de, hem burjuva hem de Marksist tarafça önerilmektedir: Ev kadınlarına ücret ödenmesi talebi. Gelecekte şüphesiz bu noktalar üzerinde daha çok çalışılacaktır.

"Grup olarak kadınlar kapitalizmde çok zayıf durumdadırlar, fakat toplumsal konumumuz bizi, bu özgül baskıyı kırmak için yollar bulmaya zorluyor. Karşımızda duran engeller şüphesiz hayali değil: Erkeklerin egemenliği tüm kapitalist örgütlenmelere, sendikalar ve devrimci gruplara giriyor; ve bir yandan bağımsızlığını korurken, diğer yandan da erkeklerle birlikte bir örgütlenme stratejisini nasıl oluşturabileceğimiz sorunu, kadın hareketinin acımasız bir ikilemini oluşturuyor" (Sheila Rowbotham, Woman's Consciousness Man's World)

Bayram Ali TATOĞLU

Vedat DÜZ

Ahmet CAN

Cumhur İLYASOĞLU

Sabahattin ÇAKMAK

Nevzat YILDIRIM

Oğuz CANLIOĞLU

Süleyman ARSLAN

Bayram Ali TATOĞLU

Mustafa Ertan KADIOĞLU

Ali Haydar TÜRKMEN

"Ağzımda kül tadı.

**Kurumuş kanı görüyorum
Okuduğum satırların arasında,
Yalayıp geçiyor yüzümü
Utanca karışan sıcaklığı öfkenin
Bakarken fotoğraflarınıza**

Bir yarayı öper gibi ağzım"

FIATI: 5000 TL. (KDV. Dahil)